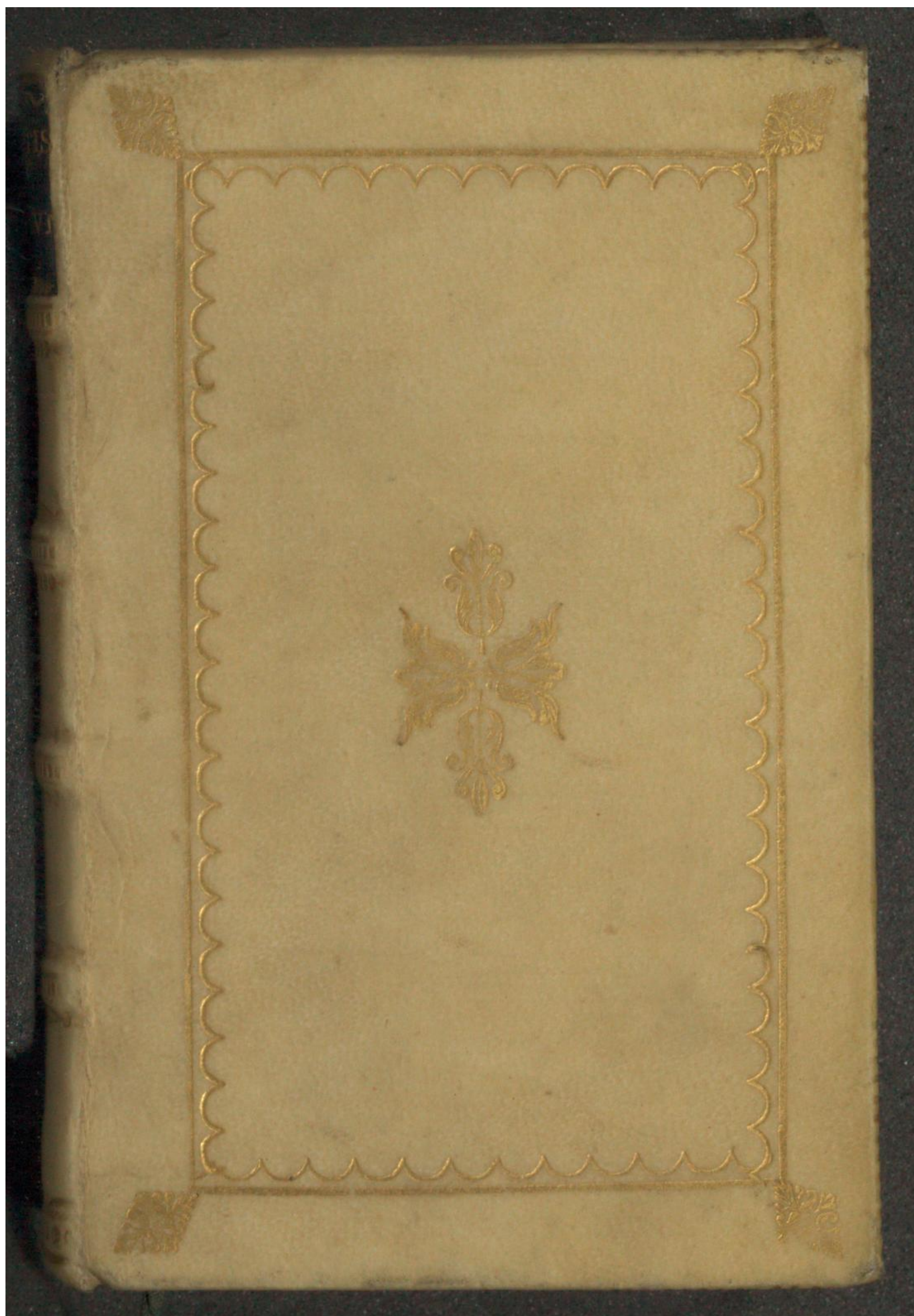
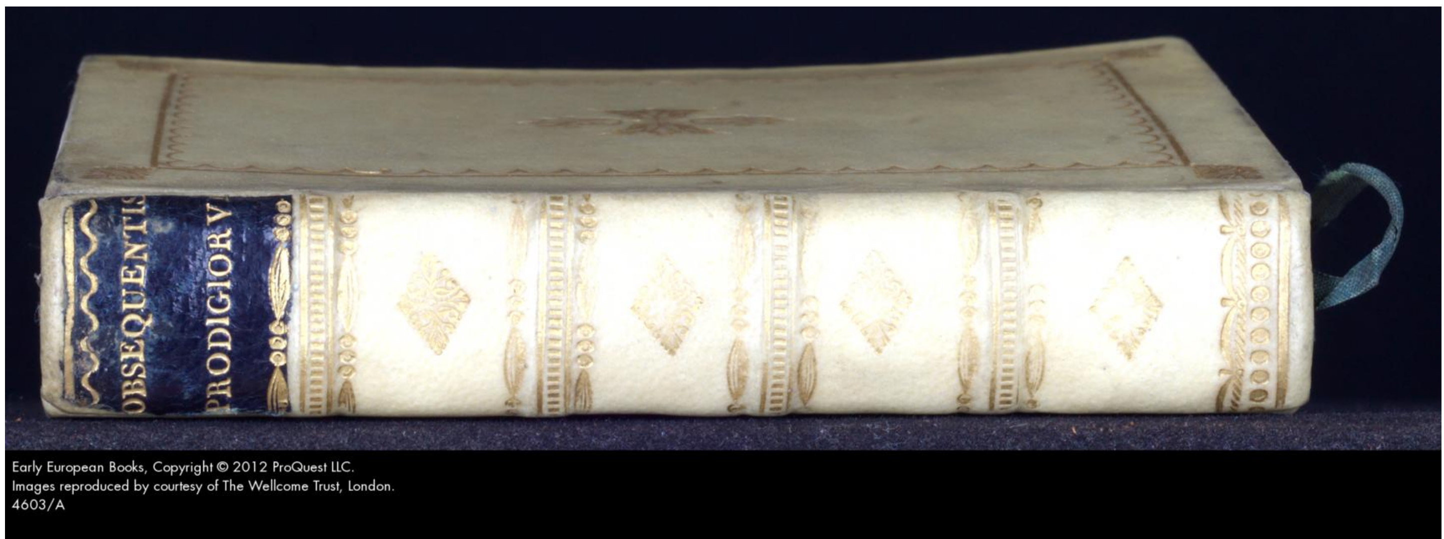
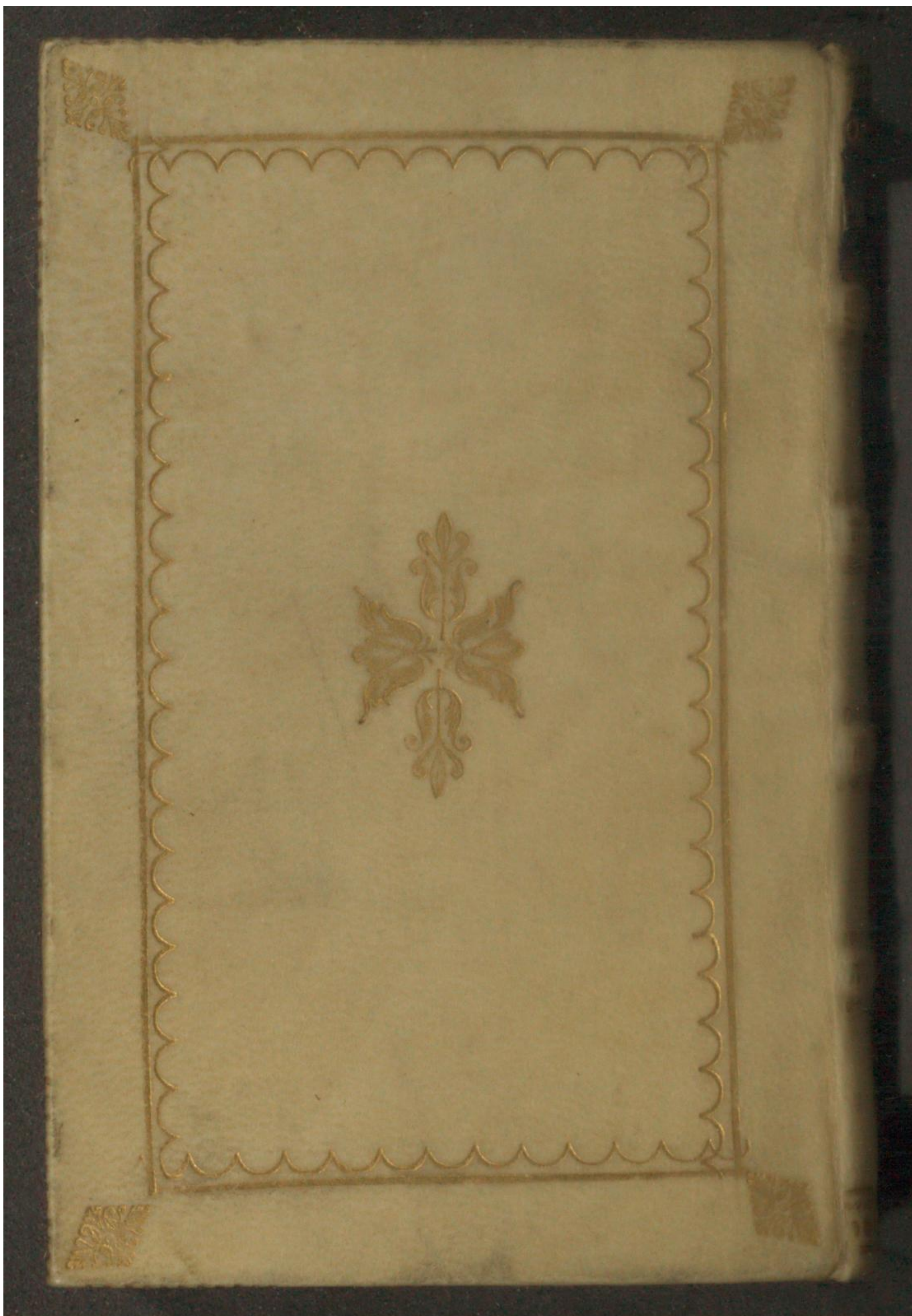

OBSEQUENTIS
PRODIGIOR V.

86126

IVLII

OBSEQVENTIS PRODIGIORVM LIBER,

*

ab Vrbe condita vſque ad Auguſtum Cæſarem, Hiſtoriarum beneficio, per Conradum Lycoſthenem Rubeaquenſem, integritati ſuæ reſtitutus.

Polydori Vergilij Vrbinatis de Prodigiis libri III.

Ioachimi Camerarij Paberg. de Oſtentis libri II.

Hæc omnia multò quàm antehac emendatiora, & formis ſeu figuris illuſtrata.

CIↃ. IↃ. XXCIX.
APVD IOAN. TORNAESIVM, TYPOGR. REG. LVGD.

6

AD INSIGNEM PIETATE AC ERVDITIONE virum, Dominum Augustinum Bacgut, Conradi Lycosthenis Rubeaquensis, in Iulium Obsequentem.

*

PRAEFATIO.

QVANTA veterum Romanorũ in rebus gerẽdis fuerit religio, cùm infinitis exemplis, quæ historiarum lectio nobis suppeditat, tum ex eo maximè liquet, quòd domi forísve nihil egerint, nisi Augures, quos deorum internuntios interpretesq́; vocabant, prius consuluissent, quorum tanta erat dignitas, vt non modò in senatum ascriberẽtur, sed singulis quoque tribubus singuli præficerentur. Illorum munus erat, ex auibus vaticinia obseruare, deorum monita contemplari, de prodigiis, somniis, oraculis, portentis, extisq́; non tantùm diuinitus reuelata responsa dare, sed quibus etiam sacris ac supplicationibus, item ad quæ puluinaria deo-

rum in reipublicæ Romanæ ſalutem ex-
piarẽtur, enuntiare. Hinc multa ſtatim au-
ſpiciorum genera nata ſunt, quorum quæ-
dam ex cælo, auibus, tripudiis, quadrupedi-
bus: quædã ex diris, ac à natura planè ab-
horrentibus obſeruata: alia item Caduca
cùm in templo per augures metato, ali-
quid excidiſſet: pleraque Cliuia, quæ vi-
delicet difficulter eueniebant, dicta ſunt.
Ideoq; ſi lapidibus pluiſſet, nouẽdiali ſem-
per ſacro expiatum eſt, auctore Liuio: ſi ve-
rò cæleſtes minæ, terrorésve, aut tetra nun-
tiarentur prodigia, vel ſi terribiles ſpecies,
aut quid nouum vel inopinatum oblatum
eſſet, piacularibus ſacrificiis factis, ad pla-
candas deorum iras, vel feriæ indiceban-
tur, aut lectiſternia, nonnunquam etiam
ludorum celebritates, Pontificum decreto
procurabãtur. Fiebant autem ſupplicatio-
nes cum ſolenni precatione, Vrbe tota, cir-
ca omnia templa, fanaq;, & puluinaria, in
quibus honos diis dabatur, Senatores &
Patricij cum vxoribus ac liberis plerunq;
coronati, nonnunquam omnes tribus &
ordines, præeunte Pontifice Maximo, ali-
quando Duumuiris, præcedentibus pueris
libertinis, ac virginibus patrimis & ma-
trimis, prælata pompa frequentes ſuppli-
care, & pacem deorum immortalium ex-
poſcere

poſcere ſolebãt. Fuit ſanè magna hæc coniuncta cæcitate religio. Religio quidem, quòd non dubitarint diuinum quoddam numen eſſe, q̃uo cuncta gubernarentur, & cuius beneficio virtutum amatores remunerarentur aliquo præmio, contemptores verò afficerentur ſupplicio: ob quam cauſam iratos ſibi deos timuerũt, ſacrificiisq́; placare magno ſtudio conati ſunt. Cæcitas verò, quòd cùm veri & omnipotentis Dei cognitionem nullam habuerint, eiuſdem tamen conſilia, ſathanæ (quem eo tempore ſub Apollinis, Ideæ, aliorúmque deorum ſpecie colebant) reſponſis explorare, atque imminentem delictis pœnam religione ab hominibus conficta, mitigare, atque penitus effugere ſibi perſuaſerint: quorum tamen cæcitati facilè veniam dabis, ſi verbo Dei planè eo tempore orbatos fuiſſe intellexeris, ſine cuius illuminatione in perpetuis ignorantiæ nebulis verſabimur. Eſt enim quaſi ſydus quoddam lucidum in tenebris, monſtrans veræ pietatis viam, & quo mentes hominum vera Dei cognitione illuſtrantur, nouámque lucem fidei concipiunt, ac iuxta illud tanquã Cynoſuram, omnem vitæ curſum dirigere diſcunt, iuxta illud Pſalmographi: Lucerna pedibus meis verbum tuum. & alibi: Dirige me in

verbo & veritate tua. Nec fieri sanè vllo modo potest,quin homines hac luce verbi destituti, ruant in grauissimas tenebras, atque à vera pietatis via longè aberrent. Quid igitur credis Romanos, quibus ipsa natura, fœcunda rerum mater, tantos pietatis igniculos insculpsit, facturos fuisse, si diuini verbi lucerna illuxisset? Fateberis nimirum, vt virtutibus variis & rerum gestarum gloria cæteras, quæ sub terrarum orbe nationes sunt, vicerũt, sic etiam religionis veræ studio posteros suos, qui Christianam religionem nomine potius quàm facto profitentur, multis parasangis præcursuros fuisse. quod ita maximè deprehẽdere licet, si vitæ actiones ac pietatis zelũ, collatione quadam cũ priscis illis Romanis probè examinaueris. Apparuerũt enim hominum memoria infinita & horrenda prodigia, quibus Deus iustus vindex iram suam mundo minatus est:& quæ Christus, summa sapientia patris, sub finem mundi ventura prædixit, Lucæ 21. Erunt signa in Sole, Luna & stellis, in terris erit anxietas gentium, per desperationem, resonãte mari & fluctibus, extabescentibus hominibus prę timore, atque expectatione eorum quæ superuenient orbi terrarum, &c. Hæc si vnquam in mundo visa sunt, certè paucis

hinc

hinc elapſis annis, ſatis ſupérque conſpeximus, cùm nunc tres, nunc quatuor eclipſes in vnum annum inciderunt, & ſtellæ crinitæ, lampades ardentes, faces de cælo decidentes, ac alia cæleſtia prodigia non defuerint: quæ etiam ſi naturaliter à Philoſophis fieri dicantur, habent tamē ſuas etiam ſupernaturales cauſas, quibus agit dux naturæ Deus, refragantibus noſtris rationibus. qualia etiam ſunt, quæ anno præterito apud Puteolanos magno omnium horrore acciderunt: quorum regio biennio ferè magis terræmotibus adeò agitata eſt, vt nulla in ea ſupereſſet domus integra, nullum ædificium, quod non certam & proximam ruinam minaretur. At verò quinto & quarto Calend. Octobr. perpetuis diebus noctibusq́; terra commota eſt. mare paſſibus ferè cc. receſſit: quo quidē loco aquæ dulces proſilire viſæ ſunt. tertio demum Calend. magnus terræ tractus, qui inter radices montis, quem Barbarum incolæ appellant, & mare iuxta Auernum iacet, ſeſe erigere videbatur: & montis ſubitò naſcentis figuram imitari. quo die iſte terræ cumulus, aperto veluti ore magno cum fremitu, magnos ignes euomuit, pumiceosq́; lapides, cinerisq́ fœdi tantam copiam, vt quæ

adhuc extabant Puteolorum ædificia operuerit, arbores fregerit, pendentemq; vindemiam ad sextum vsq; lapidem in cineres conuerterit, aues, quadrupedes bestias interemerit, fugientibus per tenebras Puteolanis cum natis & vxoribus, & magno gemitu eiulatuq; Neapolim sese recipientibus. Non dicam hoc loco de inundationibus, quæ ante paucos annos vrbem Romanam penè submerserūt: Adriatici maris motus inauditos, quibus aliquot hominum milia perierunt: transeo & Vesuuium montem, qui noua eruptione, quæ anno à natiuitate Christi M. D. XXXVIII. facta, in loco plano magnum terræ hiatum aperuit, atq; per circuitum ingentem molem in modum montis altissimi coaceruauit: quemadmodum & Aetna, anno M. D. XXXVII. qui nouis fractis crateribus, non tantùm colles omnes, nemora, saxa, rupes, & pagos duos in cinerem conuertit: sed totam etiam Siciliam, & Calabriæ partem, magno omnium stupore ac pernicie crudeliter infestauit. Omitto alia horrenda prodigia, miracula atq; portenta, quæ elapsis iam aliquot annis in diuersis regionibus, & in Germania præsertim, visa atq; audita sūt: quibus flagitijs nostris iratus Deus, vltionem atq; vindictam minatus

natus

natus est. Sed frustra, proh dolor! adeò enim in mundi huius ingluuie ac cœno immersi sumus, tanta impietas mētes hominum inuasit, ita luxus, libido, atq; alia horrenda inter Christianos creuerūt flagitia, ita abundauit omnis iniquitas atq; peruersitas, vt nullus horum omnium vel pudor, vel metus reliquus sit. Vnde fieri nequaquam potest, vt errores perniciosiores, horribiliores cæcitates, blasphemiæq; obstinatiores futuræ sint, atq; hodie orbi imminere videmus. Necesse est igitur diuinam vltionem in opus prorumpere, seculo tam diro in dies, quo nō tantùm intestinis odijs, perniciosis conspirationibus, seditionibus cruentis, atq; bellis plusquam ciuilibus (in quibus etiam Christianus in Christianum, pater in filium, filius in patrem, & in fratrem frater crudelis suum gladiū vibrat) obruimur, sed varijs etiam atq; inauditis morbis, omnem medicinam respuentibus, inficimur: quibus accedit earum rerum quæ ad victum hominis necessariæ sunt, in tanta annorum vbertate tam dira egestas, vt quamplurimi in diuersis locis sola victus penuria moriantur miserè. Vbiuis terrarum veræ religioni, regnis atq; imperijs grauissima imminent pericula, omnes Respublicæ minantur rui-

nam atq;interitum:adeoq; nulla fides pietásque vsquam est,vt homines quasi rabie quadam capti, in propriã perniciem coniurasse videantur. Sed promeruit has pœnas iamdudum impœnitentia nostra, qui sub nominis Christiani prætextu, aspernati omnes diuinas admonitiones, non Deo, sed mundo & proprijs voluptatibus seruiuimus hactenus:nec dubium est, quin grauiora multa in hac mundi catastrophe sequutura sint, (vt nihil de æternæ damnationis vindicta dicam)nisi in tempore sub potenti manu Dei,benignissimi patris,nos humiliantes confessione delictorum, vera pœnitentia, contritione atq; innouatione vitæ sanctæ, numen nobis iratum placauerimus.

IVLII autem Obsequentis Prodigiorũ librum, cuius fragmentum tantùm extabat,eo libẽtius hoc tempore edere volui,vt gentilium prodigia cum his quæ nostro tempore diuinitus eduntur, conferrentur: & expenderetur deinde ex rerum euentu, horrenda illa signa semper aliquid imminentium malorum hominibus portẽdisse. quo aliorum tãdem exemplo moniti, euitandorum periculorum rationes eo diligẽtiùs iniremus. Restitui autẽ libellum quãtum fieri potuit,Titi Liuij, Dionysij Hali-

carna-

carnassei, Orosij, Eutropij, atque aliorum quorundam probatissimorum auctorum auxilio, ita vt nihil planè deesse videatur: adiciјens quinquaginta prioribus capitibus, ea quæ ab Vrbe condita vsque ad L. Scipionis cum C. Lælio consulatum, hactenus desiderata sunt. vnde & ea ipsa capita (quemadmodũ omnia quæ in sequẽtibus mea industria adiecta sunt) asterisco*notare placuit. Annos etiam ab Vrbe condita maioribus litteris in margine signare volui, vt in promptu esset, quo tempore prodigia vniuscuiusque capitis siue audita, siue visa essent. Quòd si præterea annos ante Christi saluatoris aduentum scire delectat, in eodem margine cifris (vt vocant) minoribus à me adnotatos intelliges. Hoc autem quicquid est studij mei ac laboris, vir pietate simul ac eruditione clarissime, tibi dicare ideo visum est, quòd à prima infantia me litterarum tyronem semper vnicè amaueris, atque multa humanitatis& beneuolentiæ officia mihi exhibueris: quibus nunc etiam, cùm patriã (quæ mei studij ac diligentiæ aliquã partem debito iure sibi vendicat) frequento, multis nominibus me cumulare soles: vt sic meę etiam in te gratitudinis, ac obseruantiæ pignus perpetuò extaret. Cui si

meam

meam operam, quam in resarciendo, emē-
dando atque restituendo hoc libello impē-
di, gratam fuisse perspexero, animum ad-
des, vt prodigiorum Chronicon, quod à
condito mundo vsque ad nostra tempora
conscripsi, maturiùs absoluam. Vale, &
me, quem à primis vnguiculis sanctè
amasti, porrò eodem studio ample-
ctere. Basileæ, pridie Idus Mar-
tij: Anno à Christi saluato-
ris gratioso aduentu,
M. D. LII.

AD

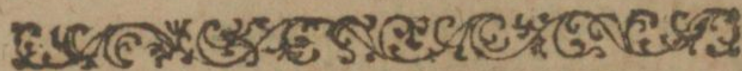
AD D. CONRADVM LYcosthenem, Leuini Cotmanni Gandaui carmen saphicum.

*

QVIS *canat dignè fidibus canoris,*
Quas tibi laudes meritò fatemur
Debitas? Orpheus fuerit peritus
Non satis aptus.
Mouit Amphion lapides canendo,
Atq; testudo benè culta Maiæ
Paruit nato: Iouis hinc superbit
Filius ipse.
Lesbius quondam potuit Arion
Belluas blanda prece quò volebat
Ducere, vt terra veniens cupita
Linqueret æquor.
Sed leui cantu tibi quis paretur
Nominis splendor melior per orbem,
Quàm satis scriptis peperisse quiuis
Occinit auris?
Quòd prius, magna hic mutilus libellus
Parte, nunc totus poterit per ora
Docta multorum volitare comptus
Te duce scriptor?
Iure te laudent Zephyrum colentes
Vltimum, Eous populus frequentet

Cuaui

Cantica, vt lætus pretium rependat
Officiosè : at
Mentis interpres Deus ipse, summus
Syderum Princeps, residens Olympo,
Reddat, hic duplo meliora dignè
Quàm exprimat vllus.
Quare contentus bone cultor artis
Sedulæ, & vitæ decus omne nostræ,
Grata sint, puro mea scripta quæ nunc
Fonte profecta.

LIBER AD LECTOREM, per eundem.

Lucis inops, mutilumq; iacens in puluere corpus,
Ah, dolui quoties hæc mea fata miser?
Viscera quòd tacito sensim pereuntia morsu,
Blatta frequens, tineis associata, necet.
Nec tamen experiar sub iniquo pondere quassas
Qui reparet vires, aut mala tanta leuet,
Tempore quæ longo tulerim sine teste peremptus
Iam ferè, dum patiens in mea damna ruar.
Donec inopinæ mater, Medicina, salutis,
Augustum roseo tincta rubore caput,
Accelerans visa est paucis monuisse, dolendi
Nulla quòd in toto corpore causa mihi.
Quodq; licet varijs fuerim languoribus actus
Antè diu, grata nunc vice nacta quies.

Præcipiens ſolito melior patientia, tandem
Fulciret miſeris membra pereſa modis.
Vix ea ſic paucis mihi ſunt audita, ſolutum
Quicquid erat diris morſibus, ecce coit.
Demirans factum, ſtupeo: totusq; repentè
Reſpirans ſtabili conditione leuor.
His contenta minus præſenti numine Diua,
Viſcera cedrino ſparſa liquore fouet.
Quod, cur ſic faceret, timido licet ore rogaſſem,
Pauca refert, certa me ratione mouens.
Atq; docet blanda (qualis eſt Dea) voce loquuta,
Fracta prius quæ ſint, conſtituenda ſibi.
Aſt ea diſperſis fuerant quæ partibus olim,
Arte ſtudet mira compoſuiſſe tibi,
Non ego, ſed cultus, doctusq; Lycoſthenes ille,
Quem iuuat aſsiduum, dum modò proſit, opus.
Quare age me ſequitor, nec ſit tibi cauſſa morādi,
Forma placens membris, ſi modò iuncta ſemel.
Sic Dea deduxit: capio quæ dicta: recedo
Pulchrior: hîc formæ eſt copia facta meæ.
Si placeo, fruere: & certè ſi cœperis vti
Me ſocio, fructum, qui fluet inde, feres.
Néve petas, qui ſim, reparatis viribus, hoſpes,
Sordidus anguſto qui lare ſeptus eram:
Curq; nitor toto ſuccreuit corpore tantus,
Aut maneat cur non, qui fuit antè, color.
Si lubet, accipies arrectis auribus, æqua
Mente ferens, facilis dum tibi cauſſa datur:
Cur melior noſtris ſucceſsit copia rebus,

Aucta

Auctaq; sit gemina commoditate salus.
Harum prima fluit diuinis fontibus orta,
Vnde venit quicquid Iuppiter axe tegit.
Dum tamen interea meliore Lycosthenes arte
Præditus, humanæ sit mihi quæstor opis.
Altera cui meritò fuerit mihi danda, priori
Non minor, impensius quod docet ipse labor.

FINIS.

IVLII OBSEQVENTIS Prodigiorum libellus, à Conrado Lycosthene suæ integritati Historiarum beneficio restitutus.

*

Romulo regnante. 1

Anno ab vrbe cōd. 14 Ante natum Christum 737

PARENS conditorq; vrbis Ro-
mulus, cùm iam Fidenas oppidum
cepisset, coloniamq; Romanorum fe-
cisset, guttæ sanguinis è cælo ma-
gna omniū admiratione ceciderūt.
Statim pestis vrbem inuasit, quæ hominibus absq;
vlla ægrotatione mortem inferret subitam: steri-
litas quoq; agrorum & frumētorum omnium, præ-
cipuè tamen annonæ summa inopia sequuta est. in
quæ mala posteaquam Laurentes incidissent, o-
mnino visum est, Tatij & legatorum cæde violato
iure gentium, vtriq; ciuitati iram numinis expian-
dam esse. Quare deditis cædis auctoribus, & ab
vtrisq; supplicio affectis, ab ijs malis manifestè se
receperunt. Romulus expiationibus ciuitates ex-
purgauit, quas longo deinceps tempore ad portam
38 Ferentinam obseruatas, memoriæ traditum est. Ve-
713 rùm editis iam immortalibus operibus, cùm ad
Capream paludem concionem ad milites haberet,
subita coorta tempestas cum magno fragore, toni-
tribusq;, tam denso regem operuit nimbo, vt con-
spectum eius concioni abstulerit, nec deinceps vn-
quam in terris apparuerit. Romani autem milites
à Iulio Proculo edocti, ad Deos regem raptum es-
se, diuinos statim illi honores exhibuerunt.

Numa Pompilio regnante. 2

46 ANnum iam octauum regnāte Numa, morbus
705 pestifer Italiam occupans, Romam quoq; in-
uasit:

nasit: mœrentibus verò cunctis, peltam æneam è cælo in Numæ manus decidisse, memoriæ proditum

est: quæ in vrbis salutem à superis missa credebatur. ad cuius figuram cùm Numæ instinctu vndecim à Veturio Mamurio insigni artifice fabricatæ essent, Salij Martis sacerdotes ad earum custodiam à rege instituti sunt.

Tullo Hostilio regnante. 2

IN monte Albano lapidibus pluit. quod cùm cre-
di vix posset, missis ad id visendum prodigium, 109
in conspectu haud aliter, quàm cùm grandinem 142

venti glomeratam in terras agunt, crebri cecidere

de cælo lapides. Vox ex summi cacuminis luco audita est, quæ monebat, vt patrio ritu sacra Albani facerent. Nouendiale igitur sacrum publicè susceptum est, & solenne mansit, vt quandocunq; idem prodigium nuntiaretur, feriæ per nouem dies agerentur. Haud ita multo pòst graui pestilentia laboratum est. Hostilius dum Numam sacrificijs imitatur, Ioui litare non potuit, sed fulmine ictus, cùm regia conflagrauit.

Anco Martio regnante.

126 625 L*Vcumo Græci Damarati filius, ac Aruntis frater, generosus adolescens, cùm, parent* [...] *apu*

apud Tarquinios defuncto, diuenditis bonis omnibus Romam migraret, Ianiculoq́; iam appropinquaret, in carpento cum vxore sedenti, aquila è

sublimi dimissa, pileum sustulit: atque mox super carpentum cum magno clangore volitans, rursus velut ministerio diuinitus missa, capiti aptè reposuit. quo viso, Tanaquil auguriorum perita, eo prodigio regnum ei portendi intellexit. Pecunia igitur & industria dignitatem, atq; etiam Anci regis familiaritatem consecutus, atq; ab eodem tutor liberis relictus, dum Tarquinij Prisci nomen sibi vendicaret, post Anci mortem regnum intercepit,

atq; ita administrauit, quasi iure adeptus fuisset.

Tarquinio Prisco regnante. 5

156 *FInito bello Sabino, cùm Tarquinius Priscus in monte Tarpeio ædem Iouis, quam in eodem*
595 *bello vouerat, ædificare vellet, & iam exaugurare fana sacellaq; alia iuberet, vt libera à cæteris religionibus area esset, iamq; omnium sacellorum exaugurationes admitterent aues, in Termini tantùm fano nequaquam addixere. quod prodigium, firma, stabiliaq; cuncta portendere Romanis visum est. Secutum est & aliud prodigium, magnitudinem imperij portendens. Nam posteaquam futuri ædificij fundamenta aperiret, caput hominis integra facie, recenti tamen tabo & sanguine aspersum, in imo repertum est. Cuius prodigij gratia haruspices interrogati, responderunt, hunc locum nō imperij tantùm Romani, sed totius etiam mundi caput fore.*

Seruio Tullio regnante. 6

199 *BOs in Sabinis, Androno Coratio Latino, miranda magnitudine ac specie nata est: cuius*
552 *gratia cùm haruspices interrogarētur, responsum est, eum populum summam imperij habiturum, qui prius bouem illam immolasset. Latinus igitur bouem in Auentinum egit, & causam sacerdoti Romano exposuit. Ille verò astutus, dixit prius cum*

viuo flumine manus purgare debere. at Latinus, dum ad Tyberis profluenta descendit, Romanus illo absente bouem immolauit: & sic imperium ciuibus, sibi verò gloriam facto consilioq; vindicauit.

Tarquinio Superbo regnante. 7

TArquinius cùm iam Signiam, Circeiosq; co-
lonos misisset, præsidia vrbi terra mariq; fu- 242
tura, prodigiũ horribile visum est. Anguis enim ex 509
columna lignea elapsus, nõ tantùm terrorẽ fugãq;
in regia fecit, sed ipsius etiam regis animum subito
pauore perculit, anxijsq; curis vniuersos impleuit.

æquilæ etiam quæ regiæ incumbebant, nidum fecerunt, in quo pulli ſubito vulturum incurſu diſcerpti ſunt: quod mali imminentis prodigium eſſe putabant. Mox cum Rutulis bellatum, Ardea obſeſſa: & poſt nefandum Tarquinij cum Lucre-
244 *tia facinus, reges ſunt exacti. Tarquinius autem*
507 *dum Gabios, tanquam in regnum ſuum proficiſceretur, canis & ſerpens etiam verbis expreſſis ſunt locutæ.*

L. Iunio Bruto, L. Tarquinio Collatino, Coss. 8

245 S*Ilentio noctis, ex ſylua Arſia, ingens vox au-*
506 *dita eſt, quæ Syluani credita eſt fuiſſe. procla-*

mauit

mauit autem, in acie Romanorum contra Veientes vno plus Hetruscorum cecidisse, & vicisse bello Romanum.

P. Posthumio Tuberto II. Agrippa Menenio Lanato, Coss. 9

HAstæ militares ad multã noctẽ in cælo ardentes visæ. Sequuta est tertia Sabinorũ in Romanorũ agros irruptio, qua Posthumius consul magnã accepit ex sua indiligentia cladem: quam eius collega nisi mox vindicasset, malè de repub. Romana actum esset. Duæ Romanorum coloniæ, 251 500

Pometia & Cora, ad Aruncos defecerunt, & contra Aruncos bellatum.

T. Æbutio, P. Veturio, Coss. 10

255 *AVlus Posthumius dictator, cùm contra Latinos, qui in Romanos coniurauerant, ad*
496 *lacum Regillum pugnaret, ac victoria iam nutaret, duo iuuenes candidis equis insigni virtute apparuerunt, pro Romanorum salute fortißimè dimicantes: quos dictator post victoriam quæsitos, vt dignis muneribus honoraret, non inuenit, Castorem & Pollucem ratus.*

M.Fabij

M. Fabio Vibulano, L. Valerio Potito, Coss. 11

Quotidie cælestia prodigia in vrbe et agris visa sunt, minas ostentantia. Mox Oppia virgo Vestalis, quam tamen alij Popiniam, alij Popiliam vocant, incesti damnata, pœnas dedit. Anno sequēti, non segnior discordia domi, & bellum foris atrocius fuit: ab Aequis arma sumpta, & Veientes in agros Romanorum incursiones fecerunt. 271 480 272 479

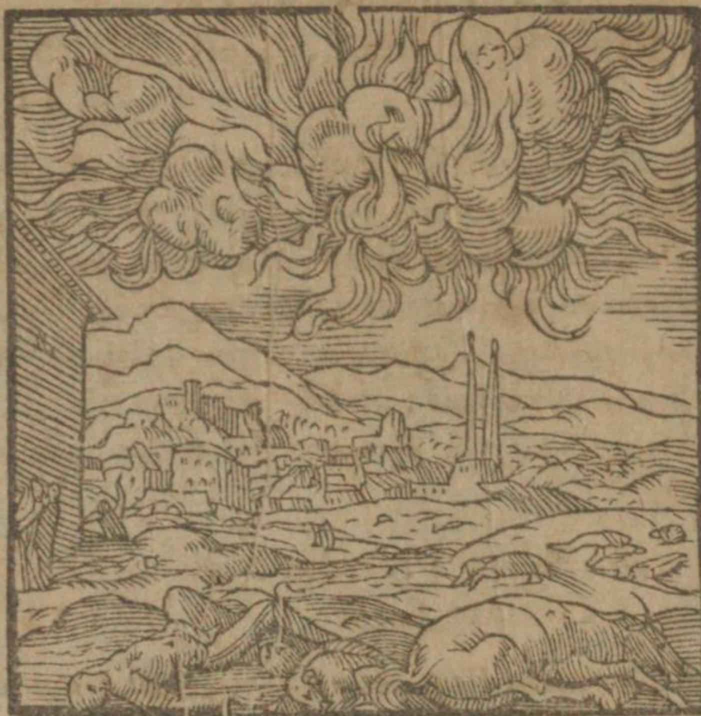
M. Fabio II. Cn. Manlio Cincinnato, Coss. 12

IN bello contra Veientes, Manlij prætorium de cælo tactum, laceratum fulmine tentorium, euersus foculus, arma fœdata, ambusta, ac in totum contrita: occisus eximius equus, quo in prælijs vti consueuerat. Interrogati igitur interpretes prodigiorum, responderunt, significare castrorum oppugnationem, & clarissimorum virorum interitum. Cum Hetruscis cruento prælio pugnatum. Q. Fabius, Marci frater, bis consul, & tunc legatus, lancea per pectus ictus interijt. Manlius consul in clade occubuit, & vallum Romanorum captū est. 274 477

Q. Seruilio Prisco II. Sp. Posthumio Albo Regillensi, Coss. 13

CAelum ardere visum, & annus tā hominibus quàm pecori longè fuit pestilentissimus. 288 463

Aequi

Aequi Antiatum suscipientes exules, contra fœdera cum Romanis facta, excursiones in Latinorum agros fecerunt. Cōtra quos anno sequenti mis-
289 *sus Q. Fabius Vibulanus, qui prius pacem cum ijs*
462. *fecerat, strenuè pugnauit. Verum cùm se ad Volscos attraxissent, & fides Antiatiū laboraret, cum ingenti exercitu iterum in Romanorum agros populandi gratia ingressi, à Posthumio victi atq; fugati sunt.*

A. Posthumio Albo Regillensi, Sp. Furio Medullino Fusco, Coss. 14

290 *CAelū iterū ardere visum plurimo igni, por-*
261 *tentaq; alia aut obseruata oculis, aut vanas*

exter

exterritis ostentauere species. quibus auertendis terroribus, in triduũ feriæ indictæ: per quos omnia delubra, pacem Deûm exposcentium virorum, mulierumq́; turba implebantur. Bellum gestum est cum Aequis, cõtra quos Furius primùm parum feliciter, Posthumius verò prosperè pugnauit. Antiates milites propter serum auxilium, cum ignominia sunt dimissi. Anno verò sequẽti, pestis crudelissima Romæ grassata est.

L. Lucretio Tricipitino, T. Veturio Gemino, Coss. 15

ITerum cælum ardere visum, & bos locuta. Aequi omissis Latinis, Hernicisq́;, properato itinere Romam properarunt, vt ob iuuentutis absentiam vrbem caperẽt. qui tamen à Lucretio mox circunuenti, ac magna strage fugati sunt. Volscorũ agri à Veturio vastati sunt, quorum etiam nomen ferè eo anno deletum est. 291 460

P. Volumnio Amintino, Seruio Sulpitio Camerino, Coss. 16

TErra ingenti motu concussa, bos locuta, & cælum iterũ ardere visum, cui rei priore anno fides non fuerat data. variæ spectrorum facies, horrendæq́; voces oculis & auribus hominum obuersatæ sunt. Carne pluit, quæ niuis instar è cælo, frustis maioribus & minoribus demissa, ab omni genere auium interuolantium direpta, priusquàm 293 458

terram

terram attingeret: reliquum verò quod intercidit, in vrbe agrisq; sparsum iacuit multo tempore, nec colore mutato, nec odore, contra morem veterascẽtium carnium. Id vates indigenæ interpretari non potuerunt. Libri autem Sibyllini monuerũt, cauendum ab externo hoste, & ciuium seditionibus. Hoc autem anno lex Terẽtilla maximo conatu, de Decemuiris creandis tentata est, maximæq; subortæ inter patricios & plebeios dissensiones. Proximo
294 autem anno exules Romani ac serui numero 4000.
457 duce Appio Herdonio Sabino, Capitolium occuparunt. vnde non absque magna ciuium strage sunt expulsi.

L.M.

L. Minutio Carbeto, C. Nautio Rutilo, Coss. 17

Lupi in Capitolio visi, qui à canibus fugati sunt. cuius prodigij causa totum Capitoliũ est 296
455

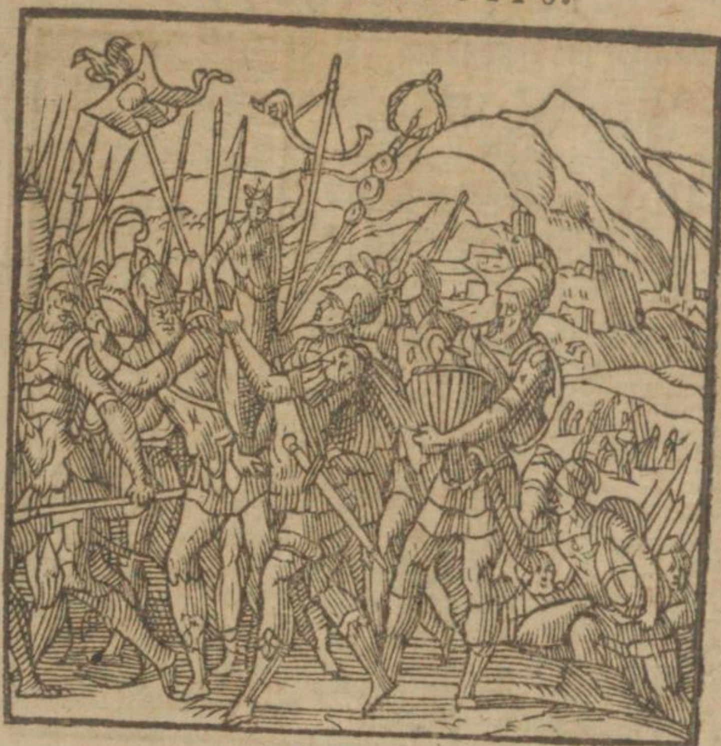
lustratũ. Aequi, quibus superiore anno pax data erat, fracto fœdere, duce Graccho Cluilio Latinũ agrum ac Tusculanum populati, in Algido castra locarunt: contra quos L. Minutius profectus, infeliciter in castris obsessus, ac demum à Quintio Cincinnato liberatus est. Aequi victi, ac sub iugum missi sunt.

L. Val. Potito, M. Valerio, M. Furio Ca
millo, &c. Trib. Mil. Con. Pot. 18

357 *Lacus in Albano nemore sine vllis cælestibu*
aquis, causáve alia, quæ rem miraculo exi
395 *meret, in altitudinem insolitam creuit. Cùm au*
tem ab oraculo sciscitaretur, quid ea res portende
ret? responsum est, vt aquam eius lacus emissam
per agros diffunderent, sic enim Veios, quos ac
ac diutino bello vexabant, in potestatem popu
Romani venturos. Quod vbi factum est, hostium
358 *vrbe potiti sunt. Tarquinienses noui hostes exort*
394 *Romanorum agros, quos multis simul bellis, Volsco*
rum ad Anxur, Aequorum ad Lauicos, & ad ho
Veienti quoq;, Valisco, Capenatiq; bello occupat
videbant, depopulabantur: contra quos tame
Aulus Posthumius & L. Iulius voluntariorum
manu profecti, turpiter eos fugarunt.

P. Licinio, L. Titinio, P. Menenio,
Cn. Genutio, Tribb. Mil. 19

359 *VEijs iam post longam obsidionem expugnati*
cùm Romani milites in vrbis direptione
393 *Deorum etiam statuas Romam transferre cona*
rentur, ac quidam, seu spiritu diuino tactus, se
iuuenili ioco ad statuam Iunonis diceret, Visne Ro
mam ire Iuno? postquam capite annuisset, se libe
ter ituram, magna omnium admiratione respõdi
Vnd

Vnde Romam in Auentinum æternā sedem suam ducta est, quò vota dictatoris vocauerant, templumq; ei à Camillo dedicatum est.

Q. Seruilio Hala, L. Genutio II. Coss. 20

ROmæ in medio foro, siue motu terræ, siue qua
vi alia, terra specu vastißimo collapsa est, 393
quam terræ voraginem nemo neq; terræ coniectu, 359
neq; vlla quauis alia materia explere potuit. Inficiebantur autē ex editis inde vaporibus pestilentißimis, multorum hominum corpora: quæ cùm remedia omnia respuerēt, rebus iam desperatis, Deo-

rum monitu, Marci Curtij strenui demum equitis animoso facinore liberati sunt. Posteaquã enim se pro salute patriæ in specum armatus præcipitasset, pestis statim post multorum funera sedata est.

L. Furio Camillo, Appio Claudio Crasso, Coss. 21

406 346 *IN eo bello quod Romani, duce Camillo, contra Gallos gesserunt, Valerio tribuno militum aduersus Gallum prouocatorem pugnanti, coruus galeæ insedit: qui non tantùm sedem semel captam tenuit, sed quotiescunq; certamen initum est, leuãs sese alis, os oculosq; hostis rostro & vnguibus appetijt,*

petijt, donec territum prodigio Gallum, ac oculis simul & mente turbatum Valerius obtruncasset.

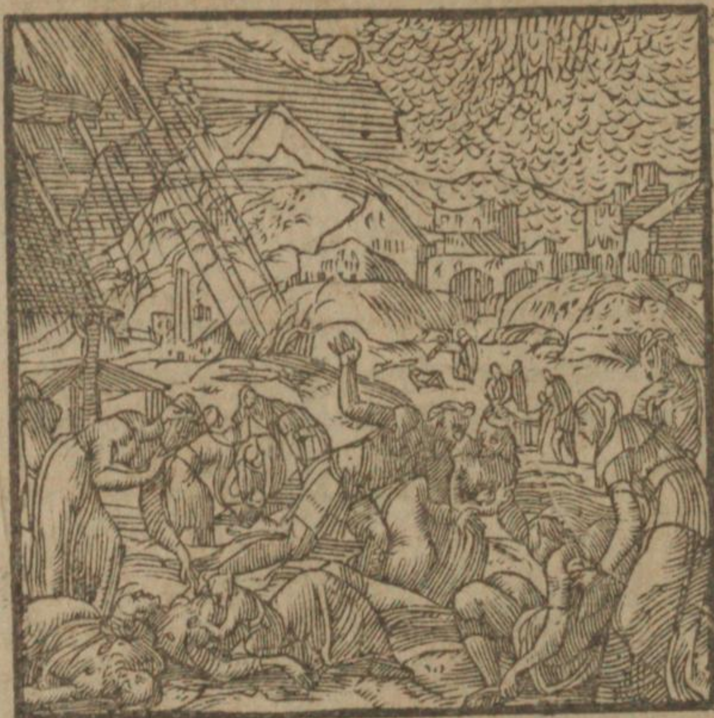
C. Martio III. T. Manlio Torquato II. Coss. 22

Cum Iunoni Monetæ in eo vrbis loco, vbi Manlij domus fuit, ædes dedicaretur, prodigium extemplò dedicationem secutum, simile vetusto mōtis Albani prodigio. lapidibus enim pluit, & nox interdiu visa est intendi. Feriæ proinde sunt indictæ, nec tantùm à Romanis tribubus supplicatum, sed à finitimis etiam populis. Iudicia eo anno populi in fœneratores facta, quibus est ab ædilibus dicta dies. Proximo verò anno bellum 411 341 412 340

cum Samnitibus ortum est, gente tum opibus & armis validissima: quod bellum mox aliud cum Pyrrho rege, & cum Pœnis grauissimum peperit.

Q. Fabio Maximo Rutiliano v. P. Decio Mure IIII. Coss. 23

458 294 TErra de cælo pluit, & in exercitu Appij Claudij pleriq; fulminibus icti sunt. Infestis

eo anno armis cum Samnitibus pugnatum est. Pestis mirum in modum per totam Italiam, & in vrbe potissimùm, grassata est. Galli à Fabio victi, ac in fugam versi sunt. Fuluius in Hetruria feliciter contra Thuscos pugnauit.

M. Curio

M. Curio Dentato II. L. Cornelio Lentulo, Coss. 24

INter alia prodigia, fulmine est etiam deiectum 478
Iouis in Capitolio signum, cuius caput per haru-
spices inuentũ est. Pyrrhus contra Romanos bellum 274
suscepit, qui à Curio victus, & Tarentum fugatus
est. Mox Tarentini iterũ noua aduersus Romanos
arma mouerũt, Carthaginiensium auxilia per le- 479
gatos poscẽtes: quos tamẽ iterũ vicerunt Romani. 273

Q. Fabio Maximo Pictore, L. Quintio Gulone, Coss. 25

OBscœna prodigia, & dira Romæ visa sunt.
ædes enim Salutis ictu fulminis dissoluta, 484
268

pars muri sub eodem loco de cælo tacta. lupi tres ante lucem ingressi vrbem, semesum cadauer intulerunt: sparsumq; membratim in foro, ipsi strepitu hominum exterriti, reliquerunt. Apud Formias multis ictibus fulminum mœnia vndiq; ambusta, & dissoluta sunt. apud agrum Calenum repentè flamma, scisso hiatu terræ eructa, tribus diebus & tribus noctibus exæstuãs, quinque agr iugera, exhausto penitus succo hubertatis, in cinerem extorruit, ita vt non fruges solùm, sed etiam arbores cum imis stipitibus absumpserit. Hoc anno Picentes noui hostes facti, Romana in se arma exciuere.

P. Sempronio Sopho, Appio Claudio
Rufo, Coss. 26

485
267
SEmpronius consul cũ aduersus Picentes exercitum duxisset, & iam directè intra iactum teli vtraq; acies consisteret, repentè cum horrendo fragore terra ita contremuit, vt stupore miraculi vtrumq; pauefactum agmen hebesceret. verùm mox in certamen progressi, bellum adeò atrox fuit, vt meritò dicatur humanum tantorum hominum sanguinem suscepturam, etiam cum gemitu horrisono tunc terram tremuisse: in quo tamen præli Romani, quorum pauci euaserant, vicerunt.

M'. Valerio Maximo, Q. Mamilio
Vitulo, Coss. 27

INter multa alia prodigia, sanguis è terra, & lac de cælo manare visum est. nam & plurimis 488
locis scaturiens è fontibus cruor fluxit, et de nubi- 264
bus guttatim in speciẽ pluuiæ lacte demisso, diri terram imbres irrigauerunt. Eo tempore Carthaginienses, dato aduersũ Romanos auxilio Tarentinis, cùm à Senatu per legatos arguerentur, turpissimam rupti fœderis labem præsumptam, accumulauere periurio. Secutum est quoque libertinorum Volscienſiũ aduersus dominos conspirantium, nefandum scelus, qui tamen mox duce Fabio Gurgite pœnas dederunt. Pestilentia etiam crudelissima hoc anno vrbem inuasit.

L. Valerio Flacco, L. Octacilio Crasso, Coss. 28

ROmæ columna ante Iouis ædem vi turbinis est decussa, cum aureo signo. Quo viso, ex 492
haruspicum responso omnes magistratus se primo 260
quoq; die auctoritate abdicarunt. Eo anno exercitus Romanorũ ingens in Siciliã missus, multos ad defectionem compulit. Vastata est interea & Italiæ ora ab altera Carthaginiensium classe, cũ interim Africa ab omni hostili iniuria immunis esset.

M. Attilio Regulo Serano II. Cn. Cornelio Blasio, Coss. 29 496

SErpens in Africa portentosæ magnitudinis 256
apparuit, quem Attilius Regulus, cum maxi-

ma militum clade difficulter catapultis & balistis, veluti molem quandam expugnauit: qui cùm aliquoties iam aduersus Charthaginienses pugnasset, eo anno ab hostibus captus est. Huius autem serpentis exuuiæ centum viginti pedũ longitudine fuisse feruntur, & eius maxillæ vsq; ad Numantinũ bellũ in publico pependisse dicuntur.

C. Quintio Flaminio, P. Furio Philo, Coss. 30

531 221 *IN Piceno flumen sanguine effluxit, apud Thuscos cælum ardere visum. Arimini nocte multa lux*

clara effulsit. tres lunæ distantib. cæli regionibus exortæ. Magno terræmotu Caria & Rhodus insulæ adeò concussæ sunt, vt labentibus vulgò tectis, ingens quoq; colossus corruerit. Eodem anno Flaminius aduersus Gallos conflixit, & vicit. Anno verò proximo Claudius Marcellus iterum profligauit, capto Viridomaro rege: & inter multa 532
Insubrium, quos ad deditionem coëgerat, oppida, 220
Mediolanum quoq; vrbem florentißimam cepit.

Gn. Seruilio Gemino, C. Quintio Flaminio II. Coss. 31

R*Omæ in foro Olitorio infans semestris trium-* 537
phum exclamauit. in foro Boario bos in ter- 215

tiam contignationem ſua ſponte aſcendit, atq; inde habitatorum tumultu territus, ſeſe deiecit. nauium ſpecies in cælo viſæ. Spei templum in foro olitorio fulmine ictum. Lanuuij haſta ſe commouit: coruus in ædem Iunonis deuolauit, atq; in ipſo puluinario conſedit. In agro Amiternino multis locis hominum ſpecies procul candida veſte viſæ. In Piceno lapidibus pluit, in Sardinia in muro circumeunti vigilias equiti, ſcipio, quem manu tenebat, & in Sicilia aliquot militibus ſpicula arſerunt: littora crebris fulſerunt ignibus: milites fulminibus icti. ſolis circulus minui viſus eſt. Præneſte ardentes lampades de cælo ceciderunt. Arpis parma

pis parma in cælo, luna cū sole certare, & interdiu etiam duæ lunæ visæ. Cærete aquæ sanguine mixtæ fluxerūt: fons Herculis sparsis hinc inde maculis cruentis manauit. Anciij metētibus cruentæ in corbem spicæ ceciderūt. Falerijs cælū findi visum. sortes sua sponte attenuatæ. Mauors telū suū quassauit, signū Martis in Appia via ad simulacra luporū sudauit. Capuæ cælū ardere visum, nauiū species in cælo visæ. Spei templū de cælo tactū: terra horrendo motu cōcussa est: capræ lanatæ quibusdā factæ: gallina in marē, gallus verò in gallinā versus. Eodem anno Hannibal Hetruriā inuasit, Romani ad Thrasymenum lacum cruento prælio victi sunt.

C. Terentio Varrone, L. Aemilio Paulo II. Coss. 32

IN Auentino Romæ, & Ariciæ, simul lapidibus 538
pluit, & multo cruore. ex frigidissimo fonte ca- 214
lidæ aquæ manarunt. in via Fornicata, quæ ad templum erat, homines aliquot de cælo tacti, atq; exanimati. Secuta est memorabilis illa clades ad Cannas, Apuliæ vicum, in qua Paulus Aemilius occisus est, & quadraginta millia peditum, cum duobus milibus equitum, et septingentis: & plusquam tria Romanorum millia capta. & Hannibal Campaniam occupauit.

L. Posthumio Albino III. P. Sempronio Graccho, Coss. 33

MAre arsit, ad Sinuessam bos equuleum pe- 539
perit. signa Lanuuij Iunonis Sospitæ cruore 213
manauere.

manauere. lapidibus circa id templum pluit: ob quem imbrem, nouemdiale sacrum fuit, cæteraq; prodigia cum cura expiata. Eo anno in Gallijs Posthumius cum omni exercitu deletus est. bellum Macedonicum inchoatum: res in Hispania feliciter à Romanis gestæ. in Italia Campani cæsi ad Cumas, Pœni in Lucania fusi ac fugati, cædes Pœnorũ quoq; ad Nolã facta est. Sardi à Mãlio cæsi.

Q. Fabio Maximo Verrucoſo IIII.
M. Claudio Marcello III. Coss. 34

540
212 L*Anuuij in æde Iunonis Sospitæ, corui nidum fecerũt. in Apulia palma viridis arsit. Man-*

tua

uæ ſtagnum effuſum Mincio amni, cruentum viſum. Calibus creta, & Romæ in foro Boario ſanguine pluit. in vico Iſtrico fons ſub terra, tanta vi aquarum fluxit, vt ſerias doliaq;, quæ in eo loco erant, prouoluta, velut impetus torrentis tulerit. Tacta de cælo, atrium publicum in Capitolio, templum in campo Vulcani, nux in Sabinis, publicaq; via, murus ac porta Gabijs. Haſta Martis Præneſte ſua ſponte mota: bos in Sicilia locutus. infans in vtero matris in Marrucinis Io triumphe clamauit. ex muliere Spoleti vir factus. Hadriæ ara in cælo, ſpecieſq; hominum circa eam candida veſte viſæ. quin & Romæ quoque in ipſa vrbe

be ſecundum apum examen in foro viſum. legiones armatæ in Ianiculo viſæ etiam, quæ tamẽ mox cùm ad arma concurſum eſt, euanuerunt. Eodem anno Hannibal, magna militum copia ad Nolam profectus eſt: à cuius expugnatione à Marcello prohibitus, magnam ſuorum ſtragem vidit, & ex Campania fugatus eſt. Caſilinum oppidum captum. Fabius Samnium depopulatus eſt, & multa oppida vi cepit. Syracuſæ obſeſſæ: contra Philippum bellum ſuſceptum, qui ad Apolloniam caſtris exutus eſt. res in Hiſpania proſperè à Scipionibus geſtæ, & Saguntum recuperatum.

Q. Fabio Maximo, T. Sempronio Graccho II. Coss. 35

541 *MVrus ac portæ tactæ: Ariciæ Iouis ædes de cælo icta fulmine: nauium longarum species*
211 *in flumine Tarraſinæ, quæ tamen nullæ erant, viſæ. in Iouis Vicilini templo, quod in Coſſano agro eſt, arma concrepuerunt, & flumen Amiterni cruentum fluxit. Siphax Numidarum rex contra Maſiniſſam regem pro Carthaginienſibus pugnans, victus eſt. In Brutijs ex duodecim populis, qui anno priore ad Pœnos deſciuerant, Conſentini & Taurini, in fidem populi Romani redierunt. Sempronius conſul, in Lucanis aliquot oppida expugnauit. is cùm in Lucanis ſacrificaſſet, angues duo ex occulto prolapſi, repentè hoſtiæ, quam immolauerat, adeſo iocinore, in eaſdem latebras ſe retulerunt.*

lerunt. ob id deinde factum instaurato sacrificio,
em prodigij euenit. tertia quoq; cæsa victima, di-
gentiusq́; asseruatis extis, neq; allapsus serpen-
m arceri, neq; fuga impediri potuit. quod quam-
s haruspices ad salutē imperatoris pertinere di-
ssent, Gracchus tamen vitare non potuit, quin
lauij Lucani hospitis sui insidijs seductus, iner-
is à Pœnorum militibus occideretur.

Appio Claudio Pulchro, Q. Fuluio Flacco III. Coss. 36

T*Empestates fœdæ coortæ: in Albano monte* 542
biduū continenter lapidibus pluit. tacta de 210

cælo

cælo multa, duæ in Capitolio ædes, vallum in ca-
stris, multisq; locis supra Suessulam, & duo vigi-
les exanimati: murus, turresq;, & quædam alia
Cumis fulminibus icta, & penitus decussa. Reate
saxum ingens volitare visum: sol rubere solito ma-
gis, sanguineoq; colore similis apparuit. Hanniba
proditione Tarentum cepit, excepta arce. Samnio
rum agri à Romanis depopulati sunt. Romani bi
cruentas clades acceperunt ab Hannibale. Capu
à Romanis obsessa, & capta. Publius & Gneu
Scipiones in Hispania ab hostibus circumuenti, &
occisi sunt. L. Martius eques Romanus cùm in
Hispania militaret, orationemq; ad milites habe
ret, felicis euentus flamma concionanti à capite
sine ipsius sensu, cum magno circumstantium pa
uore, fusa est: cuius aspectu milites pristinam re
cuperare fortitudinem admoniti, septem & trigin-
ta hostium millibus cæsis, magnoq; numero in po-
testatem redacto, bina castra, Punicis opibus re-
ferta, ceperunt. Hispania aliquandiu quieta red-
dita. Marcellus captis Syracusis, magna cum glo-
ria Romam reuersus est.

M. Valerio Leuino II. M. Claudio Mar-
cello IIII. Coss. 37

544 IN æde Cõcordiæ, Victoria, quæ in culmine erat,
208 fulmine icta, decussaq; ad Victorias quæ in æde
fixæ erant, hæsit, neque inde procidit. Anagniæ
& Fregellis murus portæq; vrbis de cælo tactæ. in
foro-

ro Sudertano sanguinis riui per totum diem fluere. Ereti lapidibus pluit: Reate mula peperit. Eodem anno incendium perniciosum Romæ, Campanorum malitia, ortum. Marcellus in Campania Salapiam recuperauit. Romana classis ad Sacriportum infeliciter pugnauit. Scipio in Hispania nouam Carthaginē expugnauit. Marcellus Hannibalis exercitum fudit, & magna pars Siciliæ capta est. Tusculi agnus cum vbere lactanti natus: Iouis ædis culmen fulmine ictum, ac propè omni tecto nudatum. ijsdem fermè diebus Anagniæ terra ante portam icta, diem noctemq; sine vllo ignis alimento arsit. aues ad compitum Ana-

gninum in luco Dianæ nidos in arboribus reliquerunt. Terracinæ in mari haud procul portu, angues miræ magnitudinis, lasciuientium piscium more exultarunt. Tarquinij porcus cum ore humano genitus. in agro Capenate, ad lucum Feroniæ, quatuor signa sanguine multo diem ac noctẽ sudarunt. Mox Valerius Messala agrum Vticensem depopulatus est, & lex post longas contentiones de reficiendis Consulibus lata est.

Q. Fabio Maximo Verrucoso v. Q. Fuluio Flacco IIII. Coss. 38

545 IN *Albano monte tacta de cælo sunt, signum*
207 *Iouis, arborq; templo propinqua, Hostiæ lacus,*

Capuæ

apuæ murus, Fortunæ ædes, & Sinuessæ murus um porta. Albana aqua cruore fluxit. Romæ intra cellā ædis fortis Fortunæ de capite signū, quod n corona erat, in manus spōte sua prolapsum. Priuerni bos locutus. vultur frequēti foro in tabernā deuolauit. Sinuessæ natus infans, ambiguo inter marē ac fœminā sexu. Lacte pluit. puer cū elephāi capite natus. Marcellus cū Hannibale cōgressus, primò infeliciter, dehinc secūda pugna dimicauit, postemq; in fugam vertit. Fabius Tarentum recuperauit. Scipio in Hispania res prosperè gessit.

M. Claudio Marcello v. T. Quintio Crispino, Coss. 39

546 *CApuæ duæ ædes, Fortunæ ſcilicet & Marti*
206 *ſepulcraq; aliquot de cælo tacta. mures i*
æde Iouis aurum roſerunt. Caßini examen apun
ingens in foro conſedit. Hoſtiæ murus, portaq; d
cælo icta. Cære vultur in ædem Iouis volauit. Vul
ſiniÿs ſanguine lacus manauit. Peſtilentia graui
incidit per vrbē, agroſq;, quæ tamen magis in lon
gos morbos quàm in perniciales euaſit. Marcellu
cùm ſtudio niteretur, vt Pœnorum exercitum au
in Italia proſterneret, aut Italia pelleret, in ſo
lenni ſacrificio, quo voluntates Deorum explora
re cupiebat, in prima hoſtia, quæ ante foculum
decidit, iecur ſine capite inuentum eſt: proxima
iocinoris duplex caput habuit. quibus inſpectis,
haruſpex non placere ſibi exta reſpondit: quo
niā prima trunca, ſecunda nimis læta apparuiſſet
Ita monitus Marcellus, ne quid temerè niteretur
inſequenti nocte ſpeculandi gratia cum paucis
ingreſſus, ab hoſtibus in Brutÿs circumuentus, dū
improuidè contra Hannibalem pugnaret, lancea
trāsfixus occubuit. Criſpinus grauiter vulneratus,
etiam interÿt: id quod nunquam antea acciderat,
vt duo Conſules ſine memorando prælio interfecti,
velut orbam Rempublicam relinquerent.

C. Claudio Nerone, M. Liuio Salina-
tore II. Coss. 40

547 *VEÿs de cælo lapidauit: Minturnis ſanguinis*
205 *riuus in porta fluxit: Iouis templum & lucus*

Maricæ,

Maricæ, item Atellæ murus & porta de cælo tacta. Capuæ lupus nocte portam ingressus, vigilem laniauit. in Armilustra lapidibus pluit. Frusinone infans natus quadrimo par. in Auentino Iunonis reginæ ædes de cælo tacta. Apud Metaurum fluuium Hasdrubal cum omni exercitu à Romanis deletus est: in qua clade quinquaginta sex hostiũ millia à Romanis cæsa sunt, capta quinque millia & quadringenti: ciuium Romanorum, qui capti erant apud hostes, quatuor millia recepta.

L. Veturio Philo, Q. Cæcilio Metello, Coss. 41

548 Terracinæ Iouis, & Satrici matris Matutæ
204 templum de cælo tactum. in æde Iouis ex foribus duo angues prolapsi: spicæ cruentæ à metentibus visæ. Cære porcus biceps: & agnus mas, idemq; fæmina natus. Albæ duo soles visi. Fregellis nocturno tempore lux oborta: bos in agro Romano locutus: in circo Flaminio ara Neptuni multo sudore manauit. ædes Cereris, Salutis & Quirini, de cælo tactæ. Lucani in ditionem populi Romani, sine certamine redierunt. Brutiorum vrbes sese Romanis dediderunt. Masinissa rex à Romanis in amicitiam receptus est. Astapa vrbs à Romanis oppugnata. Scipio rebellantes Hispanos in deditionem coëgit.

P. Cornelio Scipione, P. Licinio Crasso, Coss. 42

549 Crebrò de cælo lapidatum est: lectis igitur
203 Sibyllinis, inuentum est, tunc demum hostē alienigenam, qui terræ Italiæ bellum intulisset, pelli Italia posse, si Idæa mater ex Peßinunte Romam adueheretur. Eodem anno cū Hannibale in Brutijs frustra bellatum est, pestilentia vtrumque exercitum molestante. In Hispania noui motus exorti. in Italia Locri à Romanis recipiuntur.

M. Cornelio Cethego, P. Sempronio Tuditano, Coss. 43

550 Duo soles visi, & nocte interluxit. fax Setiæ
202 ab ortu solis in occidentem porrigi visa. Terracinæ

racinæ porta, Anagniæ verò porta & murus multis locis de cælo tactus. in æde Iunonis Sospitæ Lanuuij, cum horrendo fragore strepitus editus. Scipio ex Sicilia in Africam traiecit: & euastatis agris Hannonem iuniorem occidit. Sempronius aduersus Hannibalem, primò infeliciter, deinde verò prosperè pugnauit, cæsis quatuor Pœnorum millibus.

Gn. Seruilio Cepione, Gn. Seruilio Gemino, Coss. 44

AVrum in Capitolio corui non rostris tantùm lacerarunt, sed comederunt etiam. Mures 551
Antij coronam auream arroserunt. Circa Capuam 201
locustarum vis ingens omnem agrum compleuit. equuleus Reate quinque pedibus natus. Anagniæ sparsi primùm ignes in cælo, deinde fax ardens in cælo visa. Frusinone arcus solem tenui linea amplexus est. Arpini terra campestri agro in ingentem sinum consedit. Consulum alteri primam hostiam immolanti, caput iocinori defuit. in Africa per Scipionem iuxta Vticam Pœnorum castra sunt combusta. Romani multas in Brutijs ad se deficientes ciuitates receperũt, Hannibalemq; in agro Crotoniensi ceciderunt. Magonem Hannibalis fratrem cruento prælio vicerunt. Syphacis regis fœdifragi castra incendio ac flãmis expugnarunt, ipsumq; regem ceperunt. Circa regia vrbs à Masinissa rege capta est.

M. Seruilio Gemino, T. Claudio Nerone, Coss. 45

552 200 *CVmis Solis orbis minui visus: lapidibus pluit. in Veliterno agro terra ingentibus cauernis consedit, arboresq; in profundum haustæ. Ariciæ forum, & circa tabernæ, Frusinone item murus aliquot locis, & porta vrbis de cælo tacta. in Palatio lapidibus pluit: magna Tyberis facta inundatio. Claudius eo anno consul, perniciosa tempestate ingruente naufragium passus est. Insignis fuit hic quoque annus incendio ingenti, annonæ vilitate, & morte Q. Fabij Maximi, qui XXII. ann. augur fuit. Hannibal magno exercitu Africam ingressus. Vermina Syphacis regis filius, clade à Romanis profligatus est.*

Ser. Sulpitio Galba, C. Aurelio Cotta, Coss. 46

554 198 *IN Lucanis cælum ardere visum. Priuerui sereno per diem Sol sanguineus fuit. Lanuuij in templo Iunonis Sospitæ, nocte strepitus ingens exortus. animalium obscœni fœtus pluribus locis nuntiati. In Sabinis incertus infans natus, masculus an fœmina esset: alter sexdecim annorum, iam item ambiguo sexu inuentus. Frusinone agnus cum suillo capite. Sinuessæ porcus cum capite humano. In Lucanis, in agro publico equuleus cum quinque pedibus. Fœda omnia, & deformia, errantisq;*

ísq; in alienos fœtus naturæ visa. ante omnia tamen abominati semimares, iussiq; in mare extemplò deportari. Bellum Macedonicum cum Philippo exortum. Galli Insubres, Cenomani & Boij, duce Hamilcare Pœno, irruptiones in agros proximos fecerunt, & oppida flammis ac incendio diripuerunt.

L. Cornelio Lentulo, P. Villio Tappulo, Coss. 47

SVessæ duæ portæ, quodq; inter eas muri erat, de cælo tactum. Formiani Iouis, apud Ostienses Iouis, Veliterni verò Apollinis & Sangi templa fulmine tacta. in Herculis æde capillus enatus, in Brutijs equuleus cum quinque pedibus, pulli gallinacei cum ternis pedibus nati. in Macedonia laurea in puppi nauis longæ enata. Orta est hoc anno in Macedonia atrox militum Romanorum seditio. C. Bebius Pamphilus apud Gallos & Insubres infeliciter pugnauit. Carthaginienses argentum in stipendium impositum, primùm Romam aduexerunt. 555 197

Sext. Ælio Pæto, T. Quintio Flaminio, Coss. 48

DE cælo tacta sunt, via publica Veijs, forum & ædes Iouis Lanuuij, Herculis Ardeæ, Capuæ murus, turres, & ædes quæ Alba dicitur. cælum Aretij ardere visum, terra Velitris trium 556 196

iugerum ſpatio cauerna ingenti deſedit. Sueſſ agnus cum duobus capitibus natus. Sinueſſæ porcus cum humano capite. Solis orbis diminui viſus Quorum prodigioru cauſa ſupplicatio vnum diem habita, & Conſules rebus diuinis operam dederunt. Eo autem anno Flaminius feliciter in faucibus Epiri, contra Philippum Macedoniæ regem pugnauit. Theſſalia, quæ eſt vicina Macedoniæ ſocijs Aetolis et Athamanibus, à Romanis vexata eſt. L. Quintius Flaminius conſulis frater, nauali prælio Eubœam, ac maritimam oram omnem cepit. Achæi à Romanis in amicitiam recepti ſunt & coniuratio ſeruorum de ſoluendis Carthaginienſibus obſidibus, detecta atq; oppreſſa eſt.

Cn. Cornelio Cethego, Q. Minutio Rufo, Coss. 49

557
195
AEdes Vulcani Summaniq; Romæ, & Fregellis murus ac porta de cælo icta. Fruſinone inter noctem lux orta. Aſculo agnus biceps cum quinque pedibus natus. Formijs duo lupi oppidum ingreßi, obuios aliquot laniauerunt. Romæ non in vrbem modò, ſed in Capitolium etiam penetrauit lupus. In Gallijs proſperè eſt pugnatum. Inſubres, qui in armis contra Romanos erant, à Cornelio ſunt debellati. Minutius Genuam exercitu abducto, ab Liguribus orſus bellum, oppida Clastidium, Litubium, item Celelates, Cerdiceateſq;

sq; in deditionem accepit, atq; omnia cis Padum, ræter Gallorum Boios, Iluates Ligurum, Romao imperio adiecit.

L. Furio Purpureone, M. Claudio Marcello, Coss. 50

Iulius equestris in Sabinos proficiscẽs, fulmi-
L. ne vnà cum equo exanimatus est. ædes Fero- 558
iæ in Capenate de cælo tacta : ad Monetæ tem- 194
lum duarum hastarum spicula arserunt. lupus
squilina porta ingressus, frequentissima parte
rbis, cùm in forum decurrisset, Thusco vico, atq;
nde Melio per portam Capenam propè intactus
euasit.

euasit. Hæc prodigia maioribus hostijs sunt proc... rata. Hannibal frustra in Africa bellum molitu... ob metum Romanorum profugus, ad Antiochu... Syriæ regem, bellum contra Romanos gerente... fugit. Marcellus in Hetruria à Boijs est oppre... sus. Boij & Insubres à Romanis igni ferroq; va... stati. Philippus in Thessalia fusus & fugatus es...

P. Cornelio Scipione Africano II.
T. Sempronio Longo, Coss. 51

560 192 R*Omæ in foro, comitio, & Capitolio sanguin... guttæ visa sunt, terra aliquoties pluit, ca...*

pu...

ut Vulcani arsit. Interamnæ lac fluxit: pueri genui Arimini sine oculis & naso nati. in Piceno infans absq; manibus ac pedibus natus. in Adriatorum agro lapidibus pluit. Ea prodigia ex Pontificum decreto procurata, & sacrificium nouendiale factum. In Gallia Lucius Valerius Flaccus proconsul, circa Mediolanum, cum Gallis Insubribus et Boijs, qui Dorulaco duce ad concita .dos Insubres Padum transgressi erant, signis collatis e, ugnauit. Marcus Porcius Cato ex Hispania riumphauit. T. Sempronius Boios primùm ancipiti Marte, tandem verò insigni strage cecidit. Macedonia T. Quintius Romanorum præsidia Græcia Brundusium deduxit.

L. Cornelio Merula, Q. Minutio Thermo, Coss.

52

MAximi & grauissimi terræmotus fuerunt, & aquæ ingentes. vnde & Tyberis loca 561
rbis plana inundauit. Circa portam Flumenta- 191
am quædam ruinis sunt collapsa, porta Cælimontana fulmine icta, murusq; circa multis locis de cælo tactus. Ariciæ, Lanuuij, & in Auentino apidibus pluit. Capuæ vesparum ingens multitudo in forum aduolauit, & in Martis æde consedit: quæ cum cura collecta, & igni cremata est. Horum prodigiorum causa nouendiale sacrum factum, & vrbs lustrata est. Minutius à Liguribus in extremum periculi adductus, vix Numidarũ industria liberatus

liberatus est. Antiochus Hannibale sollicitan[te] bellum contra Romanos suscepit, & in Hispani[a] res feliciter gestæ sunt.

L. Quintio Flaminio, Gn. Domitio Aenobarbo, Coss. 53

562 190 CApra sex hædos vno fœtu edidit in Picen[o] Aretij puer natus vnimanus. Amiterni te[r]ra pluit. Formijs porta murusq; de cælo tacta: b[os] locutus, Roma tibi caue. Cæterorum prodigioru[m] causa supplicatum est: bouem autem cum cura se[r]uari, aliq; haruspices iusserunt. Tyberis infestio[r] quàm prius impetu illatus vrbi duos pontes, æd[i]ficia multa, & maximè circa portam Flumenta[nam] nam euertit: saxũ ingens siue imbribus, siue terr[æ] motu, leuiore quàm alioqui sentiretur, labefacta[tũ], in vicũ iugarium ex Capitolio procidit, et mu[l]tos oppreßit. in agris paßim inundatis pecua abla[ta], villarum strages facta est. Q. Minutius in agr[o] Pisano cum Liguribus signis collatis pugnauit, & nouem hostium millia occidit, cæteros fusos fuga[]tosq; in castra compulit. Boiorum regio longè la[]teq; à Romanis vastata est. In vtraq; Hispani[a] res feliciter gestæ. contra Vectones & Toletano[s] prosperè pugnatum. Antiochus rex in Hellespon[]tum cum magno exercitu irrupit.

P. Cornelio Scipione Nasica, M. Atilio Glabrione, Coss. 54

Boue

BOues duo domiti in Carinis per scalas peruene 563
runt in tegulas ædificij, quos haruspices viuos
mburi, cineremq; eorum in Tyberim deijci iusse- 189

nt. Terracinæ & Amiterni aliquoties lapidi-
s pluit. Minturnis Iouis templum & tabernæ
ca forum de cælo tactæ. Vulturni in ostio flumi-
, duæ naues fulmine ictæ conflagrarunt. Eorum
digiorum causa ieiunium Cereri est institutum,
m nouendiale sacrum, & in vnum diem suppli-
tio facta. Eo anno contra Ligures acerrimos
stes, prosperè à Q. Minutio est pugnatum, in-
fectis aliquot hostium millibus. Duobus ferè
st mensibus, P. Cornelius cum Boiorum exer-

citu signis

citu signis collatis, duodetriginta hostium milli occidit, 3040. cepit signa militaria 124. equo 1230. Attilius Naupactum expugnauit. naua prælio cum Eumene & Antiochi regis præfect prosperè est pugnatum.

L. Scipione, C. Lælio, Coss. 55

564 188 *IVnonis Lucinæ templum fulmine ictum, ita v fastigium, valuæq; deformarentur. In finitim pleraq; de cælo icta. Nursiæ sereno nimbi orti, & homines duo exanimati. Tusculi terra pluit. Mu la Reate peperit. Supplicatio per dece pueros pa trimos, matrimos, totidemq; virgines habita.* Ae milius Regillus eo anno feliciter contra Antioch pugnauit, & Antiochus ipse à Scipione captus e*

M. Messala, C. Liuio, Coss. 56

566 186 *LVce, inter horam tertiam & quartam, tene bræ ortæ. In Auentino lapidum pluuiæ nouen diali expiatæ. In Hispania prosperè militatum Sacrum nouendiale factum, quod in Piceno lap dibus pluit: ignesq; cælestes multifariam orti, le afflatu complurium vestimenta adusserunt. Ae des Iouis in Capitolio fulmine icta. In Vmbria s mimas duodecim fermè annorum natus, haruspi cumq; iussu necatus. Galli, qui alpeis trãsierunt i Italiam, sine prælio eiecti. Fœdus est cum Anti cho conscriptum, & à Thracibus Romani vexa sunt.*

M. Aen

M. Æmilio Lepido, C. Quintio Flaminio, Coss. 57

[I]N Sicilia Vulcani insula saxosa, deserta, quæ 567
ex ternis crateribus flammas eructabat, magna 185
[h]ominum admiratione nata est. Eodem anno
Q. Fuluius Flaccus prætor in citeriore Hispania
[X]XIII. millia hominum fudit. Gracchus in Hi-
spania vlteriore infinita oppida in deditionẽ ac-
[c]epit. Posthumius in citeriore Hispania feliciter
[e]tiam contra hostes pugnauit, ibidemq; multa op-
[pi]da expugnauit etiam Gracchus.

Sp. Posthumio Albino, Q. Martio Philippo, Coss. 58

[L]Vdis Romanis, quos P. Cornelius Cethegus & 568
A. Posthumius Albinus faciebant, malus in 184
[c]irco instabilis in signum Pollentiæ procidit, atq;
[i]d deiecit: qua religione moti patres, & diem vnũ
[a]dijciendum ludorum celebritati, & signa duo
[p]ro vno reponenda, nouumq; auratum faciendum
[ce]nsuerũt. Gn. Manlius de Gallogræcis triumpha-
[ui]t, Asiaticasq; illecebras inuexit. in Hispania
[L]usitanorum & Celtiberorum cædes sub idem fe-
[re] tempus facta est.

M. Claudio, Q. Fabio Labeone Coss. 59

[I]N area Vulcani per biduum, in area Concor- 571
diæ totidem diebus sanguinem pluit. In Sicilia, 181

insula noua maritima. Hannibal in Bithynia veneno perijt, Celtiberi subacti. Obierunt clarissimi imperatores, Scipio & Philopœmenes.

L. Aemilio Paulo, Gn. Bebio Pamphilo, Coss. 60

572 PRocellosa tempestate strages in Vrbe facta,
180 signa ænea in Capitolio deiecit. Signa in circo maximo cũ columnis euertit. Fastigia templorum aliquot à culmine abrupta dissipauit. Mulus tripes Reate natus. Aedes Apollinis Caietæ fulmine icta. In area Vulcani, & Concordiæ sanguinem pluit. Hastæ Martis motæ. Lanuuij simu-
573 gninem pluit. Hastæ Martis motæ. Lanuuij simu-
179 lacrum Iunonis Sospitæ lacrymauit. Pestilentiæ Libitina non suffecit. Ex Sibyllinis supplicatum, cùm sex mensibus non pluisset. Ligures prælio victi, deletiq; *. Pestis vrbem & villas inuasit, quæ adeò vrbem exhausit, vt vix in Sardiniam contra defectionem Corsorum exercitus conscribi potuerit. Sex mensibus nunquam pluit.

Q. Fuluio, Cn. Manlio, Coss. 61

575 NImbis continuis in Capitolio signa aliquot deiecta fulmine, Romæ & circà plurima de-
177 cussa. In lectisternio Iouis terræmotu Deorum capita se conuerterunt. Lana cum integumentis quæ Ioui erant apposita, decidit. De mensa oleas mures præroserunt. * De Celtiberis triumphatum. res in Hispania feliciter gestæ, & cum Liguribus prosperè pugnatum.

M. Iunio,

M. Iunio, Gn. Manlio, Coss. 62

INcendio circa forum cũ plurima essent deusta,
ædes Veneris sine vllo vestigio cremata. Vestæ 576
enetralis ignis extinctus. Virgo iussu M. Aemilij 176
ontificis maximi flagro cæsa, negauit vlterius
teriturũ supplicationibus habitis. In Hispania
Histria bella prosperè administrata.

C. Claudio Pulchro, T. Sempronio Graccho, Coss. 63

Apis ingens in agro Crustumino in lacum 577
Martis de cælo cecidit. puer trũci corporis in 175
ro Romano natus. anguis quadrupes visus. Ca-
æ multa in foro ædificia de cælo tacta. Puteolis
æ naues fulminis ictu concrematæ. Lupus Ro-
e interdiu cùm Collina porta intrasset, per Es-
ilinam magno consectantium tumultu euasit.
orum prodigiorum causa, Consules maiores ho-
ias immolarunt, & diem vnum circa omnia
luinaria supplicatio fuit. Histrorum agri à Ro-
anis depopulati sunt. Nesatium oppidum à Iu-
o & Manlio oppugnatũ. Mutila & Faueria vi
ptæ, & deletæ. In Sardinia res prosperè gestæ.
ienses & Ligures sunt deuicti. In Crustumino
is, quã sanqualẽ vocant, sacrũ lapidẽ rostro por-
uit. bos in Cãpania locutus: vacca ænea Syra-
sis ab agresti tauro inita, ac semine aspersa. In
ustumino diẽ vnũ in ipso loco supplicatio fuit,

& in Campania bos alenda publicè data: Syracusanumq; prodigium expiatū, editis ab haruspicibus Dijs, quibus supplicaretur. Pontifex eo anno etiam mortuus est.

C. Claudio, L. Petillio, Coss. 46,

578
174 CVm immolassent victimas consules, iecur extabuit. Cornelius ex monte Albano rediens, membris captus ad aquas Cumanas mortuus. Petillius contra Ligures dimicans occisus est*. Fax in cælo visa. Gabijs Apollinis templum & priuata ædificia plura, Grauiscis murus portaq; de cælo tacta. Ea patres procurari, vti Pontifices censuissent, iusserunt. Ligures victi, & Sempronius Sardos perdomuit.

M. Lepido, Q. Mutio, Coss. 65

579
173 GRaui pestilentia hominum, boumq; cadauera, non sufficiente Libitina, cùm iacerent, vlterius non apparuit. Celtiberi deleti*. & Basternarum gens ferocissima, auctore Persa Philippi filio, sine vlla pugna, vel aliquo hoste, euersa est.

Sp. Posthumio Paulo, P. Mutio Scæuola, Coss. 66

580
172 IN Veienti agro biceps puer natus, & Sinuessæ vnimanus. Oxini puella cum dentibus. Arcus

cus interdiu sereno cælo super ædem Saturni in foro Romano intentus. tres simul soles effulserunt. faces eadem nocte plures per cælum lapsæ sunt, in Lanuuio. apud Cærites anguis in oppido iubatus, aureis maculis sparsus apparuit. in agro Campano bos locutus, & in Sabinis terræmotus ingens factus est. Carthaginienses eodem anno cum Græciæ vrbibus aduersus Romanos, Perseo sollicitante conspirauerunt.

L. Posthumio Albino, M. Popilio Lenate, Coss. 67

LAnuuij classis magnæ species in cælo visæ. 581
Priuerni lana pulla terra enata. In Veientis 171

*apud Rementem lapidatum. Pomptinum omne ve-
lut nubibus locustarum coopertum. in Gallico agro
qua induceretur aratrum, sub existentibus glebis
pisces emerserunt. Ob hæc prodigia libri fatales in-
specti, & supplicatio prodigijs expiandis facta.
In Aetolia perniciosæ seditiones, propter ingen-
tem æris alieni vim ortæ. Perseus bellum in Roma-
nos parauit. In Liguribus, in agro Stellati pugna-
tum, ad oppidum Carystum, vbi decem millia ho-
minum cæsa sunt, vincentibus Romanis.*

C. Popilio Lenate, P. Aelio Ligo,
Coss. 68

SAturniæ ſanguine per triduũ in oppido pluit. 582
Calatiæ aſinus tripes natus, taurus cum quin- 170

que vaccis vno ictu fulminis exanimati. Oximi terra pluit. Horum prodigiorum cauſa ſupplicatio in vnum diẽ inſtituta, & habitæ feriæ ſunt. Iſſentium agri hoc anno miſerè depopulati ſunt, ac nihil memoratu dignum apud Romanos eo tempore geſtum eſt.

Q. Martio Philippo II. Q. Seruilio Cæpione, Coss. 69

ANagniæ fax in cælo conſpecta, bos fœmina 585
locuta. Minturnis per eos dies cæli ardentis 167

 ſpecies

ſpecies affulſæ. Reate pluit lapidibus. Cumis in arce Apollo triduũ ac tres noctes integras lacrymauit. Romæ in æde Fortunæ anguis iubatus à compluribus viſus. Palma in area enata. Sanguine interdiu pluit. Fregellis in domo L. Atrei, haſta, quam filio militi emerat, interdiu plus horas duas arſit: ita tamen, vt nihil eius ambureret ignis. Horum prodigiorum cauſa poſt ſupplicationem victimis maioribus circa omnia puluinaria facta ſacriſicia. Perſeus rex in Thracia feliciter pugnauit, victis Dardanis, & ſubactis Illyrijs.

Q. Aelio Pæto, M. Iulio, Coss. 70

Romæ

ROmæ aliquot loca sacra, profanaq; cælo tacta. 587
Anagniæ terra pluit. Lauinij fax ardens in 165
cælo visa. Calatiæ in agro publico per triduum, & duas nocteis sanguis manauit. Rex Illyrici Gentius & Macedoniæ Perses, deuicti.

M. Marcello, P. Sulpitio, Coss. 71

IN Campania multis locis terra pluit. In Præne- 588
stino cruenti ceciderunt imbres. Veienti lana ex 164
arboribus nata. Terracinæ in æde Mineruæ mulieres tres, quæ operatæ sedebant, fulmine exanimatæ. Ad locum Libitinæ, in statua equestri ænea, ex ore & pede aqua manauit diu. Galli Ligures deleti: comitia cùm ambitiosissimè fierent, & ob hoc Senatus in Capitolio haberetur, miluus volãs, mustelam raptam de cella Iouis, in medio consessu patrum misit. Sub idem tempus ædes Salutis de cælo tacta. In colle Quirinali sanguis terra manauit. Lauinij fax in cælo nocte conspecta: fulmine pleraq; discussa. Casini & sol per aliquot horas noctis visus. Theani Sidicini puer cum quatuor manibus, & totidem pedibus natus. Vrbe lustrata, pax domi, forisq; fuit.

Cn. Octauio, T. Manlio, Coss. 72

589 PEstilentia fameq; ita laboratum, vt ex Siby
163 linis populus circa compita, sacellaq; operat
rus sederit. In æde penatium valuæ nocte sua sp
te adapertæ, & lupi Exquilijs, & in colle Qui
nali meridie apparuerunt, exagitatiq; fueru
Vrbe lustrata, nihil triste accidit.

T. Graccho, M. Iuuentio,
Coss. 73

591 CApuæ nocte sol visus. In agro Stellati fi
161 gure veruecum de grege pars exanimat

Terracin

Terracinæ pueri trigemini nati. Formijs duo soles interdiu visi, cælum arsit. Concij homo ex speculo acie orta combustus. Gabijs lacte pluit. Fulmine pleraq; decussa in Palatio. In templum Victoriæ cygnus illapsus, per manus capientiũ effugit. Priuerni puella sine manu nata. In Cephalenia turba in cælo cãtare visa. Terra pluit. Procellosa tempestate tecta diruta, stragesq; agrorũ facta. Crebrò fulminauit. Nocte species solis Pisauri adfulsit. Cære porcus humanis manibus & pedibus natus:

& pueri quadrupedes, & quadrumanes nati. Ad

for a

forũ Esq̃ bouẽ flamma ex ipsius ore nata nõ læsit.

P. Scipione Nasica, Gn. Martio, Coss. 74

592 160 A*Nagniæ cælum nocte arsit, fulmine pleraq; decussa. Frusinone bos locutus. Reate mulus tripes natus. Gn. Octauius legatus in Syria per Lysiã, tutorẽ Antiochi pueri, in gymnasio occisus.*

L. Lentulo, C. Martio, Coss. 75

598 154 P*Rocellosa tempestate in Capitolio ædes Iouis, & circa, quassata, Pontis maximi tectum cũ columnis in Tyberim deiectum. In circo Flaminio porticus*

rticus inter ædem Iunonis Reginæ, & Fortunæ
ƈta, & circa ædificia pleraq; dissipata. Taurus
immolationem cùm duceretur, ob hæc ipsa cor-
t. Dalmatæ Scordis superati.

L. Opimio, Q. Posthumio, Coss. 76

N prouinciam proficiscens Posthumius consul, 600
cùm immolaret, in plurimis victimis caput in 152.
inore non inuenit: profectusq; post diē septimum,
er Romā relatus, expirauit. Consæ arma in cælo
lare visa, fulmine pleraq; decussa. A Gallis, &
Lusitanis Romani per arma grauiter vexati.

M. Cla. Marcello, L. Valerio Flacco,
Coss. 77

Turbin

602 TVrbinis vi in Campo columna ante ædem Iouis decussa, cum signo aurato. Cumq; haru-
150 spices respōdissent, magistratuum, & sacerdotum interitum fore, omnes magistratus se protinus abdicauerunt. Quod Ariciæ lapidibus pluerat, ita supplicatio habita: quòd Romæ multis locis species togarum visæ, adpropinquantium oculos eludebant. In Lusitania variè, in Gallia prosperè pugnatum.

Spurio Posthumio, L. Pisone, Coss. 78

606 VAsto incendio Romæ cùm Regia quoq; vre-
146 retur, sacrarium, & ex duabus altera laurus, ex medijs ignibus inuiolata permanserunt. Pseudophilippus deuictus.

P. Africano, & Lælio, Coss. 79

607 AMiterni puer tribus pedibus, vna manu natus. Romæ & circa, fulmine pleraque icta.
145 Cære sanguinis riui terra fluxerunt, & nocte cælū ac terra ardere visum. Frusinone aurum sacrum mures adroserunt. Lauinij inter horam tertiam & quintam discolores circuli solem cinxerunt. rubente alter, alter candida linea. Stella arsit per dies trigintaduos. Et cùm Carthago obsideretur, in captiuos Romanorum per Hasdrubalem barbaro mor

*nore sæuitum, mox Carthago per Aemilia-
n diruta.*

ppio Claudio, P.Metello, Coss. 80

Miterni puer tribus pedibus natus. Cauræ 611
sanguinis riui è terra fluxerunt. Cùm à Sa-
s illata clades esset Romanis, Decemuiri pro- 141
tiauerunt, se inuenisse in Sibyllinis, quoties
um Gallis illaturi essent, sacrificari in eorum
us oportere.

.Metello, Q.Fabio Maximo Coss. 81

Ames & pestilentia cùm essent, per decem-
uiros supplicatum. Lunæ androgynus natus, 612
præcepio 140

præcepto haruspicũ in mare deportatus. Tanta fuit Lunensibus pestilentia, vt iacentibus in publicum passim cadaueribus, qui funerarent, defuerint. In Macedonia exercitus Romanus prælio vexatus, aduersus Viriatum dubiè dimicauit.

Gn. Cæpione, C. Lælio, Coss. 82

6I4 P*Reneste, & in Cephalenia signa de cælo cecidisse visa. Mons Aetna ignibus abundauit,*
138

prodigium maioribus hostijs quadraginta expiatum. Annus pacatus fuit, Viriato victo.

M. Aemilio, C. Hostilio Mancino, Coss. 83

Cum

CVm Lanuuij auſpicarentur, pulli è cauea in 617
ſyluam Laurentinam euolarunt, neq; inuen- 135

ſunt. Præneſte fax ardens in cælo viſa. ſereno
tonuit. Terracinæ M. Claudius prætor in naue
lmine conflagrauit. Lacus fucinus per millia paſ-
ū quinque quoquouerſum inundauit. In Græco-
aſi, & comitio, ſanguine fluxit. Eſquilijs equu-
us cum quinque pedibus natus. Fulmine pleraq;
ecuſſa. Hoſtilius Mãcinus conſul, in portu Her-
lis cùm conſcenderet nauem, petens Numantiã,
ox improuiſo audita, Mane Mancine. Cumq́;
greſſus, poſtea nauem Genuæ conſcẽdiſſet, anguis

in naui inuentus, è manibus effugit: ipse consul deuictus, mox Numantinis deditus.

L. Furio, Attilio Serrano, Coss. 84

618 *RHegium penè totum incendio consumptum sine vllo humanæ fraudis, aut negligentiæ*
134 *vestigio. Puer ex ancilla quattuor pedibus, manibus, oculis, auribus, & duplici obscæno natus. Puteolis in aquis calidis riui manarunt sanguine. Fulmine pleraq; deiecta. puer haruspicum iussu crematus, cinisque eius in mare deiectus. Ab Achæis exercitus Romanorum cæsus.*

Seruio Flacco, Q. Calpurnio, Coss. 85

619 *MOns Aetna maioribus solito arsit ignibus. Romæ puer solidus posteriore naturæ parte*
133 *genitus. Bononiæ fruges in arboribus natæ. Bubonis vox primùm in Capitolio, dein circa vrbem audita. Quæ auis, præmio posito ab aucupe capta, combustáq;, cinis eius in Tyberim dispersus. Bos locutus. in Numantia res malè gestæ, exercitus Romanus oppressus.*

P. Africano, C. Fuluio Coss. 86

620 *IN Amiterno sol noctu visus, eiusq; lux aliquã- diu fuit visa. Bos locutus, & nutritus publicè.*
132 *Sanguine pluit. Anagniæ seruo tunica arsit: & intermortuo igne, nullum flammæ apparuit vestigium. In Capitolio nocte auis gemitus similes hominis dedit. In æde Iunonis Reginæ scutum Ligu-*

sticum

icum fulmine tactum. Fugitiuorum bellum in cilia exortum. Coniuratione seruorum Italia pressa. Tiberius Gracchus legibus ferendis occi-s. Proditum est memoriæ, Tiberium Gracchum, o die periit, tristia neglexisse omina, cùm domi, r in Capitolio sacrificanti dira portenderentur: moq; exiens, sinistro ad limen offenso pede, de-sserit pollicem: & corui fragmentum tegulæ ante des eius proiecerũt ex stillicidio. In lacu Roma- lacte riui manarunt. Lunæ terra quatuor iuge-m spatio in profundum abiit, & mox de cauer-s lacum reddidit. Ardeæ terra pluit. Minturnis pus vigilem laniauit, & inter tumultum effu-t. Romæ bubo, & alia auis ignota visa. In æde nonis Reginæ clausis per biduum valuis, infan- vox audita. Scuta nouo sanguine maculata. uella quadrupes nata. In agro Ferentino An-ogynus natus, & in flumen deiectus. Virgines r nouenæ canentes, vrbem lustrauerunt. In Ita-a multa milia seruorum, quæ coniurauerant, ægrè mprehensa, & supplicio consumpta. In Sicilia gitiui Romanos exercitus necauerunt. Numan-a diruta.

Appio Claudio, M.Perpenna, Coss. 87

REate mulus cũ quinque pedibus natus. Romæ 624
in agro Cortasi lacte pluit. Lupus & canis
ostiæ pugnantes, fulmine exanimati. Grex ouiũ 124
Apulia, Prætor populi Romani vno ictu fulmi-
exanimatus. Terracinæ sereno nauis velum ful-

mine tactum, in aquas deiectum, & impensas omneis, quæ ibi erant, ignis absumpsit. Publius Crassus aduersus Aristonicum dimicans, occisus. Apollinis simulacrum lacrymauit per quatriduum. Vates portenderũt, Græciæ fore exitiũ, vnde deductũ esset. Sacrificatũ tum à Romanis, donaq; in templo posita. Phrygia recepta. Asia Attali testamento legata Romanis. Antiocho regi Syriæ ingenti exercitu dimicanti, hirundines in tabernaculo nidum fecerunt: quo prodigio neglecto prælium commisit, & à Parthis occisus est. M. Fuluij Flacci triumuiri dissensione in legibus ferendis, angues duo nigri in cella Mineruæ allapsi ciuilem cædem portenderunt.

Cn. Octauio, T. Annio Ruffo, Coss. 88

626 MVlta intra & extra vrbem de cælo tacta.
126 Reate mula peperit. Frusinone ex ancilla puer biceps natus. fax ardens in cælo visa, & bubonis vox in vrbe audita. Cære sanguine pluit: a gallus gallinaceus quinque pedibus inuẽtus. Bella inter Antiochum Syriæ regem & Phraartẽ Parthorũ regem gesta sunt. Et res turbidæ Aegyptiorum: Ptolemæus enim Euergetes, ob nimiam crudelitatem suis inuisus, incẽsa à Po. Ro. regia, clam in Cyprum profugit: & cùm sorori eius Cleopatra quam, eius filia virgine per vim compressa, & in matrimonium ducta, repudiauerat, regnum à populo datum esset, infensus, filium quem ex ea habeba

bat, in Cypro occidit, caputq; eius, manus item pedes, matri misit.

M. Aemilio, Lucio Aurelio, Coss. 89

NOcturna tempestate in Capitolio aliquot tẽ- 628
pla concussa sunt. Romæ & circà, fulmine 124
raq; deiecta sunt. Aetna mõs terræmotu ignes per verticem latè diffudit, & ad insulam Lipa- mare efferbuit, & quibusdam adustis nauibus pore plerosq; naualeis exanimauit: piscium vim gnam exanimẽ dispersit, quos Liparenses aui- us epulis appetentes, contaminatione ventris nsumpti, ita vt noua pestilentia vastarentur in- læ. Quod prodigium haruspicum responso, sedi- onem, quæ post tempora patuit, portendit.

P. Plautio, M. Fuluio, Coss. 90

N arboribus fruges natæ sunt. Oleo & lacte in 629
Veiente pluit. Bubo in capitolio visus. Arpis la- 123
deus imber triduò apparuit. Locustarum ingen- a agmina in Africa, quæ à vento in mare deie- æ, fluctibusq; eiectæ, odore intolerabili Cyrenis ortifero vapore grauem pestilentiam fecerunt ecori, hominumq; DCCC. millia consumpta tabe, roditum est. Fregellæ, quæ aduersus Romanos oniurauerant, dirutæ. Ligures Salyes trucidati.

C. Cassio Longino, C. Sextilio, Coss. 91

N Græcostasi lacte pluit. Fulmine Crotonæ grex 630
ouiũ cũ cane, & tribus pastoribus exanimatus. Sa 122

turæ vitulus bipes natus. Tumultus in vrbe fuit Graccho leges ferente.

Cn.Domitio, C.Fannio, Coss. 92

632 *IN foro Vessano androgynus natus, in mare de-*
120 *latus est. In Gallia tres soles, & tres lunæ visa. Vitulus bipes natus. Bubo in Capitolio visus, & ex incendio catena consumpta. Salyes & Allobroges deuicti.*

L.Opimio, Q.Fabio Maximo, Coss. 93

633 *GRex luporum limites, qui in agrorum diui-*
119 *sione per C. Gracchum depositi erant, dissipauit. Ipse Gracchus in Auentino occisus.*

L.Aurelio, & L.Cæcilio, Coss. 94

635 *ANdrogynus in agro Romano annorum octo inuentus, & in mare deportatus. Virgines*
117 *ter nouenæ in vrbe cantarunt.*

M.Catone, Q.Martio, Coss. 95

636 *CAtone consule immolante exta tabuerunt, caput iocinoris inuentum nō est. Lacte pluit.*
116 *Terra cum mugitu tremuit. Examen apum in foro consedit. Sacrificium ex Sibyllinis.*

L. Cæcilio, L.Aurelio, Coss. 96

Fulmi-

FVlmine Romæ & circà, pleraq; tacta. Præne- 637
ste lacte pluit. Hastæ Martis in regia motæ. 115
Priuerni terra septem iugerum spatio in cauerna
desedit. Saturniæ Androgynus annorum decem
inuentus, & mari demersus. Virgines viginti se-
ptem vrbem carmine lustrauerunt. Reliquum an-
ni in pace fuit.

M'. Acilio, C. Portio, Coss. 97

POmpeius Eluius eques Romanus, à ludis Ro- 640
manis, cùm in Apulia reuerteretur, in agro
Stellati filia eius virgo, equo insidens, fulmine 112
icta, exanimataq; vestimento deducto, in inguini-
bus exerta lingua per inferiores locos, vt ignis ad
os emicuerit. Responsum, infamiã virginibus &
equestri ordini portendi, quia equi ornamenta di-
spersa erant. Tres vno tempore virgines Vestales
nobilissimæ, cum aliquot equitibus Romanis, in-
cesti pœnas subierunt. Aedes Veneri Verticor-
diæ facta.

C. Cæcilio, Gn. Papyrio, Coss. 98

ALbanus mons nocte ardere visus. Aedicula 641
& signum de cælo tacta. Ara Salutis inter- 111
rupta. Terra in Lucanis & Priuernati latè
hiauit. In Gallia cælum ardere visum. Cimbri,
Theutoniq; alpes transgressi, fœdam stragem Ro-
manorum sociorumq; fecerunt.

P.Scipione, L.Calpurnio, Coss. 99

643 *MAxima pars vrbis exusta, cum æde Ma-*
tris magnæ. Lacte per triduum pluit, ho-
109 *stijsq; expiatum maioribus. Iugurthinum bellum*
exortum.

Sergio Galba, M.Scauro, Coss. 10[0]

AVis incendiaria, & bubo, in vrbe visæ. i[n]
646 *Latomijs homo ab homine adesus. Ex Si-*
106 *byllinis in insula Cimolia sacrificatum per trigin-*
ta ingenuos patrimos & matrimos, totidemq; vir-
gines. multa millia hominum, intumescente Pa-
do, & stagno Arretino, obruta. Bis lacte pluit.
Nursiæ gemini ex muliere ingenua nati, puella in-
tegris omnibus membris, puer à parte priore, al-
uo aperto, ita vt nudum intestinum conspiceretur,
idem posteriore natura solidus natus, qui voce
missa expirauit. Contra Iugurtham prosperè di-
micatum.

Q.Seruilio Cæpione, Attilio Serrano, Coss. 101

AMiterni cùm ex ancilla puer nasceretur,
648 *Aue dixit. In agro Perusino, & Romæ lo-*
104 *cis aliquot, lacte pluit. Inter multa fulmine icta,*
Atellis digiti hominis quattuor tanquã ferro præ-
cisi. Argentum signatum afflatu fulminis difflu-
xit. In agro Trebulano mulier nupta ciui Roma-
no,

o, fulmine icta, nec exanimata. Fremitus cæle-is auditus, & pila cælo cadere visa, sanguine fuit. Romæ interdiu fax sublimè volans conspe-ta. In æde Larum flamma à fastigio ad summum lumen penetrauit innoxia. Per Cæpionem Con-lem senatorum & equitum iudicia communica-, cætera in pace fuerunt.

P. Rutilio, & Cornelio Mallio, Coss. 102

TRebulæ Mutuscæ antè quàm ludi commit- *terentur, canente tibicine, angues nigri aram ircumdederunt: desinente, dilapsi. Postero die xorti, à populo lapidibus enecati. foribus templi dapertis, simulacrū Martis ligneum capite stans nuentum. A Lusitanis exercitus Romanus cæsus.* 649 103

C.Mario, C.Flacco, Coss. 103

BVbo extra vrbem visus. bos locuta. Trebulæ *Mutuscæ simulacrum in templo, quod capite doperto fuit, opertum inuentum. Nuceriæ vlmus vento euersa, sua sponte erecta in radicem coa-uit. In Lucanis lacte, Lunæ sanguine pluit. Ari-mini canis locutus: arma cælestia, tempore vtroq; ab ortu & occasu visa pugnare, & ab occasu vin-i. Haruspicum responso, populus stipem Cereri & Proserpinæ tulit. Virgines vigintiseptem dona ca-nentes tulerunt. Luna interdiu cum stella, ab ho-ra tertia vsque ad horam septimam apparuit. A* 650 102

fugitiuis & desertoribus, in Thurinis regiones va-statæ. Cimbri alpes transgreßi, per Hispaniam vastatam, iunxerunt se Theutonis. Lupus vrbem intrauit. Fulminis ictu vultures super turrem ex-animati. Hora diei tertia, solis defectus lucem ob-scurauit. Examen apum ante ædem Salutis con-sedit. In Comitio lacte pluit. In Piceno tres soles visi. In agro Vulsintensi flamma è terra orta, cæ-lumq; visa contingere. In Lucanis duo agni equi-nis pedibus nati, alter siminino capite. In Tarqui-niensi lactis riui terra scaturienti exorti. Haru-spicũ responso signa oleaginea duo armata statu-ta, supplicatumq;. In Macedonia Thraces subacti

C. Mario, Q. Luctatio, Coss. 104

652 N*Ouendiale sacrum fuit, quòd in Thuscis la-pidibus pluerat. Vrbs haruspicum iussu lu-*
100 *strata. Hostiarum cinis per Decemuiros in mari dispersus: & per dies nouem circa omnia templa per magistratus, & municipia, pompa ducta sup-plicatum. Hastæ Martis in regia, sua sponte motæ. Sanguine circa amnem Anienem pluit. Examen apum in foro Boario, in sacello consedit. In Gallia, in castris lux nocte fulsit. Puer ingenuus Ariciæ flamma comprehensus, nec ambustus. Aedes Iouis clusa fulmine icta: cuius expiationem, quia prius monstrauerat Aemilius Potensis haruspex, præ-mium tulit, cæteris celantibus, quòd ipsis, liberisq;*

exitium

xitium portenderetur. Piratæ in Sicilia à Romanis deleti. Theutoni à Mario trucidati. Ancilia cum crepitu sua sponte mota, seruusq; Seruilij Cæpionis matris Ideæ se præcidit, & trans mare exportatus, ne vnquam Romæ reuerteretur. Vrbs lustrata, capra cornibus ardentibus per vrbem ducta, porta Neuia emissa, relictaq;. In Auentino luto pluit. Lusitanis deuictis, Hispania vlterior pacata. Cimbri deleti.

C. Mario, L. Valerio, Coss. 105

FAx ardens Tarquinijs latè visa, subito lapsu 654
cadens. Sub occasu solis, orbis clypei similis ab 98

occiden

occidente ad orientem visus præferri. In Piceno, terræmotu domicilia ruinis prostrata: quædam conuulsa, sede sua inclinata manserunt. Fremitus armorum ex inferno auditus. Quadrigæ auratæ in foro à pedibus sudauerunt. Fugitiui in Sicilia prælijs trucidati.

M. Antonio, A. Posthumio, Coss. 106

655 *BVbone in vrbe viso, vrbs lustrata; nimbis & procella plurima dißipata, fulmine pleraq; ta-*
97 *cta. Lanuuij in æde Iunonis Sospitæ, in cubiculo deæ, sanguinis guttæ visæ. Nursiæ ædes sacra terræmotu disiecta. Lusitani rebellãtes subacti. Sextius tribunus plebis de agris diuidendis populo, cùm repugnantibus collegis pertinaciter legem ferret, corui duo numero in alto volãtes, ita pugnauerunt supra concionem, vt rostris, vnguibusq; lacerarentur. Haruspices sacra Apollinis litanda, & de lege quæ ferebatur supersedendum, pronuntiarunt. Fremitus ab inferno ad cælum ferri visus, inopiam, famemq; portendit. Populus stipem, matronæ thesaurum, & virgines dona Cereri & Proserpinæ tulerunt. Per virgines vigintiseptem cantitatum. Signa cupressea duo Iunoni Reginæ posita. In Lusitania prosperè à Romanis pugnatum.*

Q. Metello, T. Didio, Coss. 107

Bubone

Bubone in Capitolio supra deorum simulacra 656
viso, cùm piaretur taurus, victima exanimis 96
concidit. Fulmine pleraq; decussa. Hastæ Martis in regia motæ. Ludis in theatro, creta candida pluit: fruges & tempestates portendit bonas. Sereno tonuit. Apud ædem Apollinis Decemuiris immolantibus, caput iocinoris non fuit. Sacrificantibus anguis ad aram inuentus. Item androgynus in mare deportatus. In circo inter pila militum ignis fusus. Hispani pluribus prælijs deuicti.

Cn.Cornelio Lentulo, P.Licinio, Coss. 108

Supplicatum in vrbe, quòd androgynus in- 657
uentus, & in mare deportatus erat. Pisauri 95
terræ fremitus auditus. Muri pinnæ sine terræmotu passim deiectæ, ciuiles portendêre discordias. Nursiæ simulacrum Iouis in partem sinistram conuersum. Cupressea simulacra Iunonis Reginæ posita per virgines viginti septem, quæ vrbem lustrauerunt. Celtiberi, Medi, Dardani subacti.

Gn.Domitio, C.Cassio, Coss. 109

Lupus vrbem ingressus, in domo priuata occi- 658
sus. Bubo in Capitolio occisus. Fulmine ple- 94
raq̃; decussa. Signa aurata Iouis cum capite, columnaq; disiecta. Fesulis sanguine terra manauit. Arretij mulieri è naso spicæ farris natæ: eadẽ farris grana vomuit, vrbe lustrata. Ptolemæus rex

Aegypt

Aegypti Cyrenis mortuus, S. P. Q. *Romanum hæredem reliquit.*

P. Crasso, Q. Scæuola, Coss. 110

659 *CAere lacte pluit. Lebadiæ Eutychides in templum Iouis Trophonij digressus, tabulam*
93 *æneam extulit, in qua scripta erant, quæ ad res Romanas pertinerent. Fulminis afflatu pleraq; animalia exanimata. Venafri hiatu terra altè subsedit. Vultures canẽ mortuum laniantes, occisi ab alijs & comesi vulturibus. Agnus biceps. Puer tribus manibus, totidemq; pedibus natus. At hastæ Martis in regia motæ. Androgynus Vrbino natus, in mare deportatus. Pax domi, forisq; fuit.*

C. Lælio, L. Domitio, Coss. 111

660 *NOuendiale sacrum fuit, quòd in Volsca gente lapidibus pluerat. Vulsinijs Luna noua*
92 *decidit, & non nisi postero die hora tertia comparuit. Puella biceps, quadripes, quadrimana, gemina fœminea natura, mortua nata. Auis incendiaria visa, occisaq;. In Vestinis, in villa lapidibus pluit. Fax in cælo apparuit, & totum cælum ardere visum. Terra sanguine manauit, & concreuit. Canes, saxa, tegulas vulgò roserunt. Fesulis ingens multitudo inter sepulcra lugubri veste, pallida facie, interdiu ambulare gregatim visa. Per Nasicam Hispaniæ principes, qui rebellabant, supplicio consumpti, vrbibus dirutis.*

C. Val

C. Valerio, M. Herennio, Coss. 112

ROmæ & circà, fulmine pleraq; decussa. An- 661
cilla puerum vnimanum peperit. Fregellis 91
les Neptuni nocte patefacta. Maris vituli cùm
ta demerentur, gemini vitelli in aluo eius in-
nti. Arretij signum æneum Mercurij sudauit.
Lucanis gregem veruecum, cùm pasceretur, &
cte in stabulo flamma circundata nihil adusit.
arseolis torrens sanguinis fluxit. Lupi vrbem
gressi. Præneste lana volitauit. In Apulia mula
eperit. Miluus in æde Apollinis Romæ compre-
ensus. Herennio consuli bis immolanti, caput io-
noris defuit. In sacro nouendiali cœna deæ po-
ta, à cane adesa antè, quàm delibaretur. Vulsi-
ijs prima luce flamma cælo emicare visa, cùm
vnum coisset, os flammæ ferrugineum ostendit:
elum visum descendere, cuius hiatu vertices
ammæ apparuerunt. Lustrationibus prosperè
xpiatum. nam totus annus domi forisq; tranquil-
us fuit.

C. Claudio, M. Perpenna, Coss. 113

BVbo in æde Fortunæ equestris comprehensus, 662
inter manus expirauit. Fesulis fremitus terræ 90
uditus. Puer ex ancilla natus sine foramine na-
uræ, qua humor emittitur. Mulier duplici natura
uenta. Fax in cælo visa. Bos locuta. Examen
pum in culmine priuatæ domus consedit. Vola-

terris

terris sanguinis riuus manauit. Romæ lacte pluit. Arretij duo androgyni inuenti. Pullus gallinaceus quadrupes natus. Fulmine pleraq; icta. Supplicatio fuit. Populus Cereri, & Proserpinæ stipem tulit. Virgines vigintiseptem carmen canentes, vrbem lustrauerunt. Medorum in Macedonia gens, prouinciam cruentè vastauit.

L. Martio, Sexto Iulio, Coss. 114

663 L*Ibius Troso, P. Tarquinius, leges ferentes, cùm*
89 *bellum Italicum consurgeret, prodigia multa apparuerunt vrbi. Sub ortu Solis, globus ignis à septentrionali regione cum ingenti sono cæli emi-*

cuit.

...bit. *Arretij frangentibus panes, cruor è medijs ...uxit. In Vestinis per dies septē lapidibus testisq; ...luit. Aenariæ terræ hiatu flamma exorta, in cæ...um emicuit. Circa Rhegium terra mota, pars ...rbis muriq; diruta. In Spoletino colore aureo glo...us ignis ad terram deuolutus, maiorq; factus, è ...rra ad orientem ferri visus, magnitudiem Solis ...btexit. Cuius in arce, simulacrum Apollinis su...auit. Aedes Pietatis in circo Flaminio clausa ...lmine icta. A Sylo per ludos Romani trucida... cùm ex agris in vrbem pecora, armentaq; La...ni agerent, strages hominum passim facta: ar...enta in tantam rabiem concitata sunt, vt va...ando suos, hostile imaginarentur bellum, lacry...antesq; multis affectibus, calamitatem præsa...irent suis.*

L. Iulio Cæsare, P. Rutilio, Coss. 115

METella Cæcilia somnio Iunonem Sospitam profugientem, quòd immundè sua templa ...edarētur, cùm suis precibus ægrè reuocatam di...ret, gregem matronarum sordidis, obscænisq; ...rporis coinquinatum ministerijs, in quo etiam ...b simulacro Deæ cubile canis confœtuerat, cō...undatū supplicationibus habitis, pristino splen...ri restituit. A Picentibus Romani barbaro ...ore excruciati: vbiq; in Latio clades accensa. ...ucilius Lupus, spretis religionibus, cùm in extis 664 88

caput non inuenisset iocinoris, amisso exercitu in prælio occisus est.

L. Sylla, Q. Pompeio, Coss. 116

666 *Pompeius Sylo in oppidum Bouianum, quod*
ceperat, triumphans inuectus, omen victoriæ
86 *hostibus ostendit, quia triumphus in vrbem victricem, non victam, induci solet. Proximo prælio, amisso exercitu occisus. Mithridati aduersus socios bellum paranti, prodigia apparuerunt. Stratopedo, vbi senatus haberi solet, corui vulturem tundendo rostris occiderunt. In eundem locum sydus ingens cælo demissum: Isidis species visa, fulmine petere. Lucum Furiarum cùm Mithridates succenderet, risus exauditus ingens, sine auctore. Cùm haruspicũ iussu virginem Furijs immolaret, è iugulo puellæ risus ortus, turbauit sacrificium. Classis Mithridatis in Thessalia à Romanis in prælio amissa. Cinna & Mario per bella ciuilia crudeliter sæuientibus, Romæ in castris Gnei Pompeij cælum ruere visum, arma signaq; tacta, milites exanimati. Ipse Pompeius afflatus sydere, interijt. Lectum eius populus diripuit: corpus vnco traxit, quòd discrimine ciuili perseuerasset periclitanti patriæ non succurrere: cùm & imperium, & maximos haberet exercitus. Peiræum Sylla cùm oppugnaret, vnus miles eius aggerem ferens, exanimatus fulmine. Haruspex respondit, Diuturno labore, quòd caput iacentis in oppidum versum esset.*

um esset, introitum & victoriam Romanis signi-
ficare. Post breue tempus Athenæ & Peiræum à
Sylla capta. Ilio à C. Fimbria incenso, cùm ædes
quoq; Mineruæ deflagrasset, inter ruinas simula-
crum antiquissimum inuiolatum stetit, spemq; re-
stitutionis oppido portendit.* In agro Mutinensi
duo montes inter sese concurrerunt, crepitu maxi-
mo assultantes, recedentesq; inter eos flamma fu-
moq; in cælum exeunte. eo concursu villæ omnes
elisæ, animaliaq; multa, quæ intrà fuerant, exa-
nimata sunt. Exarsit eo anno sociale bellum, quod
haud scio an funestius terræ Italiæ fuerit quàm
ciuile. In eo autem bello L. Cornelius Sylla cùm
in agro Nolano ante prætorium immolaret, subi-
tò ab vna parte aræ anguis prospexit: qua visa,
Postumi haruspicis hortatu, cõtinuò exercitum in
expeditionem eduxit, ac fortissima Samnitum ca-
stra cepit, quæ victoria futuræ eius amplissimæ
potentiæ initium extitit.

Cn. Octauio, L. Cornelio Cinna, Coss. 117

Simulacro Apollinis caput sine vlla euidenti 667
causa decidit: quod inuentum est humi adeò
infixum, vt summis etiam viribus auelli non po- 85
tuerit. quod videns Octauius, licet exitium suum
significari intellexerit, vitare tamen non po-
tuit. quo tamen crudeliter interfecto, Dei caput
immobile terra demum refigi potuit.

L. Scipione, C. Norbano, Coss. 118

671 81 PEr Syllana tempora, inter Capuam & Vulturnum, ingens signorum sonus, armorumq́; horrendo clamore auditus, ita vt viderentur duæ acies concurrere per plureis dies. Rei miraculo intus cōsiderantibus, vestigia equorum, hominumq́; & recentes protritæ herbæ, & virgulta visa molem ingentis belli portendere. In Hetruria Clusij, materfamiliæ viuum serpentem peperit, qui iussu haruspicum in profluentem deiectus, auersa aqua natauit. Lucius Sylla post quintū annum victor, in Italiam reuersus, magno terrori fuit inimicis. Aeditui Capitolium vna nocte conflagrauit. Syllæ crudelitate fœda proscriptio principiū fuit. Centena millia hominum consumpta Italico, ciuiliq́; bello relata sunt.

M. Aemilio, D. Bruto, Coss. 119

677 75 DIdius Lælius legatus Pompeij, (cui prodigium Romæ erat factum, in lecto vxoris duo angues conspecti, in diuersumq́; lapsi,) proximè Pompeio in castris sedenti, accipiter super caput accesserat. In Hispania aduersus Sertorium, inter pabulatores occisus.

Cneo Octauio, C. Scribonio, Coss. 120

678

74 REate terræmotu ædes sacræ in oppido, agrisq́; commotæ. Saxa, quibus forum stratum erat, discussa.

[d]iscussa. Pontes interrupti. Ripæ labentis fluminis [i]n aquam prouolutæ. Fremitus inferni exauditi. [E]t post paucos dies, quæ concussa erant, corruerũt. [S]axum viuum cùm prouolueretur, in præcipiti ru[p]e immobile stetit. A Sertorio in Hispania exer[c]itus Romani cæsi. Aduersum Medos variè dimi[c]atum.

L. Aurelio, L. Octauio, Coss. 121

SErtorio in Hispania exercitum ducenti, tale prodigium est factum. Scuta equitum parte exteriore, iaculaq; & pectora equorum cruenta visa: quod prosperum sibi interpretatus est Sertorius, quia exteriora hostili sanguine maculari solent. Continua ei prælia cum successu fuerunt. CyZicum Mithridates cùm oppugnaret, Aristagoræ, qui in summo magistratu erat, Proserpina in quiete visa est dicere aduersus tibicines, se tibicinem comparasse. Postero die turres hostium vento disiectæ sunt. Ad immolandum bos sacra iniussa, de montibus per hostium classem adnatauit, seq; ad aras percutiendam obtulit. 679 73

M. Cæsone, Gaio Antonio, Coss. 122

FVlmine pleraq; decussa. Sereno Varguntcius Pompeius de cælo exanimatus. Trabs ardens ab occasu ad cælum extenta. Terræmotu Spoletum totum concussum, & quædam corruerunt. Inter alia relatum, biennio antè in Capitolio lu- 691 61

*pam Remi & Romuli fulmine ictam, signumq;
Iouis cum columna disiectū, haruspicum respon-
so in foro repositum, Tabulæ legum æneæ litteris
liquefactis. Ab his prodigijs Catilinæ nefaria con-
spiratio cœpta. Cùm in agro Pistoriensi Catili-
nam deuicisset, laureatos fasces in prouinciam tu-
lit: ibi à Dardanis oppressus, amisso exercitu
profugit. Apparuit eum hostibus portendisse vi-
ctoriam, cùm ad eos laurum victricem tulerit,
quam in Capitolio debuerat deponere. Lupi in vr-
be visi: nocturni vlulatus, flebiles, canum auditi.
Simulacrum Martis sudauit. Fulmen tota vrbe
peruagatum, pleraq; deorum simulacra decussit:
homines exanimauit. Vrbs lustrata. Propter di-
ctaturam Pompeij, ingens seditio in vrbe fuit.*

Gn. Domitio, Appio Claudio,
Coss. 123

700 M. *Crassus ad Parthos profectus, cùm Eu-
phratē transiret, multa prodigia neglexit.*
5 *Cùm etiam coorta tempestas, signifero signum ar-
reptum mersisset gurgiti, & offendente nimborum
caligine prohiberentur transire, pertinaciter per-
seuerans cum filio & exercitu, interijt.*

L. Paulo, C. Marcello, Coss. 124

704 M*Vla pariens, discordiam ciuium, bonorum*
48 *interitum, mutationem legum, turpes ma-
tronarum*

tronarum partus significauit. Incendium, quo maxima pars vrbis deleta est, prodigij loco habitum. Inter Cæsarem & Pompeiū bella ciuilia exorta. aduersus Cæsarem Pompeius Macedonia cùm inuitatis gentibus amicis instrueret aciem, à Dyrrhachio venientibus, aduersa fuerunt fulmina, examen apum in signis portendit. Nocturni terrores in exercitu fuere. Ipse Pompeius pridie pugnæ die visus in theatro suo ingenti plausu excipi, mox acie victus, in Aegypto occisus: eo ipso die plerisq; locis signa sua sponte conuersa. Clamorem, crepitumq; armorum Antiochiæ, bis vt curreretur in muros, auditum, indeq; sonum tympanorum Pergami. Palma viridis Trallibus in æde Victoriæ, sub Cæsaris statua inter coagmēta lapidum magnitudine maturè enata. C. Cornelius augur Patauij eo die, cùm aueis admitterent, proclamauit rem geri, & vincere Cæsarem.

C. Cæsare, M. Lepido, Coss. 125

DEcimæ legionis aquilæ Gn. Pompeij filio, 708
quæ fulmina tenebant, visæ dimittere, & in
sublime auolare: ipse adolescens Pompeius vi- 44
ctus, & fugiens occisus.

C. Cæsare, M. Antonio, Coss. 126

CAesari dictatori exta sine corde inuenta. 710
Calpurnia vxor somniauit, fastigium do- 42
mus, quod sicut erat adiectum, ruisse. Nocte, cùm

valuæ cubili clausæ essent, sua sponte apertæ sun[t], itæ vt Lunæ fulgore, qui intrøuenerat, Calpurni[a] excitaretur. Ipse Cæsar viginti tribus vulnerib[us] in curia Pompeiana à coniuratis confossus.

M. Antonio, P. Dolabella, Coss. 127

710 42 *C. Octauius testamento Cæsaris patris Brun[]dusij se in Iuliam gentem adsciuit. Cumq[ue] hora diei tertia ingenti circumfusa multitudin[e] Romam intraret, Sol puri ac sereni cæli orbe mo[]dico inclusus, extremæ lineæ circulo, qualis tend[i] arcus in nubibus solet, eam circumscripsit. Ludi[s] Veneris genitricis, quos pro collegio fecit, stella hora vndecima, crinita sub Septentrionis sydere exorta, conuertit omnium oculos. Quod sydus quia ludis Veneris apparuit, diuo Iulio insigne capiti[s] consecrari placuit. Ipsi Cæsari monstrosa maligni[]tate Antonij consulis multa perpesso, generosa fuit ad resistendum constantia. Terræmotus crebri fu[]erunt, fulmine naualia pleraq; tacta. turbinis vi simulacrum, quod M. Cicero plebiscito ante cellam Mineruæ pridie quàm in exilium iret, posuerat, dißipatum membris pronū iacuit, fractis humeris, brachijs, capite, dirū ipsi Ciceroni portendit. Tabu[]læ æneæ ex æde Fidei turbine euulsæ. Aedis Opis valuæ fractæ. Arbores radicitus, & pleraque te[]cta euersa. Fax cælo ad occidentē visa ferri. Stel[]la per dies septem insignis arsit. Soles tres fulse[]runt, circaq; solem imum corona spicæ similis in*

orbem

orbem emicuit: & postea in vnum circulum sole redacto, multis mensibus languida lux fuit. In æde Castoris nominum litteræ quædam Antonij & Dolabellæ consulum excussæ sunt, quibus vtrisq; alienatio à patria significata. Canum vlulatus nocte ante pontificis maximi domum Lepidi auditi: ex his maximus à cæteris laniatus, turpem infamiam Lepido portẽdit. Hostiæ grex piscium in sicco reciproco maris fluxu relictus. Padus inundauit, & intra ripam refluens, ingentem viperarum vim reliquit. Inter Cæsarem & Antonium ciuilia bella exorta.

Caio Pansa, Hircio, Coss. 128

CAesari cùm honores decreti essent, & imperium aduersus Antonium, immolanti dupli- 711
cia exta apparuerunt. Secutæ sunt eũ res prospe- 41
ræ. C. Pansa Cos. statua equestris Antonij domi corruit. Equus phaleratus in ipsius cõspectu festinans concidit. Quidam è populo sanguine victimarum prolapso, respersam cruore palmam proficiscenti dedit. Funesta hæc ipsi prodigia fuerunt. Qui mox aduersus Antonium dimicãs in mortem vulneratus est: armorum, telorumq; species, à terra visa cum fragore ad cælum ferri. Signa legionis, quæ relicta à Pansa ad vrbis præsidium erant, veluti longo situ inductis araneis venire visa. fulmine pleraq; icta. In castris Cæsaris luce prima, in culmine prætorij super linteum consedit aquila: inde

circumuolantibus minoribus auibus excita, de c[...]
spectu abijt. Oraculo Apollinis vox audita, lup[...]
rabies hyeme, æstate frumentum non demessum[...]
Veteranis Cæsari consulatum flagitantibus, terr[...]
bilis tumultus Romæ fuit. Cæsar cùm in campu[...]
Martium exercitum deduceret, sex vultures ap[...]
paruerunt. conscendenti deinde rostra creato co[...]
suli iterum sex vultures conspecti, veluti Romu[...]
auspicijs nouam vrbem condituro signum deder[...]
Reconciliatione inter Cæsarem, Antonium, Lep[...]
dum facta, fœda principum fuit proscriptio.

M. Lepido, Munatio Planco, Coss. 139

Mul[...]

MVla Romæ ad duodecim portas peperit. Ca- 712
nis æditui mortua, à cane tracta. Lux ita
fulsit, vt tanquam die orta, ad opus surgeretur. 40
In Mutinensi victoriæ Marianæ signum meri-
diem spectans, sua sponte cõuersum in septentrio-
nem hora quarta: cùm hæc victimis expiarentur,
soles tres circiter hora tertia diei, visi, mox in vnũ
orbem contracti. Latinis in Albano monte cùm
sacrificaretur, ex humo, à pollice Iouis cruor ma-
nauit. Per Cassium & Brutum in prouincijs, dire-
ptionibus sociorum, bella gesta. Notatum est pro-
digij loco fuisse, quod P. Titius prætor propter dis-
sensiones collegæ magistratum abrogauit, & ante
annũ est mortuus. Constat neminẽ qui magistratũ
collegæ abstulerat, annum vixisse. Abrogauerunt
autem hi: Lucius Iunius Brutus consul, Tarquinio
Collatino: Tib. Gracchus, M. Octauio Cæcinnæ: P.
Tarquinius, P. Marullo: Tullius, Bruto & Cas-
sio, pugnam aduersus Cæsarem & Antonium mo-
lientibus. In castris Cassij examen apum conse-
dit. Locus, haruspicũ iussu, interclusus, interius du-
cto vallo. Vulturum, & aliarum alitum, quibus
strages cadauerum pabulo est, ingens vis exercitũ
aduolauit. Puer in pompa victoriæ cultu cùm fer-
retur, ferculo decidit. Lustratione lictor peruer-
sis fascibus lauream imposuit. Brutianis in præ-
lium egredientibus, Aethiops in porta occurrit,
& à militibus confossus: Cassius & Brutus
interierunt.

Caio Furnio, Caio Silano, Coss. 130

737 *Sub Appennino, in villa Liuiæ vxoris Cæsa*
15 *ingenti motu terra intremuit. Fax cælesti*

meridiano ad septentrionem extenta, luci diurn similem in nocte fecit. Turris hortorum Cæsaris a portam collinam de cælo tacta. Insidijs Romano rum Germani circumuenti, sub M. Lollio legat grauiter vexati.

Paulo Fabio, Quinto Aelio, Coss. 13

743 *IN Germania, in Castris Drusi examen apun*
9 *in tabernaculo Hostilij Rutilij præfecti castro*

rum

um consedit, ita vt funem prætendentem, præfixamq; tentorio lanceam amplecteretur. Multitudo Romanorum per insidias subiecta est.

*

IVLII OBSEQVENTIS
Prodig. libri finis.

POL

POLYDORI VERGILI

Vrbinatis, ad Franciscum Mariam Vrbini ducem, in Dialogum de prodigijs, Præfatio.

*

ACcvrate, *sed nescio quàm benè, præstantissime Dux, confeci & absolui, ineunte æstate, dialogum de Prodigijs, cui scribendo bonā hybernorū mensium partem dedimus. At vnus aliquis fortasse dicet: Istud argumēti genus iampridem à Cicerone in illis libris quos de Diuinatione composuit, plena manu pertractatum est. Ad id respondere libet, Faciamus ita esse: quid tum? Eripuítne Cicero eam materiam sic omnibus, vt in posterum tempus, de ipsa re nemo quicquam bellè tradere posset? Sexcenta quippe extant exempla, quibus tale quid minimè obseruandum edocemur: sed vnum referam, verbi gratia: Scripsit apud nos in primis de re rustica M. Cato, deinde M. Varro, Vergilius, postea Aemilius Macer, mox Columella, postremò Plinius & Palladius, in qua pro se quisque multum equidem ad summam agriculturæ vtilitatem, profecisse fertur, illudq́; studium haud in exigua singulorum*

laud

laude ponitur. Idem igitur nobis aliquando vsu venire poterit, atq; illis venit, quum legentes animaduerterint me in Prodigiorum Dialogo solùm quæsisse id, quod in rem omnium mortalium maximè esset, vt ne delirarent, néve animarum damnũ facerent, quod Cicero præstare non potuit, tametsi ego nihil ad ipsum. Cæterùm illud non tam ingenij facultate, quàm temporum felicitate adiutum effecisse me fateor: nos etenim, qui posteriores nati sumus, permulta cognita habemus, quæ superiores latuerant, quando nobis præceptor est Christus, qui cuncta cùm humanarum, tum diuinarum rerum mysteria rectè norit: cuius ipse quoq; doctrina instructus, confidenter veni in certamen cum hariolis, auguribus, haruspicibus, vatibus, sortilegis, quos partim diuinis, partim naturalibus debilitatos, imò atq; adeò deuictos rationibus iacere, cum suis pestiferis artibus, videre iã licebit. Quare hunc, optime Princeps, Dialogum tuo nomini dicatum, iam diuulgatum volui, vt nostri laboris fructum, si quis erit, plures caperent: capiet autem bona pars populi, postquã intellexerit se Christianæ religionis beneficio haud attingi pessima obseruandorum prodigiorum cura, & eos qui talem suscipiunt curam, maximè omniũ teneri amẽtia, quum illi per eiusmodi studium, nihil omnino veri certíve doceantur. Sed vel tibi nempe tuiq; similibus, viris belli gloria amplissimis, aliquid voluptatis nouum afferet opus, quando per id plane constabit

summos olim Imperatores in bello gerẽdo cõsue se de cælo obseruare, & auspicia prodigiaq; ta facere, vt inde potiundæ victoriæ in spem aut pr nus adducerentur, aut ab ea depellerentur, ac demum falli. Igitur quum ars militaris in prud tia & fortitudine pariter Ducis, atq; in milit robore consistat, nostri profectò Imperatores m to sapientißimè agunt, qui in sua suorumq; vir te spes sitas habentes, sine vllo augurio, res tempore gerunt: & id tu inprimis, qui nunc netorum copias ducis, officiumq; fortißimi Impe toris facis, quò adiumento sis ad rem Italicam, q iam propè trigesimum annum crudeliter arm Gallorum, Hispanorumq; similiter ac German rum vexatur, laceratur, perditur, tandem al quando restituendam. Quapropter non equide minus omnium vocibus ad cælum extolleris, hanc quam nauas continenter operam, quàm singularem illam animi tui magnitudinẽ, æquè & rei bellicæ scientiã, qua ab hinc aliquot anni regnum tuum auitum, quo aduersariorum poten tia pulsus fueras, fortiter recuperasti. Ex quo cert nihil fermè vnquam tibi illustrius, quàm ea ca lamitas fuit, ad laudem, & gloriam sempiternam Atque, si in hoc opusculo aliquid existet, quod t delectarit, cuius rei causa est, quamobrem pro cer to quasi habeam, meum istuc obseruantiæ officium nonnihil tibi fore gratum. Vale LONDINI, XIII. *Calendarum Augusti* M. D. XXVI.

POLY

POLYDORI VERGILII VRBINATIS, Dialogi de Prodigiis, Liber I.

*

POLYDORVS.

AB HINC *biduum, ita mecum cogitabam: Si Robertus Ridleius meus esset hîc, disputaremus aliquid: cùm ecce tibi, vnus ex meis ministris, nuntiauit te ad vrbem accessisse. Sic animus interdum auguratur, quæ statim pòst accidunt. Hoc itaque vt primùm audiui, simul valdè gauisus: ac nihil mihi hodie potius fuit, quàm vt te conuenirem, partim vt officium in amicum præstarem: partim vt intelligerem, quàm mox hinc esses discessurus: nam tibi iter aliò esse ferebant.* ROBERTVS. *Ago tibi, mi Polydore, gratias: certè tu mihi studio præcucurristi. si enim expectasses, dum sol oriretur, ad te recta via iuissem. Quod aues scire, an nostra mansio futura sit hîc diuturnior, sanè cum causa, ac non sine negotio, Cantabrigiensem Academiam mihi petendam constitui.* POL.

Nihil profectò commodius accidere posset. na
vnà, spero, ibimus in villam nostram, quæ, v
scis, secundùm tuam viam, ad læuam in monti
culo posita est: & talis, vt (quemadmodum Ca
to præcipit) ne fundum quærat, néve fundus vi
lam: habet enim hortum pomarium, pratum
syluam, & pusillum campum frumentarium
Quapropter te iterum atque iterum rogo, vt an
mi relaxandi gratia, eò ex via recta diuerta
cùm locus minus duobus absit stadijs, non qu
tuum interrumpamus iter, sed vt totum salte
triduum, de aliqua studiorum nostrorum quæ
stiuncula inter nos loquamur. quippe id appel
boni otij fructum. ROBERT. Eamus, vt obse
quar: & quia iam ventum est ad vmbram hu
ius patulæ quercus, posce puluinos, & sedeamu
nam, vt verum fatear, aliquantulum fessus sum
de via, ac ideo volo me ad reficiendum ex labo
re dare. POL. Si tuus animus perinde à curi
vt corpus à labore, vacuus est, inter nos hîc, qu
animi gratia accessimus, conferamus iam licet, d
Prodigijs: quæ ob terrifica eorum euenta, morta
les iam inde à principio obseruare, pariterq; reli
gioni habere, atque horrere cœperunt. Etenim
non cognosco vnum aliquem, qui de ijs rebus sub
tilius, cumulatiusq; quàm tu, qui es apprim
humanis æquè vt sacris litteris eruditus, dispu
tare queat. ROB. In rem ingrederis, quæ &
quanta olim fuerit, hodiéve sit, nemo omnium

fac

facilè suspicari potest, quæ Deorum nuntios facit imbres, ventos, malas tempestates, bestias & monstra. POL. Ergo ex religionis vsu erit, aliquid de eiusmodi superstitione, quæ etiamnum bene multorum insanas mentes tenet, disserere, quò cunctis illud Seruatoris nostri oraculum longè verissimum esse constet: Ne passerculus quidem in terram cadit, nisi ex voluntate Dei patris. Sed quia labes ista ab astrologia primùm facta est, illud admoneo, nihil esse quòd astrologorum vanis vtamur argumentis, quum illorum quosdam postremò non puduerit, bonam nostræ religionis mysteriorum partem cælo assignare, perinde quasi illud rerum omnium, non item Deus, auctor fuerit. O perniciosam disserendi licentiam. Neque etiam Philosophorum captiosissimas volo subtilitates, quibus verum magis circumfunditur, quàm inuenitur. ROB. Non rescindemus regulam datam: sed rem, vt dixi, magni momenti tractas. POL. Quid ita? ROBERT. Quia vereor, ne te meq; vnà in laqueos nos induas, quorum ex nullo vterque sese possit expedire, nisi in re haud facili, peracutis rerum cælestium rationibus nobis vtendum constituamus: quibus muniti, in isto disputationis genere subtilius versari possimus. POL. Nescis, certè nescis abstinere manus: sic bellè in disceptationis ostensos scopulos laberis. Nihil nempe huic sermoni nostro de re multo vtilissima, si sine captione plana fiat, orto longius,

quàm quicquam commentitium esse duco: pro
de quatenus ista nobis tractanda sint, vt re
intelligas, si libet, talis erit nostræ disputatio
modus. Alter nostrûm referet carptim prodig
postquam ita appellare placet, quòd prædice
quamquam sunt eiusdem fermè generis, port
ta, monstra, ostenta, quia portendunt, monstra
ostendunt. Alter euentorum causas quàm v
ras exquiret, atque exponet, quò tandem a
quando diluceat, in quibus veteres similiter v
sati sint erroribus, ac bona nunc vulgi pars c
liret. Hæc explanaui, vt à principio intelligere
à te, quid illud esset, de quo disputandum for
vt ne vagari & errare cogeretur oratio, id qu
in initio disputationis fieri ante omnia oport
ROB. Laudo firmamentum disputationis qu
posuisti, & modum: at effudi tibi, quæ posse
ipsam disputationem infirmare, vt ne res teme
tractemus turbidas: propterea si me in respon
dendo rudem inueneris, ne inertiæ condemnes, q
onus nostris viribus impar antè cognoram. S
iam ad rem veniamus. Lex ista quidem nost
futuri sermonis quam imposuisti, mihi probatu
sed te illa portenta recitandi munere fungi opo
tet, qui quum iampridem rerum fermè omniu
initia octo libris prodideris, & ad Anglicam hi
storiam scribendam aggressus, multarum gen
tium annales euolueris, facilè memoria tene
quicquid ad institutum colloquium pertineat: eg
ver

verò prodigia, aut euentorum causas quærere minus laborabo, eiusq; rei te monitum volo, vt ne mihi tantum sumere videar, qui quod fortasse latet obscuritate inuolutum, ausim planum facere: dicam tamen appositè id quod sentiam, de ijs quæ à te breuiter percursa fuerint. Cæterùm tu exordire explicare, quæso, prodigia, quæ apud mortales obseruata, auctores grauissimi monimentis mãdarint. POL. Rectè quidem te imperatorẽ geris, qui adeo bellè officia alijs scis partiri, vt de ijs nihil tibi reliqui facias. quando ais nolle te laborare de interpretatione prodigiorum, perinde quasi aliquid laude dignum esse posit sine labore: verumtamen quia intelligere videris à te tantùm postulari, vt dicas quod sentias, ipse quod mandasti, munus obibo, quum iam vacuum tempus & liberum nobis tribuatur: si primùm mihi illud innueris, à quibus temporibus recitandi exordium capiendum sit. ROB. Censeo à primis, quoniam ita fieri oportere, ipsa natura docet: quippe quotidie vsuuenit, vt vnusquisque quæ ante ora videt, negligat, ac sic rerum memoriam æqualem ætatis suæ minus attendat, minus respiciat, minus consideret. Itaque sic altè orsus iam iuuante Deo voce præito. POL. Illud porrò post hominum memoriam prodigium inauditum extitit, rubum flagrare, ac, vt in Exodo est, nulla ex parte comburi: adeq; vocem editam, qua Moses iussus est ire cum Aaron fratre suo in Aegyptum, accersitum in pa-

triam Hebræum populum. Sed vel aliud mi
mirabilius, quum Aaron coram Pharaone, v
gam, quam gerebat, in colubrum, & flum
aquam in sanguinem vertit, induxitq; per omn
Aegyptum ingẽtem ranarum multitudinẽ. A
iam tuum fac officium: causas elice prodigior
istorum, ac de euentibus edissere. ROB. Mag
nempe es rerum artifex. POLYD. Quamobr
ROB. In longum me vocas sermonem, cogisq
iamiam me dem ad omnem diuinandi ration
exponendam, si voluero mysteria tuæ primæ q
stionis diligenter quærere. Hic tria diuinatio
genera complexus videris, diuinum, artificios
& naturale. Diuinatio, diuina semper verit
dirigitur, cuiusmodi Moses & prophetæ reli
vsi sunt, qui diuino afflati spiritu, futura prædi
runt, miraculaq; ediderunt, quò mortales faci
adducerentur, vt suis prædictionibus fidem
buerent. Ita Moses per flammam in rubo mini
consumpto versantem, præsensit futurum, vt
pulus per legem, quam flamma illa significab
haudquaquam purgaretur peccatis, quæ ins
spinarum rubi pungentia faciunt, vt saltem
propinquante morte, eos qui secus quàm dec
vixerunt, delictorum suorum tum maximè pœ
teat: quia animus, teste Cicerone, id temp
multo diuinior est, quum præsagiat sese breu
societate & contagione corporis seuocatum, at
ita multo magis perpetuatum iri. Et hoc ad
m

mum tuum rogatum. POL. Rectè quidē: at perge modò. ROB. Ego verò pergam. Alterum diuinandi genus artis est, quod ad auguriorum, auspiciorum, monstrorum, sortium, & fulgurum interpretationem faciendam valet. arte enim haruspices, augures, harioli, & vates armati, aut ex volatu auium quæ præpetes dicebantur, aut ex cantu earum quas oscinas vocabant, aux ex gustu (si enim escam non caperent, tum mali alicuius significationem fieri augurabantur,) aut ex colore, defectu, mutationéve extorum animalium, futura prædicebant. POL. Bona, vel mala? ROB. Me aliò traducis, impedimētoq; es, quò secius pergam: sine, quæso, reliqua explicem, ne hæc quæ incurrunt succisiua tempora, rebus non nostris dare videamur. POL. Sino: sed hîc de te peto, quid sit ista diuinatio, quo nostrum seruemus institutum, vt nihil prius tractare incipiamus, quàm quid sit, declaretur. ROB. Non ego, sed haruspices, sed augures definiunt diuinationem esse earum rerum, quæ fortuitæ ac futuræ sint. Fac ergo sic esse, tum dices: Si quid fortuitum est, id casu aliquo non eueniet: sin futurum, & quia in fortuna positum est, potest impediri, vt ne accidat. Ac ita relinquitur, vt diuinatio sit nulla præter diuinam: nisi velimus eam appellare coniecturam, quod fateri haruspices, augures instar mortis putant, & coniecturam, inquam, temeritatis plenam, de qua suo loco plura dicam. Nunc ad rem. Sequitur alte-

rum prodigium, siue monstrum. Monstrum vtique fuit, cernere subitò ex virga colubrum obrepere atque fluuium cruore fluere. Hoc mehercule apud veteres, artis erat: at apud nos, idem spiritus qui miraculum edidit, planum fecit, quid portenderet: virga enim, auctore Origene, homilia quarta in Exodum, crucem Christi significauit, quæ à principio cõtemptui habita, mox in serpentem animal, teste Euangelio, prudens versa: hoc est vbi cognosci cœpit, in pretio fuit, euertit Aegyptiorum qui recta non saperent, inanem sapientiam. Item infecit flumina sanguine: quia vbi mundo illuxit, à nocentibus pœnas exegit, secundùm illud: Omnis sanguis qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ, requiretur à generatione hac. Tertium diuinationis genus natura inuenit, quod ea duce, somniemus: quia quum iacet corpus dormientis, tum animus, qui diuinus est, præterita meminit, præsentia cernit, futura præuidet: & instinctu flatuq; diuino vaticinamur: id quod apparet in poëtis, qui quadã animi concitatione mira canunt. Ex quo Democritus negabat, sine furore posse esse poëtam. Sed age, iam ad tertium ranunculorum ostentum veniamus, quò tuam quæstionem tandem aliquando absoluamus. Totam Aegyptũ immanis ranarum copia occupauit. Ecquid illud portendit aliud, quàm damnũ, quàm molestiam, quàm labem miseris incolis? inest enim ranis quædam natura si-

gnificans

gnificans aliquid: quippe quæ impendente procella aliqua, solent in ripas exire, atque multo magis clamitare, vnde agricolæ præsentire possunt futuras tempestates: sed cur ita fiat, non item videre, quum id sit in naturæ arcano inclusum. Atq; hæc naturalis diuinatio. POL. Præclarè equidem: sed ad rationem instituti sermonis commodius duxerim fore, si non grauabere repetere, cuiusmodi in primis sint artes, quæ in naturali diuinatione versentur, & quatenus, quò probè constet nobis innatam esse prædictionem istam, citra omnem superstitionem: quæ aliud non est, quàm importuna ineptaq; religio, non item vera & sancta, quando, vt hæc deos colit, ita illa violat: quam superstitiosi obseruabant, qui (teste Cicerone) totos dies precabantur, & immolabant, vt sibi sui liberi superstites essent. ROB. Nunc dato responso ad ea quæ proposuisti, magis surgēdum nobis puto, quàm ad eam partem sermonis ex qua egressi sumus, reuertendum. POL. Consideamus adhuc hîc in vmbra, extrahamusq; tempus parumper, oro, dum se calor frangat, differamusq; aliquid, quod secundùm naturam sit. nam cùm in ea re nihil fucosum, nihil tectum, nihil affectatum existat, haud scio quicquam animo pergratius, perq; iucundius esse. Præterea si sermonem cùm vtilem tum honestum interruperimus, voluerimusq; postea ad illum rursus aggredi, futurum video, vt vterque nostrûm summè animi pendeat, quum nemo homo, quamuis

magna ingenij sit acrimonia præditus, tam faci contexat interrupta, quàm absoluat institut. ROB. Non est, video, quòd onus recusem: i me vrges: tametsi illud in proximam nostram con sessionem reseruari commodum poterat: itaq; til morem geram. POL. Atqui ego ista audire pe quàm cupio: ordire igitur. ROB. Prudentia v nica virtus humanæ vitæ maximè necessaria, va riè à multis definitur, sed nos aliorum sententij breuitatis causa omißis, Ciceronem sequemur qui primo de Officijs libro ait, Prudentiam es rerum expetendarum fugiendarumq; scientiam Qui ergo scit ea sequi quæ sibi bono, & declina re quæ malo fore ducit, is meritò prudens dicitur Ea autem cura iustè omnibus suscipienda est, qu velint officium suum facere, vt ne viuant mor belluarum, quæ non nisi præsentes cernunt casus. Hinc nascitur illa naturalis pariter præsensio, at que diuinatio. pro se quisque enim sui custos, ad iutor & defensor esse debet: ex qua re oritur cau tio. Exempli gratia: Cùm volo cauere, quæ ob esse poßint, incipio obseruare hominum mores, tempora, naturam loci in quo habito: ex obser uatione, præsentire: ex præsensione, diuinare, quid inde futurum sit. Itidem facio, si quid boni exopto, sic vt nullo negotio & commoda & in commoda prospiciam, præuideam, coniecturaq; augurer, atque ita prudens rectè sciam me regere, gubernare, custodire. Verùm qui alijs præsunt,

eos

eos maior cura consulendi sibi, & suis tangit. Hæc si approbas, pergam ad reliqua. POL. *Nihil suprà.* ROB. *Natura continenter varia edit signa, ex quorum obseruationibus, quarūdam artium rationes initæ sunt, vt qui eas exercent, possint multa perspicere ad seipsos pertinentia. Siquidem ducis copiarum ituri ad bellum interest, viæ pabuliq; causa obseruare ver nouum, quod aduentu hirūdinum, lusciniarum, turturum, primùm præsentit: item tempus hyemandi, id quod grues abeuntes indicant: & interim annonæ rationem habere, vt exercitus ne fame, omni ferro longè sæuiore, suffocetur. qui facilè istuc futurum ex nuce præsagiet, auctore Poëta:*

Contemplator item, cùm se nux plurima syluis
Induet in florem, & ramos curuabit olentes:
Si superant fœtus, pariter frumenta sequentur,
Magnaq; cum magno veniet tritura calore.
At si luxuria foliorum exuberat vmbra,
Nequicquam pingues paleæ teret area culmos.

Cæterùm nulla magis ars eiusmodi signorum significatione iuuatur, quàm rustica atque nautica: quando ex vtriusque vsu summopere est, futuras tempestates bonas æquè vt malas prænoscere. Enimuerò in agricultura nihil non tempestiuè agendum. Ita Cato suum villicum admonet, inquiens: Opera omnia maturè conficias face. nam res rustica sic est, si vnam rem serò feceris, omnia opera serò facies. Hæc ille. In nauigando

gando non parum semper cauendum periculum mortis: quod tantum abest, quantum tenuis ligni craßitudo patet. Ex quo non ineptè Bias agebat, nautam neq; inter mortuos, neq; inter viuos esse. Ergo non sine causa signis Solis & Lunæ, atque animalium præsagionibus, artes istæ sunt effectæ. Sed iam vtamur nostro Verg. teste:

Si verò Solem ad rapidum, Lunasq; sequentes
Ordine respicies, nunquam te crastina fallet
Hora, nec insidijs noctis capière serenæ.
Luna reuertentes quum primùm colligit ignes,
Si nigrum obscuro comprenderit aëra cornu,
Maximus agricolis, pelagoq; parabitur imber.
At si virgineum suffuderit ore ruborem,
Ventus erit, vento semper rubet aurea Phœbe.
Sin ortu in quarto, namq; is certißimus auctor,
Pura, nec obtusis per cælum cornibus ibit:
Totus & ille dies, & qui nascentur ab illo,
Exactum ad mensem, pluuia ventisq; carebunt,
Votaq; seruati soluent in littore nautæ.
Sol quoq; & exoriens, et quũ se cõdet in vndas,
Signa dabit, Solem certißima signa sequentur,
Et quæ manè refert, & quæ surgentibus astris.
Ille vbi nascentem maculis variauerit ortum,
Conditus in nubem, medioq; refugerit orbe,
Suspecti tibi sint imbres.
Cæruleus pluuiam denuntiat, igneus Euros.
Sin maculæ incipient rutilo immiscerier igni.
Omnia tum pariter vento nimbisq; videbis

Feruere:

Feruere: non illa quisquã me nocte per altum
Ire, neq; à terra moneat conuellere funem.
At si quum referetq; diem, condetq; relatum,
Lucidus orbis erit; frustra terrebere nimbis.

Ea omnia vel animalia quædam præsagiunt, dantq; certa tempestatum signa. *Idem:*

-Aut bucula cælum
Suspiciens, patulis captauit naribus auras,
Aut arguta lacus circumuolitauit hirundo,
Et veterem in limo ranæ cecinêre querelam,
Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce.

Item delphini, mergi, grues, corui, teste Plinio, præsagiunt. Quin medicina ex signis duntaxat naturalibus, de vita pariter ac morte ægrotantiũ iudicium facit: quum præsertim venæ æquis seu nõ æquis interuallis mouentur: quod vt istud mortiferum, ita illud salutare sit signum. Iam tota naturalis diuinatio pertractata est, cum rerum euentis. POL. *Benè certè: sed euentorum ipsorum causas nobis quoq; quærendas existimo.* ROB. *Ain tu hoc quærendum? Adde, cedo à quo etiam quærendum sit. Sanè ventorum, imbrium, morborum, signa quæ dixi, quam habeant rationem, non satis perspicio, vim autem & euentum non ignoro.* POL. *Non equidem ista desperantur à nostris astrologis, vel philosophis, qui etiam rationem reddere sciunt, quæ causa sit, cur Iupiter in sua cælesti sella sedendo, interdum dextrum pedem super sinistrum reponat.* ROB. *O miram*

memoriam:

memoriam: tute à principio lege excepisti, ne hasce illorum hominum ioculatorias obscuritates, futilesq; subtilitates nostro sermoni misceremus: & nunc videris non imprudens in eas pestes collabi. POL. *Verissima sunt quæ memoras. nam mihi, fateor, iam exciderant: ad nostra iam redeo. Mittamus Solis ac Lunæ signorum rationem perscrutari, & hoc loco vsurpemus illud Socratis scitum: Quod supra nos, nihil ad nos. Et si libitum sit, peruestigemus quid sit, quamobrē animalia præsentiant futuras tempestates, atq; inde apud mortales variæ hariolationes increbuerint.* ROB. *Faciam Polydore vt vis, tametsi scio me in re difficili ac multū & sæpe quæsita versaturū: quia sunt qui suspicati sint, eas bestias diuorum interpretes esse, quādo homines minus per se futurā aëris qualitatē sentientes, ab illis obseruādo colligunt, percipiunt, prænoscunt.* POL. *Hinc igitur videre licet, præ brutorum intelligentia, nostram in hac parte consenescere.* ROB. *Id nequaquam: nobis enim innata est naturalis prudentia, qui nostro iudicio aut læti, aut tristes sumus. id quod in ista animalia cadere nequit, quæ nihil per se perspicientia, naturam aëris sequuntur, cuius instinctu impetuq; modò gemunt, modò garriunt, modò lasciuiunt, modò concinunt. Sed audi nostrum Vergilium, hāc tibi quæstiunculam similiter proponentem, ac declarantem:*

Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis

Ingenium.

Ingenium, aut rerum fato prudentia maior.
Verùm vbi tẽpestas, & cælo mobilis humor,
Mutauêre vias, & Iuppiter humidus austris
Dẽset, erãt quæ rara modò, & quæ dẽsa relaxat,
Vertuntur species animorum, & pectora motus
Nunc alios, alios, dum nubila ventus agebat,
Concipiunt. hinc ille auium concentus in agris,
Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui.

POL. *Latueruntne hæc veteres?* ROB. *Minimè, opinor: nam Vergilius, cuius tibi testimonium citaui, non vtiq; heri aut nudiustertius fuit, qui plus doctrinæ attigisse, quàm quiuis mortalium fertur.* POL. *Et tamen putabant aues euentus significare aduersos, secundósve?* ROB. *Putabant equidem, quando rem nullam administrari, nisi auspicio volebant.* POL. *Qui fieri potuit, vt illi prisci mortales alioqui sapientissimi, in hãc delirationẽ incredibilem collapsi sint? Quid respicis? exprome, quæso, tantæ stultitiæ causam.* ROB. *Respicio tuas bellissimas illecebras remorandi me hic ad vesperum, nam vni semper inceptæ rei præuertis alteram. Arbitraris ne parui esse negotij expromere causam tanti erroris, qui sapientissimos quosq; viros olim miserè infatuarat? An me vnum ex illis scabiosis sophistis esse putas? qui quum ab ineunte ætate sese dederint ad perdiscendas captiones verborum, verborum, inquam, barbarorum, in eis enim omnis linguæ tam Latinæ quàm Græcæ ieiunitas existit: & post quam*

artem

artem quam vocant, credo sophistariam, perbib-
rint, tum tanquam omni doctrina cumulati
scholis assident, dicereq; audent: Si quis velit qu
quærere? perinde quasi nulla sit res tanta, tam
improuida, de qua ipsi non sint dicturi quicqu
dici possit. Sed ecquid dices, si ostendero teipsu
id iam pridem prodidisse, quod à me explicari p
tis? POL. Mihi illud antehac ne somniasse qu
dem venit in mentem. ROB. Cretensis, quemad
modum video, nescit pelagus, vt aiunt. Sic bel
dissimulas, non quò omnino illudas (nam te ho
minem bonæ frugi esse non ambigo) sed vt m
tuæ laudis buccinatorem audias. Itaq; postquam
ita tibi cordi est, volo id eo confidentius facere
quod ipse sic velle videris. Tu enim libro de In
uentoribus rerum quinto, peritè porrò docuisti
quàm dæmones, præsertim ante Christi Seruato-
ris nostri aduentum, multas nocendi artes habue-
rint, quamq; multiiugibus responsorum fallacij
miseros mortales petierint, deluserint, perdiderint.
POL. In hoc admodum delector optime Roberte
quòd nostra tibi scripta minimè sordeant, in qui-
bus, vti video, libenter versaris: sed perge, ama-
bo te, vt ne puncto quidem temporis, nostri ser-
monis seriem interpellemus. ROB. Primùm omniū
satis constat, dæmones esse spiritus à Deo olim
in cælo creatos, aeriaq; habere corpora, vt Apu-
leio Platonico, ac diuo placet Augustino, ipsos
Platonicos in hac parte secuto: qui ob superbiam
inde

inde deiecti, partim in terræ infimo, partim in aëre versantur, nocendi semper cupidi: qui idcirco teste diuo Augustino de dæmonum diuinatione, & sensu & celeritate omnes animãtes longè antecedunt. Sed ante illum Plato in Epinomide, eorum naturam sic descripsit: Dæmones genus aërium in terra, mediaq; regione collocatos, colere debemus. Et quamuis hi dæmones prope nos sint, nunquam tamen nobis manifestè apparent: prudentiæ mirabilis participes sunt, acuto quippe ingenio, tenaciq; memoria, cogitationes nostras omnes cognoscũt. Verùm tu dices, Plato ibi de bonis loquitur dæmonibus. At malos quoq; idẽ ponit, cùm alibi, tum epistola quadam ad amicos Dionis, qua docet, vsq; eò cum rebus Siculis bene actum, dum Dionysius iunior de ipsius Dionis sententia, eas administrarit, & illum postea deprauatum pessimè egisse, inquiens, Nunc autem siue quis dæmon, siue perniciosus aliquis ijs sese obijciens, iniquitate & impietate cuncta peruertit, rursusq; perdidit. Hæc ille. POL. Sunt ergo dæmones vel boni & mali? ROB. Sunt. POL. Alterum tibi non concedunt Peripatetici, quorum princeps, vti ipse scis, fuit Aristoteles, qui dæmonum non meminerunt: alterum non admittit Augustinus, vt est in libro de Ciuitate Dei nono, qui vult dæmones apud nos, in malam semper partem acceptum iri. ROB. Magnos quidem adducis auctores, at vtrumq; defendam. Sunt, inquam, dæmo-

nes, quorum sexcenta in dies singulos exist
opera, quæ natura rerum vlla nequit efficere,
metsi multo sanè est efficacissima: sed ne ter
teramus, illud apertè docebit errorem eoru
qui sint, qui negent. Vidi ego, imò nemo non
tidie videt, hominem à dæmone prehensum,
tatumq;, effundere ea quæ nunquam audiuit
id aliena lingua, quam nunquam didicit.
nisi dæmonibus, est quisquam omnium qui au
assignare? Quod autē dæmones bonos more p
corum vocitamus, de ea re haud laborare opo
id quod parui refert: placet sequi veteres ph
sophos, quādo nos etiam angelos æquè bonos
malos dicimus.

POLYDORVS. Ais igitur bonos & m
esse dæmones? ROB. Prorsus, quemadmo
antè dixi. POL. Ecquid muneris apud D
obeunt? ROB. Mali enim iussu Dei, ab im
bis scelerum pœnas exigunt. Ita misit Deu
Aegyptum, vt est in Psalmo LXXVII. iram
dignationis, immissiones per angelos malos. I
verò alterum dæmonū genus saluti hominum
det: & vtrunq; diuus Ioannes Chrysostomus
milia tertia, de patientia Iob testatur. P
Dubito de ista tua definitione ministerij dæ
num, quia nemo homo nescit bonos fuisse dæ
nes, qui ierint perditum Sodomam: proinde si
vt tecum consentiam, rem subtilius explic
ROB. Vt ne ambigas, subijciam quod satis
E

ctum vel ab Augustino habemus. Malus itaq; dæmon potest aduersus malos homines, velut in suum gregem, nisi prohibeatur: aduersus bonos non item, nisi Deus permittat: & id quidem non ad perdendum, sed ad probandum. Propterea malus dæmon Iob, viro animi vitæq; integerrimo, postquam omne eius peculium concessu Dei corruperat, nuntium ruinæ attulit. Ac ita Deus per dæmones pariter bonos atq; malos, modò iustos homines, modò iniquos tentat, castigat, punit: sed vt hos pœnis æternis, sic illos calamitatibus minus diuturnis afficit, quò de eorum probitate certum fiat periculum. Iam, credo, ministerium dæmonum iuxtà mecum tenes. POL. Quid ergo? sciúntne per hoc futura? ROB. Sciunt nempe. POL. Minime tibi assentior, qui planè credo Chrysostomo. is enim in Euangelium Ioannis, homilia XVIII. de ea re ita loquitur: Prædictio futurorum immortalis Dei duntaxat opus est. Quòd si aliquando dæmones aliquid prædixerunt, stultum & incautum vulgus deceperunt: eorum namq; vaticinia passim falsa deprehenduntur. Hæc ille. ROB. Ego quoq; tantum à Chrysostomi sententia non absum, vt etiam maximè probem. Sciunt, inquam, dæmones imprimis, quæ ipsi machinaturi sunt, & futura quædam, vtpote quasi in procinctu, non autem longo pòst tempore euentura. Exempli causa dictum sit: Superiore æstate, quemadmodum audisti, cùm ingens bellum in terra

Italia arderet, inter Carolum Cæsarem & Franciscum Gallorum regem, essetq; cum ipso Gallo in fœdere Clemens Romanus pontifex, venit in mentem Carolo duci Borboniensi, qui Cæsaris copias ducebat, Clementem aliquo incommodo de improuiso afficere, quò ille cogeretur amicum Gallum deserere. Itaq; Borboniensis magno cùm Hispanorum tum Germanorũ peditum numero instructus ex agroq; Placentino profectus in Hetruriam descẽdit, prædicans se bellum Florentinis facturum quòd illi etiam Gallorum partes sequerentur, vt sic suum consilium artificio tegeret: qui vbi eò peruenit, omissa via quæ Florentiam ducit, primo quoq; die Senas se contulit, illincq; Romam approperauit: quò cùm omnium opinione celerius venisset, facile eam rebus omnibus imparatissimã offendit, primoq; impetu cepit, vbi loci ipse occubuit. At milites victoria vsi, Vrbem occupant, Clementemq; arce diui Angeli includunt, qui paulò pòst sese in eorum fidem permittere coactus est. Ad proposita redeo. Dæmones igitur potuerunt ex tanto rerum motu, & alterius partis studio vehementi præsentire ac prædicere, breui futurum vt vrbs caperetur: sed illud haudquaquam ante, quàm Borboniensis id consilij cepisset Romæ inuadendæ. POL. *Rem iam teneo.* ROB. *Expecta, dum concludam, si vis nihil ambigi. Sic dæmonum malitia, vti diuus Ambrosius in Euãgelium Lucæ ait, etiam occulta deprehendit. nam*

in id.

in id illi incumbunt, vt faciant, quò mortales sibi credant, & credentes fallant: quando tali sunt natura, vt nihil eis sit antiquius quàm dolis, quàm machinis, quàm fallacijs ac præstigijs mortales continenter circumuenire, in errationemq; trahere: quanquam, vti te demonstrasse significaui, eos dolos, machinas, fallacias, præstigias, iampridem Christus præstrinxerat. POL. Cur non potius sustulerat? ROB. Quia Deus, sicut Origenes homilia XIII. super Numeros testatur, non vult id dæmonum genus ante tempus damnare, qui apud Matthæum Seruatorem rogabant, ne se ante tempus torqueret. POL. An ex vsu nostro non foret, si spiritus tam malefici exinanirentur? ROB. Haudquaquam puto: præstat enim vt eiusmodi hostes sint, qui dies noctesq; nos oppugnent, in certamenq; vocent, quum teste Apostolo, Non coronabitur, nisi qui fortiter pugnarit. Sanè vbi certamen non est, ibi nulla præmij, nulla victoriæ spes existit. POL. Plena manu rem attigisti, sed vtinam istorum dæmonum malitia nequitiaq; ad nos aditum haberet, aut difficiliorem, quo nobis per eam in animi securitate, in qua vitam istam pono beatam, acquiescere liceret: aut, si ita facto opus est, longè faciliorem, vt ex acri certamine lætiorem reportaremus victoriam, postquam pro se quisq; pugnando animosè restiterint. ROB. Neutrum in rem nostram esset: si enim dæmones inhiberentur, ne ad nos tentandos ag-

gredi possent, illi contrà atque eorum natura est, facere cogerentur, ac ita ante tempus damnarentur, id quod Deus non vult. nam, teste Origene in eadem homilia, damnare, est auferre eis arbitrij dati potestatem, & ante tempus inferre iudicium. Sin pro suo iure integrum esset sæuire, perbreui tempore omne humanum genus perditum irent. Igitur Deus perinde ijs malis spiritibus ac bonis, nostræ salutis causa, interdum vtitur. POLYDOR. Vtitúrne Deus etiam malis? ROBERT. Vtitur, inquam. Verbi gratia: Deus olim per malum dæmonem, vti antè ostendimus, patientiæ Iob periculum fecerat. Item si malitia, inuidia, & proditio Iudæ, in quem, vti ait Ioannes, ingressus erat Satanas, non fuisset, crux Christi, quemadmodum idem Origenes homilia XIIII. affirmat, non extitisset, vnde nostra manauit perpetua salus. Transeamus ad alia. Isti ergo dæmones mali, partim natura corporis aërei, partim longo rerum vsu, nam diutius viuunt, longè scientissimi, quum à primo animaduerterint homines rerum futurarum notionis cupidos, duce natura, obseruare animantium corporum vocumq; motus, quibus coniectura augurari futurum aliquid possent, tales fecerunt fallacias, vt cùm animantes ipsæ aut insolitis volatibus, aut garritibus tetris signa miranda darent, illi dementer eiusmodi signis adducti, artem augurandi vanitatis plenam confecerint,

nt, qua tam superstitiosè quàm aniliter futura quærerent. Quod institutum dæmones augentum existimantes, quum postmodum mali aliquid terris populísve impendere præsentirent, ita in hominum animos inducebant, vt facilè crederent illud ipsum malum deorum suorum nutu, sibi per ea formidanda animantium signa, aut voces ex simulacris diuinitus, vti rebantur, editas, indicari: qui sic dementati ex suis obseruationibus, quicquid inde commodi accipiebant, se à dijs prius monitos: item prosperitatem habere putabant, quòd malum antè cognitum facile declinari soleat. POLYD. Ita homines à cacodæmonibus moniti, malum omen auertebant? ROB. Me interpellas: nunc & quæ tu audire, & quæ ipse referre habeo, attende potius, quia paulò pòst intelliges ea monita bono non fuisse credentibus. Item miseri mortales dijs illis malis fidem ac honorem habere, eósq; in familiaritatem recipere cœperunt. Itaq; memoriæ proditum est, Numam Romanorum regem nympham Aegeriam, Q. Sertorium ceruam Dianæ, vt prædicabat, numine afflatam consultricem, & Socratem dæmonem consiliarium, quem Apuleius Deum appellat, habuisse. POLYD. Bestiam deam, & dæmonem Deum ecquis vnquam dixit? ROB. Sertorius, & Socrates. POLYD. Quid boni igitur ab illis ambo consecuti sunt? ROB. Id scilicet, vt iste nihil suo iuuante Deo, coactus sit vitam finire veneno: & ille nullo suæ

deæ monitu edoctus, domeſtica fraude perieri
POLY. *Eo præmio dij gentium remunerabant ſuos cultores?* ROB. *Non ſanè alio, & id porr haud occultè: ſiquidem, vti tu libro de Rerum inuentoribus quinto luculenter demonſtraſti, humanas hoſtias ſibi immolatas volebant.* POLY. *O perniciosam æquè Deorum humani ſanguinis ſitim, atque mortalium amentiam, iniquitatemq; ſi paricidas colere libuerit, quos ipſi ſuis legibus ſupplicio mactandos, non item colendos iam inde à principio ſanxerant. Sed dicet aliquis, Iſtud faciendum erat, quo maius auerruncaretur periculum quod iam ſupra caput eſſet: quando ſatis conſtat, teſte Dionyſio Halicarnaſſeo, Iouem & Apollinem magnis affeciſſe Italiam cladibus, quòd decuma hominum ſibi non fuiſſet immolata: & Publium Decium patrem, Romanum conſulem, ac deinde Decium filium acie inclinante, ſponte ſe atque hoſtes dijs manibus ex diræ ſuperſtitionis inſtituto, omnibus deuouiſſe precibus.* ROB. *Pulchrum ſane per tempus exemplum dæmoniacæ fraudis narraſti: nota tempora infelicia, quibus humanæ mentes dæmonum præſtigijs captæ, nefaria ludibria non cernerent. Eſt operæpretium hîc cognoſcere dæmonum ſimul inſidioſas artes, & Romanorum hominũ cæcitatem, qui crediderint Decium patrem, vt de filio taceamus, bello Latino potuiſſe ſecum hoſtes deuouere, in quos nullum ius ille habuerit. Atqui haud dubium fuit, non oportuiſſe*

tuisse Decio cadente, Latinos cadere: qui vbi Decius est telis obrutus, non signa sua deseruere, sed vsque eò restiterunt, dum non paruo demum T. Manlij alterius Consulis negotio, fusi fugatiq; sint. POL. Fortasse vates aliquis excantauit eos à Decio incantatos? ROB. Nego, vt dixi, Decium potuisse Latinos carminibus ad interitum trahere, quando incantamenta apud priscos, tametsi omni superstitione refertos, semper in quæstione fuit, valeréntne aliquid. Apud nos verò dubium non est, quin nullius sint momenti, id quod lex, quod religio, quod ratio docet: quæ idcirco de patrum sententia, iampridem damnata sunt. Quapropter expedit vt ea missa faciamus, ne prophana sacris miscere videamur.

POLYDORVS. Non intermittas, quæso, parum disputare de istiusmodi incantationibus, quas audio non vsque eò improbatum iri, quin liceat Dei nomine interdum vti. ROB. Nihil est. video, quod moremur diutius, adeò vrges. Itaque ex tuo Plinio, vt ne sacros auctores in rem ridiculam demus testes, tute haurito, quæ de me quæris: ille enim libro Naturalis historiæ XXVII. bonam eiusmodi deliramentorum partem ponit, tantiq; facit, vt ad extremum ita concludat: Sed in prodendo obstat ingens verecundia, in tanta animorum varietate. Quapropter de his, vt libitum cuique fuerit, opinetur. Homo sanè prudens non putauit sic à veritate recedendum, vt se auctore

in posterum tempus, eius vanæ obseruationis cura alios tangeret. Veruntamen certum habemus, in veterum animis insedisse semper opinionem, vel potius stultitiam, quæ etiam nunc permultos amentes tenet, vt crederent posse se cælum pariter atque terram verbis quibusdam, ad carminis similitudinem compositis, mouere. Vergilius,

Carmina vel cælo possunt deducere lunam.

Item,

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Cato de re rustica, luxata membra hac cantione sana fieri tradit: Donata, daries, dardaries, astararies, & reliqua. POLYB. Bone Deus, Cato vir tam sapiens, duxit animo istam cantionem verbis nihil significantibus compositam, valere aliquid ad mouendum Deum? ROBERT. Ita est. M. quoque Varro haud extra talem culpam est, qui affirmat carmine sanari podagras. Marsorum, qui Italiæ populi sunt, cantu serpentes contrahi, vulgò tradiderunt. M. Seruilius Nouianus in lippitudinis metu, duabus litteris Græcis α, & ρ, chartam inscriptam, lino ad collum circumligatam ferre consueuerat. POLYD. Istud profectò institutum haud obsoleuit. quippe sunt bene multi à nefariis magistris ita instituti, vt pro certo quasi habeant se valentes fore, si verba Euangelica, vel psalmum aliquem eodem modo gestarint. ROBERT. Verum nempe dicis: sed illi nihil veri sapiunt, qui perinde

quasi

uasi præ litterarum notis, non sit in scriptura sa-
ra quicquam aliud attendendum, spes suas in
e diuina minimè ponentes, tantam vim in
hartis inesse credunt. Sanè Christus voluit suum
Euangelium publicè prædicari, non quò morta-
es muta scripta manibus ferrent, sed eorum sen-
t mente perciperent, memoriaq; tenerent, ac
gerent quod per ea iussi essent, hoc est, à Deo
am corporis quàm animi salutem expectarent.
OLYDOR. Benè reprehendis, beneq; admo-
es. Cæterùm quotusquisque est, qui contemptuì
rtem habeat, in qua doloris magnitudine ali-
uando eiulans, repererit auxilium, quod dies
octesq; exclamauerit? Illud mehercules est,
uamobrem etiamnum sint, qui incantationibus
dem ex eo minus abrogent, quòd compertum
abeant eas leuare ægrotantes: nam in emis-
ione sanguinis ex naso, vel ex vulnere, præsens
emedium carmen esse solet. Sic Homerus scri-
it, Vlyssem accepto vulnere in femine, proflu-
ium sanguinis cantatione cohibuisse. Ita dolor
apitis, ita dentium, ita febris sedatur, mitiga-
ur, tollitur. ROBERT. Sed quota pars labo-
antium morbis leuatur? POLYDOR. Bene
magna. ROBERT. Quare non cuncti, qui ad
os maleficos medicos, incantatores, confugiunt?
POLYD. Isthuc perinde me fugit: at certò scio,
ncantamenta nõnunquam esse iis leuamento, qui
morbo quopiam tentantur. ROB. Ain te cer-
tum

tum scire? Num constat tibi de morbi aut dolo
longinquitate, grauitatéve, seu subita leuation
Nam id sæpe accidit in corporibus affectis. Qu
si non affirmabis, affirmabis autem nequaquam
ni volueris sponte mentiri, quæram ex te, potésti
ita vsu venire, vt ægrotus eo ipso temporis punct
incipiat belle se habere, quum quis ad recitandu
carmen aggreditur? Quod si negabis, etiam qui
quam diligentiæ, quicquam curationi, quicquam
denique naturæ tribuendum negabis. Ecquis enim
sui adeò negligens est, qui quum cœperit aduers
vexari valetudine, primo quoque die non absti
neat à quotidianis cibarijs, deinde non adhibea
remedium aliquod, postremò non curet naturam
corporis subleuandam purgationibus quàm mul
tijugibus? At dices: Ante omnia recursum est a
incantationes. Fac ita esse: per hoc tamen non
stat, quin leuatio morbi dolorísve queat sua spon-
te sequi, ob abstinentiam ciborum, pabúliq;
nam in iumentis idem accidit, quando in eorum
quoque curatione incantamentis vtuntur. Et de-
mum esto, ea remedia iuuent, hoc est, iuuare vi-
deantur ægrotantes: remedia inquam, quæ, au-
ctore tuo Plinio, prisci illi idolorum cultores, à
quibus pestifera ars manauit, negabant prodes-
se posse, si prius in mensa deposita fuissent, quàm
adhiberentur: adeò facile inutilia fiebant. Cæte-
rùm dico incantamenta ista iuuare nunquam,
quòd in ijs nil veri, nil sancti, nil firmi sit: nam

incant

incantatorum genus nemo nescit esse longè post homines natos valdè impium, valdeq́; improbum, ac fraudulentissimum, qui dæmonum nomine non item Dei, artem scelleratè exercent, idq́; pretio faciunt: qui verba ignota malitiosè vsurpant, qui notas & figuras instar Deorum simulacrorum nefariè adorant, qui variarum rerum imagines, item annulos lapidesq́;, velut sacra artis instrumenta habent, qui in ligandi, soluendi, tangendiq́; modo spem stolidè ponunt, & postremò confidenter petunt, plurimum à Deo minimè petenda. Nónne proinde dementis est, non modò existimare, sed somniare quicquam propitium ab istis veritatis, pietatis, ac iustitiæ hostibus proficisci posse? Neque igitur valere tam importunam artem aliter credas, quàm ad fraudem atque damnum similiter petentium ab ea auxilium: quippe qui pecuniam dissoluunt, quò deludantur, suaq́; spe fraudentur: ac ad ruinam exercentium, qui à principio per baptisma filij Dei effecti, ita tandem sese malorum dæmonum amicitiæ dant, atque deuouent: qui supra vires, contra naturam, diuinare, morbos curare conati, si tale quid præstare posse se persuadent, non animaduertunt sibi sic malè agẽtibus semper præstò esse dæmones, qui ipsos in maleficio detineant, vt ne aliquando resipiscant. Ac tantum abest, vt ars longè insidiosissima cuiquam prodesse poßit. Qu d, quòd incantatores, siquid omnino efficere posse videntur,

totum.

totum id nefarijs dæmonum machinis aßign[andum], nemo sanæ mentis ambigit? quia illi n[ihil] non semper student, ad eorum hominũ pernici[em], qui à veritate recedentes, sese modis omnibus [in] perditum volunt. Sic eius tetræ artis studium c[um] primis exitio fuit Babyloniæ ciuitati, quæ ad [ul]timum à Cyro rege sub Persarum imperium re[da]cta est. Esaias capite XLVII. Venient tibi duo i[sta] subitò in die vna, sterilitas, & viduitas, prop[ter] multitudinẽ maleficiorũ tuorũ, & propter duri[tiam] incãtatorum tuorũ. Et subijcit: Sta cum incan[ta]toribus tuis, & cum multitudine maleficiorũ tu[o]rum, in quibus laboraſti ab adolescentia tu[a], si fortè quid prosit tibi. Quamobrem sapiẽter M[oy]ses suis Hebræis præcepit, quemadmodum in D[eu]ter. est, vt incãtatores omni tempore extermina[n]dos curarent. POLYD. Viciſti me propemod[um] his tuis multo equidem bellißimis argumentis, q[ui]bus cũcta quæ ad artem pertinent, rectè metiti[s]: nunquam posthac incantationibus quicquam t[ri]buam, si te, pro rei obscuritate, non tædebit di[lu]cidius docere: nam nuper demonſtraſti vulgò tr[a]ditum, Marsos esse solitos carminibus coërce[re] serpentes: nunc autem venit mihi in mentem, ill[ud] esse quàm verißimum, quando ita est in Psal[mo] LVII. Furor illis secundùm similitudinẽ serpent[is], sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, q[uæ] non exaudiet vocem incantantium. Hinc ergo v[i]dere licet, incantamenta aliquid omnino vale[re].

ROB. *Imò nihil, quod vno concludam argumento. Iam ſatis conſtat, iſtas maleficas artes eſſe dæmonum inſtrumenta, quibus illi ad nocendum duntaxat vtuntur, vbi libet, ſi liceat. Quippe ſerpentes, vt tibi ad rogatum tantùm reſpondeamus, contrahuntur carminibus, quum Deus permittit: at non item, quum per Deum minus licet: id quod teſtatur Hieremias, de Hieroſolymæ excidio, ita capite octauo ſcribens: Ecce ego mittam vobis ſerpentes mortiferos, quibus non eſt incantatio; & mordebunt vos, ait Dominus.* POLY. *Equidem ſatis fermè mihi ad vnguem feciſti, verùm aliud poſtulo. Quid, oro, cauſæ eſt, cur ſerpens magis cæteris omnibus animantibus obnoxius ſit incantationibus?* ROB. *Veniat Phœbus, & tibi hos ſoluat nodos: aut veniat in mentem Vergilij, qui verè ait:*

Felix, qui potuit rerum cognoſcere cauſas.

Hunccine modum vis tenere in diſputando, vt nihil tandem concludamus? Sed ne tibi videar indoctior, quod in buccam venerit reſpondebo. Ferunt id ſupplicij conſtitutum eſſe ſerpenti, quòd, vt valdè noxium animal, idoneus viſus ſit diabolo, cuius perſonam indueret, ad Euam primam parentem circumueniendam. Item ob illud ipſum etiam dæmones plurimum poſſe in Venerem, quia prima peccati corruptio, qua homo factus eſt particeps culpæ, nos per Venerem genitricem peruaſerat. POLYD. *Nihil hercle*

verius

verius. nam sunt vbique gentium, qui canti
nibus maleficis facile reddant quem velint h
minem, multo segniorem ad Venerem: cuius sa
rei si modum scirem, permagno liberarer scrupu
ROB. Non modum, sed pestis causam quæras: d
mon enim quum spiritus sit, potest hominem
spiam prohibere: item inflammare, languefacer
eiusq; cogitationem, in qua omnis propemodum r
venereæ vis maximè consistit, sæpe auertere. Q
igitur vult hominem oppressum præstigijs istiu
modi, dæmones ad id facinus edẽdum inuocare n
cesse habet. At mulieres in primis talibus armat
veneficijs, permultos in dies singulos perdunt in
fantes, partus ve informatos suffocant, similite
fruges enecant, atq; fontes inficiunt: ac deniq; i
eo maleficij genere plus multo nefariæ, quàm vi
rorum quisquam, valere dicuntur. POL. Cur ita
ROB. Quia mulieres partim ob animi leuitaten
sibi innatam, partim ob imprudentem credulita
tem, nescio quo pacto à dæmonibus facilius hisc
obligantur sceleribus. Sic Eua mulier magno su
pariter atq; suorũ malo desipuit, ita volente Deo.
POL. Inquis talia fieri flagitia permissu Dei
ROB. Haud dubiè. POL. Quam ob rem, obse-
cro? ROB. Vbi est acumen tuum, qui ignorare
videris, iudicia Dei facile nos latêre? Dicam ta-
men. Deus enim non vnius vel alterius dunta-
xat, sed vniuersorum mortalium custos rectorq;
est: qui, quemadmodum natura facit, quæ ex pu-

trefact

refractis granis frumenta producit, permittit malum accidere, vt ex eo bonum colligat. quod testatur Augustinus in suo Enchiridio, ita scribens: Neque omnipotens Deus vllo modo sineret mali aliquid esse, nisi vsque eò esset omnipotens, & bonus, vt benefaceret & de malo. Sic nempe prouidet Deus. Summum nanq; malum semper iudicatum est, vt homines per carnificum cruciatus, bestiarumq; laniatus, vitam finirent: attamen ex eo numero, Deus suos martyres perbeatos fecit. POL. *De his rectè, perinde atque satis. Sed adhuc aliud ex alio quærens rogo te, an in ijs carminibus sit modus aliquis, quem nostra non accuset religio?* ROB. *Is prorsus, quem Christus suis dedit Apostolis, apud Marcum dicens: Signa autem eos qui crediderint, hæc subsequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, serpentes tollent, super ægrotos manus imponent, & bene habebunt. Hoc inprimis modo vsus diuus Petrus, Hierosolymis sanauit hominem claudum, inquiens: In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. Extat historia in Actis Apostolorum, capite tertio. Eodem quoque modo Ioppe puellam nomine Tabitham, iam mortuam ab inferis excitauit: nam vir sanctus accessit ad corpus exanimum, & positis humi genibus, vbi orauit, inquit: Tabitha, surge. Paulus itidem apostolus, multis paßim tota Asia sanatis, à dæmonumq; molestia liberatis hominibus, postremò in*

Melita insula propter Siciliam sita, Publium hospitem suum, virum primarium, febre & dysenteria tentatum, postquam orauerat, manusq; imposuerat, sanauit: eoq; loci viperam, à qua in manu vulnus repentè acceperat, sine vlla vitæ offensione, in ignem excussit. Sed ne multa, possem enim sexcenta referre miracula, hisce modis edita, quibus etiam nunc nostri sacerdotes vtuntur, quum præsertim volunt eijcere dæmonem, qui hominem teneat, aut ægros curare, apostolorum more, qui, teste euangelista Marco, cap. sexto, vel talis erat, vt vngerent oleo multos ægrotos, atque sanarent. Et hic modus quem scire auebas. POL. Mirificè certè omnia: at ne vlla in re mox hæsitem, scire amplius opto: Datúrne vnicuique, vt pro suo iure affectis opituletur hominum corporibus? ROB. Datur viris æquè corporis, vt animi longè integerrimis. alij verò si ausi fuerint, fraudi est. Sic Lucas tradit, olim malo fuisse nonnullis apud Iudæos, scribens: Tentauerunt quidam de circumeuntibus Iudæis exorcistis, inuocare super eos qui habebant spiritus malos, nomen Domini IESV, dicentes: Adiuro vos per IESVM, quem Paulus prædicat. Erant autem quidam filij Sceuæ Iudæi principis sacerdotum septem, qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus malus, dixit eis: IESVM noui, & Paulum scio, vos autem qui estis? Et insiliens in eos homo, in quo erat dæmonium malum, inualuit contra eos, ita vt nudi &

di &

di & vulnerati effugerent de domo illa. Sed audi Christum ipsum de ea re apud Matthæum docentem: Multi dicent mihi in illo die, domine, domine, nónne in nomine tuo prophetauimus, dæmonia eiecimus, virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, Nunquam noui vos. POL. Cur ijs talis datur facultas? ROBERT. Illud tibi eo loci diuus explanat Hieronymus inquiens: Prophetare, virtutes facere, & dæmonia eÿcere, interdum non eius meriti est, qui operatur, sed vel inuocatione nominis Christi hoc agit, vel ob condemnationem eorum qui inuocant, & vtilitatem eorum qui vident & audiunt, conceditur: vt licet alÿ despiciant eiusmodi signa facientes, tamen Deum honorent, per cuius nomen tanta edantur miracula.

POLYDORVS. Sunt hæc quidem magna, ad terrendos mortales, ne quid rei habeant cum cacodæmonibus: quocirca, vt eiusmodi noxiæ vmbræ minore negotio à nobis caueantur, ad prima redire libet. Itaque, mi charissime Roberte, dicas, te amabo: Fallebántne semper, an vnquam ipsi fallebantur dæmones? ROB. Bone Deus quàm festinas, imò atque adeò (bona tua venia dixerim) infestas, vrges perinde quasi iam dies nos deficiat, quum Sol nondum præcipitet, & me tamen præcipitem agere velle videris. Dæmonum fallacias tibi antea me patefecisse putabam: sed quia hæsitare videris, accipe eorum commen-

tum vnum ex sexcentis, inauditæ fraudis plenum. Romæ, teste Liuio, libro ab Vrbe cond. secundo, ita vsu uenit, vt ludi Circenses eo ipso die facti sint, quo bene manè seruus quidam à patrefamiliâs cæsus est. Quare statim pòst cuidam Atinio plebeio homini somnium fuit, quo à Ioue monitus fertur, vt Consulibus eius nomine diceret, ludos quamprimum esse instaurandos. Is propterea quòd suis dictis fidem minimè habitum iri suspicabatur, tacuit: qui paucis pòst diebus filium amisit: cui deinde ob mortem filij in mærore iacenti, in somnijs illa eadem imago visa est interrogare, sátne magnam haberet spreti numinis pœnam, ac iam mortem intentare, nisi mandata properè exequeretur. Ille tamen contabatur, quum subitò est tanta affectus debilitate, vt stare non posset: tum amicorum consilio permotus, ad Consules lectica defertur, ac ad patres delatus, narrauit somnium. Quo facto, domum suis pedibus redijsse dicitur. Ecce dæmonum flagitium. Eorum aliquis præsentiens Atinium amissurum filium, atque mox captum membris conualiturum, ei in insomnijs adfuit, quo sic Romanum populum in religione maximè omnium delirantem, maioribus circumfunderet tenebris. Item audito Origenem, qui super Numeros, homilia 16. breuiter cunctas ipsorum dæmonum nefarias artes prodit, inquiens: Hæc ergo omnia, id est, siue auguratio, siue extispicium, siue qualibet immolatio, siue etiam sortitio, aut

qui

cuicunque motus auium, vel pecudum, & inspectio quæcunque fibrarum, vt aliquid de futuris videantur ostendere, operatione dæmonum fieri non dubito, dirigentium vel auium, vel pecudum, vel fibrarum motus, aut sortium, secundùm ea signa, quæ docuerint ijdem dæmones obseruari ab eis, quibus artis huius scientiam tradiderint. POLYD. Ars ergo augurandi, dæmonum inuentum est? ROB. Est vtique. POLYD. Atqui hoc non sentit Hetruria, quæ illud cuidam Tagi apud se, subitò ex terra nato, assignat: id quod à me libro de Inuentoribus rerum primo est explicatum dilucidè. ROB. Verum dicis, dilucet eam esse fabulam. Sic ex lapidibus homines factos tradunt. Vergilius:

-Quo tempore primùm
Deucalion vacuum lapides iactauit in orbem,
-Vnde homines nati.

Nam ante Tagen, per Mosen lege exceptum est, ne quis se ad huiusmodi maleficas artes applicaret, ita in Leuitico mandantem: Non diuinabitis, neque augurabimini, neque adiungemini ad incantatores. Et in Deuteronomio: Si introieris in terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, non discas facere secundum abominationes gentium illarum, neque diuinans diuinatione, neq; sortiens sortibus, neque maleficus, neque incantator, neq; portentorum inspector. POL. Ista omnia si Deus abhorret, non videtur mihi prouidentia futurorum

rectè appellari diuinatio, quæ, vt Grammatici definiunt, fit à diuino verbo, quod est auguror. quia Dei proprium est, futura prædicere: nam à diuo, quod diuinum significat, diuino verbũ deducitur. ROB. Perinde ego mediusfidius in hac re tecum bellè consentio, atque cum Origene, qui homilia, quam paulò antè recitauimus, super Numeros, hanc diuinandi, vt ita dicam, delirationem, per antiphrasim diuinationem dictam existimat. Et diuus Hieronymus in Commentarijs in Michæam, cap. tertio, ait, diuinationem apud sacros auctores nunquam in bonam accipi partem, quòd in ea nihil diuinitatis, sed plurimum bonarum mentium disperditionis insit, nisi caueatur. POL. Vsque adeò cauendum ducis istam artem? ROB. Imò nihil magis: quando dæmones non alijs armis nos circumsident, oppugnant, vrgent, quò tandem victos perdant. POL. Perdant? vtinam non magis nostræ affectiones damno essent. ROB. Affectus, si volumus vti ratione nobis diuinitus data, facilè moderabimur, quum illi nos vigilantes diuexare soleant: at isti peruersi spiritus non item, qui homines alto somno sopitos fraudulenter aggrediuntur. POL. Rem in omni memoria hominum inauditam narras. ROB. Sic arbitrare? sed tibi credibilis fiet, vt opinor. Nos enim quum onusti cibo & vino ad quietem imus, solemus somniare, ac somniando plurimum confusa perturbataq; cernere. Quo viso postquam nosmet collegimus, quum interdum

terdum

berdum perterreamur, ecce tibi subitò dæmonum impulsu, illud haud pro nihilo habendum rati, non omnij causam, sed euentum stultißimè quærimus. Nónne perfidiosæ sunt eiusmodi insidiæ, & perpetuum certamen, quum per istos animorum nostrorum hostes, non liceat etiam noctu quiescere? POL. *Acutè pariter atque copiosè dixisti: sed in mea permaneo sententia, longè maius nobis bellum aduersus affectiones, quàm cum spiritibus esse, quòd ij foris malum machinentur, at illæ intus continenter insidientur, quemadmodum in nostro in Dominicam precem commentariolo perspicuè docuimus.* ROB. *Tibi non adstipulatur Apostolus Paulus, qui aliud atque tu censes edocet, ita ad Ephesios scribens, Induite omnia arma Dei, vt poßitis stare contra versutias diaboli: quoniam non est nobis colluctatio aduersus sanguinem & carnem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, aduersus spiritualia nequitiæ in cælestibus.* POL. *Aduersus potestates, inquit Paulus? Ecquid sibi vult hic? habéntne dæmones potestatem nocendi?* ROB. *Habent.* POL. *A quo?* ROB. *A suo principe diabolo.* POL. *Secus atque tu, ait ipse Apostolus alibi: Non est potestas nisi à Deo.* ROB. *Longius quàm scitu opus est procedis, altiusq; rerum causas sic quæritando ascendis, quàm vt nos humi strati poßimus suspicere. Sed ad rogatum tuum illud satis sit, vt nos aliud quidem*

vas ad honorem, aliud verò ad ignominiam vsurpamus, ita dæmones isti postremò facti sunt omnium scelerum vasa, qui, teste diuo Hieronymo, talia officia sortiti sunt, vt essent rectores tenebrarum, quòd esse lucis principes noluerint: ac sic ex voluntate, alij ad alias artes bonas, malásve sese applicarunt. POL. *Salsissimè equidem: cæterùm non committam, vt tibi causam deuiandi aliquam dem: ergo ad prima reuertamur. Satis accuratè paulò antè docuisti, quemadmodum dæmones fallant: nunc restat, & consequens esse videtur, vt à te expectem, quomodo fallantur, quum ratione superæ mobilitatis, id est, aerei corporis, vti nuper dixisti, tam acutè præsentiant, vt decipi vix posse existimentur.* ROB. *Non te fraudabo tam iusta expectatione. Haud semper, auctore diuo Augustino, ita cadunt res, vt à dæmonibus præuidentur, quòd summi rectoris orbis consiliarij non sunt. Cuius rei exemplum sit hoc expositum. Quum imperator iubet moueri castra, omnes milites de itione cogitant, eamq; futuram præsentiunt: & tamen sæpenumero accidit, vt non sequatur, imperatore eodem temporis momento, ex causa mutato consilio, aliter iubente. Verbi causa: Cùm populus Hebræus, duce Mose, ex Aegypto in patriam rediens, iter per loca inculta faceret, iam tum sagaces spiritus potuêre iuxtà prænoscere atq; prædicere, eum populum modis omnibus fame suffocatum iri: cùm repentè Deus pro*

sua

[...]ia benignitate suppeditauit cibum, quem man[...]am vocant. POL. Non omnia igitur isti dij gen[...]ium sciunt, quum eos prouidentiæ diuinæ consilia [...]rebrò fugiant. Sed redde mihi, an alio fallantur [...]odo. ROB. Faciam, Polydore, vt vis, si modò mi[...]i in mentem venerit, multiiugum illorum delira[...]entorum. Solent item dæmones in præsensioni[...]us naturalibus hallucinari. Exempli causa, reci[...]ata sit hæc historia. Quum Ezechias rex Iuda [...]rauiter ægrotaret, & Deus iußisset Esaiæ pro[...]hetæ, vt et suis verbis mortem nũtiaret: iam tum [...]erinde dæmones vt medici diuinare poterant, ita [...]uturum, vt ille ex morbo minimè conualesceret: [...]uum tamen ecce Deus precibus placatus, tan[...]tum abfuit vt regem obire mortem permiserit, vt [...]tiam in aliquot annos seruarit. Falluntur præter[...]ea cum gubernatoribus nauium, vbi ex improui[...]so venti validè flantes deponunt. Ita Seruatorem sedasse tempestatem, legimus apud Lucam, scribentem: At ille surgens increpuit ventum, & tempestatem aquæ, & cessauit, & facta est tranquillitas. Item cum agricolis quoque circumscribuntur, decipiunturq́;, vbi nutu Dei, contra atque signa naturalia significant, subitò fit tẽporis immutatio: qualẽ Iosephus libro Antiquitatis Iudaicæ decimooctauo accidisse tradit in Iudæa, vbi quum propter siccitatem iam fruges desperarentur, præter omnium opinionẽ pluere cœpit, eo ipso die, quũ summa bene mane serenitas extiterit, durauerit q́;

catenus, quoad pluuia diuinitus manarit. POL. Sed ne plura nunc, quia iam cœnandi hora penè obrepsit, quamuis peruellem, vt breuiter de varijs diuinandi modis generatim diceremus, quò tandem tota diuinatio pertractata videretur. ROB. Ponis tu modos in diuinandi amentia? POL. Amentiam vocas diuinandi artem? ROB. Etiam. quid enim insanius potuit hominum mentibus aspergi, quàm vt studio quærendi futura, per nefarias artes tenerentur? quum præsertim illud ex vsu nostro non esset, si Stoicis credimus, qui omnia fato fieri dicũt. Si enim sciremus futura mala, quæ nullo consilio vitari possunt, iam antè nos metu cruciando, omnis superioris vitæ fructum perderemus: Sin verò bona præuideremus, totum illud expectationis tempus graue nobis foret: & quum euenirent, minus multo grata existerent. Atque sic ignoratio futurorum vtilior est, quàm scientia, quum istud nobis modis omnibus negatum sit. Quare Plato in Timæo sentit, diuinationem è Deo datam hominibus errore mentis duntaxat affectis: & id quidem meo iudicio, rectè: vali[illegible]; prudentis esse, ea postea interpretari, quæ ab ingenio ita furente prædicta essent. Igitur in diuinatione, vti diximus, nullus potest esse modus, sed potius mentis error. POL. Perbellè argumentaris: ea de re non erit dissensio, de qua proximo libro mox plura: quanquam Aristoteles in eo libello, quem de Diuinatione per somnium scripsit,

sapi

pientis, non item insani esse diuinare probat: tu ergas, oro. ROB. *Principes deuotorum sectæ abentur, quos magicæ artis peritos appellant: ij se à primo dæmonum amicitiæ dant, deuouentq;: ua re freti, eos consulunt, deuocant, mortuos inerrogant, vmbras excitant, qui necromantes diuntur. Sunt & alij id genus malefici artifices, ariuq; flagitij affines, qui vocantur chiromantes, uòd ex linearũ, quæ in manibus sunt, inspectione iuinent: qui hydromantes, quòd ex aqua: qui eomantes, quòd ex terra, seu figuris in terra descriptis: qui pyromantes, quòd per ignem: & qui aëromantes, quòd per aerem, id est, per auium volatus, aut procellas.* POL. *Bene profectò res se habet, propterea quòd ars isthæc in primis lege vetita, iampridem apud nostros obsoleuerit.* ROB. *Credin' tu obsoleuisse? imò nimis etiam nũc viget; viget autem apud stultos, quibus tanta inest animo insulsitas ac inscitia, vt facilè credant istis nebulonibus post homines natos pessimis, qui bonam ætatis partẽ in eiusmodi maleficij superstitionisq; nebulis versati, quæstus faciendi causa, vni omnia eius occulta depromere conantur: alteri prosperitatem, alij diuitias, honoresq; futuros mendaciter promittunt, atq; sexcentas in credulos fallacias intendunt. Nam quotam putas quanq; rem euenire, prædictam ab istis? & tamen sunt qui arti fidem habeant, & præsertim infelices, vt multo infelicissimi sint, qui quum amiserint aliquid, vt*

de

de alijs taceamus casibus, nihil potius agendum putent, quàm hosce adire necromantes, & , furem indicari sperantes, dare eis pecuniam, quò sic delusi damnum suo damno addant. Illi enim callidi impostores, postquàm intellexerunt quas bonis nudatis suspiciones iniiciant, ad quosq; crimen pertinere opinentur, tum ad artem redeunt, suos dæmones consulunt: & demum vt fraudulentissimi, neminem vnum hominem indicantes, tantùm suspiciones iniectas confirmant. Tum miseri confirmata opinione, domum aduolant, omnia reuoluunt, examinant, huc illhuc concurrunt. At si fortè indicium aliquod fiat, fur've in manus incidat, id totum non Deo iniuriarũ nostrarum vindici, neq; suæ diligentiæ, sed arti duntaxat tam stultissimæ quàm vanissimæ aßignãt, acceptumq; referunt: quæ & si omni tempore, non modò alijs, sed ipsis artificibus inuenta est vana & inutilis, quum homines malefici in primis egestate perpetua premantur. POL. Rectè sanè admones cauenda sapienter: cæterùm reliqua persequere, quàm breuißimè potes. ROB. Erant qui secundùm artem animalium fibras, qui cantus, gustus, volatus auium notarẽt: qui terræmotus, fulminaq; obseruarent: qui duce natura, somnia interpretarentur: qui deniq; ex oraculis vaticinarentur. Isti vates responsa dabant, edocti vocibus dæmonum, qui eas varias, confusas, obscuras & incertas, de simulacris, circa quæ versabantur, tanto artificio

ede

edebant, vt quomodocumq; exitus rei caderet, is certè prædictus videretur. POLYD. *Verè ac probè explicuisti, quæ à te expectaram. cætera in proximum sermonem nostrum reseruanda puto. Ac ita cœnatum eamus.* ROB. *Fiat quod iubes.*

LIBRI PRIMI FINIS.

POLYDORI VERGILII VRBINATIS

Dïalogi de Prodigijs,
Liber II.

POLYDORVS.

FACTA *iam re diuina, sumptoq; ientaculo, vísne sub hac vite, nostri hortuli obumbratrice, sermoni reliquo operam demus, sedentes?* ROB. *Quidni? nam ad te ea de causa diuerti, vt quæ ad quietem animi, delectationemq; quæruntur, in ijs acquiescerem. Et quia mihi in præsentia, cura pariter ac negotio vaganti, nihil iucundius esse potest, quàm de eiusmodi rebus tecum conferre, quod hesterno die informauimus de prodigijs, opus libentissimè absoluendum curabo. Sed ei nihil anteuertas rogo:*

nam heri mirãdum in modum rem extraxisti, si
vt minus per tuas multiplices quæstiunculas li
citum fuerit, ad vmbilicum, vti dicitur, per
ducere. POL. Faciam porrò quod cupis, si prius
tamen vnum quæsiuero, quod omnino nostræ di
sputationis caput est, quomodo quis possit inter
noscere præsensiones, visionesq;. ROB. Ego
sanè sic fore animo cernebam, velle te more tuo
nouis argumentationibus nostrum sermonem plus
nimio morari, interponendo quod minus aliquan
do ad rem nostram conueniat. POL. Nihil
institutum sermonem moror, nec ei quicquam
interpono: quandoquidem consentaneum est, vt
prius aliquantisper concionemur, quàm nos in
viam narrandi prodigia demus. ROB. Nosco
te intus & in cute, vt aiunt. Si semel in di-
sceptationis campum me traxeris, necesse habebo
tecum diu obluctari: adeò lepidè ac sagaciter scis
causas inuestigare, quamobrem in certamine
quempiam retineas. Quare, amabo te, agito par-
tes tuas, incipe, atq; perge recta via exponere
speciatim id quod ad rem nostram pertinet.
POLYD. Id quantum conniti animo, quan-
tum labore contendere potuero, sedulò facere in-
stituam. Quum disputando ad somniorum visio-
nes veniendum sit, quæ nobis aut per quietem,
aut per merum, aut per insaniam, sunt, in animo
est quærere, quæ tam probari possint vera visa,
quàm falsa refelli? propterea primùm omnium
oportet

oportet ponere regulam veri & falsi, si vtriusq; notionem vllam habere velimus, qua distingui possint, quæ à Deo missa, quæ in somnijs videantur, quæq; oraculis, auspicijs & extis inania declarentur. ROB. Est quisquam, qui huiusce rei possit quærere veritatem? POL. Ego à te adiutus: & hæc mihi causa est, quare te audiam libentius, si tibi potior causa non sit, cur recuses. ROB. A me ad veritatem indagandam, quam natura, vt scitè ait Democritus, in profundo penitus abstruxit, auxilium expectas? Moriar, si ambo id vllis ingenij facultatibus exequi possumus: de hac enim vna re philosophi antiquissimi inter se summopere dissentiunt: theologi verò nostri maximè laborant, anguntur, sudant. illi etenim sic argumenta sua concludunt: Eorum quæ videntur, alia vera sunt, alia falsa: & quod falsum, id percipi non potest: quod autem verum visum est, id omne tale est, vt eiusmodi etiam falsum possit videri: & quæ visa sunt eiusmodi, vt in ijs nihil intersit, non posse accidere, vt eorum aliqua percipi possint, alia non possint. Quibus omnibus rationibus volunt efficere, quæ visa sint veris adiuncta, esse falsa, quæ à veris nihil differant: & deniq; talia esse, vt non possit ingenij acies ea comprehendere. Hanc autem definitionem Cicero in Academicis quæstionibus facilè refellit, conuincitq; auctores, ita respondens: Qualis est istorum oratio, qui omnia

non

non tam esse, quàm videri volunt? Maximè autem conuincuntur, quum hæc duo pro congruentibus sumunt, tam vehementer repugnantia: primùm, esse quædam falsa visa: quod quum volunt, declarant quædam esse vera. deinde inter falsa visa & vera nihil interesse. At primùm sumpseras, tanquam interesset: ita priori posterius, posteriori superius coniungitur. Sic Cicero argumentatus concludit, ad visa discernenda opus esse perspicuitate & diligentia: quando perspicuitas eam habet vim, vt ipsa per se, ea quæ sint, nobis ita vt sunt, indicet: diligentia verò facit, vt firmius in perspicuis maneamus, sine qua, præstigijs quasi quibusdam obcæcati, actiq;, facile alijs quæ clara sunt depelli possumus. Verbi gratia: Solet quis in vigilia sibi aliquid fingere, ac longa cogitatione depingere: qui simulac seipsum commouit, atq; ad se reuocauit, sentit quid intersit inter vera & inania, si perspicuitatis diligentiam adhibeat. Itidem faciet, si eadem in somno extiterint. POL. De veris & falsis visis, infrà suo loco commodùm disputare poterimus. nunc autem omnes nostræ disputationis neruos contendere nos debere existimo, quò discutiamus, quomodo diuinæ prænotiones internosci queant: vt ne veri cognitio per dæmonum fallacias cõturbetur: quia satis constat, tam communitatem esse naturalibus præsensionibus cum diuinis: quàm superstitiosis cum curiosis. ROB. Vbi est communitas

nitas veri cum falso, ibi nullum erit iudicium: quoniam proprium in communi signo notari non potest. Atq; vt videre videor, perdifficiliter id quod agis, planum fiet. POL. *Imò nullo fiet negotio: nam vno vel altero modo, aut quod quærimus, probabile existet: aut saltem notam aliquam veritatis habebimus, si modò libuerit ingenium, quod tibi longè sagacißimum est, intendere.* ROB. *Quid multa? intendam sedulò. Sed heus tu, noli mihi proponere visiones amentium. quatenus enim hæc nobis pertractanda sint, perquàm diligenter videndum est, vt ne cum insanis insanire videamur.* POL. *Phreneticorum, ebriosorúmve monstra abhorres?* ROB. *Abhorreo inquam, simulq; audire, nedum referre pudet: quot etenim somnorinas, vt Varronis verbo vtar, imagines affantur? & præsertim illi, qui, quo magis delirant, eo frequentiora cum dijs colloquia habere se aut fingunt, aut credunt. Credunt autem complures, & maximè omnium monachi nostri, viri simpliciores, apertioresq;: quorum nonnulli, vt sæpe accidit in tanto deuotorum grege, cùm tædio vitæ, quam artibus vacuam degunt, tum pœnitentia votorum, quæ fermè à pueris inconsideratè fecerint, affecti, sui consolandi gratia, sese ad danda responsa accõmodant, & nunc amicorum nomine de nuptijs faciundis, nunc de habendo itinere, nunc de bello gerendo, de mortuorum statu, de viuorum futura felicitate,*

de ouis gallinæ subijciendis, de ouium partu, ac subitis rerum mutationibus, deos consulunt, qui dæmonum præstigijs obcæcati noctu in cælũ rapiuntur, cælites adeunt, responsa reportant, & nomine sanctitatis elati, sua visa amicis patefaciunt, id quod summæ leuitatis atq; erroris indicium est. Ista ergo, & istiusmodi vanitatis plena, nostrum quæso, non impediant sermonem, quem in multum iam diem produximus. POL. Ioculatoria hæc, quæ inter sermocinandum nos paulò antè labore atq; itinere disputationis defessos, iuxtà delectare atque recreare possunt, missa facienda iudicas? ROB. Sic sanè. Nam non est ponendum tempus in hoc ioci genere, quod nequaquam facetum, sed flagitiosum duco: quando nõ parùm multi etiam nunc imprudentes se in dæmonum laqueos præcipites agunt, arbitrantes à dijs præcepta accipere, quæ à malo genio habent. Quid, quòd mulierculæ quoq; nostræ, præsertim monachæ, more suo semper credulæ, non verecundantur se interdum fatidicas profiteri, quum miseræ ab istis dæmonibus circumuentæ, non animaduertant fraudem? Et quia labi, errare, falli, tam turpe est, quàm perniciosum, non est quòd prosequamur visiones eiusmodi vatum, qui planè mente capti, nihil certi præsentiunt: quod infrà satis constabit. POL. Tute proinde constituas regulam, ne nostra fluctuet disputatio. ROB. Faciam. Quinque somnij species, teste Macrobio, sunt. id est, insomnium, quod accidit, quũ cura studiumve

diúmve cuiuspiam rei, quod vigilantem tenuerat, mox dormientẽ inuadit: quia, vt ait Cicero de somnio Scipionis, fit sæpe ferè, vt cogitationes sermonesq; nostri pariant aliquid in somno tale, quale vigilantes cogitauerimus, locutiq; simus. Altera somnium, quod est figuris tectum, ita vt sine interprete, qui artẽ calleat, intelligi non posſit. Tertia phantasma, quum quis semisomnis videt in se formas varias late vagantes irruere. Quarta oraculum, quum per somniũ persona grauis, aut Deus ipse quicquam futurum esse, siue vti bonum faciendum, malúmve declinãdum denuntiat. Quinta visio, cùm id perinde euenit, vt cernere visi sumus. Cæterùm nos, vt hactenus fecimus, ista omnia commodè modò visiones, quas Græci (teste Quintiliano) phantasias vocant, per quas rerum absentium imagines animo præsentantur: aut visa, quæ noctu pariter atque interdiu accidunt, appellabimus. POL. Distinctio visionum, ac conclusio, item sermonum lex mirificè placet: itaq; reliquum est, vt de modo tractetur, quo vera visio à falsa discerni posſit. ROB. Id paucis explicabo: vera enim visio est, quæ nihil in se falsi: falsa verò, quæ veri habet in se nihil. POL. Bella sanè conclusio, vel potius iocatio. ROBER. Quî, malum, videor tibi nugari, si quod rogas, tibi respondeo? POL. Aliud rogo responsum. Quomodo id verum, falsúmve elucebit? quomodo constabit mihi, id quod prædicitur, an à Deo, qui verax est, ac idcirco, vt

Plato de Republica ait, haud quenquam per visiones, seu signa decipit: vel à diabolo, qui est mendax, proficiscatur? ROB. Non facilè vtique constabit. opus nempe est diuina ope, vt quis eius rei intelligentiam habeat. Sic Origenes homilia tertia in Exodum testatur, inquiens: Vide quid scriptum sit de Iuda, quomodo referatur: Quia introiuit in illum satanas, & quia misit in cor eius diabolus, vt traderet Dominum. Ipse ergo aperuit os eius, vt loqueretur cum principibus, & pharisæis, quomodo eum traderet, accepta pecunia. Vnde mihi videtur non esse paruæ gratiæ, intelligere os quod aperiat Deus, & intelligere os quod aperiat diabolus. Non est sine sancti spiritus gratia, huiusmodi os & verba discernere. Hæc ille. Hinc extiterunt prophetæ Dei veri nuntij, qui futura prædixerint: nam futura quæ ignorant (aliter enim prophetia nominanda non est) prædicebant à Deo edocti: id quod affirmat Apostolus Petrus epistola secunda, scribens: Si illud prius noueritis, quòd omnis prophetica scriptura non sit priuatæ interpretationis. Non enim voluntate hominis allata est olim prophetia, sed à spiritu sancto impulsi, locuti sunt sancti Dei homines. POLY. Si te audiremus, iam equidem palàm foret, prophetas semper vera dicere: at alios non item, quum affirmes istud nomen illis tantùm conuenire: quod non est verum. nam in Numeris Balaam, & apud Cretenses Iouis sacerdotes

dotes sunt prophetæ appellati, quales, teste Festo, erant vel fanorum antistites, oraculorumq; interpretes. Item diuus Ambrosius in primam Pauli ad Corinthios epistolam, ait, alienorum scriptorum interpretes prophetas vocitari. Ita etiam Plato in Timæo vaticiniorum interpretes prophetas appellat, qui sæpe labi, errareq; possunt. Ergo non omnis propheta verus est. ROB. Quid pugnas? tibi assentior. sed dico alium esse prophetam, qui intelligat quod prædicit: alium prophetam falsum, qui fallatur, quòd non intelligat, quod denuntiat. Talis fuit propheta Saul rex Iudæorum, talis Caiaphas, talis Balaam: auctor Ambrosius. POL. Sed ad prima reuertamur. Inquis prophetas à Deo Opt. max. edoceri ea quæ fantur, & nosse quæ prædicunt: ecquid igitur signi dat Deus quo propheta intelligat se ab eo prædicenda moneri? ROB. Audi, hoc loco permultum proficiemus, illud philosophando demonstrare, quemadmodum fiat, vt prophetæ ad prædicendum instituantur: nam Ioannes Scotus, & Thomas Aquinas inter se non consentiunt, an solus Deus, vel eius ministri spiritus, per intelligibiles species, humanis mentibus propheticas reuelationes infundant. POL. Quid istuc ad rem nostram? an quærendum putas de officio Dei, & quid per se, seu alios, præstare debeat: perinde quasi aut procul sit, aut alienæ opis ad suũ negotium agendum egeat? Nolo inquam audire. ROB. Quid ita?

POL. Quia video, video futurum, vt eiusmodi sophisticis subtilitatibus, à quibus nequis te abstinere, cōfestim me in breuia & Syrtes vrgeas. ROB. O fortem, & non fortem bellatorem: à me multa poscis, & quum ad rem venio, tu, si ea frigidissima sit, cales, si feruentissima, friges. Audias cætera, quæso postquam de prophetis sermo factus est. Nō vno se modo veritas prophetica hominum mentibus insinuat, sed vario. Aut enim visio menti imprimitur: ita David Christi mysteria perspexit. aut per visum, auditúmve, signa rerum futurarum eduntur: sic Moses audiuit multa futura, sic Daniel vidit in pariete scripturā. aut deniq; per imaginationem figuræ obÿciuntur: ita Hieremias aspexit succensam ollam. At iste imaginarius modus multiplex est, quippe aut per quietem, aut per vigiliam, monstrantur rerum imagines aliquid portendentes: aut per verba, vel signa exteriora, quorum auctor sæpe cernitur, aliquando non cernitur. Ita apostoli, Petrus, Iacobus, & Ioannes, viderunt in monte, vti Marcus euangelista perhibet, Heliam & Mosen cum Christo colloquentes, ac audierunt vocem supernè editam: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Ad hunc quoque modum Esaias testatur vidisse se Dominum sedentem super solium, & audiuisse vocem Domini dicentis: Quem mittā? Hic vocis auctorem vidit, illi nequaquam. Atq; ita persona loquentis modò in aperto, modò in occulto est. Cæterùm amplius

plius

plius decem modos narrarem, si vellem repetere minutatim, quæ à nonnullis magis superstitiosè quàm commodè aut vtiliter traduntur. POL. Mitte omnino plura dicere: ijs ego tribus contentus modis, haud scio quid ad illos addi posit, qui facilè omnem prophetiæ immisionem complectuntur. Sed age, tandem aliquando de veris eius immisionis signis doce. ROB. Lumen appellant id, quod indicio est, aliquid mortalibus prædicendum à Deo prophetis inspirari: quod dum præcepta accipiant, diuino quodam lumine intrinsecus sic illustrentur, vt nil vmbræ, nil ambiguitatis, nil dubitationis, nil erroris in eis sit: quippe qui tunc plus sapiant, plus cernant, plus sentiant, ac plus animis vigeant. Contrà, si quicquam à malo dæmone auribus instilletur, etiam lætum, ferunt non eandem inesse sensibus rei perspicientiam, aut animi alacritatem: verùm potius grauitatem, tarditatemq;, & gaudio, quod quisquam ob nuntium rei iucundæ gauisus esset, statim pòst intercedere tristimoniam. Sed quid multa? forsitan per lumen veræ prophetiæ iudicium fieri volunt, quia sine illo perrarò sint visiones. Ita Moses, duce rubi flamma, ad colloquium Dei accesit: ita in Apostolo Petro, vt in Actis est, quum in carcere esset, noctu repentè circunfuso luce non mediocri, visum accidit, quo salutis admonitus est: & Paulus interdiu perfusus lumine, audiuit vocem de cælo, qua ductus est ex tenebris, ad veram lucem. POL.

Perinde me dij ament, vt tu omnia peracutè, persalsè tractasti, egisti, docuisti: sed istud luminis signum haud facilè quisquam certum scire, seu certo metiri discrimine potest, præter eum cui visum obiectum sit: quare profer, si quid aliud habeas, quod æquè ab omnibus internosci queat. ROB. Quid hoc necesse est? POL. Valde equidem, quoniam non habeo adhuc regulam, vt tales visiones veras iudicem. ROB. Tantum, quantum possumus, quantum mediocri ingenio, quantum mediocri cura & studio valemus, faciemus tibi satis, opinor: sed ita existimes, tibi posthac non licere trãsuersum digitum discedere ab hac regula, quam tantopere postulas. POL. Ob id ipsum te rogo, vt non amplius de re tanta hæsitem. ROB. Antea dixi, lumen esse indicium prophetiæ veræ, secundùm quorundam sententiam. nunc nobis illud interpretari libet verbum Dei, vnde in Psalmo 118. canitur: Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. & Christus apud Ioannem: Ego sum lux mundi. Istam igitur lucernam & lucem, hoc est, verbum Dei, quum videris præferri, pro certo habeas, signa veræ prophetiæ statim pòst sequutura: quia Deus primùm loquitur, postea, vt credamus, signa addit. Marcus euangelista de Apostolis: Illi verò egressi prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & sermonem confirmante per signa subsequentia. Ac ita signa prophetiæ sine verbo, nunquam dari scito. POL. Scio certè

te nec

te necnon meo aliquantum aberrare proposito, rem tametsi acutè concludis. ROB. Aberrare eum ais, qui in rectam viam pedem retulerit? Tu in errore, ne dicam in vitio, es, qui non intellexisse videris, me hactenus aliorum sententias de internotione visionum persequutum: nunc autem meam dicere, vt magis certam. POL. Probè dicis, fui in errore, & tu in vitio, quandoquidem iam bonam diei partem dedimus longo certamini: quum tu, vt video, nondum ediderìs signum, quod noscam, id quod à principio pugnæ fieri solet. Sed factum benè, abundamus enim otio, ita vt commodum de signo rursus agere possimus, quod ego, vti pugnax, à te nostri sermonis duce expecto: expecto autem, vt intelligam, quid sit ipsum signum, de quo tantopere hoc loco agimus. ROB. Habebis id quidē: vt enim heri feci, non me ita interpellabis, quin ad nostra nauiter reuertar: sed modicè agas, precor, vt ne tricari potius, quàm disputare videamur. Signa diuina sunt testimonia verbi Dei, quæ per miracula corroborantur: de quibus Apostolus meminit ad Hebræos scribens: Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quæ quū primùm enarrari cœperit per ipsum Dominum, ab ijs qui audierant in nos confirmata fuit, attestante Deo, & signis & prodigijs simul, varijsq; virtutibus, & spiritus sancti distributionibus, iuxta ipsius voluntatem. Hinc igitur cognoscere licet, in visionibus quas diuinas censemus, oportere ines-

se verbum Dei, id est, de salute animæ agi, & se-
cundùm verbum illud plurimum signa sequi. E
hæ sunt visiones, que contigerint in Mose, Petr
& Paulo: quorum exempli causa nuper mentio-
nem fecimus, qui dono sancti spiritus, ac pieta
& innocentia muniti, de verbo Dei vaticina
sunt. At visiones dæmonum sine verbo, sine si-
gnis, ab illis expectato, qui multa vitæ ignaui
item ficta bonitate armati, de rebus human
Deum futiliter, stolidè, leuiter consulunt: qui-
bus, quia ita merentur, dæmones responsa dan
POL. Iam teneo, ita omnia perspicua fecisti, qui
intersit inter visiones, & quibus id signis inter
nosci queat. Sed hinc scrupulum iniecisti, qui m
malè habet. ROB. Quid istud est? POL. Dicam
Tute hesterno sermone ostendisti malos homine
interdum vera prædicere, illud exemplo Balaar
probasti. Ipse ergo nunc quæro, Num illa dona
illa signa quibus tam præclarè docuisti veros pro-
phetas imbui, munirique, fuerint data Sibyllis? qua-
rũ carminibus tam Lactantius Firmianus, quàr
diuus Augustinus tradunt multa prædicta fuisse
quæ ad nostram pertinerent religionem: aut Ba-
laam, Saul, & Caiaphæ, pessimis hominibus
quamuis futura, & illa quidem minimè vana
effati sint. ROB. Quid est, cur ista de me quæ-
ras? qui omnino tantam rem me nulla facultat
attingere, vel explanare posse confido: sed ne
facile eius esse, qui reprehensionem doctorum, au

pr

prudentum vereatur. Quippe si talia certò scirem, profectò essem quasi apostolus Paulus, qui in tertium vsq; cælum raptus audiuisse se ait, quæ fas non foret homini loqui. Quapropter ego vt homunculus vnus è multis, non adstringam meam fidem, qui quum probabilia coniectura sequens, vltra quò progrediar, non habeam, te contentum volo diui Ambrosij in nostra theologia probatissimi responsis, qui ea quæ percontaris, & scire aues, ac cuiusmodi sint, abundè exponit. Is itaq; in commentarijs in epistolam Pauli ad Corinth. primam, de Sibyllarum vaticiniorum ratione sic edisserit: Est enim inter mundanos spiritus potior, vnde solet coniecturis quæ mundi sint, diuinare, quem Pythonem appellant. Hic est, qui per verisimilia fallitur, & fallit: hic est, qui per Sibyllā locutus est. Et subijcit: Ad Dei gloriā prophetatur, sicut dicit Dauid propheta: Non nobis, domine, nō nobis, sed nomini tuo da gloriā. Nam & Balaam prophetauit, quū propheta non esset, sed hariolus. Et Caiaphas prophetauit, non meritò, sed dignitate ordinis sacerdotalis. Et Saul prophetauit, quum iam inobedientiæ causâ spiritu malo fuisset repletus: sed propter Dei causam non posset cōprehendere Dauid, quē occidere volebat. Verùm idē Libro Epistolarum suarum sexto, ad Chromatium, multo luculentius rationē eiusmodi rei reddit, ita scribēs: Sed nec augurator augurij in Israël, secūdum legē Dei. Quomodo ergo Balaam prohibitū se
oraculo

oraculo Dei dicit, nec vadat ad maledicendũ p
pulo Israel? Et infert: Vnde isti oraculũ Dei, qu
futura manifestauit, qui augur erat? Si oracul
Dei loquebatur, vnde meritũ diuinæ aspiratio
assumpserat? Sed nõ mireris infusum auguri à D
mino quod loqueretur, quando infusum legis
Euangelio, etiam principi synagogæ, vni ex p
sequẽtibus Christum: Quia oportet vnum hom
mori pro populo. In quo non prophetiæ meritu
sed assertio veritatis est, quo perfidia non crede
tium vocibus suorũ augurum redargueretur. Id
Balaam ille Chaldæus adscitur ad fidẽ, vt Cha
dæorum superstitio conticesceret. Non igitur co
sitentis meritum, sed vocantis oraculum est, re
lante Dei gratia. Hactenus Ambrosius. PO
Perapposite recitasti ista omnia, quibus iam sa
constat, Dei nutu eos malos vates diuinasse. S
aliud intelligere cupio, an illi acceperint idem
men, idem donum, atque veri prophetæ soleban
ROB. Quid ni? quum Ambrosius, vt tibi nup
exposui, referat Balaam non expertem meri
diuinæ inspirationis. Cæterùm id rarò accidisse l
gimus, at syncerè nunquam, quin fraus ex alte
parte metuenda foret: id quod Ambrosius atteste
tur, ibidem dicens: Quid igitur contraxit offen
sionis? nisi quia aliud loquebatur, aliud mach
nabatur. Tentabatur ergo Balaam, non proba
batur: erat enim plenus fallatiæ ac doli. Hæc ill
In eodem fuit vitio Caiaphas, qui, vt Christũ per
dere

et, iudicauit vnum hominem, seruandi populi sa, morte afficiendum. POL. Cuncta nimirum tè, ita vt penè ad exitum venerit omnis quæ-. Veruntamen aliud à te percontabor. Antea isti, Ambrosium affatim de Sibyllarum car-ibus disserere: postea adduxisti eius testimo-m, in quo tantùm vnius Sibyllæ mentio facta perinde quasi sola vna Christi præconium ce-erit. ROB. Acriter nempe sapis. animaduer-i istud? POL. Atqui animaduerti, & quid si-velit ista tua transitio, dic sodes, nisi molestum. ROB. Audeo me posse tibi rem declarare, si moria non defecerit, neque grauabor. Itaq; hoc eto cognitum, inter se auctores tam de nomine riæ & numero Sibyllarum dissentire, quàm us carmina sint, quibus de re Christiana testi-nia dicta acceperimus. Alij, teste Augustino, Ciuitate Dei libro 18. id opus Sibyllæ Ery-ææ, alij Cumanæ aßignant. POL. De his satis. iora moliamur, quæ à primo prætermissa sunt, m præsertim nihil sit quod vereamur, vt dies is satis sit, ad id disputandum. ROB. Ecquid iris, quod maius appellas? Vis tuo iure iocari? paulò antè dixeras, ad exitũ venisse nostram utationem. POL. Disputationem inquis? Non es in memoria, dixi enim quæstionẽ: sed nunc, sæpe vsu venit, alia mihi quæstio oborta est, iudicio discutienda. ROB. Propone, post-m, vt videre videar, noster magis integrescat

quàm,

quàm senescat sermo, necesse est. POLYD. Fa-
ciam id, quod tibi, ni fallor, valde probabitur.
Hactenus de prophetia non pauca dicta sunt: se
vnde illa orta sit, nullum verbum. Quare omn-
iste noster labor facile reprehensionem incurre-
nisi illud prius explicuerimus, quàm hinc digr-
diamur. nam omnis, quæ suscipitur de aliqua re di-
sputatio, debet ab origine eius rei inchoari, vt eiu-
dem rectam definitionem afferre poßit. ROB.
Illud, parce quæso, tua culpa prætermissum est: q-
vix vna quæstione absoluta, ecce tibi, alteram sub-
iungis. POL. Verum dicis: sed id mihi non v-
tio, imò atque adeò laudi, absit arrogantia verb-
dandum videtur. nam pridie ita noster institut-
est sermo, vt hodie à nullo certo inductus exord-
faciat, quò mihi paßim Peripateticorum in men-
tem veniat, quorum consuetudo in disputand-
quemadmodum Cicero in Tusculāna secūda testa-
tur, fuit, vt de omnibus rebus in contrarias part-
dissererent, quo sic maxima discendi esset exerc-
tatio. Ita mihi faciendum duxi, tui colloquij pe-
fruendi causa: etenim nisi ego te hisce captionib-
alias alijs, & eas quidem contrarias subijciend-
in disceptatione detinerem, iam surrexisses, finem
disputandi fecisses. ROB. Fateris ingenuè ex-
tra iocum, vt puto, tuas iucundas artes, quas ip-
facilè patior, quum videam tibi secundum hun-
sermonem nostrum, nihil illis esse familiarius, gra-
tiusq;. sed surgamus, quæso, atque quod resta-
ambu-

bulando tractemus. POL. Fiat: sed leuiter
ede, ne fatigere, néve calescas, quò extremum
stri sermonis actum tuo commodo agere possis.
OB. Ad rem aggredior: sed iamiam sudare
ipio, ob grauitatem oneris, quod intempestiuè
ponis. Expectas prophetiæ originem? at quis pro
to dicere audebit? accipe definitionem prius.
ophetia autem est rerum futurarum prædictio, Profetia . . .
æ nulla humana opera, nulla cura, nullo deniq;
natu, quia nescia mens hominum fati sortisq;
turæ, innotescere potest. Ac ita cognitio futuro-
m non statim impendentium (nam, vt heri di-
tauimus, ex naturali diuinatione, per conie-
ras, & experimenta, imminentes procellas qui-
sdam signis præsentimus) ex Dei volunta-
, vel potius clementia pendet. Nam quid in
re potuisset sua opera, labore, aut studio
cellere David, qui fuerat pastor, & postea
x bellicosissimus? aut Amos, itidem pastor?
t Hieremias puer? & longo post tempore, apo-
li ferè omnes idiotæ homines? POLYDO.
ntrà, ac tu affirmas, sunt qui id diuinandi
unus animæ adscribant, quòd illa, vti Pla-
sentiebat, ex suis initijs, vim quandam ab
imæ idea, quam nos speciem appellamus,
diutam præsciendi futura habeat. ROBER-
VS. Istud nostri theologi, & in ijs Augu-
inus in primis, pernegant, quum anima ne-
queat semper diuinare, quando vult. Quid, quòd

Peripat

Peripatetici omnes accedunt eodem, volentes animam instar nudæ tabellæ, in qua nihil informatū sit, copulari corpori, & eam nihil ordinaria vi naturæ posse cognoscere, nisi per sensus & phantasias intercedentes? Siquidem, quemadmodum Augustinus de definitione fidei tradit, satis constat animam corpori, statim vt est in vtero formatum, Dei iudicio, creatam ad punctum temporis, coniungi, vt ita factus homo ex anima & corpore constans viuere incipiat, ac ita viuens egrediatur plenus humanæ substantiæ, ex ipso vtero, & postmodum vti anima ratione, ita caro sensibus in dies singulos magis augeatur. Ad illud Lucas euangelista de Christi pueritia loquens allusit, Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum atque homines. Igitur nemo homo sua opera, vel labore, sed Dei beneficio, prophetiam consequitur: id quod apostolus Petrus affirmat, scribens eam olim non ex voluntate hominis, sed à spiritu sancto allatam. POL. Ad superioris tui promissi partis epilogum subtiliter, copiosè, dilucidè, feliciter peruenisti: nunc posteriorem absolue. POL. In promptu est, ad idq; nitimur. Prophetæ iam indè propè ab initio orbis conditi esse cœperunt. Abraham enim, vt est in libro Geneseos, cap. 20. à Domino propheta vocatur, iubente Abimelech regi, qui Saram eius vxorem rapuerat, Nunc ergo redde viro suo vxorem, & orabit pro te, quia propheta est, & viues. Propheta vtiq; fuit Abraham,

vt in

vt infrà intelliges, si sermo de ea re inciderit. POL. Incidet, non dubites. nam ego ad id loci te perducam, vt sis, ex occasione data, appositè illud explicaturus. ROB. Fortasse faciam. Item Dominus Mosi ait: Ecce constitui te Deum Pharaonis, & Aaron frater tuus erit propheta tuus. In Exodo, capit. 7. ea est historia. POL. Et hoc prophetiæ initium? ROB. Hoc nempe. POL. Atqui adhuc me incertum rei fugit, quando Abrahæ primò, vt dicis, prophetæ officium illud tributum fuerit. ROB. Si isto modo volueris singularum rerum tempus & causas desiderare, nō modò cognoscendi, sed ne quærendi, néve dubitandi quidem finem reperiemus: tamen & hoc demonstrabimus. Abraham per visionem Dominus iam inde à principio alloqui cœpit, quum eum in Chanaam ire iusserit, prædixeritq; fore, eius genus postremò possideret eam terræ partem quæ à Nilo Aegypti flumine ad Euphratem pertinet: item circumcisionem, ac multa alia mandarit, quæ per eum Hebræis nuntiata, curataq; voluisset. Nota est historia in Genesis libro. POL. Satis est. at postquam ortum diuinæ visionis à fonte repetiuisti, cōsentaneum est, vt simul quæramus, quid causæ fuerit, quamobrem Deo placuerit sua arcana per eum modum mortalibus reserare, quæ ipsorum intelligere maximè interesset. ROB. Ego verò istuc neque humani ingenij quærere, neque inuestigare, esse existimo. Quis enim, vt Esaias dicit, consiliarius Domini fuit? • Dub.

POL. *Suspicor prophetas fuisse, quibus sicut tu nuper vno vel altero loco docuisti, Deus sua com municauit identidem consilia, quorum morta[...] monitos à primo voluerit. Quare explica, atq[...] excute huius rei intelligentiam tuam.* ROB. *Ce[...] tè venit mihi in mentem hoc momento Amos pr[...] phetæ, qui eius rei causam reddit, ita inquien[...] Non faciet Dominus Deus verbum, nisi reuel[...] uerit secretum ad seruos suos prophetas.* PO[...] *Patefecit Deus omnia secreta sua prophetis?* RO[...] *Rectè tu porrò interrogas, vt non sit, quod posth[...] hæsitemus: propterea audias. Haud equidem cun[...] cta Deus significat prophetis, quæ in cælo aga[...] vel quæ iam egerit: sed quæ in terris sit actur[...] quæ ad hominum salutem pertineant, si audierin[...] si crediderint. Sic Noë edoctus, cognouit futuru[...] diluuium: sic Abraham intellexit excidium Sod[...] mæ & Gomorrhæ: sic Ioseph de futura septem a[...] norum fame est factus certior: sic denique Esai[...] prædixit fore, vt Christus ex virgine nasceret[...] atque morte sua nos ab interitu vindicaret.* PO[...] *Ecquid, ergo, mouet Deum, vt talia mortalibus [...] gnificanda antè curet, quàm ingruant?* ROB. *Cù[...] clementia, tum iustitia. Pro sua enim benignit[...] te, Deus, vti diuus Hieronymus in commētarijs [...] Amos affirmat, semper futura prænuntiat, ne c[...] gatur inferre supplicia. siquidem eos quos pœnite[...] ac certa fides habet, delectat, fouet. Tam clemen[...] tiæ est seruare, quàm iustitiæ, punire eos quos iuu[...]*

in culpa vitioq; esse. Iam habes de visionibus sacris, quæ postulasti. POL. Ita prorsus: sed plus desidero, vsque eò meum animum tuus lactat sermo, vt semper eius copiam sitiat. ROB. Si ita feceris, tantum aberit vt hodie vel cœnatum aut cubitum hinc discedamus, vt nobis etiam ad multam noctem vigilandum putem: quod fortasse de industria facis, quò ita me vnà pariter cœna fraudes, atque rei tuæ familiari consulas, vt ne tibi sim sumptui. POL. Tuis facetijs ac festiuitate vtare, licet: est profectò res non minimi momenti, in qua aliquid temporis ponamus par est, quò omnis diuinarum visionum ratio ritè pertractata dici possit. quod pace tua fiat, quæso. ROB. Exprome tandem quid illud sit, antequam me longioris sermonis capiat satietas. POL. Reperio olim moris fuisse deorum vatum, vt tribus modis responsa darent: verbis, signis, aut scriptis. Primum ponit modum Vergilius, lib. Aeneid. tertio, quum inducit Aeneam consulentem Thymbræum Apollinem, de suo itinere. nam à Ioue summo deo cæteri futura docebantur, quod Harpyia Celæno testatur canens:

Quæ Phœbo pater omnipotens, mihi Phœbus
Apollo
Prædixit, vobis furiarum ego maxima pando.

Qui ita orat:

Da propriam, Thymbræe, domū, da mœnia fessis,
Et genus, & mansuram vrbem.- Et infert:
Vix ea fatus eram, tremere omnia visa repentè,

Liminaq́; laurusq́; Dei, totusq́; moueri
Mons circum, & mugire adytis cortyna reclu[s]
Submißi petimus terrā, & vox fertur ad aur[es]
Dardanidæ duri, quæ vos à stirpe parentum
Prima tulit tellus, eadem vos vbere læto
Accipiet reduces: antiquam exquirite matre[m]
Hîc domus Aeneæ cunctis dominabitur oris,
Et nati natorum, & qui nascentur ab illis.

Altero idem Helenum vtentem inducit, qui [s]
Troianis signum certæ salutis dat, inquiens:

Nate dea, -Et subiungit:
Pauca tibi è multis, quò tutior hospita lustr[es]
Aequora, & Ausonio poßis considere portu,
Expediam dictis. -Et subijcit:
Signa tibi dicam, tu condita mente teneto.
Quum tibi sollicito secreti ad fluminis vndan[m]
Littoreis ingens inuenta sub ilicibus sus
Triginta capitum fœtus enixa iacebit,
Alba solo recubans, albi circum vbera nati,
Is locus vrbis erit, requies ea certa laborum.

De tertio idem meminit, quum apud ipsum H[ele]-
nus admonet Aeneam, vt ad Sibyllam adeat:

Huc vbi delatus Cumæam accesseris vrbem,
Diuinosq́; lacus, & auerna sonantia syluis,
Insanam vatem aspicies, quæ rupe sub ima
Fata canit, folijsq́; notas & nomina manda[t]
Quæcunq; in folijs descripsit carmina virgo,
Digerit in numerum.

Et in sexto rem quoque ita tangit:

-F

Folijs tantùm ne carmina manda.

æ quum ita essent, à te porrò sciscitari libet, an prophetæ magni Dei nuntij fando futura, sint s vates imitati. ROB. *Quomodo quis alterum itari potest, qui illum ætate præcurrerit? Non int propemodum dij gẽtium, nedum eorum ora- la, quando Moses summus propheta cœpit & rbis suos Hebræos docere arcana Dei, & signis credendum inducere, ac scriptis legibus ad benè ateq; viuendum instituere, quemadmodum pas- n in Exodo est. Igitur vates deorum non modi ius prædicendi futura auctores, sed imitatores cito: quũ ille primitus apud Iudæos ita inualue- , vt posteriores prophetæ etiam obseruauerint. um vt de alijs sileamus, Helias multa verbis, nõ em scriptis, non pauca quoque Helisæus denun- auit regibus, sicut libro Regnorum quarto patet. er signa ij quoque prophetæ sua oracula identi- em protulerunt. Helias enim, quum Helisæus eum ostularit, vt sibi duplicem spiritum relinqueret, num dedit, quo intelligeret se voti compotem fa- um, dicens: Si videris me, quando tollar à te, it tibi quod petiuisti: sin autem non videris, non rit. Nota est historia eodem libr. cap. 2. Helisæus idem certo signo prædixit regi Ioæ futurum, vt ties magnis cladibus Syriam afficeret, quoties culo terram perçuteret: qui ter coràm id fecit, erq; postea Syros vehementer afflixit. Mandauit verò scriptis sua vaticinia in primis Esaias, com-*

pluresq; alij. atque ita prophetæ ante deorum vates, olim aut vocibus, aut signis, aut scriptis futura prædixerant, quos ipsi postea vates insani, fallacesq;, mortales credulos decipiendi causa, in diuinando sunt imitati. POL. Nunc certè fateor, mihi plena manu satisfactum esse, teq; rem accuratè copiosè, ac doctè confecisse. ROB. Satis tibi feci. Ita me dij ament, quemadmodū gaudeo tuis optimis post hominum memoriam studijs me obsequi, quæ tam ad valetudinem, quàm ad voluptatem valent: quandoquidem ea de causa ad te diuerti, vt, postquam aliquantum quieram, animum relaxarem: quod facio, ita ambulando disputandoq;, & quidem melius quàm venando, aucupandóve. id quod vel facere potest, qui infra omnes infimos homines esse censetur. Quare miror nostram nobilitatem in venatione tantùm esse, in eaq; se à pueris exercere, præ qua permulti reliquas bonas partes parum student. Quocirca tibi multum debeo, qui fecisti, vt rusticando me ad istum sermonem accommodauerim, qui nobis summæ lætitiæ commodoq; fuit. POL. Faciemus hoc idem cras, & quot dies erimus hîc in nostra villa, postquàm, vt video, nihil est quod malis, qui minimè grauaris mecum diutius sermocinari. ROB. Minimè grauabor, si tu disputando recta incesseris via: hactenus enim tot ac tanta incœpto de Prodigijs sermoni anteuertisti, vt nunc reuoluamur eodem necesse sit, si volumus præstare quod à principio nobis

facien-

…endum statuimus. POL. Istud commodum fiet: …ipulis enim omnibus ex via remotis, non offen…mus. Et primum omnium occurrit illud Ioseph

…acob filij somnium, de quo Iosephus libro Iudai…e antiquitatis secũdo meminit. Is enim quum ali…uãdo triticum cum fratribus messuisset, per quie…em, nocte insequenti, vidit suũ manipulum stan…em, adorari à manipulis quos fecerãt fratres: item …olem & Lunam ac stellas numero XI. secundùm …erram, sibi ad pedes iacere, honoremq; habere: …c postridie ea visa pariter patri atque fratribus …atefecit. Ita sanè euenit, haud multo post, pater …acob cum …ota familia, in Aegyptum ad Ioseph, …quem audierat apud Pharaonem in summa se …ratia posuisse, iuit: qui iampridem illud fore con-

 iecerat,

iecerat, sic somnium interpretatus, vt Luna & Sol parentes essent, quòd iste gignat, illa nutriat: & stellæ XI. fratres: tot enim erant, qui aliquando Ioseph suspicerent, obseruarent, colerent. Aliud subijciam, Pharaonis videlicet visum, cuius idem Iosephus meminit. Ille vidit septem boues pingues, totidemq; macras: item septem spicas plenas, totidemq; inanes. Eius somnij à Ioseph facta est interpretatio, annos septem in annonæ vilitate, ac totidem in summa caritate futuros. Item vel Nabuchodonosoris regis Babyloniæ somnium non præteribimus, qui vidit statuam capite aureo, brachijs argenteis, ventre æreo, pedibus ferreis: & lapidem è monte dimissum contriuisse statuam: eum verò vsque eò creuisse, vt vix à tota terra caperetur. Daniel propheta ex eo somnio prospexit futurum, vt cæteris regnis, etiam Romanorum, paulatim debilitatis, ac postremò deletis, solus lapis ille immobilis extaret. Sic fuit quando Christi, quem, vt est in Psal. 117. lapidem vocant, & eum Iudæi vt ædificatores humani repudiarunt, omnia potestate tenentur. ROB. Perorasti, nec ego te interpellaui. Quorsum, aut quatenus per deos, ista? Certum erat de prodigijs agere, tu tamen muneris oblitus, ad somnia, siue insomnia (nam quid intersit, ex grammaticis non video) reuerteris, quæ aliàs attigimus. POL. Nihil profectò de via erraui, imò dedita opera ea recitaui insomnia, per quæ tam vera, quàm magna portendi audio, adeò vt meritò prodigia

digia

igia dici posse rear. Quare rogo, oroq́;, vt eorum racula explanes. ROB. Quid opus est interpretatione? quando in illis duobus omnia aperta sunt: altero enim, teste diuo Ambrosio, de Christi eruatoris mysterijs agitur: in altero, vt Origenes it, benignitas Dei declaratur, qui noluit Israëlias, quos conseruandos decreuerat, fame suffocari: tertio, si quid tectum erat, ipse planum fecisti. æterùm postquàm à proposito aberrauimus, præaret, puto, vt quæreremus qualia, & vnde sint omnia: ac ea re quàm breuissimè disputata, perere ad instituta: POLYD. Macte virtute, quàm maxima me afficis lætitia, quum tibi in romptu sit id, quod à te audire vehementer cuio, quo sanè haud mihi, quod sciam, est quicquam antiquius. ROB. Duplex somniorum genus tradunt, vnum diuinum, alterum humanum: & ijs etiam tertium addunt, dæmoniacum. Diuinum non modò nostri theologi approbant, sed ante eos Homerus, in primo Iliad. καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν. Item Plato & Aristoteles, somnia à Deo mitti cēsuerunt: & ea quidem, vt ipsi Aristoteli in libro de Diuinatione per somnium placet, sapientibus ac vigilantibus tantùm: qui id ea de causa suspicatus est, quòd bruta quoque animalia, quodq́; stolidum vulgus somniaret. Ab eo non multum discrepant nostri, qui volunt visa mitti à Deo certis hominibus electis, non item generatim omnibus. Ita, vti tu nuper demonstrasti,

somniorum genus 2.

sti, olim Ioseph somniauit: ita reges illi, Aegyptius & Babylonius, diuina hauserunt per soporem oracula: ita Magi, ita Ioseph, vir Mariæ virginis, per quietem moniti sunt, vt illi ad Herodem non redirent, & iste cum puero Iesu, & matre, se in Aegyptum reciperet, quemadmodum est apud Matthaeum Euangelistam. Verum enimuero Poßidonius, sicut refert Cicero, tribus modis cēset deorum appulsu homines somniare: vno, quòd animus per sese prauideat, quippe qui deorum cognatione teneatur: altero, quòd plenus sit aër immortalium animorum, in quibus tanquam insignitæ notæ veritatis appareant: tertio, quòd ipsi dij cum dormientibus colloquantur. Hæc de diuinis somnijs. Humanorum verò, id est, naturalium somniorum causam non vnam omnino afferunt auctores antiquißimi. Socrates enim apud Platonem omnem vim animi in tres diuidit partes: & vnam vult mentis & rationis participem: aliam, in qua agrestis quædam feritas insit: & tertiam, in qua existat ardor & voluptas. Quæ quum ita sint, concludit alteram partem, dum prima sopita languet, immoderato obstupefacta potu, atque pastu, exultare in somnio, iactariq; : & ei à mente atque ratione vacuæ, obijci omnia visa tetra, impura, crudelia, quòd videatur cum matre aut bellua corpus miscere, aut aliquem trucidare, aut cruciari, & id genus multa turpiter facere. Contrà, primam partem animi, si tertia se-

datа

ıtta fuerit, & quis salutari moderatoq; cultu atq; ıctu se quieti dederit, tum agitatam erectamq; d consilium, ac saturam bonarum cogitationum pulis, se vegetam acremq; ad somniandum pra- ituram: & sic futurum, vt ei visa quietis occur- ant tranquilla, atque veracia. Igitur Plato iu- et ita ad somnum proficisci, corporibus affectis, t nihil sit quod errorem animis perturbationemq; fferat. Ex quo Pythagoras fertur interdixisse, ne ıi discipuli faba vescerentur, quòd ille cibus abeat magnam inflationem, contrariam tran- uillitati mentis vera quærentis: quia quum ani- nus est seuocatus à societate, cogitationeq; corpo- is, tum diuinat: illudq; magis facit, appropinquan- e morte. id quod experiuntur, qui sunt quopiam nortifero morbo affecti. Imò si velis magis minùs ve somniare, à Plinio edocebere, qui lib. XXVIII. auctore Fabiano, tradit somniari plurimum su- pino cubitu, sed prono nihil. Sicuti verius somnia- ri aiunt, post mediam noctem. Horat. in fine pri- mi Sermo.

Atq; ego quum Græcos facerem natus mare citra
Versiculos, vetuit me tali voce Quirinus
Post mediam noctem visus, quum somnia vera,
In syluam, &c. At Aristoteles dicit, na- turalia somnia identidem fortuitò temerarieq; incidere. quorum tria refert genera in eo libro, quem de Somno & vigilia scripsit: primum, quod causa: alterum, quod signum existat eorum

quæ præuidentur : tertium , quod accidens vocat, quando neq; causam neq; signum insomnium dat. Exempli gratia. Per somnium video Italiam repentè ardere bello , perinde ac acciderat. Ea nocturna visio, vt belli caussa nõ est, nec item signũ. Cæterùm signa in ægrotantium somnijs maximè apparent , vt affectionum animi aut corporis indicia , quæ Medici periti cum primis obseruant. Causæ autem rei futuræ ita existũt, vt si quis Romam sibi petendã statuerit, & illius consilij, quanquam eius specie in sensus interioris sede locata immemor factus, postea somniauerit meditatum negotium agere, & sic admonitus iter Romam susceperit, tum tale insomnium itineris faciendi caussam fuisse constabit. Atq; sic somniorum alia causam, alia signum , alia neutrum illorum præbere dicuntur. Ad fortuita insomnia redeo, quæ ita accidunt, vt cogitationes nostræ diurnæ esse poßint causæ, quare eadem noctu agitemus: quemadmodum fieri , vt quæ somniauerimus , sint principia earum rerum , quas secundùm quietem molimur, mente, facta quasi via, ad eas se actiones futuras accommodante , in quarum antè simulacris per somnum versata fuerit. POL. Perplacent omnia, & præsertim quæ ex Socrate exposuisti: sed secundùm istas tuas regulas non percipio , vnde falsa esse poßint somnia. ROB. Pugnantia inter se, bona tua venia dictum sit , garris, qui tricari videris, quum ais cuncta placere, & ignorare errorem

in

in insomnijs: perinde quasi nihil falsi, nihil ficti, nihil vani per vigiliam cogitemus, meditemur, imaginemur: quum paulò antè probauerim, actiones diurnas plurimum nocturnarum esse exemplar. POL. *Idipsum rectè notaui, sed non satisfacit: sexcenta mihi visa his viginti annis occurrerunt dormienti, quorum imaginem vllam animus meus vidit nunquam. Ex quo cum Poëta consentio, qui de ea re verè canit:*

Sed falsa ad cælum mittunt insomnia manes.

ROB. *Imò idem alibi affirmat, somnia sequi actiones nostras, quũ inducit Didonem, amore sauciam, anxiam, perculsam, ita Annæ sorori loquentem:*

Anna soror, quæ me suspensam insomnia terrẽt?

Atqui miror eiusmodi visa tibi occurrere, qui dies noctesq; in litteris versaris, quando tales, teste eodem Aristotele, non nisi suis virtutibus digna somniant. POL. *Me equidem totum, vt ais, iam pridem istis studijs dedi, in ijsq; maximè acquiesco: sed, fateor, nonnunquam rei domesticæ cura angimur: nam habemus domi istos nostros ministros propè semper otiantes. ecquid enim aliud apud nos sacerdotes facerent? qui quum, vt moris est, prælongis ensibus atq; scutis continenter alligati sint, nesciunt stare loco, ac aliquando altercantur, rixanturq;: & quia tales apud nos, vti scis, Domino ornamento sunt, idcirco eorum molestias necessariò deuoramus.* ROB. *Id certè causæ est, quamobrem minus tibi conuenientia sæpe*

som

somnies: quandoquidem vt aqua valde mota a[...] nullam imaginem, aut informem reddit, ita co[...] citatus animus nihil sinceri per quietem cerni[...] POL. *Ergo nebulonibus ac fatuis, qui plurimu[...] ab omni cura vacui sunt, visa obijciuntur verior[...]* ROB. *Non dicas veriora, sed minus multa. At ita habeto, eos, qui somniant, aliquoties vera so[...] mniare: etenim quis adeò artis est rudis, qui si to[...] die iaculatus fuerit, non attingat aliquando sc[...] pum? Quapropter non eo inficias, falsa mitti nob[...] somnia: sed vel tibi dico, cum Cratippo, qui it[...] visus est oculis, vt vera cerneret, eum habere sen[...] sum oculorum vera cernentium: contrà, qui ocu[...] lorum visu est deceptus, sæpe falsa cernere. Et qui[...] nemo non oculorum visu, qui fallacissimus est, de[...] cipitur: ita somnia præter diuina, & , si libeat[...] quædam naturalia, quorum nostræ actiones vm[...] bræ existere possunt, vana omnia habenda, quum[...] fortuitò sæpe accidant, sic, vt veluti ebrij sæpenu[...] mero somniemus impura omnia, vti antè ex So[...] crate collegimus, aut quæ nunquam visa sint. Vn[...] de natum, vt qui errant, delirant, insaniunt, eo[...] somniare dicamus. Quapropter Moses sapiente[...] lege sanxit, ne obseruarentur somnia, quandoqui-dem ita generatim, semper diuina excipio, inania reperta sunt, vt ex eorum obseruatione, pauca ad-modum respondere euenta, collegerit superstitiosa antiquitas.* POL. *Effare palàm: putas natura-lia somnia excludenda, néche?* ROB. *Si na-*

turalis

turalis sit causa, cur putarim excludenda, vel damnanda? quum natura, vt diuus Ambrosius de fuga sæculi ait, boni operis magistra sit. Exemplo nobis positum sit: Ego cogito, statuo, delibero, cras ire rus, si hac nocte me rus iturum somniauero: ecquid hic noui erit, quod obseruem, nisi vt faciam, quod decreuerim? Aut si turpe facinus facere putarim, & tale quid sese mox mihi dormienti obiecerit, quid mirum? Verùm vel mihi bono esse poterit, quum, si sapiam, ea sceleris imagine motus tum debeam à facinore abhorrere. Ac natura sic boni operis magistra. Proin non est, quòd me istis quæstiunculis moreris. POL. Missa hæc faciamus, vt tibi detur, quod opere poscis tanto. Cæterùm vnum postulo, quid sit, quamobrem visa interdum multis tegantur inuolucris. ROB. Id si diuina sint, fit, vt qui intelligit, sic cognitum habeat se diuino afflatũ lumine, quando semper lumen adest in diuinis somnijs declarans, quale sit Dei mandatum. Sic Ioseph intellexit, somnio monitus sibi cum puero & matre illius fugiendum primo quoq; tempore in Aegyptum. Sic Magi perceperunt, ad Herodem sibi non redeundum esse. Sin naturalis causa non insit, atq; non facile percipiat, vt iam certò sciat, dæmonum artificio ea obiecta esse visa. Ac istud est tertium somniorum genus, quo bene multi irretiuntur, nisi prudenter caueant. Habes, quod quæsiuisti: iam tuo fungere munere. POL. Nunc tua opus

est

est virtute, cuius, auctore Cicer. de Offic. intere[...]
in primis perspicere, quid in quaq; re verum, si[...]
cerum, consentaneum, & consequens sit: id qu[...]
maximè poscit prodigiorum ratio, quam vt ta[...]
dem ritè reddas, omnibus tibi neruis contende[...]
dum, laborandumq; arbitrare. At ipse illud p[...]
mum omnium proponam, quod à Iosepho antiq[...]
tatis Iudaicæ lib. V. refertur. Quum enim reg[...]
Amoræorum numero quinque iunctis pariter a[...]
mis, ac viribus, bello peterent Gabaonitas, Ies[...]
Hebræorum dux amicis (paulò enim antè Gaba[...]
nitas in fœdus receperat) suppetias laturus, du[...]
in reges mouebat, ecce subitò Dei nutu, nimb[...]
cum saxorum grandine, crebrisq; fulminibus, [...]
eos exortus est: & inde quum fugientes miracu[...]
territos Iesus persequeretur, vt eum dies non d[...]
ficeret, Sol aliquandiu stetisse dicitur: adeò [...]
memoriæ apud Hebræos proditum sit, nunqua[...]
post homines natos longiorem extitisse diem. RO[...]
Nego isthuc prodigium dici posse, quum, vti a[...]
diuino nutu factum sit, per quod nihil porten[...]
quisquam iudicare potuit, quum repentè incide[...]
euentus. Ex quo miraculum potius, auxiliúm[...]
diuinum per tempus latum appelles licet: qu[...]
facit, vt de eius causa reddenda, meum nihil e[...]
rear hoc loco agere, quinimò mitte deinceps m[...]
racula referre, vt ne dicamur temerarij, qu[...]
videamur velle arcana Dei perscrutari, qui n[...]
talia non scire, sed mirari voluit. POL. Facia[...]
qu[...]

[q]uod iubes, & , vt felix faustumq; sit, principium [na]rrandi dabit prodigium condendæ Athenien-[si]um vrbis : vnde Cicero in oratione pro L. Flac-[co], atc humanitatem, doctrinam, religionem, fru-[ge]s, iura, leges ortas, atq; in omnes terras distri-[bu]tas putari. Siquidem, vbi Cecrops in Attica [re]gnum obtinuit, fertur olea in arce illa, quæ po-

Athenarum condendi ca.

[st]ea Palladi dicata est, spõte enata, & fons haud [p]rocul subito erupisse : atq; ijs prodigijs commotus [r]ex ad Delphicum misisse oraculum, responsumq; datum, oleam significare Mineruam, quòd ea ar-bor in eius tutela esset : & aquam Neptunum: [i]n. ciuiumq; manu esse, ex vtrius nomine vrbem

m nouam

*nouam appellatam vellẽt, atq; inde habitis com-
tijs, mulieres, quibus apud Atticos, per leges, p-
rinde vt viris, licebat suffragium ferre, superas-
numero virorũ partem, ob eamq; rem à Mineru-
quam Græci vocant ἀθηνᾶν, id est, Athenam, e-
Athenas nomen vrbi inditum.* ROB. *De qu-
fæce ista hausisti? narrasti fabulam, vel historia-
prodigij?* POL. *Fabulam, quia scio te nugas st-
machari, de industria omisi, quam Poëta in pr-
mo Georgicorum tangit, ita inuocans:*

-Tuq; ô, cui prima frementem
Fudit equum magno tellus percussa tridenti.

Et paulò post: Oleæq; Minerua inuentrix.

ROB. *Si historia est, non fuit prodigium: ecqui-
enim causæ ortus eius arboris existere potuit, cu-
suspicarentur aliquid de nomine imponendo nou-
oppido, esse prænuntiatum: quum quotidie vide-
mus eiusmodi arbores, quæ nucleis vel baccis se-
runtur, in alienis locis nasci: vt nucem in querc-
laurum in ceraso, cerasum in mœnibus, semine i-
ea loca, aut in aliquas corticũ rimas casu ab aui-
bus deportato, vel humana vi proiecto: & tame-
nullum inde euentum sequitur. Item vbi locorum
non manãt fontes, si terra, quæ fœta est aquis, pa-
rum scalpatur? Quare non video in ea re aliqui-
inesse præsagij. O cæcitatem verè amẽtium homi-
num, ita Minerua, olea in alieno loco nata: it-
Neptunus, fonte subito scaturiẽte admonitus, At-
ticam suis muneribus honestauit? Fuit illa nemp-*

ar-

s, fuit dæmonum, qua Cecrops circumuentus, eos re minimè quærēda, vtpote quæ nullam addubitationem afferre debuisset, stultè consuluit. Paratus es, cerno, illud mihi opponere, Plinium lib. Nat. histor. XVII. in prodigijs habere, si arbores suo non crescant solo. POL. Eram sanè, nam ille tradit prodigio fieri ex dulcibus poma acerba, aut dulcia ex acerbis: ex caprifico, ficum: ex olea, oleastrum: item arborem in Cumano subsedisse, & inde magnos rerum motus, bellorum etiam ciuilium sequutos. ROB. Bella mehercule euentorum prædictio: perinde quasi non liceat in dies singulos videre lætas sterilescere arbores, ac steriles rursus fœcundas fieri, si in pingue solum transferantur. id quod demonstrat Vergil. libro Georgicorum secundo:

Sponte sua quæ se tollunt in luminis auras,
Infœcunda quidem, sed læta & fortia surgunt.
Quippe solo natura subest: tamē hæc quoq; si quis
Inserat, aut scrobibus mandet mutata subactis,
Exuerint syluestrem animum, cultuq; frequenti
In quascunq; voces artes, haud tarda sequētur.
Necnon & sterilis quæ stirpibus exit ab imis,
Hoc faciet.

Item cùm constet, magnis aliquoties ortis imbribus, passim fieri in agris labem, terrasq; desidere ad infinitam altitudinē, ac villas, nedum arbores in illū hiatū sæpenumero corruere. Quæ quum ita sint, similiter leuitatis iudico esse talia obseruare, indeq; rerum euentus, quorum in

ijs haud vllæ existere potuere causæ, metiri, quo
pusillus culex tendat iter, dum acerbè stridẽs m
dijs feruoribus, circũ Padi ripas volitat. POL.
alia transeamus. Liuius libro ab Vrbe cõdita p
mo, refert Seruio Tullo, qui Tarquinio Prisco R

manorũ regi in regnum successerat, caput arsiss
& Tanaquilem reginam prodigium interpreta
tam, affirmasse viro futurũ, vt ille puer summ
cõsequeretur honores: id quod euenit. ROB. Quo
euenit, intelligo: at causam non reperio, quin ne
quærendam puto. flammam enim illam pueri dor
mientis caput complexam, Plinius aßignat mira
bili ignis naturæ, ita libr. secundo, cap. CVII. scri
bens

...us: Quin & repentinos ignes existere, & in a-
...s, & in corporibus etiã humanis emicuisse, Thra
...menum lacũ arsisse totũ, Ser. Tullo dormienti in
...eritia ex capite flãmam emicuisse: Luciũ Mar-
... in Hispania, interẽptis Scipionibus, cõcionan-
...m, & milites ad vltionẽ exhortantem, arsisse si-
...li modo, Valerius Antias narrat. Vide, nihil hoc
...o flammam portendisse, Plinius dicit. Sed neq;
...uius Lucij Martij flãmam prodigiosam probat,
...ũ libro tertiæ Decadis quinto sic de ea memi-
...rit: Apud omnes magnũ nomẽ Martij ducis est,
... veræ gloriæ eius etiã miracula addũt, flãmam
...cõcionãti fusam è capite, sine eius sensu, cũ ma-
...o pauore circũstantiũ militũ. Hæc ille. Flamma
...go altera Seruio regnum prædixit, altera verò
...lartio haud quicquam? At dices: Imò Martio
...ctoriã, quã de Carthaginiensibus paulo pòst re-
...rtauit. Respondebo, istuc à Romanis militibus
...inimè notatũ, qui, vti Liuius ait, flammam loco
...iraculi, non item prodigij habuere. Et id quidem
...pienter. nã tales flãmas Aristoteles Meteororũ
...imo, docet mira naturæ vi, in infima etiam re-
...one cæli gigni, variasq; præ se ferre formas. Atq;
...inc concludere licet, illam flãmam Seruij vana
...ominũ opinione prodigiũ regni fuisse, postquam
...lia naturæ opera voluit vetustas non ratione,
...d sola futili euentorũ obseruatione metiri, cau-
...smq; eorum dementer ducere. nam non flamma
...it in causa, quamobrem Priscus Tarquinius Ser-

nium sibi generũ delegerit, ei enim filiã despond[...] sed eius indoles, eius genus: quippe ille Tullo pat[...] regia familia orto, qui Corniculi excidio, pro pa[...]tria fortiter pugnãs interierat, & Ocretia mat[...] nobili muliere natus est, habitusq; seruus, qui[...] mater grauida apud Tarquiniũ captiua fueri[...]

POL. *Vis illud saltẽ dare, eam flãmã iniecisse Tar[...]quiliis animo Seruij indolis præsagionẽ? quãdoqu[...]dẽ, Cicerone teste, in Platone futura eloquẽtia e[...] eo præuisa dicitur, quòd ei in cunis paruulo do[...]mienti, apes in labellis cõsedissẽt. Idẽ quoq; in di[...] Ambrosio accidisse, memoriæ proditum est. Qui[...] quòd Midæ illius Phrygij diuitias fore imman[...] prædictũ est, quia ei puero dormienti formicæ in [...] tritici grana cõgesserint?* ROB. *Cõcedo, si ista om[...] modo vera sunt: nã vidẽtur mihi bellè cõiecta. au[...] sicut vulgò creditur, si nutu diuino facta nõ neg[...]ueris. Nec obstat, quod Plato & Midas nostri c[...]ues nõ fuerint. Etenim tantũ apud Deũ virtus e[...] benefacta valẽt, qualia vel in ijs ambobus, ille f[...]re prospexerat. vt (auctore diuo Augustino) lib. [...] Ciuitate Dei 5. Romani sic meriti fuerint, vt ip[...] Deus verus quẽ nõ coluerãt, eorũ auxerit imperi[...]*

POL. *Luculẽter, sciẽter, sententiosè ac verissimè [...] quidẽ, vt omnia semper, quæ scire cupiuerã, expla[...]nasti. Quare iã necessariò & sermonis & ambu[...]tionis finẽ faciamus. nam, vti vides, tẽpore excl[...]dimur, Sole festinanter ad occasum tendente ite[...]*

LIBRI II. FINIS.

POL

POLYDORI VERGILII VRBINATIS, Dialogi de Prodigiis, Liber III.

*

ROBERTVS.

ISTVM *tertium diem, qui iam obrepsit, ne nobis quidem vacare sinamus à disputatione, quò tandem secundis quasi ventis huc vecti, cursum nostri sermonis de prodigijs, feliciter conficiamus. Quoniam autem in oratione tua, quæ haud scio quantum in se habere poßit veritatis & rationis, quũ in re superstitiosa ac vana versetur, vt insit saltem ordo, placeat illam manare à partibus quatuor: quarum vna sit omnium ostentorum, auguriorumq;: alia motuum cæli atq; terræ: tertia monstrorum, ac portentorũ, quarta mirabilium, quæ omnia antiquitas in prodigijs habuisse videtur, quò sine vllo errore, ad rationem veritatis via perueniamus à nobis iam inita. Ac sic vt commodùm quæ cœpisti persequare, & ipse simul ad ea argumenter, licebit.* POL. *Gaudeo vtiq; præscripsisse mihi te, quatenus à me disputari velis, qui ne digitum quidem à linea discedam.*

ſcedam. Sed iam ad rem. Quum Aeneas ad Ita-
liam aſpiraret, Anchiſes eius pater omen futu-
tumultus notauit ex equis, quos vidit paſcente-
Vergilius eſt teſtis, qui libro Aeneid. III. ſic cani-

Quatuor hîc primum omen, equos in gramin-
vidi
Tondentes campum latè, candore niuali.
Et pater Anchiſes: bellũ ô terra hoſpita porta-
Bello armantur equi, bellũ hæc armẽta minãtur

Romulus, orta cum Remo fratre de imperio di-
ſcordia, augurio rex eſt declaratus, qui vrbem con-
ditam ex ſuo nomine Romam appellauit, quæ etiã
num vrbium regina habetur. Lucius Tarquinius
Priſcus, Demarathi Corinthij filius, ob ſeditione-
domo profugus, & in Hetruriam profectus, quum
Tarquinijs peteret Romam, ita accidit, vt ei ad Ia-
niculum carpento ſedenti, aquila pileum ſuſtulerit,
& quum altè volaſſet, inde reuerſa capiti repo-
ſuerit. Tum Tanaquil vxor, vt Tuſca mulier, ab
ineunte ætate prodigiorum perita, omen futuri im-
perij ex ea re accepit, ac non multo pòſt Priſcus in
Anci Martij Romanorum regis demortui locum
ſubrogatur. Tarquinio Superbo Romanorum regi
omen perpetuitatis Romani imperij ſubitò extitiſſe
fertur, quod dum in Tarpeio monte templi Iouis
fundamenta faceret, Terminus Deus, cui cum non-
nullis alijs dijs, ſacellum eo loci erat, noluerit au-
gurio cedere. Sed & magnitudinis imperij inde
omen alterum ſequutum. quippe in ipſis funda-
mentis,

vide · 192 ·

ntis, hominis caput integra facie repertum, quod monti nomen Capitolium indidit. Tertium superioribus contrarium postremo regi fuit, quum anguis in regiam irrepserit, ex quo Tarquinius casum suum coniectura auguratus dicitur. auctor T. Liuius. At hæc obseruatio multo celeberrima ad posteros manauit: nam Marcus Marcellus Consul, Collega Tito Quinto Crispino, quum immolaret, in prima hostia iecur sine capite inuentum: & Crispini examen apum consedit, muresq; in Capitolio aurum roserunt. Illo ipso die ambo consules iuxta Tarentũ, ab Annibale insidijs intercipiuntur, in quo tumultu Marcellus interfectus est. C. Domitio Aenobarbo, L. Quintio, consulibus, Tyris contrà quàm consueuerat, loca plana vrbis inundauit. Haud ita multo pòst, bellum cum Antiocho Syriæ rege ortum. Paulus Aemilius Cos. post DXC. annum, quàm vrbs condita est, iturus ad bellum faciendũ Perseo Macedoniæ regi, omen victoriæ accepit à filia, nomine Tertia. Is è senatu domum rediens offendit puellam tristiculam: sciscitatusq; quid esset, cur ei dolor inureretur? Mi pater, illa inquit, Persa perijt. Tum pater puellam arctius complexus: Accipio omen, inquit, filia. nã catella, Persa nomine, mortua erat. Id ferè temporis, duo angues in lecto Sempronij Gracchi reperti sunt, quos vt ille comprendit, ab haruspice monitus est, si marem emisisset, vxori breui tempore esse moriendum: si fœminam, ipsi. qui tantum abfuit,

vt suam Corneliæ vxoris vitæ salutem prætuleri[t,] vt fœminã protinus emiserit, ipse paucis pòst dieb[us] è vita excessit. Huius Gracchi filius Tiberius, Tr[i]bunus plebis, eo illo die, quo est in capitolio inte[r]fectus, offensionẽ pedis vt dirum & mali ominis it[a] abhorruit, vt domũ redire voluerit, sed amicoru[m] hortatu confirmatus in fatum incidit. C. Claudiu[s] & L. Petellius Coss. quum, vt moris erat, immo[]lassent victimas, iecur subitò tabuit. Nec ita mu[l]to pòst, Claudius morbo, Petellius Ligurum arm[is] interijt. M. Marcello, P. Sulpitio, Coss. dum co[]mitia fierent, miluus volans mustelam raptam d[e] Iouis cella in medium consessum patrum demisi[t.] Eo ipso anno vbiuis gentium pax parta est. Ia[m] tum, credo, in hominum mentibus inhæserat mu[]stelæ occursum ominosum esse: id quod hodie ob[]seruatur, quando Reipub. Romanæ bono fuit, quo[d] illa mustela è medio sublata est, vt ne vltro citró[]que ad comitia commeantibus fortè obuia facta metum alicuius impendentis periculi inijceret. P. Africano, C. Fuluio, Coss. Minturnis lupus vigi[]lem laniauit. In Sicilia Romanus exercitus à fu[]gitiuis superatur. Antiochus Syriæ rex quum Par[]this bellum faceret, hirundo in eius tabernaculo ni[]dulata est. Ille commisso prælio, occiditur. Ser. Flac[]co, Q. Calpurnio, Coss. bubo in Capitolio cecinit quum apud Numantiam res Romana inferior fuit P. Plautio, M. Fuluio, Coss. bubo in Capitoli[o] visus, quum Fregellæ, ob factam in Romanos con[]iura

ationem, sunt dirutæ. M. Aemilio, D. Bruto, ss. Didius Lælius Pompeij legatus, quum adrsus Q. Sertorium in Hispania bellum gereret, ter pabulatores occiditur: quod fatum ipse sibi nuisse dicitur, propterea quòd viderit accipitrem pra caput volitantem. Sergio Galba, M. Scauro, ss. auis incendiaria in Vrbe visa, quum Pado lacu Arretino intumescente, multa hominum ilia obruta sunt. C. Iulius Cæsar dictator, illo die uo primùm in sella aurea sedit, quum sacrificaret, bouis opimi extis cor non inuenit, vnde suum teritum præsentire potuit. M. Lepido, Munatio lanco, Coss. dum apud Philippos Thraciæ vrbem rutiani milites in prælium contra Octauium, & M. Antonium irent, in castrorum porta offenderunt Aethiopem: quem tametsi vt alicuius aduersæ rei nuntium illico trucidarunt, tamen malè pugnatum est, & Brutus ac Caßius duces interiere. Circiter annum salutis humanæ L. Claudio principe, in Britannia simulacrum Victoriæ, quod Camuloduni erat, subitò conuersum retro, quasi hostibus cederet, quum facta repentè insulanorum rebellione, ad LXX. Romanorum sociorumq; millia cæsa sunt. Auctor Cornelius Tacitus. Anno salutis M. L X V I I. quum Guilielmus dux Normaniæ infestis armis Angliam attigißet, vbi in terram descendit, victoriæ omen acepit, ex eo, quòd altius in harena vestigia posuerit: qui statim post, superato Haraldo rege, in insulæ posseßionem venit.

nit. Quid, quòd omen ex quauis re accipi sole
Nam ex aurium sono, bonum vel malum: ex vi
salísve effusione in mensa, obseruatur etiamnun
Item nostrorum quoq; monachorum occursus, pra
sertim matutinus, vulgò ominosus habetur, ea
vana opinio vbiq; gentium, per hominum anim
iampridē peruaserat. Sed ex innumerabilibus, ian
ne plura: quando reliqua omnia eiusdem gener
sunt, ita vt si hæc quis refutauerit, cætera iacean
necesse sit. Tu ergo quid habes de istis dicere? ROB
Perorasti, pro tuo iure: nunc ad pestiferas veterum
nugas, dæmonumq́; technas pauca refellendi caus
respondebimus: & ad id ominis in primis, quod
ais Aeneæ ad Italiam applicāti primum extitisse
Anchises equorum ostento, bellum Aeneæ filio cu
Italis fore coniectauit, idq́; tu Vergilij testimonio
comprobasti, nec vltrà progressus ad alia transiui-
sti. Quæ, malum, est ista tua reticentia? dimidiatā
enim Anchises interpretationem recitasti, calli-
deq́;, vt reor, subticuisti, quæ ille de equis apud
eundem poëtam subiecerit, inquiens:

Sed tamen ijdem olim curru succedere sueti
Quadrupedes, & fræna iugo concordia ferre,
Spes est pacis ait.

Nota, quæso, quæ sit conueniens & coniuncta constantia interpretationis ostenti, quod in vtranq; partem sic vertitur, vt nihil certi ostendere, nihil fidei facere poßit, quum inter se valde repugnantia contineat: nil enim est tam paci contrarium, quā bellum, atq; bello, quàm pax.

x. Vnde ſequitur vt illi equi caſu id temporis
t paſcentes, non videantur aliud certius cuiquã
rtendiſſe, quàm ventri ſatietatem, atq; herbæ
rniciem. Quòd autem Romulus vrbem Romam
ſpicio condidit, quid fecit aliud quàm quòd per-
icuè oſtendit, ſe cùm oculis tum mente captum
xiſtimare, eſſe in prouidendis reb. augurandi ſciẽ-
am: & exemplum poſteris reliquit, quo inſa-
rent perpetuò? Id quod nauiter eſt ſecutum. nam
nti ſemper Romanis eius inſtitutũ, tametſi de-
rationis maleficæ plenum, fuit, vt illud mordicus
mni tempore, atq; accuratè retinuerint, ad vul-
i magis opinionem, quàm ad vllam reipub. vtili-
atem: quamuis pro certo ſemper habuerint, Ro-
ulum auſpicijs, Numam ſacris conſtitutis, talia
uitatis iecisſe fundamenta, vt nunquam cadere
oſſet: qui ita falſis opinionibus adducti, augurum,
uaſi æternorum rerum rectorum collegium, iusq;
ondiderunt. O vim erroris vehementem! Videa-
nus, per Deos immortales, quantum aues ſuo vo-
atu, garritu, guſtu, aut cantu, rebus humanis emo-
umenti vtilitatisq; attulerint, quando ipſa Ro-
nana ciuitas ſumma augurum obſeruatrix, fun-
ditus contra Romuli auſpicium tandem omnibus
libertatis bonis, ſtatim poſt ſeptingenteſimum an-
num, quàm condita fuerat, à C. Iulio Cæſare euer-
ſa eſt. Ita Romani operam auſpicijs futiliter datã
luſerunt. Quod longè prudentiſsimus Solomon ita
vſuenire, ſcienter demonſtrat, quum de homine
menda

mendaci loquitur in suis Prouerbijs: Qui niti[tur]
mendacijs, is pascit ventos, idem autem sequi[tur]
aues volantes. Porrò ille perinde frustra labor[at]
qui sequitur aues volantes, quũ consequi neque[at]
ac qui earum obseruat volatum, quia quorsum s[int]
ituræ, nemo homo certum scit. Cæterùm iam ad [ra-]
tionem naturalem veniamus, qua duce, omne[m]
spero, veterum religionem eradicabimus. Siquid[em]
belluæ sensu tantùm mouentur, ad idq; solum qu[od]
adest, quodq; præsens est, se accommodant, ni[hil]
præter serenas turbidásve tempestates, vti à no[bis]
abhinc biduum, in primo nostro sermone appos[ite]
demonstratum est, futurum sentientes. Quocir[ca]
aues, vt rem nostram tantùm agamus, naturæ in[-]
pulsu vtuntur sui corporis motu, vt volunt, mem[-]
braq; porrigunt, contrahunt, flectunt, contorqu[ent,]
eaq; omnia ante efficiunt, quàm cogitent. Q[uæ]
quum ita sint, quotusquisq; est adeò mentis erro[re]
affectus, cui permirum videri debeat, si aues h[ac]
atq; illàc volantes, sese in vnum vel alterum lo[cum]
abdant, tum à dextra, tum à sinistra parte canã[t.]
Nam nostri, teste Cicerone, sinistra, Græci & Ba[r-]
bari dextra, meliora ducebant. si quum fame aff[li-]
ctæ raptim pascuntur, aliquid ex ore cadat: si tr[i-]
pudium deniq; faciant: & tamen mortales quam[-]
plurimi insulsissimè eos motus, vt certa rerum fu[-]
turarum signa, olim obseruabant: perinde qua[si]
aues ipsæ, Iouis, qui eis instar Dei omnipotent[is]
erat, interpretes fuissent. Atq; hæc ratio facit, v[t]

inem, vnum animantium omnium rationis &
ilÿ plenum; non mediocriter pudere debeat,
ere Deum dare sibi vias ad exitus rerum præ-
endos, per auiculas: quæ cùm volitare inci-
t, ipsæ nesciũt quò ire velint: ac ita fidem præ-
e aruspicinæ arti, post hominũ memoriam frau-
entissimæ, ab Hetruscis, vt ipsi prædicabant,
ndam quæstus faciendi causa fallaciter excogi-
æ: quæ quatenus valeat, haud quisquam omniũ
cidius festiuiusq; edocuit, quàm Mossolamus, ho
Iudæus, virq; rei militaris scientia, ac singulari
dentia præditus. Is, teste Iosepho contra Appio-
m, post Alexandri mortem, Macedones Græ-
q; sequutus, quum aliquando in expeditionem
ceretur, & in itinere augur visa in arbore aue,
gurium captare vellet, vtrum præstaret, pedem
eo loco efferre, an referre, atque iuberet agmen
nsistere, statim religionem auersatus, eam
em sagittis confecit. Quo viso, augur & so-
quum ira flagrarent, ille auem de terra su-
lit, atque inquit: Ecquid furitis mali dæmo-
s? ecce auem, potuítne istæc nostri itineris
entum prædicere, quæ suæ salutis nescia fuit?
enim futura præuidisset, haudquaquam se in
am arborem contulisset, metuens ne à Mossola-
o sagittis peteretur. Quod tu documentum sa-
ientiæ plenum in tuo de Inuentoribus rerum ope-
e, commodum posuisti. Iam exploratum habes,
aruspicinam rem commentitiam esse, hicq; ita
iacere,

iacere, vt qui ei fidem adiungat, in manifesto [illegible] rore versari dubium non sit. Sed fortasse mih[illegible] non intempestiuè, nec ab re obÿcies illos cor[illegible] quos in Regnorum tertio libro legimus, apport[illegible] in solitudinem Heliæ prophetæ cibaria. Cuius [illegible] rei nihil est quòd aut causam, aut rationem r[illegible] dendam quæras, quum illud factum constet iu[illegible] Dei cunctaregentis. Est quisquam qui tanti [illegible] ctoris censor esse poßit, vel debeat? Hæc hacte[illegible] satis commodè, sermonis gratia. Verùm res nos[illegible] bene se habet. iampridem desitum est apud n[illegible] augurari: nunc auiculas, vt Dei nuntias non o[illegible] seruamus, sed eas animi causa, interdum capim[illegible] dulciterq; edimus: id quod Christianæ religio[illegible] duntaxat referendum est acceptum, quæ nos i[illegible] instituit, vt tandem aliquando saperemus. A[illegible] reliqua transeamus. Quod per aquilæ auguriu[illegible] Tanaquil mulier Hetrusca perita fraudis prosp[illegible] xit futurum, vt Tarquinius Priscus vir aliquan[illegible] rex crearetur, id nego esse factum: nam Liuius n[illegible] tradit quempiam, præter vxorem, vidisse aqu[illegible] lam auferentem, & reponentem eius capiti p[illegible] leum. Tanaquil potius auro, cuius copiam habe[illegible] bat, quàm augurio freta, iampridem, vt testis e[illegible] idem Liuius, viro, quem honoratum videre cupie[illegible] bat, Romam migrandum existimarat, quòd ei i[illegible] mentem venisset Tatÿ regis, hominis Sabini, qu[illegible] in ea regnum obtinuerat: item Numæ aduenæ, a[illegible] id accersiti: quorum exemplo mulier honoris aui[illegible]

ditat[illegible]

tate inflammata viro persuasit, vt ab Tarquiniis Romam peteret. & quum audiret nouum populum facile vt rudem ad auguriorum admirationem rapi, eo artificio vsa est, quo multitudo adducta, simulq; largitione excitata, Priscum diuum fortuna quàm amplissima putauit. Ad omen æternnitatis imperij Romani veniamus. Terminus deus noluit Tarquinio Superbo regi, templum Iouis in Tarpeio monte cōdituro, cedere loco. Sic iam tum certa quasi opinio per animos hominum peruaserat, rem Romanam perpetuam fore. Vnde illud apud Vergilium Iouis oraculum:

Imperium sine fine dedi.

Ad id vel Horatius alludit, quum libr. III. Carm. sibi blanditur de æternitate sui operis, ita canens:

Non omnis moriar, multaq; pars mei
Vitabit libitinam, vsque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.

Sed heu, vt omen vanum, ita nihil valuit. cecidit enim tātum imperium, vel etiam ante diem, quum vix DCC. annos libertate incolumi steterit: tot quidem à Romulo vrbis conditore interfuerunt, vsque ad Cæsarem & Pompeium, Reipub. euersores. Catullus:

Eóne nomine vrbis opulentissimæ
Socer, generq; perdidistis omnia?

Rei magnitudinem alterum omen, vti exposuisti, ortendit, quòd reperto in ipsis templi Tarpeij

fundamentis humano capite, vates pronuntiarin
eo loci arcem imperij fore. Hîc te eatenus vacu
animo attentum volo, vt tandem intelligas e
vates dolis semper armatos, eiusmodi ostenti fra
dulenta interpretatione, & artem suam omni re
ligione, & mortalium pectora, si sapuerint, sol
citudine quærendi futura, in perpetuum euacua
se. Viso ostento, senatus legatos in Hetruria
misit, sciscitatum quid portenderet. Olenus Cal
nus, longè id temporis celeberrimus vates, illu
omen fortunatum ratus, per callidam interroga
tionem in suam gentem transferre tentauit: quip
pe qui postquam circunducta baculo linea, locu
ponendæ ædis in solo ante se notarat, sic fatu
est: Hoc dicitis Romani, hîc templum Iouis futu
rum est? hîc caput inuenimus? Romani à fil
vatis admoniti, si responderent, Hîc, futum i
Hetruriam transiturum, responderunt: Non equ
dem hîc, sed Romæ, caput inuentum dicimu
Ac ita retentum augurium. O inauditam del
rationem, maximè tamen vtilem non teme
quicquam credentibus. hinc cognoscere licet, qui
ponderis auguria, quid ostenta, quid portent
apud nos habere poßint, si recta sapimus. Se
quia vno argumento, cætera id genus insanarum
mentium commenta repudianda ducimus, vt
mur istiusmodi fatalis rei definitore locuplete Pli
nio, homine eiusdem sectæ, atque illi fuere, q
prodigia primùm obseruare cœperant. Is itaqu
libi

r. Natur. historiæ XXVIII. postquam Ole-
vatis fraudem descripsit, ac aliàs tale quid ac-
isse, quum quadrigæ fictiles quæ in fastigio
sdem templi ponendæ erant, in fornace cre-
ssent, ita subijcit: hæc satis sint exemplis, vt
pareat ostentorum vires & in nostra potestate
ë, ac prout quæque accepta sunt, ita valere.
augurum certè disciplina constat, neque diras
ies, neque vlla auspicia pertinere ad eos, qui
amque rem ingredientes, obseruare se ea ne-
uerint: quo munere diuinæ indulgentiæ maius
llum est. Hactenus Plinius. Hæc autem sum-
a nostræ disceptationis, hæc vna ratio, conclusio,
r veritatis testificatio, tibi instar sit omnium
rgumentationum: quando iam testimonio tanti
uctoris deluxit, in auspicijs, in prodigijs nihil re-
gionis, nihil fati, nihil veri inesse: sed vanam
antùm superstitionis opinionem nostram existe-
e, quum illa sine ista non habere vim vllam in
os, iam certò scimus. Ex quo sequitur, vt nullum
t neque auspicium, neque augurium, neque pro-
igium, si nos nullum obseruemus: quo profectò
il verius dici potest. Quum igitur sis rem ali-
uam inchoaturus, ora Deum, vt felix faustumq́;
it, eiq; vni cuncta committas, præterea nulli alij,
eque auibus, neque portentis, neque extis, ne-
que falsis vatibus: id quod si feceris, res tua com-
nodùm cadet, & ad te prodigia minus pertine-
bunt: quod Plinius munus diuinum appellat, &

id quidem ſapienter. nam quum tot malæ art
ad nos peruenerint, beneficium Dei eſt, ſi ab il
poſsimus manus abſtinere. Deſine proinde obſe
uare, ac credere, aues, aliáſve beſtias, ſiue cæli e
terræ motus, aliquid tibi portendere, quod face
in tua eſt poteſtate, vt Plinius ait: atque ſic m
ſera liberaberis ſolicitudine. Animaduerte qu
ſo, cuiuſmodi erat illud inuenti capitis fatum,
fraude Hetruſcis bono, & Romanis malo eſſe p
tuerit? Vnde proficiſcebatur? an à Deo? quem ai
bant ſic dare vias mortalibus, ad ſignificatione
rerum futurarum ſcientiæ? Quod ſi ita eſſe facia
apparebit inconſtantiam cadere in ipſum Deum
quo nil ab eo eſt alienius. Ergo non eſt quòd am
plius dubia de prodigijs ſumamus, pro certis a
que conceſsis, quum eorum vires perinde in n
ſtra reſideant opinione, vt morbi grauitas in ægr
tantium cogitatione: ſi enim vehementer febr
acceſsio menti inhæſerit, ita fiet, vt citius acceda
Atque hîc omnis noſtri ſermonis pugna ſeneſca
quum obſeruare prodigia, ſit amentiæ, non o
ſeruare, ſapientiæ: & qui curauerit, ſe me
aut vana ſpe onerabit: & qui non curauerit,
periculo eximet. POL. Ne valeam, ſi puto re
de qua ſumma contentio erat, quemquam præt
te acutius veriusq; tractare potuiſſe: attamen e
contrario argumento perſpicuum videtur, auſp
cia ſeu prodigia ad nos pertinere, ſi ea attend
mus: id quod euentorum exitus, quos antea d

eu

, facile comprobant. Quomodo igitur accidit, si talia portenta obseruemus, in nos valeant: minus, nihil valeant? ROB. Quòd non valent, de ea re nuper dictum est: quòd verò valere putantur, id fit arte dæmonum, qui semper præstò sunt, vt nobis insidientur, & illud quidem non sine Dei nutu, qui vult nos tentatos, quò de nobis periculum fiat, vtrum perfecti inueniamur, nécne. Vtrunque Christus verum esse docuit, qui tentari voluit, vt est apud Matthæum. apud Ioannem sic Pilato respõdit: Nullam haberes in me potestatem, nisi data esset tibi desuper. Ergo istiusmodi momenta rerum nobis negligenda sunt, ne si ea curãda duxerimus, nostro merito dæmonum insidijs circumueniamur. POL. Teneo nunc rectè: tu verò cætera persequare, rogo, t ne regulam nostri sermonis, quam dedisti, tute rior rumpere videaris. ROB. Cogis me ingredi n negotium iam confectum. quippe probaui ostena ex nostra futili opinione pendere, qua vna raione & portenta & prodigia tollamus, ac contennamus, consentaneum est: sed tibi operam vel ongiorem dabo. Regi Tarquinio Superbo propter egiam viso angue, venit in mentem, credo, venenum suæ conscientiæ, quo demum cõfectus est. Hem emißio alterius anguis Graccho mortem portendit? Si neutrum Gracchus emisisset, boni patrisfamiliâs officium fecisset, qui nullum debet noxium animal circa suam domum esse, pati. Hoc inquam

n 3 si

si fecisset, haruspices non responderũt, quid sequturũ esset, adeò secum omnes delirare peruolebant. Quod M. Marcello, C. Claudio, L. Petellio, C. Iulio Cæsari, more patrio victimas immolantibus, iec primùm sine capite, deinde tabefactum, & m nullum cor extitit, eisq; mortem portendit, id magis rideo, quàm miror, quia longè dignius suppl sione pedis, quàm responsione iudico. Horũ omnium causas si quæreremus de haruspicibus, nullas, op nor, scirent reddere, inscitiamq; bellè excusaren quòd extorum inspiciendorum potius, laniorum atque medicorum, quàm suum officium esset: na reuera, melius lanius quàm vates, medicus quàm hariolus, intestinis sedulò visis, si sana, si putri da, si macie attenuata, facere iudicium potest, a bestia victura fuisset, nisi esset occisa, aut homo in cognito morbo mortuus quibus remedijs potuisse iuuari, quò sic viuorum saluti consulatur. Qui istuc munus ad pastorem & agricolam atq; ade pertinere dixerim, vt ille si exta malè affecta vi deat, protinus cætero pecori prouidere, pascua mu tando: & iste habitu atque colore eorundem, ste rilitatem agrorum, vel fertilitatem futuram, Democrito credimus, percipere, eoq; rei domesti cæ maturè prospicere posit. Sed, inques: Cur va tes illi, quum eorum munus non esset, per exta di uinabant? Quia impostores erant importunissi mi, & quum eis vulgò crederetur, ex fallacia multo fallacissimam artem confecerunt: quæ tan

ni euanuit, quando homines minus creduli esse
perunt, id quod arguunt nostra tempora, nemo
im nunc per exta iudicat, propterea quòd nul-
s tam vecors est, qui fidem dictis habeat. Cui
niculæ possit persuaderi, esse in extis aliquam
im, quæ declararet futura? vel aliquod animal,
uod sanguinē habeat, sine corde esse posse, quum
ristoteles libr. 4. de Natura animalium, affir-
et nullam vnquam animal, quod corde careret,
se natum. Vt igitur ista omnia naturam, ita fi-
em excedunt. Item examen apum quod Caßini
onsedit, & mures qui aurum in Capitolio rose-
unt, ac Tyberis incrementum, fama tenet peri-
ula & bellum ostendisse. Pulchrè notata sunt:
xamen apum damno fuit ei, ex cuius agro, aliò
duolauit: mures aurum rodendo, fortasse aliquem
lentium fregerunt: sed mirabilius extitisset, si
vorassent aurum, quum murium proprium sit ro-
dere. Incrementum Tyberis velut belli furor, per
gros magnam sæpe facit labem. Rei ridiculæ ni-
mis seriam habes interpretationem, qua te con-
tentum volo: festinans ad omen Macedonicæ vi-
ctoriæ. Lucius Paulus iturus ad bellum contra
Perseum Macedoniæ regem, omen à filia conse-
quendæ victoriæ, vt exposuisti, accepit. omen fuis-
se nego, in quo nulla neque naturalis neque diui-
na exstit ratio. Num vox puellæ, tam dati patri
à Senatu negotij, quàm rei gerendæ nescientis, po-
tuit de tanto belli exitu quicquam certi significa-

re? aut Deus per mortem catellæ, voluit duce copiarum victoriæ antè monitum? Fuit mentis e ratio, vel honoris cupiditas. Paulus audita Pers catellæ morte, putauit allusionem ad Perseum re gem, quem vincere cupiebat, nominis similitud ne factam, vel incommodo domestico se mai euasurum damnum, atque sic se incolumem vi ctoremq; belli rediturum. Nam nunc etiam ea in sania in vulgi opinione manet, vt si quis charum animal amiserit, ita se consoletur, vt ducat mort animalis expiatum esse, si quod familiæ impende ret malum. Mittamus igitur de eiusmodi omnium superstitione disputare, ne bonum tempus fabul demus, quando minima quæque offensio animo in sano omen dare potest, vti Tiberio Graccho acci disse dixisti. Exempli causa: Quis ad bellum itu rus, vbi hodie plus tormentorum boatus, quàm armorum strepitus existit, si socium fortè (adsit re uerentia verbo) oppedentem audiuerit, num me ritò suspicabitur, se tormentorum ictibus peritu rum? Ac sexcentis talibus rerum momentis quoti die terrebere, nisi ea ipsa duce ratione despicere ac Deo te tuaq; semper in tutelam committer volueris. Quòd mustela, quòd lupus, bestiæ inauspi catæ sunt, nil mirum, quum raptu viuant: & præ sertim lupus, qui fame affectus non modò non ter ra, sed ne humana quidem carne abstinet: nam nocturno tempore cum homine cõgredi non formi dat. Ergo res noua non fuit, si vigilem laniauit

ne

conuenit, vt stultè ad nostram vertamus per-
em, quoties hasce bestias venantes videmus.
d bubo, quòd hirundo, quòd accipiter, quòd in-
diaria, quæ spinturnix vocatur, vel quæcũque,
ex sacris aris carbonem ferat, fatalis fuit, non
eo quid sibi voluerit antiquitas, in eiusmodi re-
admodum tenuium obseruatione: si enim aues
fatales erant, sequeretur, vt aliquid semper
li enuntiarent, signumq; non aliud nisi triste
ent. Sed quum tu ex veterum oscitatione, vt ita
ius dicam, quàm ex obseruatione, demonstraue-
bubonem rem modò lætã, modò exitialem Ro-
nis ostendisse, iam istud contrà est, quàm fatum
at: quia quum omnis prædictio mali eo probe-
, quòd cautio adiungi queat, quomodo id fiet, si
ntij signum internosci non potuerit? Atque ita
nocentes auiculæ huc illuc escæ quærendæ causa
lando, vel natura duce, crebro canendo, si te cir-
nsteterint, non est quod vereare, si sapias: at tua
cta potius tibi putes bona maláve portendere.
metsi etiam nunc sunt quàm plurimi, haud sanæ
entis homines, qui bubonis vocem vt fatalem
horreant. Sed illud vel magis nugatorium, dice-
, nedum credere, hirundinem in Antiochi taber-
culo nidulatam significasse ipsius regis exitium,
uum auis illa nobis domestica, nõ alibi quàm do-
i nostræ soleat libentius nidum facere. Quod po-
remò in Britannia, simulacrum Victoriæ paulo
tè Romanorum cædem, retro conuersum fuit, &

Gulielmo Northmannorũ duci altum pedis ve-
gium regni adipiſcendi omen extitit: alterum f
de humana factum dixerim. nam ita Britanni
defectionem parati, Romanos eius ſuperſtitio
veneno à pueris imbutos terruerunt, vt ſuis mi
viribus confiderent: alterum verò vanitatis p
num. Eſto, dux quia in arena altè fixit pedem,
futurum coniectarit, vt Angliam obtineret. Q
illud fuit, quod tale quid ſperare poſſet? Nempe
hil commune habet pes cum imperio, quum ſit i
pars corporis: vel arena, cum tam nobili regio
Bella magis amentia, quàm metaphora. Flu
pes, quare? Quia arena ſuaptè natura arida f
ctuat, ſolidum iter non præbet. Eiuſdẽ quoque g
neris omen ex ſono aurium, vini ſalisq; effuſio
putato. Auditum, Plato in Timæo definit eſſe p
ſationem quandam ab aëre, per aures, cerebrum
& ſanguinẽ ad iecur penetrantem. Tentantur a
tem aures, auctore Galeno, ſuis morbis, & max
mè quum fit inflatio eius ſpiritus exitu probibi
cuius rei cauſa ſæpe ſonitus eduntur. Igitur qui cr
dit ſe bene audire, quũ dextra auris, vel malè, q
ſiniſtra inſonat, ille vanitatis plenus, neſcit bo
aut malam ſui corporis valetudinẽ internoſcer
Vinum verò ex veterum cõſuetudine, lætitiæ eſt,
effundatur, non itẽ ſuperſtitionis cauſa. Nam Sc
thæ & Thraces, vt idem Plato in primo de leg
bus teſtatur, in delicijs habuere, veſtes mero pe
fundere, quod Germani hodie in cœnis opipa
ſpargun

rgunt. At salis alia ratio: is enim sacer est, & cum Deo, vti Plato vocat, corpus, quòd corru-onis sit præcipuus expulsor, sine quo nullũ olim bat sacrificium. Proinde qui sale ad rẽ non ne-sariam vtitur, vel fortè aliquã eum proijcit, pec-re indicatur, ipsumq́; pœna quædam manere vi-tur: vnde ominis opinio orta fertur. Quòd mona-orum occursus est ominosus, id vestitus varieta-assignauerim, bona enim illorum pars nigro ami-itur vestitu, reliqui verò discoloribus miro quo-artificio confectis vtuntur vestibus. Ex qua re, illi perpaucorũ hominũ forsitan cẽseri homines lunt, sic multo dissimillimi videntur, & suo oc-rsu aliorũ mouent mortalium mẽtes, quæ minus mæ sint. Atq; primã tuæ quæstionis partem ex-licatam habes: alterã si vis proponito. POL. Nar-re pergam. Agrippa Menenio, P. Posthumio, oss. bellum in Sabinos gerentibus, fama est, ha-as militares ad multam noctem in cælo arden-es visas, & flamma nihil consumptas, ac eo pro-igio animos Romanorum confirmatos, facta maiore impressione, vicisse. Sp. Posthumio, Q. Seruilio, Coss. cælum ardere visum, quum annus am hominibus quàm pecori longè pestilentissi-mus fuit. Haud multo pòst, vox à quodam Veien-te homine edita est, futurum, vt Romani breui tempore Veijs potirentur, si lacus Albani montis nulla rationabili causa, in altitudinem insolitam auctus, primo quoque tempore emitteretur: idq́;

Delph

Delphico oraculo cõfirmatum, ac iussum, vt d
num Apollini mitteretur. Ita lacu siccato, Vei
tes à Camillo sub Romanum imperium reda
sunt. Cn. Domitio, L. Annio, Coss. Arimini t
Lunæ visæ, paulò pòst Ligusticum bellum est m
ta cæde gestum. Cn. Seruilio, C. Flaminio, Co
nauium species in cælo extitere, ædes Spei de ca
tacta, terræmotus per Italiam ingens fuit, qu
à Romanis ad Thrasymenũ lacum plaga lucti
sa accepta. M. Marcello, Valerio Leuino, Co
Victoria, quæ in summo Concordiæ fastigio fuer
fulmine deiecta: sequutum est magnum vrbis i
cendium, per Campanos iuuenes factum. L. Vet
rio Philone, Q. Cæcilio Metello, Coss. Albæ d
Soles visi. Lux Fregellis noctu orta, quum Pæ
apud Betulam à Scipione victi, Hispaniæ posse
sione Romanis cesserũt. Anno belli Punici secun
di XIIII. C. Seruilio Cæpione, Gn. Seruilio Gem
no, Coss. Anagniæ, sparsi primùm ignes per ca
lum, deinde fax incensa arsit. Scipio in Afric
iuxta Vticam, Pænorum castra combussit. C
Cornelio Lentulo, P. Aelio Pæto, Coss. Solis orb
minui visus est, terra in agro Veliterno ingen
hiatu subsedit. Tum data pace Carthaginiensi
bus, secundum bellum Punicum finitum est. M
Claudio Marcello, L. Valerio Flacco, Coss. Ro
mæ columna ante Iouis ædem vi turbinis decussa
cum aureo signo. Quo viso, ex haruspicum respon
so, omnes magistratus se primo quoq; die auctori
tat

abdicarunt. P. Africano, & Lælio, Coss. ...la per XXXII. dies continenter arsit, mox Car-...go ab Aemiliano Scipione diruitur. P. Afri-...o, Cn. Fuluio, Coss. Anagniæ, seruo tunica ...t, & igne extincto, nullum flammæ apparuit ...tigium: paulò pòst fugitiuorum bellum in Si-...a ortum. Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio, ...s. Pisauri, fremitus terræ longè auditus, & si-... terræmotu, murorum pinnæ deiectæ: haud ...ltò pòst ciuilia bella cæpere. C. Mario, L. ...lerio, Coss. in Piceno, passim domicilia terræ-...tu prostrata: tum fugitiui in Sicilia trucidati. ...Antonio, P. Dolabella, Coss. stella crinita, ...æ à Græcis κομήτης vocatur, orta est, quum ci-...le bellum inter Octauium & ipsum M. Anto-...um exardere cæpit. Sed longè felicius extitit ...dus illud, quo magi Hierosolymam deducti quæ-...um venerunt Iesum Christum recèns natum. ...t anno XXXIII. pòst, quum ipse Christus à ...dæis est morte affectus, terra subitò mota est, ...etræ scissæ, ac Solis defectio amplius tres horas ...urauit. Quæ prodigia, paucis pòst annis, Iudæo-...um sequutum est excidium. Circiter annum sa-...utis humanæ DCXIII. cometes per mensem ...pparuit. Tum Cosdras Persarum rex Hierosoly-...nam diripuit. Anno salutis DCCLXXVIII. Sol defecit, quum Luna triduo ante idem passa ...sset: & Mercurij stella visa est in medio Sole, velut macula nigra. Per idem tempus, Carolus

Ma

Magnus ex Hiſpania victor rediens ad Pyren
montes, Vaſconum inſidijs exceptus, ingentem
cepit cladem. Anno ſalutis M. XII. *fax ard*
inſtar turris, cum magno fragore, de cælo cad
viſa eſt, quum Hieroſolyma à Turcis capta
Anno M. C I X. *mare præter modum creuit:*
metes per aliquot dies viſus, terra tremuit. Q
prodigia ita Paſchalem ſecundum pōtificem R
manum terruerunt, vt in plures dies ſupplica
decreta fuerit. Anno M. XII. *circa Anglia*
Oceanus nulla cognita cauſa, mirandum in m
dum creuit. Haud multo pòſt inſula in Dacor
ditionem redigitur. Anno M. C X C. *in Angl*

ETI

circiter meridiem in cælo apparuit, quũ Ri-
dus rex in Saladinum bellum comparabat.
fortasse parum multa ex nimis multis, exem-
ausa, recitata. ROB. Imò plura, quàm cupie-
. POL. In hoc articulo, quod exciderat, pa-
ua, subijciam. vt enim prodigiorum obseruatio,
procuratio ad nos manauit: quippe veteres
nde ac nos facimus, quum in aliqua calamita-
el metu sumus, multis precibus, sacrificijs, do-
votis, mala, quæ auspicia, monstra, prodigia,
tenta, significare credebantur, auertenda cu-
ant. ROB. Audiui non sine voluptate atq;
nacho: vt enim à principio vix risum, sic po-
emò vix lacrymas continui. Quis non rideret
entiam, insulsitatem, & inperspicientiam ve-
um, vt vnus terræmotus, vnum fulmen, vnum
leste signum, rem secundam: alter terræmotus,
erũ fulmen, alterũ signũ, aduersam, quemadmo-
tu antè demonstrasti, portenderet? id quod fie-
nõ potest, si haruspicibus credimus, qui aiunt suũ
uẽ per hæc signa monere homines, quid faciendũ,
t cauẽdum sit: quum nihil absurdius dici possit,
àm quicquam certi significari rebus incertis, vti
nt ista tua prodigia nuper exposita. Sed dices:
sinistra fuerint, propitia erunt, quando Hetru-
, teste Plin. lib. 11. in sexdecim partes cælũ diui-
ebant, quò dira internoscerent. Ad ea respondeo:
uid portẽderit fulmẽ in mediũ mare emissũ? quid
rræmotus in solitudine factus, vbi nemo est, qui
talia

talia prodigia notet? Quod ergo naturæ vi,
vel altero tempore, nulla constantia efficitur,
potest modis omnibus consequentium rerum sig
ficationem facere. Atq; ita prodigia vlla esse
ga, quæ ex altera parte collocata, ne minimi q
dem momenti, vt vides, instar habent. Sic in
ligis tua prodigia nihil certi apportare, nisi i
qui aut fulmine exanimantur, aut ruina per t
ræmotus edita obruuntur. Dolenter autem ac
pi, priscos intelligentiæ veri Dei expertes, pot
se eiusmodi deliramenta obseruandorum pro
giorum impertiri etiam nostris. Quæ, malum
ista Christianorum hominum impudentia, n
tam in ea re hallucinari, quàm peccare? Qu
tu non vtiq; iniuria, quum primùm in tua Ang
ca historia, tibi de prodigijs commemorand
esset, inuidiæ deprecandæ causa, sicut mihi al
dixisti, vulgi consuetudinem excusasti, vt
eorum facta mentio tibi vitio daretur. Sed i
Cœlesti motu: causas eiusmodi cælestium motuum persequam
Haud ambigi videmus quatuor esse elemēta: d
suprema, ignem & aërem: totidē infima, aqua
&, in eius medio spatio, terram. Item tres c
regiones, vnam summam, quæ vim caloris ab ig
vicinitate concipit: alteram infimam, quæ refl
xos à terra Solis radios continet: tertiam m
diam, ad quam omnis vis caloris à supera par
emissi, ac radiorū Solis ab infima retortorum pe
tinet. Et quoniam, teste Plinio, sydera terreno co
tin

...nter pascuntur humore, hinc primùm causa ...tit flammarum cælestium: quippe terra, aucto... Aristotele, lib. Meteororum I. à Sole calefa... duplicem emittit halitum: alterum vocamus ...alationem calidam & siccam, alterum verò ...porem calidum & humidum: & vt illa velut ...ior sursum versum petit, ita iste vti grauior ...rsum versum subsidet, qui mediæ frigidæ re...nis contactu densatus, in pluuiam soluitur. Igi... exhalatio, vbi ad supremam peruenit regio...m, illico inflammatur, ex eaq; incendia fiunt, ...mmæq; in cælo varias præ se ferentes formas in... nubes coruscant. Vnde sunt illæ tuæ militares ...tæ ardentes in cælo visæ, cælum ipsum flagra... nauium species, lux noctu orta, sparsi ignes, fa... accensæ, stellæ ignitæ, quum plus humoris, quàm ...s sit, hauriunt, & cruces rutilantes. Ex ea...n exhalatione oritur cometes, sydus terrificum, ...d tanta eius sit vis, vt commutationes quàm ...gnas rerum faciat, ac ita maximè augeat mor...ibus bilem, vnde bella existunt: ac propterea ...rinitam stellam non ineptè magnarum rerum ...menta, mortesq; regum denuntiare dixisti. ...ra item exhalante, spiritus repentini coorti, ...uxerint, ij venti fient: si se in nubem induerint, ...sq; partem tenuißimam diuidere cœperint, in... tenebræ conduplicabuntur: inter easq; fulgur ...uscabit, ac mox cælum tonitru cõtremet, gran...q; mista imbri cadet: si ardor nubium conflictu

se emiserit, fulmina erumpent: si nube depressa, deiecti, illinc saeui existent turbines. Fulminum autem idem Aristoteles tria dicit esse genera: vnum, quod adurit: alterum, quod infuscat: tertium, mirabilis naturae, quale fuit illud, quo tu exposuisti tunicam seruo arsisse, nullo flammae relicto vestigio. Sed ad maximorum luminum multiplices imagines veniamus. Quoties enim nubes densa ad Solis latus extiterit, iamiam aquam emissura, si in ea Sol prius fracto radio, suam formauerit imaginem, quod in aëre polito fit, tum quàm multus apparebit: illud vel Luna faciet. Ac hinc est, quòd duo trés ve Soles, aut totidem Lunae videantur: quemadmodum vtriusque defectus causa est, quum Luna intercedit Soli, terra Lunae, sic, vt nihil sit, quamobrem defectus eiusmodi syderum naturalis prodigiosus habeatur. Postremò, vt ne te motus terrae terreat velut inopinatus, accipe causam: venti enim in venas atq; cauernas terrae abditi, ad exitum contendentes, illud faciunt: quippe in terra tremor idem est, atq; in caelo peruadente vi ventorum, tonitru. Ex quo fit, vt, teste Plinio nunquam terrae tremiscant, nisi tranquillo caelo: & per id, mare quoq; sine flatu, contumescat, aestuq; inhorrescat. Et hoc est, cur obseruatum dixisti Oceanum aliquando nulla euidenti causa, creuisse. Ista quum germana naturae ratione ita sint, putásne in prodigijs habenda? Caeterùm de lacus Albani m

missione, nõ possũ non ridere futilẽ Romanorũ
ac parte, vel crudelitatẽ, vel curiositatem: qui
militũ tum patientia & robore, tum Camilli
is virtute, tandem Veios cepissent, eam victo-
n voluerint Apollini acceptam referre: pro-
rea quòd partim dæmonum operatione, partim
nana fraude, Delphicum responsum cõgruerit
ioco cuiusdam Veientis senis argumentantis,
n perdifficile esse Veios expugnare, quàm sic-
e lacum. Quod sanè argumentationis genus
rpare solemus, quum aliquid factu haudqua-
am facillimum innuimus. Sic Poëta:

Antè leues ergo pascentur in æthere cerui,
Et freta destituent nudos in littore pisces,
Quam nostro illius labatur pectore vultus.

d tandem aliquando Romanos, credo, pœnituit
stultitiæ, quum postmodum viderunt oraculum
od Delphicũ cum reliquis euanuisse, quod nun-
am accidisset, si eius rei auctores humanitatis
pertes fuissent. Quippe ea sceleratorum vatum
ius orbis longè fallacissimis responsis opes pas-
n corradentium ara, paulò antè Ciceronis tem-
ra, iamiam Christi Seruatoris appropinquante
luentu, corruit, qui lib. de Diuinatione primo
testatur, inquiens: Defendo vnũ hoc, nunquam
ud oraculum Delphis tam celebre & clarum
isset, nisi omnis ætas oraculorum illorum verita-
m esset experta. Idem iandiu non facit. Vt igi-
r nunc minore gloria est, quia minus oraculo-

 rum

rum veritas excellit: sic tunc nisi summa verita[s] in tanta gloria non fuisset. Hæc ille. Atq; ita A-pollinis memoriam sola veritas euellit, id q[uod] prædixerat Zacharias propheta: Et pseudop[ro]phetas & spiritum immundum auferam de ter[ra]. Iam habes ista signa nulla esse, id est, hastas ig[ni]tas, ardorem cæli, cometam, solis & lunæ defecti[o]nes, quæ vel in multos annos prædici possunt, res non casu, aut Iouis tui nutu, sed naturæ e[ffi]cacia accidentes: item fulmina, terræmotus, & vt prodigiosa à te antè proposita, quæ naturæ n[e]cessitas suo tempore perficit. Nec aliud super[est], nisi de tua stella differere, quæ Persas Magos natale Christi solum perduxerat: quæ neq; p[ro]digiosa fuit, quòd nil prædixerit faciendum: quòd iam factum esset, id est, Seruatorem nat[um] testata fuerit. neq; stella extitit. Primùm q[uia] contra naturam aliorum syderum, quæ satis qu[i]pe constat ab oriente, cuncta in occidentem v[er]sus ferri, ab oriente in meridiem cursum tenu[it], perinde ac loci situs requirebat, quando Palæ[sti]na Christi ortu nobilis, ea parte ad Persidē, v[nde] magi venerant, spectat. Deinde, quòd æquè i[n]terdiu atq; noctu diluxerit, quod per solem, cæ[te]ris negatum est syderibus. Item quia eius lum[en] modò occultatum, modo est patefactum: postre[mo] quòd secundùm fermè terram percurrerit, qu[i] certum gurgustium, vbi puer Iesus erat, demo[n]strarit: quod non fecisset, si per superiorem c[æli]

re[-]

De Stella Magistica.

onem, ei cursus fuisset. Sed inquies: Ecquid
? Tibi diuus Ioannes Chrysostomus respon-
t, mihi enim fortasse nõ crederes, qui in Mat-
um, Homilia 6. de ea re ita scribit: Quod enim
vna fuerit hæc stella de pluribus, imò, vt ego
itror, nec stella omnino, sed quædam inuisibi-
virtus specie syderis figurata, ab ipso primùm
ere monstratur. Et ferè eas persequitur, quas
modò rationes quambreuissimè potui, expli-
Ad extremum, quod asseueratione affirmasti,
so Christo, terræmotum, petras perfractas, de-
ium solis, prodigiosa omnia fuisse, non est ita:
d potius attende, Iacob iam inde ab initio præ-
isse istuc futurum tempus, quum post Seruato-
n natum, Iudæorum sequeretur excidium, in-
ens: Non auferetur sceptrum de Iuda, nec dux
femore eius, donec venerit, qui mittendus est,
ipse erit expectatio gentium. Igitur Dominus
crucem actus, per cælum & terrã voluit suam
rtem testificatam, &, vt Chrysostomo placet,
dedit signa Iudæis incredulis, quibus sicut apud
annem est, respondit: Quum sustuleritis filium
minis, tum cognoscetis, quia ego sum. Sic isthæc
nificatio fuit iustæ Dei iræ, in Iudæos, quò in-
ligerent venisse tempus, quum merito meritissi-
plecterentur. Ac his contentus rationibus, non
in eiusmodi reb. perspiciendis vltra ponas, rogo:
l si quid habes dicere aliud, animum tuum ea
pedito cura, quæ, vt video, quo magis progrede-

ris, hoc tibi maiorem dat superstitionum istar
quærendarum cupiditatem. POL. Ad tertiam
go disputationis partem aggrediar, ac porten
De Portent. paucis perstringam. Xerxes Persarum rex,
primùm in Europa vestigiũ posuit, Græcis belli
facturus, accepit equam leporem, & mulam m
lum ambiguis genitalibus in exercitu suo pep
risse: & licet essent, qui malum inde belli exitu
coniectarent, ipse vtrumq; aspernatus ostentu
postremò tamen iacturam fecit. Quum Dion Sy
cusanus exul in Dionysium iuniorẽ Siciliæ tyra
num moueret, sues sine auribus natos ferunt: tu
Dionysius suis viribus diffisus, hosti principa
cessit, in exilium concedens. Ita significatum fu
se in hominum mentibus inhæsit, vt breui temp
re ciuium aures ab auditione tyrannidis vac
essent. L. Scipione, C. Lælio, Coss. Reate, mu
peperit. L. Quintio, Cn. Domitio Aenobarbo, Co
capra sex hædos vno partu edidit. Arretij, pu
vnimanus natus: tum Romani bellum Antioc
Syriæ regi indixerunt. M. Messala, C. Liu
Coss. in Vmbria, semimas XII. fermè annorum n
tus, qui haruspicum iussu est illico necatus: qu
Galli alpes transgressi, ac subito metu percul
pedem sua quasi sponte retulerunt. Item Q. F
bio Maximo, Q. Fuluio Flacco, Coss. Sinuess
infans natus, qui vtrumq; habebat sexum. N
tales appellamus Hermaphroditos, Græcè, v
Androgynos. Et alter infans cum elephanti c
pit

..., tum Marcellus ad Canusium cum Annibale ...gressus, in fugam vertitur. P. Sulpitio Galba, ... Aurelio Coss. paulò antè initium belli inter ...manos, & Philippum Macedoniæ regem orti, ...ssinonæ, natus est agnus cum suillo capite. In ...canis, equus cum quinque pedibus. Sinuessæ, ...cus cum capite humano. L. Cornelio Lentulo, ...blo Iulio Appulo Coss. in Brutijs, pulli gallina... tres, cũ ternis pedibus nati. C. Bebio Pamphilo, ... Aemilio Paulo, Coss. Reate, tripes mulus na... haud multo post Celtiberi debellantur. T. Grac...o, M. Iuuentio Coss. Priuernæ, puella sine altera ...nu nata. C. Claudio, M. Perpenna Coss. puer ...e ventris exitu natus, quũ Macedonia prouin... Romana à Medis vastatur. L. Scipione, C. ...rbano Coss. in Hetruria, materfamilias viuum ...perit serpentem: qui in flumen proiectus, auersa ...tauit aqua, quum illa nefaria Syllæ proscriptio ...upit in miseros ciues. Sub finem diui Augusti ...incipatus, Fausta quadam plebeia Ostiæ, duos ...ares, totidemq; fœminas enixa est. Quod por...ntum ingens fames sequuta est. Circiter annum ...lutis humanæ DCVIII. Cosdras Persarum rex ...omani imperij fines violare cœpit, quod malum ...uer quadrupes natus prædixisse creditur. In Gal...a anno salutis M. XVIII. sus fœta porcellũ hu...ana facie enixa. Sequutus est annus pestilens. ...Ante annum salutis M. CXI. in Anglia pullus ...allinaceus quadrupes natus, quum bellum ingens

inter Gallos & Henricum primum ardere cœp
Anno M. CCCCLVI. in Sabinis biceps vit
lus natus: in Piceno infans cum sex dentibus ortu
Tum Turcæ nostra passim loca capere cœperun
Et anno M.CCCCXCIII. Romæ gemini nat
simulq; vno corpore coniuncti, auersis inter se ma
nibus ac facie, qui pauculos vixerunt dies. Et no
multo post puella virgo filium semicanem peperi
Quæ sane prodigia significarunt cædes, & flagiti
quæ postea Alexandro sexto Romano pontific
facta sunt. Sed cuiusmodi monstra omnia sint, sa
tis per hæc pauca ostendimus: tu verò iã te acu
ad ea conspicanda, si aliquo pacto potueris. RO

Præ

præclarè admones, vt me accingam ad improban-
quæ haud cuiquam omnium hominum proban-
r, quibus naturæ vis cognita sit, de cuius mira-
li arte in omni rerum fabrica, paulò antè abun-
docuimus. Si hanc igitur attenderis, nihil erit
uod ad tuam quæstionem respondeam. POL.
peræpretium facies, si breuiter explanaueris, quid
sa sit natura, & an secundùm Deum: ea quum
nta sit, mihi potior esse debeat, quæ, vt fatear,
mea adhuc ignoratione versatur. ROB. Ve-
or, ne non id quærere, ridiculum sit, vti Aristote-
s in libro Physicorum primo ait, & præsertim
nostræ disputationis fine, quum hactenus bo-

nam superstitionum partem duce natura, pute
nos exterminasse, funditusq; eradicasse. nam
rem obiectam non videt, quis et illam ostende
tamen quod magis cupidè, quàm apposite ex
De natura tractatio. officiosè faciam. Natura à philosophis defin
esse principium motus per se, non item per a
dens. Exempli gratia: Vniuersa corpora hab
motum per se, sic ignis sua sponte sursum ver
fertur, terra verò deorsum versum: & id non
accidens. nam si alterum suum cursum muta
istud arte, non natura accideret. Sed Cicero li
de Natura Deorum secundo, multo subtilius n
ipsam explicat, ita scribens: Namq; alij natur
esse censent vim quandam sine ratione, cien
motus in corporibus necessarios. Alij autem
participem rationis, atq; ordinis, tanquam via p
gredientem, declarantemq;, quid cuiusq; rei c
sam efficiat, quid sequatur, cuius solertiam n
ars, nulla manus, nemo opifex consequi possit i
tando. Seminis vim esse tantam, vt id quamuis
perexiguum, tamen si inciderit in concipient
comprehendentemq; naturam, nactumq; sit na
ram, qua ali augeriq; possit, ita fingat & effic
in suo quodq; genere: partim vt tantummodo
stirpes alantur suas, partim vt moueri etiam
sentire, & appetere possint, & ex sese similia
gignere. Cicero hactenus. Et Seneca libro de
neficijs IIII. naturam ita interpretatur: Natu
inquit, hoc mihi præstat. Non intelligis te qu

h

dicis, mutare nomen Deo? Quid enim aliud est
ura, quàm Deus, & diuina ratio toti mundo,
partibus eius inserta? Et subdit: Ergo nihil
s ingratissime mortalium, qui te negas Deo de-
e, sed naturæ: quia nec natura sine Deo est, nec
us sine natura. At diuus quoque Ambrosius,
ro quem de Noë & arca scripsit, naturam ap-
lat omnium matrem. Habes naturam, acci-
eius opera, ratione confecta: quanquam in-
ligo iampridem inueterasse, vt vana morta-
m obseruatione, prodigiosa dicerentur, per-
le ac tute ipse appellas. Natura enim, teste
ristotele, libro Physicorum secundo, quæ sem-
r ad id quod perfectius est, nititur, nunquam
ccat, nisi impedita copia, vel inopia, aut
rruptione materiæ, quæ, vt de aliis tacea-
us, opus est, in animalium procreatione. Ea
ateria est semen: quod si multum fuerit, illi
numeri partus, quos memorasti vt prodigiosos,
lentur: si parũ, vnus, & ille quidem debilis: sin
rò corruptum, cadauerosus. Illa ipsa porrò ra-
one, constat etiam monstra quæ vocas gigni: si-
uidem semen si abundauerit, inde agnata mem-
ra creabuntur, vt ille puer quadrupes, alter den-
tus, ille tripes mulus, ac id genus, de quibus
ntè mentionem fecisti. At si semen defecerit, ali-
uod membrorũ deerit: sic natam esse scias puellã
ne manu, sues sine auribus, quemadmodum mo-
o exposuisti: sin corruptum, tum confusum imper-
fectum

fectumq; gignetur corpus, vt illi gemini Alex-
dro Ro. pontifice, Romæ membris auersis nati :
ille puer tuus, sine vllo ventris foramine : ac a
semiuir. Sed ea crebrius, vt idē Aristoteles lib
Natura animalium IIII. tradit, in ijs quorum p
tus numerosus est, & præcipuè in auium gene
earumq; potissimè in gallinis, quib. est numero
partus: non modò quòd sæpe pariant, verumeti
quòd multos intra se simul conceptus continent
omni tempore coëant. Ex quo fit, vt si ouorum v
tella ita posita sint, vt non distinguantur vlla i
teriecta membrana, pulli monstrosi nascātur, qu
Hermaphroditus les tu antea natos demonstrasti. Iam ad herm
phroditos veniamus, quorum ortus causam acci
ab Aristotele, qui ibidem ita rem explicat :
in ijs quæ pariunt, tum ea ipsa veniunt, tum ve
copia partus impedit, alter alterius perfectionem
& causam genitalem. Ita gignuntur interdu
alia pluribus, quàm iustum sit, digitis. Eode
modo in cæteris partibus aut excedūt, aut deficiūt
nonnulla etiam duplici genitali, altero maris, a
tero fœminæ enascuntur, & in hominum gener
sed maximè in caprarum, propterea quod sim
genitale habeant & maris, & fœminæ. Cæterùm
recentiores Medici aliter de rei eiusmodi causa
etsi nescio quàm rectè, referunt, qui in mulier
vtriculo septem seminis receptacula esse tradunt
quæ ita diuidunt, vt eorum tria, in quibus mare
procreentur, ad dexteram partem existant, ac to
tidem

m in quibus fœminæ, ad finistram. inter illa
em, vnum extare in medio, & in eo herma-
ditos siue androgynos formari, quasi natura
nque vim suam in id partus effundẽte. Verùm
tris Medicis de vtriculi receptaculis, nõ videtur
istoteles adstipulari, qui lib. de Natura ani-
lium VII. ait, mulierẽ ad summũ filios quinque
ere vno partu, sic vt illud quis commentum su-
cari posset. Restat de turpioribus dicere mõstris, de Monstris.
e tantũ abest, vt sine stomacho persequi queam,
si tua venia liceat, ijs omissis, malim ieiunus ad
sperum, de reliqua parte nostri sermonis disse-
e, quàm in re tam fœda immorari: quæ perin-
tuum, certo scio, turbabit animum, ac meum
hil tranquillabit. POL. Oro, perge, quum ob-
enitas in rebus, non item in verbis insit. ROB.
iò facinora ista nefariarum libidinum & re &
rbo turpia sunt: tamen, si fieri potuerit, honesto
odo rem perstringam. nam ne mihi quicquam
mini vertatur, quod de me flagitia narrãte pos-
nt minimè malè cogitantes aliquando imitandi
cemplum capere, Plinius causam semiferorum
rtuum tradet, qui lib. septimo, capite 2. ex Ar-
midoro auctore Græco, refert viros Indorũ quos-
am cum feris coire, mistosq; & semiferos esse par-
s. Atq; hoc fuit, cur Romæ memoria nostra, vir-
nem ex canis haud dubiè concubitu, filium se-
icanem peperisse, cur suem fœtam porcum huma-
ana facie enixam dixeris. Et quia seruat natura

genus,

genus, idem fit in cæteris brutis, si diuersi gene-
belluæ inter se coiuerint: ac propterea nuper
tulisti agnum suillo capite insignem natum, qu
verres inuerit ouem. De his satis dictum. Qu
Mula: peperit autem mula peperit, miraris? ego verò mirandi
duco, quia conceperat: etenim si mula fœta er
necesse habuit párere. Sed nouitas rei mouet, i
quies, admirationemq; facit, propte ea quòd nu
nisi noua ac admirabili re commouetur a
mus. Ita solis exortus, cursus, occasus, ne
notat, quia quotidie fiunt: at eclipsim v
uersi mirantur, quia rarò accidit. Cur moue
quum nil sit factum, quod fieri non potueri
Theophrastus, teste Plinio, auctor est, in Ca
padocia mulas párere: & Aristoteles in ter
Syria, supra Phœnicem, mulas omnes parit
coire ac párere, dicit. Id quod alibi si nonnu
quam acciderit, haud video aliquid esse, quar
obrem dicas eum partum prodigiosum, cuius a
ctor natura fuerit. Ita probe intelligis, cred
causam gignendorū monstrorum, quam aui
indagabas: atque nihil in ijs factum, quod fi
ri non potuisset. Sanè hæc sola ratio, aucto
Cicerone, de Diuinatione, ex sententia & test
monio interpretum portentorum valet, contra
mnia ostenta, monstra, portenta: Nunquam, qu
fieri non potuerit, esse factum: sin potuerit, no
esse mirandum. Atq; sic declaratur, nihil haber
a m esse monstrum, seu portētum, quod fieri possi

Igit

...ur in errore in quem monstrorū nouitas, quippe ... procreantur, te iampridem traxerit: nunc tan... naturæ ratione adductus, seu potius victus, ...e amplius maneas, ac per eiusmodi monstra ... tempore, & cum causa orta, aliquid quod fu...um sit, significari credas. Equidem quis esset ... mentis expers, qui existimaret Deum vnicum ...s rectorem, velle suos mortales per istos post ...tinum memoriam multo fœdissimos obscœnis...osq; partus, rerum futurarum monitos? De le...e ab equa edito, in Xerxis exercitu, nihil est ...od argumentemur: non enim inuitus patior, vt ...d tam bellum commentum in Græcorum fabulis ...beas. Porrò sic Græci cauillati sunt in regem, ...gentes equam bellicosissimum animal, peperisse ...porem timidum & fugacem: quod ille numeroso ...structus exercitu Græciam infestarit, ac postremò ...lut lepus imbellis sese in pedes dederit, quemad...odum apud Herodotum, & Trogum legimus. ...ius fabulæ similis est altera, quam narrasti de ...uliere, quæ, vt ipse coniectura auguror, somnia...t: vti vero tu minus omnino accurate asseris, ...edidit se enixam viuum serpentem. Nam fœmi...am non mulierem peperisse serpentem haud ab...orret à vero: quòd si tu animaduertisses, dixisses ...eminam serpentem peperisse, & illud admiratio...e dignū accidisse, vt serpens recèns natus potue...t aduerso flumine natare: ac ita prodita verita...e, fabella refrixisset. Habes responsionem dignam physiolo-

de Muliere enixa serpente.

physiologia, hoc est, naturæ ratione, quare i... ad sermonis quotidiani clausulam venito. P C...

Quoniam me festinatione premis, nulla verbo... circuitione vtar, sed rectà ad finem differendi a... rabo, quando, vt verum fatear, me quoque dis... ptandi iam fermè tenet satietas: sed tuus diser... sermo vsq; eò delectat, vt nullo tempore exclu... nullo labore defatigari posse mihi videar. Itaq... extremum accipite actum. P. Volumnio, Ser... Sulpitio, Coss. pluit carne, eumq; imbrem inge... auium multitudo rapuisse fertur: item bos loquu... Anno qui insequutus est, exules Romani & se... numero amplius quatuor millia, duce Appio H... donio, homine Sabino, Capitolium occuparũt, v... de non sine ciuium cæde, expulsi. Alexander M... cedo dum Tyrum oppugnabat, riuuli sanguinis f... libus flare incipientibus, per ignem fluxere, & m... lite panẽ in castris frangẽte, guttæ sanguinis m... narunt. Eo prodigio non mediocriter Alexandru... deterritum, vates Aristandrus consolatus est, a... firmans id mali quod portenderetur, in obsess... versum iri: propterea quòd cruor intus, non for... esset fusus. Tyriorum excidium paulò pòst sequu... tum est. Fabio Max. P. Decio, Coss. terra plui... se fertur, quum vna legio à Gallis Senonibus a... Clusium deleta est. Cn. Domitio, L. Annio, Cos... in Piceno, flumen sanguine fluxit. Cn. Seruilio... C. Flaminio, Coss. in Piceno lapidibus pluisse: a... sub idem tempus, in Sardinia, duo scuta sanguin... sudass...

isse: & iterum Ariciæ, lapidibus pluisse, nun-
tum est: quum ad Cannas haud multo pòst pla-
ingentissima à Romanis accepta fuit. P. Cor-
o Africano, T. Sempronio Longo, Coss. in Ro-
no foro, ac in Capitolio, sanguinis guttæ visæ:
a pluit. Interamnæ, lac fluxit. Inde cum Boijs
liæ Cisalpinæ populis, multa vtriusque partis
e pugnatum. Cn. Fuluio Flacco, Appio Clau-
Pulchro, Coss. Reate, pergrande saxum volita-
visum est, quum Marcellus haud procul Canu-
ab Annibale in castra fugatur, C. Bebio Pam-
ilo, L. Aemilio Paulo, Coss. Lanuuij simulacrū
onis lacrymauit, tum Ligures victi in Roma-
rum ditionem venerunt. P. Plautio, M. Fuluio,
ss. Veijs oleo & lacte pluit. Anno salutis hu-
næ circiter LIII. in Britannia, antè per dies
quot, Oceanus cruore visus est fluere, quàm Ro.
esidij facta fuerit occisio ab insulanis, qui subi-
rebellarant. Circiter annum salutis DLXX. è
lo sanguis manasse dicitur: quum per idem tem-
s, Longobardi, duce Albuino, sese in Italiam ef-
derunt, vbi amplius CC. annis postmodum re-
num obtinuerunt. Cæterùm ex cōiectu oculorum,
abituq; oris, ista tibi stomachum facere conijcio:
uare ne tibi molestiæ sim, plura id genus porten-
a, quæ innumerabilia eiusmodi occurrunt, propo-
endi studio libenter supersedebo: mittamq; mul-
a, quæ admirabilitatem magnam facerent. ROB.
ertè iam sapis. nam si multus in his explicandis

p dæmo

dæmonum potius quàm hominum in nulla mem
ria auditis somnijs esses, & mihi & eis qui pos
legerint (litteris enim hos tridui sermones nost
non dubito quin aliquando mandaueris) nausea
moueres. Sanè hactenus bene res se habuit: qu
pe tu præclarè istam nostram comœdiam absol
sti, cuius, vti scis, in fine fabulæ lætitia peculia
est: siquidem in isto extremo actu nihil non ri
culum, nihil non fictum, nihil non vanum, & d
nique nihil non efficax ad mouendum risum e
stit, quando non modò fabulosis inaudita, sed i
credibilia improbabilibus intexuisti. Bone De
quis vnquam audiuit bouem loquentem? aut
dit carnis, terræ, sanguinis, olei, lactis & lapid
imbrem, vel fluuium, seu simulacra lacrymant
vel scuta cruore sudantia? Nulla nempe in ijs n
modò veri effigies, sed ne vmbra quidem, aut im
go apparet. At tute hercle, qui bonam Christi
ni orbis partem peragrasti, dicas quæso, vidi
vspiam tale quid? Taces? gaudeo: plus vtique v
ritas, quàm eiusmodi nefaria vanitas, vt vide
apud te ponderis habet. Ergo ista omnia qu
nunquam facta constent, neque fieri poßint, dic
mus mõstra, ostenta, prodigia, portenta? Nihil pr
fectò minus, sed mera portentorum interpretu
pigmenta: quorum sententia etsi planè ioculator
est, nihil habendum monstrum, siue portentũ, qu
fieri poßit: quam nos antea, quia in rem nostra
conueniebat, facile in eos contorsimus, ac nunc p

nit

...s infirmabimus, hoc pacto: Ergo quod fieri non ...st, si fiat, id portentū erit, cuiusmodi sunt quæ ...er exposuisti. Sed si fieri non potuerit, quomo... ...et, nisi illud factum esse confingatur? atque sic ...ictio sola est portentorum parens: namq; omnis ...urum, vatumq; conatus eò pertinet, vti diuini... ...s scientes videantur. Ita bos tua loquuta fer... ...: sed quid locuta sit, nullus auctor tradit, pro... ...ea, quòd nemo verba audiuit: mugitum pro ...bo, quisp am insanus vates interpretatus est, ...fortasse fando audiuerit asinam Balaam olim ...utam, quo ita religionem æmularetur. Verùm ...a, vt in Numerorum libro est, iussu Dei, ver... ...protulit: bos verò ista, astu hominis loquuta ...tur, quæ more suo mugiuit, quando verba nus... ...m ponuntur. Alia autem eiusdem generis sunt, ...st, nulla, quum fieri posse desperentur, præter il... ...vltimum, quod narrasti, interdum pluisse la... ...ibus. nam Plinius libro secundo, cap. 38. id fie... ...on inficiatur, inquiens: Quin & ideo lapidibus ...ere interim, quòd vento sint rapti, & multa ...iliter. Hæc ille. Ea ratio potest vel ad terræ im... ...m valere: nam satis constat, puluerem, qui ter... ...minuta est, ventis in aërem ferri, atque instar ...uiæ in terram decidere. Sed etiam aliorum mi... ...bilium aliquam rationem redditam volo, vt ne ...ar Sisyphium cepisse laborem, qui hactenus cæ... ...a veterum superstitionum argumēta ritè refu... ...uerim, postremò non habeam quæ dicam, de causa.

Cur vulgus hoc portentum credat.

Nota. causa opinionis vulgi, quam stultè imbiberat, eiusmodi imbre mõstrifero. Sanè terra parens rum cùm multa alia, tum aquam pluuiam in p mis colorat: si enim rubrica sit, imbrem fluent reddet rubrum, similem cruoris: si alba, lacteu similem lactis: si pinguis, vliginosum similem ol Ac ita decoloratio ex contagione terrena, error olim mortalibus nimis credulis attulit, vt crec rent per eas rerum similitudines, deorum consil sibi patefieri. Sudor verò & lacrymæ ex viuis co poribus sunt: sed humor extrinsecus allatus, v lut in parietibus videmus, vtrumque imitari p test. Quamquam id humanæ potius fraudis op fuit: quod memoria quoq; nostra factũ scimus. e

Nota. enim vidi simulacrum Deiparæ, eiusmodi lamei tatione insigne: quippe quod cuiusdam monac pecuniam ita corradentis artificio, in annos sing los, Martio mense, lacrymabat, palmite vitis tergo in foramen quod ad imaginis oculos pertin bat, inserto: sed dolo comperto, scelus auctori fra di fuit. POL. Causam certè magna cura inuest gasti, atque enodatè & diligenter exposuisti, qu adductus, tecum iam consentio. Verùm reliquu

De sortib. est, vt de sortibus aliquid disseramus: quò nihil si quod mox in nostro sermone desideretur. RO Aliud ex alio apud te semper incidit: quî fiet, tandem aliquando hunc conficiamus sermonem, nunquam non eodem reuolueris? Credis rem pari momenti fore, vt de sortibus disceptemus? quaru

t

[..]iginem libro de Inuentoribus rerum primo, [..]te vltimo, si bene recordor, apud Latinos ex[..]se prodidisti: & eas Cicero suo tempore, vt fal[..]as ad quæstum ac errorem inuẽtas, penitus ex[..]sas affirmat, quòd in eis temeritas & casus, non [..] ratio vlla, aut consilium valet: ergo non est [..]d nunc illas ipsas in memoriam nostra dispu[..]one redigamus. Quare noster labor decursu lõ[..]rationis exantlatus, hîc iam consistat: nec tu [..]tuo iure, tametsi in isto regno tuo es, sumas, vt [..]s me nouis semper disputationis laqueis, multa [..]contando, irretitum tenere. POL. *Hunc extre[..]m actum ne missum facias, oro. nam in eo tan[..] erit voluptatis atque vtilitatis, vt facilè di[..]rus sis, me veritatis cupidiorem quàm cõtentio[..] pertractationem huiusce rei iniecisse, qui non [..]oro quàm multa in sortiũ vsu peccentur.* ROB. *[..]n luctabor tecum, Polydore, amplius. Reperio [..]ud Platonem, primo de Legibus, deinde apud [..]igenem super Iesu Naue, homilia 23. duplex esse [..]tium genus: vnum humanũ, alterum diuinum. [..]d de hoc primùm. Sors diuina definitur esse Dei [..]licij index, antea multa prece & obsecratione [..]rum qui eam exquirunt, petita. Sic per Mosen [..]eus mandauit Aaron, vt sortitò hircos legeret, [..] Leuitico, cap. 16. inquiens: Loquere ad Aaron [..]trem tuum. & subiungit: Suscipiet ab vniuersa [..]ltitudine filiorum Israël duos hircos, pro pecca[..] & vnum arietem in holocaustum: quumq; obtu-* Sorks genus 2.

lerit vitulum, & orauerit pro se & pro domo
duos hircos stare faciet coram Domino in ostio
bernaculi testimonij, mittensq; super vtrunq;
tem, vnam Domino, alteram capro emissario
ius exierit sors Domino, offeret illum pro pecc
&c. Sic Moses, ducta sorte, diuisit tribui Rub
& tribui Gad, & dimidiæ tribui Manasse, qu
popo scerant trans Iordanem, terram. Sic Iesus
ue suo populo ait: Mittam sortem, & proferan
conspectu Domini sortem: si vos tamen prius
scribetes terram, attuleritis descriptionem eius.
ita post hæc, sortibus mißis, hæreditas populo
distribuitur, & agitur sors ista, secundùm præ
ptum Dei. Ac ita septem tribubus Beniamin,
meon, Isachar, Zabulon, Aser, Neptalim & D
possesßio terræ tradita est. Quid, quòd vel a
gentes Dei nescientes, in re dubia sortiri consue
rant? quum enim Ionas propheta fugiens à fa
Domini, Tharsum nauigaret, & tempestate su
tò orta, nautæ per sortem quærerent, cuius ca
tantùm impendêret periculi, cogerentq; Ionam
gare Deum suum, vt id indicaret, nutu ipsius D
cuius volūtate ea omnia gerebātur, ita accidit,
sors super Ionam ceciderit. Item in Actis legim
Apostolos multis precibus egisse apud Deum,
significaret, quem vellet virum in Iudæ locum s
rogatum: & emißis sortibus, Matthiam subs
tuisse. Sed quid multa? iam intelligis sortem di
nam esse, & omnibus precibus petendam, vt
q

d quærimus per ſortem, conſequuti Deo acce-
n referamus. Humanum verò ſortium genus
quo vtuntur ſortilegi illi, qui omnem rei euen-
temerè ac inſipienter taxillis, teſſeris, ſchedis,
uibus nomina ſortem expectantium inſcripta
t, digitorum micatione, ſurculis imparibus, &
le eiuſmodi puerilibus modis, in fortunã & ca-
conferunt, nihil interim à Deo poſcentes, vt
bene cadat. Quæ omnia, vt humanæ ſtultitiæ
na, Chriſtianis legibus vetita ſunt: quò nõ ſint,
credant his modis diuinam exquiſitum iri vo-
tatem. Sed violatores legis nunquam deſunt,
ales ſunt etiam nunc, qui quum aliquid ſint a-
ri, ita augurantur. Aperiunt enim ſubitò codi-
n Pſalmorum, vel Poëtæ cuiuſpiam, & quem
mùm intuentur verſum, illum interpretantur:
prout in eo res læta aut triſtis contineatur, ita
um negotium commodè vel perincommodè caſu-
m ſuſpicantur. Ita legimus apud Aelium Spar-
nuni, olim Hadrianum per ſortes quæſiſſe, quo
ſe animo eſſet Traianus Imperator: & verſus
rgilianos intuitum, in ſpem potiundi imperij ve-
ſſe. Fuerunt verſus:

Quis procul ille autem, ramis inſignis oliuæ
Sacra ferens? noſco crines, incanaq; menta
Regis Romani, primam qui legibus vrbem
Fundauit, Curibus paruis, & paupere terra
Miſſus in imperium magnum.

uanto nempe rectius facerent, ſi inuocato numi-

ne diuino, in prospiciendis rationibus constitue darum regendarumq; rerum suarum inhærere Fuit præterea alius apud veteres sortiendi mos, quo Cicero in Verrem meminit, qui etiam nūc s uatur: & id quidem, quemadmodum multi re tur, haud contrà, quàm lex iubeat, si mens sortie tium recta sapiat: id quod modò demonstrauim Verbi gratia: Quum aliquis magistratus aut pr fectus sit eligendus, inuidiæ vitandæ causa, suffr gijs duo trésve renuntiantur: quo facto, res ad so tem vocatur: & quot renuntiati sunt, tot sortes hydriam conijciuntur, ac ita cuius nomen exit, magistratum, vel præfecturam habet. Ac demu de quauis re, sortibus consultabant. Sic Cæsar t statur, quum in fine libri primi de bello Gallico l quitur, de M. Valerio Procillo ab hostibus capt inquiens: Is se præsente, de se ter sortibus cōsultu dicebat, vtrum igni statim necaretur, an in aliu tempus reseruaretur: sortium beneficio se esse in columem. Et hæc raptim de sortilegio. Iam vsq; a extremum tempus diei colloquuti, hinc intrò disce damus: quum triduo in hoc familiari sermone rit consumpto, mihi, vt scis, cras meum iter ad Acade miā Cantabrigiensem, quæ propè bidui abest, con ficiendum sit. Tu verò vale, & quum per negoti licitum fuerit, quæ in præsens multis verbis inte nos cōtulimus, poteris in posterū tempus, tua breu ac eleganti scriptura, alijs legenda prodere.

FINIS.

CLARIS

CLARISSIMO VIRO, D. *Lucæ Gaurico philosopho, Philippus Melanchthon* S. D.

*

IAM olim te, propter doctrinam, & arcanarum rerum scientiam, vehemẽter admiratus sum. Extat enim carmen quoddam tuum, in quo unt vaticinia de futuris Europæ mori s: quæ ita comprobauit euentus, vt non ùm προγνωστικὸν, sed etiam historiam ha m rerum multo antè scripsisse videaris. eque verò dubium mihi fuit, quin cum nta doctrina etiam summa humanitas niuncta esset. Nunquam enim à perfe a doctrina diuelluntur cæteræ virtutes, æ in viro bono requiruntur. Atque his risimile est maximè præditos esse eos, ui cùm vera vaticinentur, habere quæ am diuinitatis cõmercia, iudicandi sunt. ed nunc extat apud me tale specimen hu anitatis tuæ, vt ingratissimus, ac planè treus iudicandus sim, nisi quantũ te pro ter excellentem doctrinam admiror, tan um etiam propter mirificam bonitatem

amem. Nam quod ad me de maximi
bus grauiſſimè ſcripſiſti, quodq; lit
addidiſti themata, quorum mihi cogn
perneceſſaria eſt, facile perſpexi inſig
humanitatem tuam. Vtrunque autem
co ampliſſimi muneris loco, & inter e
μήλια reponam, quæ mihi ſunt chariſſi
Porrò has litteras ad te publicè ſcripſi
vbique extet aliqua ſignificatio meæ
te gratitudinis. Addidi autem eam h
libello, quem non aliam ob cauſam a
mitto, niſi quòd arbitrabar tibi hom
philoſopho, voluptati fore, ſi quos & in
natione, non dico eruditos in Philoſop
ſed ſtudioſos philoſophię exiſtere audie
quiq; ad veterem ac veram philoſophi
colendam totos ſe cōferunt: qui plurim
profecturi videntur, ſi ſtudiis eorum c
tinget otium ac publica tranquillitas. N
que verò iuſtius vlli hoc genus ſcriptor
offertur, quàm tibi, qui cùm Principem
vniuerſa philoſophia locum teneas, hic
tus ordo eorum, qui has litteras appetu
te colere, ac omni officij genere ſtudiu
tibi ſuum declarare debet. Ac ſi rectè n
ui auctorem huius ſcripti, & amicitia
tuam maximè expetet, & tibi libenter
toto ſcripto iudicium permittet: qui cù
quidem veteri & Academico more diſp

& dum asseuerandi arrogantiam vitat,
τέχν, colligat vndique quid aut senserint
, aut ipsi probabile videatur, mira co-
& varietate institutã causam ornauit.
m vt gustum operis præbeam his, qui-
; non vacat euoluere totum : locus est
ıd Plinium, qui mirum in modum exer-
ıt eruditos, cùm ait : In occasura parte
li non existere cometas. Hæc verba pru-
tissimè iudicat auctor huius disputatio-
s, ex Aristotele sumpta esse, sed non satis
lucidè conuersa. Sunt enim hæc verba in
eteoris Aristotelis, περὶ ς δ' τούτοις ἅπαντες οἱ
θ' ἡμᾶς ὁμμιλοί, αὐτῷ δύσεως ἠφανίσθησαν.
bi non hoc sentit Aristoteles, cometas
ó apparere in occasu, sed sæpe supra Ori-
ontem dissipari, euanescere, atque extin-
ui. Quod si hoc modo Plinium accipie-
ius, nihil habet incommodi. Sed pleraque
ia inuenies, si quando ipsam disputatio-
em per otium inspexeris, ex quibus dili-
entiam auctoris, & doctrinæ copiam exi-
imare poteris. Illud autem abs te peto, vt
ùm hunc libellum accipies, hoc consilio
ræcipuè tibi mitti statuas, vt tibi osten-
damus, nos amicitiæ tuæ, propter ex-
cellentem virtutem ac doctri-
nam tuam, cupidissimos
esse. Bene vale.

IOACHIMI CAME RARII NORICA, SIVE de Ostentis, ad Cl. V. Andream Fuxum,

LIB. I.

MISERI & infelices homines pauci inueniuntur, Andrea Fu quos neq; Dei metus, neq; ho num respectus mouet, neq; retin quo minus in contemptu & de cientia vtrorumq; vitam degant. Qui ferè tam cùm se tales esse testentur, re quidem ipsa a alij etiam confeßione orationis, beati sibi præ c teris videntur: soluti, vt ipsi aiunt, grauißim vinculis & oneribus, metu ac molestia: quoru illum reiecta opinio Religionis abstulerit, ha non admittat neglectio hominum. Atq; id qu dem ipsum multo est nocentius, ita vt in mor persuasio valetudinis, cùm non solùm non care malo, qui illius magnitudinem non videat, se propter ignorationem eam miserrimus iudicand sit. Quemadmodum enim Hippocrates scribit, c ægrotanti nihil doleat, eum animo laborare: it quibus propria vitia occulta & incognita sun

an

tiam pro virtutibus ducuntur, non modò co-
ione & sensu falluntur, sed rationis, senten-
mētis sanitatem amisere. Qua tamen, quam-
flicta remanente, vt dum in corpore anima
, spes remanere debet: verùm extincta &
pta, cadit etiam hæc, & tanta ruina oppressa
escit. Quod quid miserius ac calamitosius esse
t? Ac scriptum quidem apud Menandrum
pimus senarium huius sententiæ,

on est miser, nisi esse seipsum qui putat.

, quatenus primo intuitu apparet, minimè
putanda est. Nam neq; libidinosi, neq; aua-
eq; peculatores, neq; multi alij scelesti, mise-
ent, quos non statim facinora insectantur, ac
us potius interdum diutißimè blandiuntur.
rsus autem præclarè nobiscum ageretur, si
io, res per se inanißima, miseriam auferre ac
ellere posset. Sed res aliter se habet: neq; enim
r scelera ac flagitia consistere felicitatem, neq;
voluisse intelligi prudentißimum Poëtam,
timandum est: cuius tanta profectò vecordia
fuit, vt insipientiam, quo nihil peius neq; pe-
entius est, in flagitijs & audacia tueri vellet.
ctum igitur illud, non hoc quidem docere vult,
contra aduersitates & casuum tristitiam vti-
imam subiectionem continet, qui multos in
a sæpe pertinacißimè vrgent: neq; erigere sese
confirmare patiuntur. Sunt enim non pauci,
felicitatem & miseriam non suo merito, sed
fortuna

fortuna & casu metiuntur: quod est fallacißi
Nam quod ex Solonis carminibus memorat
Multi sunt inopes iusti, iniustiq; opulenti
id de alijs succeßibus etiam verum est. Na
multi mali, honores, famam, gloriam conseq
tur, cùm his boni careant. Et boni in tenebr
neglectu, etiam infamia & odio aliorum plu
versantur, cùm hæc malos non attingant. Q
non debent ij qui in dementia sua quieten
suauitatem vitæ ponunt, arbitrari, habere pa
num vesaniæ suæ eximium Poëtam: neq; illa
consueuisse in dementia eos ponere dixi, poss
ea consistere & permanere: nisi fortasse hoc
bitrari debent, quo errent magis, maioreq;
damno suo. Cùm enim, vt Euripides inquit,

Vniuersam domum perdere vult Deus,
Causas prius, cur perdere videatur, creat.

Inter quas hanc ego, talis opinionis, id est, v
niæ, vecordiæ, furoris, præcipuam duco: de n
enim plus acceptum vnquam damni, maliq;, f
do legendóve compertum est. Hæc regna, vr
maximas familias funditus euertit: hæc quasi
cæcatos in exitium intrudit stultos mortales: c
quò ferãtur, nõ cernũt antè quidẽ, quàm eò pro
psi sint, vnde salui & incolumes redire nõ poßi
Quòd si horum capitalium errorum veniam al
tamen mereretur, poterat fortasse ignosci conte
ptioni hominum, & neglectioni societatis natur
lis, maximis profectò & atrocißimis sceleribus f
rens

r humi, & in terra rabie sua lacerantes ra, leges, non solùm illas scriptas & promul-, sed insitas & infixas mentibus nostris. Ve- Deũ esse qui humanis rebus præsit & mode- illos negare, ac cœlũ facere disputationũ & nũ immanitate vacuũ, hoc demũ auditu hor-, assensuq́; nephariũ est, hoc tolerari nequit. enim iniuriam cõplectitur nostrã, aut aliorũ hominum tanquam fraternam: sed parentis, uidem communis omnium, cuius fama, aucto- e, nomine violato ac subuerso, quicquid san-, honestum, pulchrum, est, simul ruat ac de- tur necesse est. Hos igitur contra numinis s conuocanda omnium bonorum opera, quæ pponatur: non, quo ipsi tam improbè senti- sistant, quod vix sperandum sit, morbo o- n medicinam superante, sed ne cui imperitiori ent, & in fraudem indoctos illiciant.

fuere ex veteribus quidem Philosophis pro- atores illi voluptatũ & libidinum, qui deos querent sanè verbis, re ipsã tollerent. Quos deo tantùm impietatis arguerim, quòd deos l agere, nihil moliri, non animum ad res hu- as aduertere dixerint: cùm, si censerent, nihil us statuerent, vnà cum aliјs implentes cælum nibus deorum, sicut fecerunt. Neq; illis me- s aut sapientiores Stoicos duxerim, qui asse- es diuinam prouidẽtiam, infinitamq; deorum am coërcentes, naturalibus rebus declarare

volue-

voluerunt diuinitatem. Quid enim est hoc
Duo esse initia rerum omnium, quod age
quod pateretur: ac pati quidem materiam
deam etiam nominarunt, quæ sit expers q
tis: agere in illa mentem, ipsi λόγον voc
est, Deum. Ac hos, quorum propter nobi
mentionem feci potissimum, non ideo t
damnauerim impietatis, vt aiebam, aut
uerim, quòd de dijs senserint vel peruersè
modiusculè: quin potius & hos & omne
quamuis consuetudini, vt opinor, remitt
uinitatis aliquid propter illam opinionum
cipationem, vt Cicero πρόληψιν interpr
est, cum Diagora & Theodoro traho, q
dam, & nullo quasi inuolucri intecto sent
suam protulere. Non video, cur minus
habendus sit, qui de Deo falsa, ac qui
prorsus esse decernat. Quæ quamuis ita se ha
vt impios meritò, numinisq; euersores dicere
eos quoq; qui à vera illius cognitione rece
siue decepti ipsi lenocinijs cogitationum su
siue seruientes popularibus persuasionibus,
in hoc, Deum omnino negare esse, aut h
procurare, longè profectò longeq; plus ine
riæ, mali, detrimenti, quo maior tali o
furor & immanitas subest. Quid enim ob
turpitudini, atq; ijs malignitatibus quæ l
neq; solent neq; possunt cohiberi, si nulla n
mana animaduersio metuatur? Quæ spes

dubijs & difficilibus, si non nisi humanam
sperabimus. Cùm ferè miseros & afflictos
à coniunctißimo quoq; videamus: ita fit, vt
nem diuinitatis conuelli exitiale sit morib.
, artibus, rebus bonis omnibus. Nescio enim
acto illa etiam aliena à veritate, quod mi-
e videri poßit, hominum animos ad actio-
honestatem & virtutem excitat, & eri-
quasi à solo in sublime, neq; sinit, vt sic lo-
obrutescere. Quid opus est testimonijs? Do-
hoc omnium gentium annales, neq; est cur
us abeamus. Nostra natio nostraq; ætas vti-
non probarent. Quanta cum spe superioribus
proferebant se studia ac artes? quāta vide-
r moribus vitæq; parari cultura? quæ in præ-
a, quæq; in posterum præsidia rebus publicis?
subitò ab audacibus & vesanis quibusdam,
dolerent pristinos errores sententiarum ac
suæ accusari, immissa superbia ac fastus con-
Deum contraq; homines, prostrauit omnia, &
erba, vt dicitur, segetem extinxit. Nunc igi-
virtutis cura nusquam, nusquam studiorum
s: iacent derelictæ artes & litteræ. Morum
ra etiam in laude, inscitia in honore est. Neq;
e dictu est, quò processerit non longo temporis
io hominū labor, vt eßet deterrimi, neq; factu
ndū in talibus sordibus versare stylū. De ne-
tem, & interitu bonarum litterarum & stu-
um nostrorum, quid querar? quid clamem?

vt dolor scilicet meus inimicis lætitiam par quem quidem premam, dißimulare penitus queo. Neminem profectò ex omni multitud hominum non pudet nunc moderationis, contin tiæ, frugalitatis. Quis non sese, quantus est, probitate occupat? Manus iniurijs & violen inquinantur, oculi insidiantur pudicitiæ, bon alienis. Vultus fraudem tegit, lingua struit tuetur: pectus & cor nocte dieq; consilia agit callida, versuta, nefaria. Inter huiusmodi poßint esse, qui humanitati, quiq; ingenuis sciplinis operam nauent, quive potius ad v sanctimoniam & eruditionem, quàm audaci ac feritatem educant liberos suos?

Quare, neq; enim talis vnquam furor dura diu, non dubiè impendet aliquod non medio neq; vsitatum infortunium, cùm pœnam tand infliget Deus humanæ malitiæ hoc grauiore quo lentior fuerit. Ac præsagit id quidem pr dentum virorum animus iam dudum. Signific tur autem plurimis & diuersorum generum p digijs, quæ nostra ætas vidit innumerabilia, crebritate admiratio penè & insolentia excu sit. Quid enim memorem obscœnos fœtus? q terrores ignota de caussa, strepitus sonitusq; morum, clamorumq; ac ruinarum fragores? cœlestia respiciamus. Vidimus deliquia lumin ingeminari, facies insolitas in aëre & nubil notauimus, flammeos enses, cruces, hastas. Q

l

mnibus quasi coronidẽ his diebus impositam,
m ex earum numero, quas Cicero crinitas
t, vel, vt aliqui malũt, cincinnatas, nos quoq;
sine horrore aspeximus. Quæ profectò vltimæ
nonitionis, quasi emissa vox clamat, in foribus
se quod in nos diuinitus mouetur.
endebat illa ad æquinoctialem circulum per
sentem, mirabili cursu, cùm quidem primùm
bis conspecta stetisset infra Helicen, qua ferè
e cauda inchoatur: siue malis temonem, quò
sus splendor porrigebatur. Tum igitur in si-
Leonis includi notatum est, à quo lapsa, perq;
inẽ lata, in libræ siue iugi extremis partibus
nopere deficiens, singulis noctibus euanuit.
erat illa sanguinea, neq; densa luce, sed igneo
dam & candente pallore. Splendor, quem di-
us animaduersum, in Helicẽ porrigi, abibat ad
ntem, sic vt initiò leuiter, mox magis atque
ris imminutus, ad meridiem se flecteret, defi-
sq; planè contra hybernum ortum fuit.
Atq; nuper cùm in hortis apud Mylium essem,
ignotum tibi virum optimũ ac doctissimum,
iq; Hessus noster & Michaelis, ac alij soda-
nostri, his de reb. inter nos, ita vt fit, varios
nones habuimus: quos ego postea memoria col-
os, mãdaui litteris, & ad te misi, studiosiss. bo-
um artium, & propter illarum cultum nostri.
od, cùm alijs de rebus antè quoq; fecissem, &
gratum esse studium diligentiamq; sensissem

*meam., hoc in præsentia feci accuratius, quo m-
teria, vnde id excuderetur, præclarior videbat-
Nascetur autem expositionis de ipsis adeò serm-
nib. initium. nam cùm apud Mylium, vt dixi
hortis, de conspecta stella & terribili longitudi
ac palliditate sua ac capillo mētio habita esset,
hospes: Quando igitur nunc otiosi sumus, & co-
fabulandi gratia conuenimus, quid prohibet, i-
quit, verbosius, non quidem de vno hoc gene-
sed alijs quoq; ostentis quærere? Nihil quidem,
opinor, inquit Hessus. Si tamen nunc de hoc g-
nere potissimum, & quasi quod instat agam-
quis enim paucis explicet omnia, cùm vna h-
pars satis exercitura videatur, non me sanè,*

-Quem Parnassi deserta per ardua dulcis
Raptat amor:

*Sed istum, inquit, Michaëlum ostendens, quo n-
mo est talium quoq; rerum intelligentior: que
nisi fallor, si excitauerimus, aures nobis sua loqu-
citate bene complebit. Atq; ita in risum Hes-
oratione desinente, Ego, inquit Michaëlus, m-
dò per vos liceat, vlciscar dicacem vatem, cù-
quidem quomodo possim, ipse indicarit. Audie-
enim quandiu non volet, quia dixit quæ voluit.
Tum hospes: Maximè, inquit, licebit. Sed qui-
Ioachimus? ait. Id scilicet ipsum, inquam. se-
mihi in mentem venit, faciendum vt leges priu-
dicendi ferantur, quàm ad rem accedamus. Qu-
igitur, inquit Hessus, proponet potius, aut meliu-*

quàm

ùm hospes, vt nos populus scilicet iubeamus.
litis igitur iubeatis, inquit Mylius, vt Mi-
iëlus incipiat nobis exponere caussas, naturas,
ectus talium signorum: sic quidem, vt in primis
hoc genere, quo de propositum est, disserat. Post
em Ioachimus aliquid afferet in medium ex ijs
eris, quas solas vult videri, non quidem nosse,
cupere & appetere. Pueriles, inquam, Myli,
aptas naturæ meæ. Non enim omnibus pennæ
tæ sunt, quib. in altum, perq; mare ac terras fe-
ntur. Hæc nihil ad leges, inquit Hessus. Quibus
m oratio duobus istis solùm tribuatur, nobis ne
erdictũ erit, si quis quid forsã interrogare velit?
on erit, inquit ille, sed interpellare ius esto. Vtar
o hoc iure, inquit Hessus, sed parcè. Cùm hæc ab
ijs quoq; approbarentur, Anne nos, inquit Mi-
aëlus, inuiti lege tenebimur? Quám ne, inquit
e, tulit hospes, sciuerunt conuiuæ. Optimam &
nctiss. legem, inquit. parebimus ergo, vt pro hoc
iam (me autem intuebatur) respondea. Quem
tẽ me esse putetis in harũ rerũ scientia, vos vi-
eritis: ego quidẽ quod possim, quàm sit exiguum,
ptimè noui. Tum Hessus, illud igitur auemus au-
ire quod nosti. Audietis ergo, inquit, me tan-
uã recenter aliquẽ è Mathematicorũ schola pro-
ressum, disserentẽ tenuiter & minutè de re pro-
osita. Non quidẽ expedientem se ex infinitis dif-
cultatibus, sectatione vllorũ Philosophorum ali-
ua certa, tanquã filo, sed per omniũ placita & di

ſputata errantẽ, atq; ita tendentẽ ad exitũ nõ ... ſeuerationis vlla de re, ſed expoſitionis, vnde qu... aſſumat quod maximè arrideat, vel veriſimile...

Conſtituemus autẽ, ne me profeßionis meæ ob... tum putetis, quid eſſe, de quo loquimur, velim... quod in omni diſputatione omiſſum, confuſionẽ p... rit: vt quid oſtentũ vocemus, planum ſit. Id en... placet eſſe quiddam nõ naturalis qualitatis, qu... in cælo ſiue aëre apparens, animos hominum in... lita facie commoueat: ſiue, vt breuius eloquar, ... leſte prodigium. Nominatur autem diuerſis nom... nibus, pro ſimilitudine aliquarum rerum quas ... fert, vt paulò pòſt dicemus: ſi prius de ijs quæ ... cælo viſuntur, quædam quaſi præfati fuerimus. ... cùm illud ſpectabile ſit, noctu dieq; pulcherri... ignibus, quorum alij ſint luminum, hoc eſt ſolis ... lunæ: alij ſtellarum quinque, quas errãtes vocan... minime apto nomine, vt Plato ait, & illarum q... fixæ dicũtur: hæ, quia certa perpetuaq; ratione ... via ipſas ſtare, moueri, meare, remeare, homin... diligentia & induſtria obſeruauit: cumq; earu... aſpectus conſuetus, & quaſi familiaris ſit, vul... quidem admiratione ſui tenẽt neminem, neq; po... tendere quicquam putãtur, niſi quatenus de ipſ... rum coloribus & ſtatu de tempeſtatibus con... cturas ruſtici capiunt. At ſapientibus illius obſe... uationis, quam aiebam, certitudo peperit ſcie... tiam, quam Aſtronomiam nominant. De qua i... Chaldaicæ prædictiones naſcuntur, earum rerum ...

qu...

...s res ſyderum naturæ & vires effecturæ ſint.
...s tam certas eſſe volunt, vt à rebus retrò ad
...ientia eas ſydera, redire ſe poſſe profiteantur,
...non minus quàm ſi tempus natale indicatum
...vitæ curſum & fata canere poſſe glorientur: ſi
...e curſus demonſtretur, ad natale tempus, rele-
...do effectiones ſyderum, peruecturos ſe aſſerant.
...ut factitaſſe Tarutium Firmianum traditur,
... ex Romuli rebus geſtis, vita, morte inuenerit
...n ſatum Olympiadis ſecūdæ anno primo, men-
...die vigeſima tertia, eius quem Aegyptij Chœac
...ent, hora circiter tertia, qua quidem totus ſol
...curatus fuerit. Natum autem 21. die menſis
...oth, ſub ortum ſolis. Tum Heſſius, Ego, inquit,
...bara menſium nomina agnoſco, & quidem
...quiſiui aliquando, quæ quib. Latinorum nomi-
...us poſſent reddi. nam cum illis rationem an-
...duertebā quodam modo congruere, alienam à
...eca. Cupio igitur nunc, ſi videtur, audire ex te,
...os tu iſtos mēſes fuiſſe apud Romanos autumes,
... aut conuenire iudicia noſtra ſecum gaudeam,
...t diſcam, doceámve quod neſcimus vel ego vel
... Faciam, inquit ille, vt iubes. Mihi enim du-
...um non eſt, quin menſis is quem Thoth diximus
...ud Aegyptios eſſe, autumnalis ſit, & quidem
...inceps, vt ad Septembrem pertineat. Et hinc illi
...idem exordium anni duxere, ſingulis menſibus
...ginta dies impertientes, vt Herodotus ſcripſit.
...c erit alter quem Chœac vocant, hyemalis, &

ipse princeps, adq; Decembrem accedet. Aliqu
tamē dieb. antè quàm apud nos capietur initium
si omnia apta & congruentia esse placebit. Pla
mecum facis, inquit Hessus. nam ita Græcu
epigrāma reddimus, in quo describitur, quid qu
busq; mensibus Aegyptiorum fieri soleat, vt illu
Septembrem, hunc Decembrem faceremus. Sed
Græcam rationem, quæ diuersiss. est, optarim sim
liter explicari. Intelligo tamen nunc fieri non po
se: reseruemus igitur in aliud tēpus. Licebit enim
inquit ille, de his rebus colloqui, cùm libebit. S
versus quæso illos tuos memora, priusquā ad pr
positum reuertar. Quod cùm omnes, vt faceret,
raremus, tum ille infit:

Primus Thoth docet in vites immittere falcem,
  Septembrem hunc mensem dicere fortè queas.
Innumero captam prædam fert pisce Phaothi,
  Hæc etiam October munera noster habet.
Pleiadū graue sydus, Athyr consurgere monstra
  Qui dictus Latia voce Nouember erit.
Viuida frugiferis Chœac sata monstrat in agris,
  Atq; etiam nobis ista December agit.
Tybi magistratus quos eligit induit ostro,
  Ancipitem Ianum lingua latina vocat.
Multiuagis sulcāda Mechir docet æquora nauti
  Tunc referunt nostri februa sacra dies.
Induit arma viris Phamenoth horrentia Martis
  Inde etiam Latij nomina Martis habet.
Nuntiat herbiferi Pharmuthi tempora veris,

Omni

omnibus Aprili gratia maior inest.
ua falce Pachon flauentia demetit arua,
Hunc nobis Maium dixeris esse licet.
ctilegum tempus prædicit adesse Payni:
Qui tibi, si dubites, Iunius esse potest.
rifer vuarum dominus est gratus Epephi,
Hic quod habet nomen debet Iule tibi.
ifici Mesori vada fert vndantia Nili,
Augustū hunc mensem tempora nostra vocant.
Michaëlus regressus in locum disputationis,
le discesserat: Isti igitur, inquit, ignes, quia
tati oculis nostris, & quasi stati obuersantur,
la afficiunt vulgus neq; admiratione, neq; me-
neq; vllarum rerum tristium lætarúmve expe-
tione. Præter autem hos alij interdum emicare,
geq; subter syderum loca quasi ignotas vias a-
re: neq; stellæ esse, à plerisq; omnib. naturalium
um peritis traduntur, sed quædam in aëre spe-
s & expressæ imagines, sicuti in speculis red-
ntur, quæ omnia communiter μετέωρα appella-
nt: nominibus autem certis discreuere, pro eo atq;
iquarum rerum similitudinem haberent, iubar,
atum, trabes, dolia, capras, dracones, hastas, cly-
os, columnas, tubas, lacus, cometas vocitantes.
aq; æterna esse naturæ opera, visum illis, lumina
lis & lunæ, & reliquas stellas. Quæ verò extra
æc in cælo visa, ignium nobis obijcerentur, ea &
bitò temereq; nata, &, quod consequens sit, eua-
ida esse. His inuenti sunt, qui alicubi refragaren-

tur, vt dicetur. Prius enim exquiremus in illis n
minibus ostentorum (ita enim generaliter pote
mus nuncupare) differentiam notatam & tradit
Duo autem genera illorum perhibentur: traiecti
num vnum, alterum crinitarum. Traiectiones
nostris videntur vocari, à Græcis Διάττοντες dict
apud Plinium: sunt qui discurrentes & volita
tes stellas, pro eisdem accipiant. Hi ignes diuer
formis: vt trabes, faces, iaculi, draconum, in quan
cumq; partem cæli feruntur, & quasi præteruolā
ac portendunt & ipsi quidem, vt Ptolemæus ai
& siccitatem & ventos & bella: sed tantam no
putatur ipsarum præsignificatio vim habere, at
earum quas crinitas stellas vocant: quæ & stab
liores sunt, & quasi certum sortita locum, in Se
ptentrionali plaga existūt ferè quidem. Nam A
ristoteles & in meridionali visas, sæpe prodidi
Suo etiam motu certiores facere nos de significa
tione creduntur: seu celeriter ferantur, siue segni
ter, siue etiam ita vt videantur stare. Sed vt a
illos vagos ignes, id est, traiectiones, quas nomina
uimus, paululum redeamus: non fuerit alienum
referre quid de illorū origine & natura proditum
sit. Quod non sperauerim, quamuis multis ab Ari
stotele acceptum, melius interpretaturum, quàm
doctiss. virum Pontanum paucis video fecisse: non
quidem illo interpretandi more, quo verbum ver
bo quasi annumeratur, quod puerile est, sed sen
tentias aptè & suo arbitratu explicandi. Sic au

ten

enarrans centum Ptolemæi dicta, ait: Gene-
tur & trabes & faces & iacula, quæq; alia
t eius generis, hac ratione & via. Terra solis
ijs calefacta, cùm vaporum multorum plena sit,
emittit foraminibus apertis, atq; à calore dila-
is. Quod nostris etiam corporibus accidit, vt ca-
e atq; æstu sudorem plurimum mittant. Ipsa ter-
exhalatio duplex est: altera humidior, quippe
e vaporosior est: altera siccior, quòd exusto terræ
more qui exhalat, spiritus fumidus est. Igitur
litus hinc à calore sursum raptus, vbi ad altio-
partes perlatus est, aßiduis exhalationibus au-
s, tandem incenditur, incensusq; emicat, & pro
ius longitudine latitudineq;, nunc in facis spe-
m, nunc trabis, aliâs iaculi, aliâs etiam draco-
ignescit. His expositis, tractationē crinitarum
manus sumamus. Ac de loco primùm. Quod
olemæus scribit, cometas in cardinibus distare
decim signis à Sole, hoc est vnius signi interual-
non prorsus conuenit in nostrū. Loquitur enim
tolemæus, in illa spatij descriptione de vno hoc
nere, quod in ortu atq; occasu, in ipsis cernitur
rdinibus: vbi si propius solem essent cometa, in-
rrerent in radios, ac fulgore solis hebetarentur,
aneq; latentes simul tum orirentur, tum occide-
nt. Nihil igitur hæc distantia pertinet ad alios
metas, qui in alijs cæli partibus, non in ipsis ar-
ent cardinibus. Atq; hoc disertè adiecit Trape-
untius, meo iudicio, non contemnendus interpres

Ptolem

Ptolemæi, ad illam sententiam ne quis existi
leges ferri cometis, nequis longius vno signo di
dat à sole, aut nequi egrediantur extra signif
Porrò noster cometa, etsi in occasu vehebatur,
men non hæsit in ipso cardine, sed procul ad
ptentrionem recesserat. Quare propter latitudin
initiò, non occidit tantùm, sed etiam mane a
solem exoriri conspectus est. Ac narrauit mihi
spes quidam meus, vir doctus, se eo tempore
Baltico mari nauigantem, vbi vel clarißimè c
spici potuit, manè geminos cometas vidisse. Id
bitrabatur ipse, nec ego sane repugno, peri
accidisse, vt ex speculo redduntur imagines, a
opposita nube, non alium cometam, sed huius in
ginẽ fulsisse: sicut παρήλια fiunt, ac sæpe viden
iridi respõdere ex diuerso ipsius effigiem. Hæc p
fatus sum, vt si vel in hoc cometa, vel in quib
dam alijs, qui à cardinibus discesserunt, aut ex
signiferi semitam euehuntur, alia spatia deprehe
dantur, sciamus non obstare Ptolemæi sentent
Sed habet Ptolemæi sententia longam disputat
nem, quomodo spatia illa metienda sint, quam
præsentia non suscepi explicandam. Valde aut
miror hîc Plinium, quid ei venerit in mentem,
dixerit cometen in occasura parte cæli nunqua
esse: cũ Ptolemæus clarè de hoc genere præcipi
qui in ortu aut occasu conspiciuntur, nisi Plini
hos nõ putat propriè appellari cometas. Nam co
munis quidem omnium huius generis ignium a

pella

tio ea est: propriè tamen sic vocantur, supra
circum quos in comæ modum radij sparguntur,
hi quasi trahere videantur, cùm, vt Mani-
it,

lobus ardentis sequitur sub imagine barbæ.

de re barbatas nominarunt nostri, πωγωνίας
ci. Sequitur aliud genus, ἀκοντίας Græci, nostri
la. Itemq; aliud, illi ξιφίας, nos enses, & quos
ss illi, nos orbes: itemq; dolia, cornutæ, faces,
tæ, hirci, ab illis πιθῖται, κεραῖαι, λαμπάδες,
δς, αἶγες cognominantur. Aliqui fecere quatuor
ùm genera ignium, sicut ipsi loquuntur, qui
er naturam existerent, κομήτην, πωγωνίαν,
nam, columnam. Arabes etiam istis barbaris
inibus discrimina posuerunt, sed ea nos missa
amus. Planè, inquit Hessus: obstrepunt enim
siß. vbiq; & in Mathematicis & medicorũ
is, vbi sat fuerit nos tædium illorum deuorare.
nc lubet quærere mihi, pro concesso iure, quid
um fuisse proximè visum ignem arbitrere. An
hoc, inquit ille, etiam dicere oportet? Siquidem
rroganti respondere voles. Quid, si nõ habeam,
d certi respondeam? At quod in mentem, inquit
sus, solet venire cogitanti, promes in medium.
et igitur, inquit ille, dubitationes meas audia-
Cùm enim initio placeret crinitã hanc stellam
, quomodo propriè dicerentur, quia supra ipsum
pus erecti comæ radij videbantur, & quasi in
tice effundi, refellit me Plinij locus, qui come-
ten in

ten in occasura parte cæli negaret esse. Quod qu
quam de propriè vocatis crinitis, vt dixi, accip
tamen ne sic quidem satis explicare possum. S
relinquamus, neque pudeat nos nescire aliqui
Multò autem magis obstabat, quòd quæ propr
sint, & minus absint longè & quasi consistan
cùm huius celerrimæ progressiones essent. Delab
bar igitur ad ensem, inde radijs repellebar. Na
profectò non fuit perpetuus ille splendor, neque
mucronem fastigiatus, sed radiosus & sparsi
Huc autem maximè pallor inuitabat, & ille qu
gladij nitor: sed reiecere, quæ dixi. Reliquoru
autem generum quadrare nullum visum. Quapr
pter retinui barbatam esse. Neq; eripiat hoc mil
quod ferè corpus aiunt pogoniæ ante barbam ex
re: cùm Aristoteles simpliciter cometarum form
ita discernat, vt quibus incensus vapor æquali
circumfundatur, cometas: quibus verò in longu
extendatur, pogonias vocet. Etsi barba etiam pr
fectò secuta est. Nam haud dubiè corpus à Septer
trione sese incitauit, atque ita traxit capillame
tum. Sed nolite arbitrari, asseueratione aliqu
hoc à me dictum: in medium enim proponere ta
tum volui, & relinquere vobis examinandas c
gitationes meas. Tum ego, cùm his feceris, inquan
Pliniani loci mentionem: quiq; est non solùm
studijs, sed in omni vita candor tuus, ingenuè
confessus ignorationem tuam, nō offendêre, vt con
fido, si eum locum interpretatus fuero. Imò, inqu
ill

& ego, & sine dubio isti, magnam gratiam bimus tibi: fac modò. Id igitur puto, inquam, isse dicere Plinium, quod Aristoteles scripsis-mnes qui quidem suis temporibus visi essent tæ, euanuisse absque occasu. quod vniuersa-Plinius posuit ijs quidem verbis, quæ au-tis. Hoc ergo, inquit ille, obstitit mihi, cùm nõ rarem Aristotelis locum. Sed si hunc Plinius ranstulit, non videtur significantiam & per-icatem præstitisse. Quod nos relinquentes, re-nus ad propositum.

los ignes, maxima pars sapientum sydera ne-t esse, quorum fere rationes hæ fuere. Si, in-unt, stellæ essent, cùm cernantur manifestè in-um moueri, sub signifero debebant incedere: cometæ sua propria loca in septentrione ha-t, & quidem ita vt viam lacteam libentiss. tant. Præterea splendor & magnitudo non et eadem recedẽtibus, sed inter initia maximi tur: postea decrescit statua, donec extinguan-quod alijs stellis non accidit, quæ recedentes eri lumine videri solent. Hoc autem imprimis idum ducunt, quòd per cometas aliæ etiam læ aliquando comparuerint. Quod argumento, inquiunt, infrà esse. sed & aliæ infra alias t. Verùm nulla tamen per aliam cerni potest: ; tam penetrans nostrorũ oculorum acies est, vt stellam transeat. Quid, quòd crines ventorum tu quasi quatiuntur, & impelluntur in illam

partem,

partem, qua ventus ruit? Non etiam durant d
sed statim dißipantur. Nam quòd senis mensib
spectandum se præbuerit ille Neronis principa
visus, diceret harum rationum assertor, inter
ra & eximia esse. Itaq; illi definiunt, non ali
cometas quàm reliquos tumultuarios ignes, id
traiectiones gigni in crasso aëre: eamq; causs
esse, cur septentrionem sibi quasi peculiarem
dem legerint, vbi plurimum sit pigræ auræ. N
obstare aiunt, non subitò illos transcurrere, ac
tius ita sæpe segnes esse, vt stare credas. Ignẽ en
alimenta sequi, atq; ita depascendo proxima, q
se via aperiat, temerè sequendo ferri. Quare eti
ad Orientem tendere, contra motum cæli, anima
uersum, non quidem proficiscentes, vt stellas,
veluti flammæ proxima nutrimenta arripient
per ea labi, dum consumptis omnibus, interm
riantur. Quam ipsam rationem esse volunt, qu
aliquando diutius appareant, aliquando citò eu
nescant. Non enim eandem vbiq; suppeditare a
menti copiam, sed esse alicubi hoc rarius, alic
vberius. Itaq; & qui per occasum ad Orient
abeant tardius, quæ quasi immobiles stent, cit
disijci. Iam stellas fixas non esse, probant: qu
non stent, certo notatæ loco, neque errantes. alic
enim vel stant vel videntur stare, vt ferè qui pr
priè crinitæ dicuntur: neque vnquam motum h
bent similem errantium siderum. Etiam omn
stellas rotundas esse, cometis autem circumfun
ign

n inæqualiter, & nunc veluti in vertice ca-
scere, nunc dependere vt barbam, nunc in lon-
vibrari, nunc quasi conglobari. Hæc sunt fer-
quæ ab ijs afferuntur, quibus placet cometas
itò gigni. Quorum alij pronuntiarunt radios
dam illos efficere, qui à nostro visu refringan-
d solis lumen, quomodo soleant in speculis
ines apparere: his non sunt cometæ res, id
t Græci aiunt, ὑπόστασις, sed species tantùm,
Græ è ἔμφασις dicitur. Alij voluerunt affici
congressione stellarum duarum aut plurium,
ua resplendeat talis forma: quam sententiam
xagoras & Democritus tenuere: Democri-
contentiosius tuens, non dubitauit affirmare
tas in stellas dissolui visos. Aristoteles, qui in
ra rerum vestiganda studio & industria fa-
excelluit omnes, tradit, collectos halitus siccos,
vapores exæstuantes è terra, supra aërem, qua
arte ignem, id est, calidum illud & siccum col-
t, inflammari & ardescere. Quo etiam modo
circulum, quem lacteum dicunt, illustrem esse
et. Heraclides paulò diuersius perhibuisse pe-
lem videtur, cùm nubẽ esse scripsit sublimem,
blimi luce accensam. Nec discrepat multum
genis descriptio, ventum ascendentẽ cum qua-
terrena materia, in aëre ignescere, & come-
peciem exprimere. Eodemq;, nisi fallor, &
ophanis placitum referri potest, hos motus es-
fatusq; flagrantium nubium. Stoici verò, qui

acutißimi in definitionibus habentur, come
aiunt, & pogonias, & lampadas, ignes esse,
existant, cùm crassus aer in ætheriam region
sublatus sit. Ab his sensere diuersum aliqui
thagorici, siue Italici Philosophi, qui cometas
temere nasci, neque tumultuarium ignem, sed
stellarum numero esse tradiderunt. Sic quidem
non semper, sed statis temporibus, & per certa
terualla à nobis conspiciantur. Et quia hæc
modum longa essent, non potuisse cursum ipsor
planè perspici, qui, ne aliarum quidem stellar
quæ se perpetuò nobis ostenderunt, prorsus ex
ratus sit. Horum igitur opinio fert, neque subitò
gni, neque euanescere cometas, sed loca sua in
sidera die noctuq; poßidere. Patescere autem a
ctui nostro, cùm ita in suo circulo vagentur, vt
solis claritate, & alijs impedimentis, quæ inter
nire poßint, non eripiantur oculis nostris. Itaq
interdiu, cùm aliquandò solem lumine suo lin
accidisset, inter illas tenebras cometen visum.
huius opinionis societatem ascribitur & Dio
nes nescio quis, inq; ea multi postea fuere: &
tinorum, Seneca vult esse. Hi superiora conan
refutare, ac ita quidem incipiunt cum illorum
ctoribus quasi velitari. Vósne audetis terminos
limites cursuum præfinire stellis, ne qua nisi sub
gnifero ingrediatur, & animorum nostrorum
gustia diuina coartare? Non est aliud hacten
obseruatum, inquitis. Ideo, ne poterit quidem p
ha

Sed eſto ſanè, non moueantur ſtellæ quæ ince-
niſi ſub ſignifero. At iſtæ quinque, de quibus
nt, quot orbes, quàm varios, quàm planè in-
uabiles conficiunt? Quod cùm alio modo, tum
dine maximè explicetis, tale aliquid his ſtel-
tribuenti, non debebitis repugnare. Neq; ta-
non in aliquo ſigno ponuntur, cùm ſecundùm
leant notari. Poteſt autem tanta eſſe illius
altitudo, vt modò hac, modò illac cometa ire
atur. Illud verò de auctu ac imminutione lu-
s, negant ſe ſatis capere quale ſit. Nam neq;
ceſſu, neque receſſu ſtellas maiores minorésve
quamuis quidem aliquãdo videantur. Neque
n, quod dicant, cometis ſemper accidat, certum
quod ſi ſit, cùm tã multa ſint quaſi peculiaria
& hoc ſanè eo in numero poni, neque tantil-
ſcilicet ſtellarum ipſis ius, & quaſi ciuitatem
ere debere: quòd verò inprimis validum au-
ent, id per ſe eſſe imbecillum. Quaſi enim iſti
cei, inquiunt, per ſtellæ corpus aciem oculorũ
ſmittant? At nos concedimus, per ſpatia quæ
capillamenta ſunt, hoc eſt, diſperſos ignes,
ſire viſum, per ipſam ſtellam nullo modo, neq;
uietur vnquam factũ. At concutiuntur crines
is. Ridiculum. Non enim & cæteræ ſtellæ vi-
ur rutilare & ſcintillare, quaſiq; tremere,
non quidem ipſæ quicquam horum patiantur,
plẽdor circumfuſus & acceptus oculis noſtris,
omã, id eſt, ſplendorem quendam à ſtella ex-

 euntem

euntem iactari fatebimur, ipsam stellam mini
Nam quòd nō diu durare ferant, non illas put
in caussa esse, sed nos, qui non eo vsq; transeam
vbi contueri possemus: durare enim, quamuis a
ctui nostro subtractæ sint. Quis etiā scit, inquiu
vtrum plures lōgo se tempore, quod magis crea
aiunt, an breuiusculo præbuerint spectandos,
magis eximium & rarum septimo die deletū
quem quàm octoginta durasse? Quare non put
dum ita gigni cometas, vt reliquos momentan
ignes ostentorū: neque posse intelligi, quod de p
ignis dicatur. Cùm verisimilius sit, non posse fi
vt cùm ignis existat subitò, & temerè aliquem
cum occupet, proximè carpendo per iter tamē q
si præscriptum meet certa ratione & lege. Q
etiam ad terram deferri oportebat, inquiunt, si
mentum sequerentur, cui proximus aër certè d
sissimus est. Neque autē stare necesse est, si quæ
nus visæ sint moueri, quòd putatur humiliori
illis, quæ propriè ferè crinitæ sint, sæpius vsu ve
re, barbatis vix vnquam quæ sint sublimio
Nam & multo tardius alij alijs moueri possunt
motus propter exiguam commorationem stellæ
notari. at rotunditatem plurimi nullam haben
barbatæ & enses & hastæ: negamus. Neq; e
nos profectò illos crines aut fastigia & prolixi
tes, stellam dicimus, non magis quàm solis ra
ipsum Solem, vel Lunā lunæ cornua. Multa e
diuersa facie nobis intuentibus cælum obijciun

nihil minus sunt quàm quod videntur. Mul-
iuncta cum aliis, quæ longissimè absunt:
dor igitur ille non est stellæ, sed luminis quod
lla enitescit. Nam etiam spargi comam tam
ntibus quàm inerrantibus, obseruatum est.
Aristoteles seipsum vidisse scribit crinitam
am vnam in canis ilio. Quæ cùm Michaëlus
orasset: Facis, inquit Hessus, quod in aduoca-
ibus assolet, vbi quo plures rogatæ sententiæ
int, eo incertior ferè fit, qui rogauit: & tu ex-
endo diuersa placita philosophorum, dubitatio-
us nos repleuisti. Imò, inquit ille, restat adhuc
r vtraque hæc aliud, ambo euertens: quod &
m, si videtur, ingrediar dicere, etsi non valde
sicum: Cumq; eum omnes, vt faceret, hortare-
: Non placet, inquit, aliquibus, neque cometas
itu accendi, neque inter æternas stellas nume-
. Sed esse nouum opus, quod diuinum numen
ricetur, præuium magnarum cladium, & hor-
lium casuum, quodq; item diuinitus aboleatur
ctum munere suo. Neque tam absurdum hoc
eri debet, inquit illorum quispiam, cùm semper
reditum, diuinitus multa fieri contra naturæ
atum modum, quorum nunquam potuere cau-
xquiri. Nam non fieri illa miracula prodigio-
contra naturam, vt de ostentis Aristoteles
psit, sed secundùm naturam, eam tamen insue-
em, & minus ordinariam, quid aliud est di-
, quàm contra naturam fieri, hoc est, obser-

uatam, notam, vsitatam rationem? Vix enim quam ingens aliquod malum aut vrbem gentem, non præmonstratum oppreßit. Qu tem demonstrent, inaudita, noua, admirabili oportet: qualia non sunt quæ naturaliter, qu do communiter loquimur, accidunt. Delus cladem quam Græci Persæ intulere, mota fe cùm neque prius vnquam, neque postea fuerit: hoc igitur portentosum. Pedasensium cerdoti fœminæ barbam enatam fuisse, Hero scribit, quoties ciuitati aduersi aliquid impe ret: quod & ipsum naturaliter accidisse dice Quis autem audiuit stellas numero auctas au minutas temerè vnquam fuisse, aut intelligit modo naturaliter fieri omnino poßit? Nulla fectò gens non credidit diuinitus plurima exis quæ euenta & casus singulares præcurreret. autem memorem de Hebræorum sacrosancti storijs opera, quæ quasi ipsis manibus Deus p cerit? Apud Plutarchum quidem legitur, bellum ciuile Marianum, cùm prodigia num essent penè innumerabilia, vates Hetrusco spondisse, adesse mutationem rerum in peius. descriptas esse diuinitus ætates, quibus idem manarum rerum status duraret, quibus fin prædici prius quàm existeret nouationem in terius ruentium rerum, quæq; in dies minus a nus numini cordi essent. Et emittuntur igitu vietæ diuinitus, & reuocantur, dum supr

consp

pecti, quandiu placuit Deo, auferuntur: vbi conspecti, quomodo auferuntur? In aëre, uo modo, nescio: quàm enim ignoramus mulac potius quàm pauca nouimus illarum detionum, quæ de cometis excogitatæ sunt? ra quæq; vera certaq; ratione nititur? refrintur à nostro visu radij, & illam imaginem resentant. Quomodo, quo incurrunt, quid regit? cur tales imagines redduntur? possúntne m plures? Aristoteles quidem non semel, sed numero cometas plures apparuisse affirmat. gressiones autem stellarum si efficiant, cur non errimè generentur, nulla causa dici potest, stellæ frequentissimè coëant. Nam illa Perietica dicuntur, sic vt in vniuersum quidem diliquid videatur: sed si exquiras particulatim, eas multa inesse inexplicabilia. Quæ enim vaum vis non solùm excitabit illam lucem, sed am in certa semita ordine constantia fouebit? n illi halitus quomodo vel nunc ad astra apcentur, vel nunc per se in ignea regione adhæcant, quando docent? At stellas sempiternas , vt quæ contrà dici solent alia omittam: nónhoc faci è refellit, quòd non auferuntur vt reuæ occasu suo cometæ, sed antequam occidant, mq; adhuc in cœlo ea loca tenent, in quibus, icquid est, patet oculis nostris, extinguuntur. uapropter placet, quicquid in cœlo, terra, mafiat, non solito neque vsurpato more, diuinitus

pro signo proponi quarundam singularium
quutionum. Non enim incidere fortuitu in te
pus, quod aliàs singulares consequutiones p
dat, & esse tanquam quæ Græci συμπτώμ
cant, credere patitur præsignificationis exp
certitudo & consequentia: cùm illa non
non semper, sed ne plerunque quidem acci
Causas autem non lubet dicere, non magis
ctò quàm in inscriptione ædium, illas venale
Sed hæc si amplectamur, illorum omnium ra
natura ignorata nobis relinquenda erit. Qu
cere debere videmur lubentibus animis, cùm
multa sint quæ nostram scientiam fugiant
potuit adhuc ventorum naturam penitus c
scere? & constat quidem opinor ventos
Quis animæ? Solis lumine quid est patentius
magis sentitur? At illum non solùm in a
mam cæli quasi arcem Leucippus collocauit
gyptios secutus Plato ad vsque Lunam det
sed non hoc saltem effugere potuit, ne saxum
candens massa perhiberetur. Terram ingredi
colimus, habitamus, eam stare vel Hiceta S
cusius, vel Philolaus primus dixit: adeò de
strari scilicet non potest, cur quod firmissi
idem esse corpus voluit, quamuis in eodem
non circumagi. Hanc etiam ipsam ferè pro
rotundam esse, alij tympani figura. Opinatio
sunt referta constantq; omnia, neque quicq
est notum, certum, comprehensum penè dix

[..]arum rerum, ne cur nix quidem alba ſit. Atque [..]c quantus ſe diſputandi campus aperiat, videſ[..] quare volentem iſtum, quiſquis eſt, vlterius [..]cedere retineamus, ac potius hoc totum ampu[..]us. Maximè, inquit Heſſus. nam metus, ne ille, [..]interprete, ad Pyrrhoneum ſtuporem ſermone [..]ueheretur. Nunc igitur, vt aiebas, præcidens [..]c, perge de natura cometarum, effectuq́; diſſe[..]e. De natura, inquit ille, equidem arbitrabar [..]tum hoc eſſe. Sed eligite, vnde effici cometam [..]litis, vt quid ſit, poßim dicere. Nósne? imò tu, [..]quit Heſſus. Egóne? imò vos, inquit ille. nam or[..]ens, aſſeuerationem me vitaturum teſtatus ſum. [..]gredere igitur, inquit, per medium, vt hactenus [..]iſti, hinc illincq́; ad veterum decreta quaſi re[..]ectans. Ergo, inquit ille, ſi ſtellas eſſe placet, [..]æ de harum dici ſolent natura, ad cometas [..]iam licet aſſumatis: ſin illud non placet, in quo [..]axima eſt philoſophantium conſenſio, audietis [..]n quidem me, ſed Pontanum: cuius, vt de tra[..]ctionibus, ita & de cometis verba, quia ma[..]opere arridebant, edidici. Terra vt grauißi[..]a, ſic etiam infima & media eſt eorũ corporum, [..]æ quòd ſint rerum principia, elementa dicta [..]nt. In quam, vt mediam & infimam, cuncta [..]rantur. Nam & cæleſtium corporum radij in [..]am rectißimo lapſu deſcendunt, & quicquid ſu[..]inere diutius aër nequit, ſuopte impulſu deci[..]ens, terræ ſeſe inſinuat. Ipſa vaporis & halitus

nutricula, Solis radijs calefacta, quos accepit mores, quos etiam aut sibi insitos celat, aut extrinsecus acceptos vapores vtero suo fouet, assidua vicissitudine remittit: quos rursus ab aere remissos, atque à Sole stellisq; discussos, magis dissolutos accepit vltro citroq;, nunc illos exsorbens, nunc contrà euomens, alternis his vicibus assiduè vsa. Cuius alternæ vicissitudinis cùm generationis auctor potissima causa sit, tamen ipsa remittendi accipiendiq; alternatio constat, quàm diu cælum ac cælestium sex stellarum moderator ipse ac princeps Sol terram circumuehitur. Et quoniam quæ è terra euolant, in aliquem necesse est locum euolent: neque è densissimis atque infimis locis, præterquam ad ea quæ minus rara & suprapòsita sunt, euolare queunt, qualis aëris natura & situs est, qui & terram & aquam ambitu suo complectitur: nimirum aër ipse receptaculum est omnium quæ è terra aquisq; euaporant, halant, aspirant, sursumq; subleuantur. Dicere de singulis vaporibus halitibusq;, & quid de quo fiat vapore halituq;, atque vnde imbres, niues, grandines, & quomodo generentur, loci huius non est. & illa quidem humidis è vaporibus sursum perlatis, paulatimq; coactis, mox soluta fiunt: contrà comata sidera è siccis aspirationibus, ad superiores aëris partes raptis. Duæ namque sunt in aere ipso regiones, & tanquam cellæ promptuariæ: altera humilior, sublimior altera, pro n[...]

eorum quæ ibi recipiuntur. Et humilior qui-
frigidaria, quòd ibi cõueniant quæ mox coa-
concretáve frigore in pluuias, grandines, aut
s abeunt. Sublimior altera calidaria dici rectè
ſt, in quam quæ aridioris calidiorísve naturæ
t perlata, &, quòd maximè arida ſint, incenſa,
rſa ſpecie in vnã tamen cõpacta cernũtur. Sed
imè frequens, & maximè admirabilis ſpecies
etarum eſt. Namq; vbi aridæ terreſtresq; illæ
irationes, diuturniores atq; maiores fuerint, tũc
alidariam cellam rapti effumãtes illi halitus,
iciores primò, ac rariores, mox accedente multi-
line denſiores facti, pòſt magis ac magis cocti
ditate atq; ſpiſsitudine ſua, & quodammodo in
iginem verſi, cæleſtium corporũ radijs percuſsi
enſiq; inflammantur. Quodq; vniuerſa illa ma-
ia momento eodem in corpus illud non cogitur,
paulatim coaleſcendo, ſibiq; inuicem inhærẽdo,
circo ex quo cœpit, creſcit, alimenta incẽdio ſub-
niſtrante halitu, pòſt exuperante incendio, defi-
ntibusq; alimẽtis euaneſcit. Antè tamen quàm
aneſcit, conglomeratio illa coaleſcendo, inhæren-
q; inferiore à parte, quòd aſcenſus ab inferiori-
s fit, quædam quaſi coma cernentibus videtur,
m ſit coalitæ, ſimulq; inhærentis materiæ tractus
ngior: quod in apibus videmus, quæ ramo arboris
ſpenſæ, depẽdentesq; vuarũ racemi ſpeciem red-
nt: & in mulieribus incedentibus, cùm veſtes
ſterius trahũt: quanquam pro materiæ ſuffumi-

gatæ compactione non vnam semper, sed a
atq; aliam speciem præferant. Hactenus Po
nus. Quo quidem loco sciendum, quam ille ca
riam cellam in aëre appellarit, imum reg
igneæ, & contiguum aëreæ accipiendum.
Sed nos de effectu cometarũ nunc deinceps
ba faciamus. Quicquid igitur in cælo insolitæ
mæ apparet, haud dubiè existimatur porten
aliquem ingentem casum, sed cometæ semper a
cia & tristia: propterea non immeritò diros
los nominauit Maro, & lugubre rubentes.
terq; præcipua prodigia M. Cicero numerauit
- Claro tremulos ardore cometas.
Sed qui, vt prædicere possent, quid efficere s
rent, assecutos se putant longinqui temporis
numenta, memoria repetendo & disponendo, p
cipiunt locum, colorem, durationem obseru
Locum quidem non solùm per se, sed etiam res
ctu ad Solem. Nam si, vt Ptolemæus ait, Ori
tales fuerint, effectus celerior: sin Occidenta
tardior erit. In qua verò cæli quasi vncia emic
rint, referre multum arbitrantur, & quorum
derum tanquam dominorum imperio subiaci
rint: in quas item partes abierint, quaq; exp
carint crines. De quibus, priusquam singulat
verba faciamus, quid generaliter decretorum
metis attribuatur, quasi præfari libet. Idq; sc
oportet, credentes Ptolemæo optimo harum rer
auctori, eiusmodi esse, cuiusmodi aßignetur Ma

Mercurio: hoc est, totum violentum, sæuum, ...ale, mortiferum, cruentum, incertum, va...,mobile, bella, æstus, procellas, quæq; soleant consequi. Quod poëta, vel isto dicam teste ...monstrabat autem Hessum) optimus, Ponta...his versibus cecinit:

...u verò quod decernit Mauortius ignis
...nfelix cæli sydus, quod nuntius Arcas,
...oc dirum in primis statues signare cometen.

...e apparet, semper quidem mortes & exitia ..., earumq; rerum quæ vitæ vsibus & necessi... seruiunt, cometas infligere, nunquam tamen ... etiam bella seditionesq; concitare: quorum ... futuri sint grauiores casus, quo plus virium ...um Mars in cometen transtulerit: qui qui... furorum & turbarum est exuscitator, propter ...m rubram, quam nunc choleram non rectè ...inant, qua efferuescente impetus animorum ...runtur: iiq; transgressi fines rationis, in scele... facinorum erumpunt, rapinas, iniurias, cædes. ... hoc aliqui non dubitarunt de Solis deliquio, ...d altero ab hinc anno accidit, hunc qui prox. ...aru...t, cometen natum. Illius enim moderato... Ma...m & Mercuriũ fuisse. & Ptolemæum ...dem ita allegant, quasi doceat hanc obserua...nem, quod apud ipsum non legitur. Et si ra...nem haberet, posset de cometarum origine præ...i: quod nemo vnquam, quamuis peritus disci...narum Mathematicarum, sibi sumpsit. Vide-

tur

tur hoc igitur incogitantiusculè ab illis facti
Cæterùm decreta Cometarum ad res commu
siue publicas pertinent: neq; priuatas attingu
nisi cùm de his illæ pendent, vt quòd principi
viris & regibus fatales esse putantur. Atq;
redeamus ad locum. Notari solet signum in q
cometa primùm apparuerit, hoc est, de quo l
ac volui cœperit: & quidem platicè. nam c
dendum est hominum sermonibus, & de illis
aliquam certitudinem perueniendum: quo fac
thema etiam constitui solet. vt exempli grat
Ex plurimorum & concordantibus sermoni
reperio primùm visum istum prox. Nonis Sext
cum ascendentibus Piscibus supra Horizonte
quo tempore Leo sextum locum subierat. Per
nuit autem hic cometa haud dubiè ad Leo
principium: itaq; propter significationem & i
sextus locus in themate tunc tribuendus erat. P
stea cum mira celeritate à Leone ad Virgin
perq; Virginem ad Librã properasset, Solem i
subsequens longius, aliquandiu in octauo l
commoratus est, quemadmodum videre om
potuistis: ac tandem in vltimis Libræ partib
consenuit, ac videri desijt. Ad prædictiones igit
satis esse censent, si constet de quo signo lap
sit cometes, quod profectò potest mediocri dilige
tia explorari. Quamuis non sine ratione coniect
ram de euentis aliqui faciant, consideratione e
rum quoq; signorum per quæ ambulauerint Co

Dubium tamen non est, quin primum illud
num momēti habeat. In singulis autem quid
ndant, ita ferè solent exponere qui istam
tiam profitentur, vt in Ariete dicant mala
uaq; ac seditiones minari Orientalibus gen-
, Assyrijs potissimùm ac Chaldæis: in Tauro,
entrionalibus & Occidentalibus. in Geminis,
ras incestasq; libidines, inquiunt, extimulāt,
eligiones labefactant. in Cancro intentant
lentiam, & magnas rerum mutationes, iuris
essionem, & principum erga plebem indul-
tiam. in Leone infestas feras faciunt, & peri-
n frumento ac fructiferis arboribus creant à
ibus & rubigine. in Virgine regum ac prin-
n ministris & familiaribus malum, carce-
, & exilia decernunt. in Libra latrocinia &
essiones viarum, solicitudinemq;, ac anxieta-
mentium suscitant. in Scorpio, violenta con-
, & superba dissidia, proditiones & rebellio-
in Sagittario, studia & eruditionem vastam
unt: quiq; illa colunt ac profitentur, ac iuris-
ultis scribisq; potiss. contemptum variasq; ad-
tates instigant. in Capricorno incestam Ve-
m commouent, vulgantq; in meridianis pla-
s Aquario, tumultus, cædesq;, ac populationes
ittunt. in Piscibus, lites discordiamq; inter a-
s propinquosq; serunt, & bella indicunt. Ad
pertinet, vt diximus, dominantium stellarum
ras exquirere. Quod quidem non varium vi-
deri:

deri queat, cùm, quod cometæ omnes, Ptolem
auctore, Mercurij & Martis commiſtam natur
referant, hos plurimum virium in illis excitan
habere colligi poßit. Sed de hoc, priuſquam o
tionem meam finiam, nõnihil etiam dicetur. Il
eſt memorabile, quod idem Ptolemæus ſcripſit
in cardine apparuerit cometes, fore vt alicuius
gni gubernator, aut qui in illo multum vale
potensq́; ſit, mortem oppetat. Si verò in ſucced
te cardini loco, bonum dicam an malum? port
di regijs theſauris, mutatis quæſtoribus. Va
hoc, inquit Mylius, diuerſum eſt: quid igitur
bitatio ſibi velit miror. Quia, inquit ille, qua
uis ſcirem bonum, in Græcis libris legi, it
reddidiſſe Pontanum: tamen mirabar, ſi quid
ni cometes afferret: & quod in illa barbara v
ſione legeretur, theſaurorum deſtructio, non
iuria hæſitaui. Sed vtrum lubet, teneatis. T
Heſſus: Non tam octauus locus me terret,
neces minatur, quàm quòd Ptolemæus muta
nem eorum qui adminiſtrant reſpub. in ſuccede
ſignificari ait: quæ, ſi accidet in his negotijs
gubernat Aſtreæ ſydus, non difficilis coniect
eſt, quid impendeat. Quidquid eſt, inquit
quod conſequetur hos crines horrendi ſyderis,
ſte profectò erit. nam quemadmodum, vt G
aiunt, nemo comatulus eſt, qui molliculus non
ita profectò de ſydere liceat loqui,

Οὔκις κομήτης, ὅςις ὃ κακὸν φέρει. Nunc
rò

l Ptolemæum reuertar, qui ab Oriente ad Oc-
ntem si incedant, id est, vt opinor, quasi con-
signorum seriem, allicere externum hostem
: sin consistant, intestina bella ciere. Præterea
gines cælestes, illarumq; partes in quibus co-
es fuerit, multum momenti ad effectuum ex-
itionem afferre arbitrantur: itemq; ad per-
es stellas conformationem, vt si in terrestri,
o, aquatico, humano, bruto, domestico, fero,
enato simulacro fulserit: ac si quam figurã ex
uæ in aspectibus notantur, inter se & vnam
nnium stellarum designauerit. Sed quia sæpe
de cometis locuti sumus, quasi causas euento-
faceremus, cùm, siquidem sunt infra illam
um stellatorum regionem, non verè dici caussæ
int: sciri velim, nos communi modo sermone
, vt effectum tribueremus cometis, sicuti reli-
stellis soleret: cùm quidem vellemus omnino
nquere in medio controuersiam de natura, &
si substãtia illorum. Et si profectò Ptolemæus
d dubiè sensit, non tam quicquam per se effi-
vel hos vel alios ignes, quos vagos, id est,
eca voce διάττοντας nominat, quàm à stellis
quam causis vẽturis rebus præmitti allegariq;,
e illos quasi effingerent, has producerent: easq;
las esse Martis & Mercurij, vt retulimus. I-
q; secundas ferre partes decretorum quæ ipse
ποτελέσματα vocat, in sententijs illis suis ponit.
uti sunt alia multa, per quæ tanquam vel me-

dia, vel indicia, effectiones progrediuntur. S
cùm Luna rubet, ventos significat futuros,
efficit: cùm ea vis quæ illam colorat, ventos e
tat. si circa Occidentem rubuerint nubes, sere
tas diei secuturæ speratur, non quidem quam
bes afferant, sed illa causa quæ nubes tinxit. I
Arati prognostica hæc etiam sunt:

Signa tibi quoq; certa dabũt ventorũ, hyem
Vnda tumens pelagi, sonitusq; in littore ra
Rupibus inq; altis, cùm cælum luce serenũ
Et tremefacta iugi nemorosa in vertice sylu

At hyems & venti non generantur per illa,
ingruunt. De quo quidem in vniuersum quid
stra opinio ferat, non habeo nunc necesse exp
re, vera ne esse ea quæ de caussis euentorum
nantur probare Astrologi: an illarum, quas
sas ipsi faciunt, aliam priorem & efficacio
constituendam censeam, ita quidem, vt ipso
maximæ & potentissimæ causæ nihil nisi s
sint. Nunc quia in eorum quasi ditionibus
sarer, cauere volui, ne ab eius regionis, in
essem, more discrepare videri possem. Sed vt
sertationem de locis cometarum aliquando te
nemus, hoc quoq; præcipitur considerandu
quos terrarum tractus coma veluti nutet &
clinetur, quòd illò ferè effectuum maxima vis
eat. Solent & de signis regiones notari, quæ
cuiq; eorum subijciatur: itemq; quod signum
rum rerum, quorumq; hominum tanquam

n

ndationem acceperint. Nam quorũ quodq; ge-
rum erit, ea conuellet atq; comminuet, aut sal-
n affliget ibidem exortus cometes. Quibus ex-
catis, quæ restant, non desiderant longam ora-
nem. Nam color aut sanguineus & rutilus,
t pallidum splendescere, aut lucidus esse con-
uit. Creditur autem ille propter intensas Mar-
vires bellorũ grauißimos casus afferre: hi verò
tilentiam magis, famemq;, & occulta odia ac
idias struere. Quo in loco etsi finem facere
pto, non tamen poßum silentio præterire diuer-
ates cometarum, notatas de coloribus, & sin-
lis dominantibus stellis ascriptas, de quarum
tura significationes illorum expenderentur. In-
nio igitur ab Arabibus traditum, cornutos
lercuriales censeri, quos regum mortes & bel-
volunt portendere. Martios verò rutilos, lon-
um post se caudam trahentes, bella dißidiaq;
tißimum Aßyrijs Arabibusq; minari. Venereũ
sso quasi capillo, & sparsulum vt nubem, ra-
js longißimis protensis, mutationem legum &
stitutorum & nouarum rerum cupiditatem im-
ittere. hunc aiunt & rarò cerni: sed si quando
nspectus sit, duodecim signa peragrare. Cuius-
odi visum, annotatum est Idibus Ianuarij, an-
o à Christo Seruatore nostro genito, 1470. Se-
uitur cometes Ioui peculiaris, quem purißimum
 claritate summa dicunt esse: quemq; bonum
tiam afferre exortu suo volunt, id est, fertilita-

tem & fœcunditatem : quod haud ſcio, an, q aliquando accideritt, pro certo fuerit acceptu Nam quomodo à malitia defendamus ſignifica cometarum, non video. Quamuis enim fieri poſ vt conueniens ſit antè madefacto ſolo, æſtus ſ citatesq; exiſtere, & de illo accidente fruges m lius creſcant, bonitati tamen hoc cometæ att buendum non exiſtimo. Saturninus cæruleo p lore ſubniger, qualis apparuit anno ſalutif partus 1477. interitus & cædes affert. Atq; h inquiunt, genera ſunt eorum quæ pogoniæ v cantur: qui verò propriè cometæ, eorum pulch rimum diuinam quandam effigiem includente ſolarem eſſe placet, & regum potentumq; op ritamq; deſtruere, rerum commutationem efficer ſic tamen vt plerumq; in melius conuertantur. lium non longe à ſole recedere vnquam, inte diu cerni tetrum aſpectu. Cui cùm quæ præficer tur, ſtellam nullam haberent, abſumpto omniu imperio ſuperioribus, dederunt commiſſuræ ab dum, quam noſtri hodie Aſtrologi caudam Dr conis vocant, Græci dixere καταβιβάζοντα. H fruges interficere, & ſterilitatem inducere crea tur terris, regnisq; & opibus orbitatem. Huic co trariæ commiſſuræ, hoc eſt, ἀναβιβάζοντι, ſiu vt nunc loquuntur, Draconis capiti, aſcribun denſum, atq; interdum oblongum & teretem c meten: itáq; perticam nominarunt. Huius ſun ſignificationes ſiccitatis & penuriæ: ſed pro ea

fuer

it iunctus cum aliqua stellarum quinque, atq; Luna, aliud ac aliud putatur efficere. Vlti-n genus rarò apparere aiunt, liuido & cine- colore densum, ex quo nonnunquam infrà su-q; radij extendantur. Hunc Ioui etiam subie-, effectionesq; ascripsere horribiles: inopiam, tem senum, quiq; cum dignitate & auctorita-int, graues hyemes, legum regnorumq; subuer-es. Sed mihi videtur fieri nondum potuisse, cometarum certa aliqua ratio constitueretur, od tamē multis alijs de rebus factum cernimus. anquam, si verum fateri volumus, sic compre-nsa sunt etiam de quibus minimè ambigimus, quæ in somnis agimus, tenemus, tractamus. m autem aliæ opiniones, vbi semel animis ho-num receptæ sunt, non facilè amittuntur: tum teratæ istæ pictæ ornatæq; sciētiarum coloribus, habitu, incredibili studio & ardore propu-antur, quamuis sæpe falsæ. quemadmodū Ste-horum aiunt scripsisse, Helenes simulacrum de-ptos Troianos sic adamasse, vt in mortem non bitarent pro illo ruere, cùm Helenam esse cre-rent. Tum Hessus: Quàm metuo, inquit, quor-m progrediare, néve ad Cornelianam fatuita-m deuenias. At ille, vt consueuit, clarum ri-ens: Optimè, inquit, factū, quòd grauiter nugan-em interpellasti. Sed quid fatuitatis est, quā aie-as? Non, inquit, legisti Agrippinū scriptum, quo rtes vult probare nullas esse? Audiui, inquit, de

illo, & quidem celebrem prædicationẽ, sed non
studui legere. Quid ergo, inquit Hessus, nos fac
mus, si ille admiratores inuenit? O seculum in
piens & inuenustũ. Quis nostrûm tædio nõ con
bescat? Sed tu quid ais? videbare enim tale q
innuere, quale ille asserere voluisset, si tamẽ sci
quid voluerit. Metu, inquit ille, te liberabo. N
enim quicquam, quàm asseuerationes istas dub
rum sæpe rerũ præcipuas sustuli, similitudine n
stra. Et, si quæ verisimilia sint, retinenda, tuẽd
relinquo, quid est quod queraris? Neq; enim,
opinor, tu is es, qui veritatem & certitudin
tam in prõptu, facileq; inuentu, ac vulgarem r
esse existimes. Sed ad propositum, vt nostra ta
dem oratio terminetur. Cui superest non lõga, n
varia disputatio de duratione cometarum, quæ
pertinet, vt si diu cometes se conspiciendum pr
buerit, vehementiores & quasi diuturniores ef
ctus moueat: sin modico tẽpore, leuiores & breu
res. Huc apponunt spißitudinẽ aut exilitatẽ illi
Itaq; videtis quàm soleãt nobis isti Mathemat
dimensas quasi decẽpeda illorũ magnitudines
ferre. Cæterùm inter ipsos effectus, discrimẽ nõ p
uum obseruandũ. Statim consequuntur, vel adh
fulgẽte illo, quæ ab aëre in terras defluunt: vt su
æstuũ pestilẽtiæ, terræmotuũ mala: nec durant di
tius, quàm illa aëris de cometa quasi inflamma
deleatur & resideat. nisi fortè fuit tanta veh
mentia incensionis, vt flamma etiam extinc

tam

n diu æstuet. vt verbi caussa : si cometæ origo
retur fortè ad aliquam coniunctionẽ magnam
rni & Iouis, in prima parte Arietis, aut quæ
delapsa ad igneum trigonum. Cæterùm alia
supernè magis, & in animos hominum dema-
t, voluntatum inquam, & consiliorum muta-
es (vnde institutorum, leg m, morum, consue-
num variatio, vndeq; bella & dissensiones na-
tur) nec statim, simúlve cum luce cometæ, sen-
necesse est : neq; facilè aut citò abeunt, adq;
m posteritatem propagantur. Neq; auertuntur
re quàm circumuolutione certa, præstitutaq;
rorum : nisi fortè illam priusquam compleatur,
qua vis contraria velut interrumpat, & ea quæ
imus, sistat. Omnibus enim rebus per sydera
cuitus finem propositũ astrologi affirmant: qui-
s peractis innouari in terris vniuersa. Quò qui-
m postquam peruenit oratio, tanquam sortita &
a finem, decurso spatio acquiescat, cedatq; illam
ctationem vel aliis, vel alteri tempori. neque
im exquiri simul omnia possunt. Quæ verò nos,
orem gerentes voluntati vestræ, de cometarum
ussis, natura, effectu disseruimus, sic accipietis,
communicationem cogitationum mearum vo-
scum. æquum enim censui, hominem studiosum
liquam huic considerationi curam impendere,
aximè in re quasi præsenti. Quòd si hæc minus
ccurata aut exquisita, minúsve perpolita, vel, vt
mel dicam, inepta videbũtur, vt visum iri certo

 scio,

sciò, veniam dabitis nugacitati meæ, in quam
duxit me auctoritas vestra, & studium obsequ
di vobis meum.

DE OSTENTIS
LIBER II.

*

QVAE cùm Michaëlus dixiss
silentiumq́; ita vt illo loquen
fuerat, permaneret, admirantib
nobis copiam & elegantiam or
tionis, tum ille, Expectatisne, i
quit, dum DIXI, addam, sicut in orationū cla
sulis veteres factitarunt, & faciunt aliqui nu
quoq; noui? Immò, inquit Mylius, te quidem mi
timus cum honorifico testimonio iudiciorum nostr
rum, ac nostro studio Ioachimum ad suum op
hortamur. Hunc igitur, Hessus, nisi sponte sua pr
dierit, excitemus, inquit, meditantem aliqu
excelsum, vt de vultus seueritate animaduerti p
test. Neq; verò quicquam ille humile molitur, a
semper ardua Pieridum peragrat loca. Tum eg
Derides, inquam, Hesse. neq; enim me fallit, qui
excelsitatis dicas: sed tamen cupio, quæramq́; tib
aliquādo probare hanc rationem iudicij mei. Mil
ne, inqui

quit ille, an quicquam censes esse probatius?
; tu nũc à via, quam ingrediendam vides, huc
rtaris. nã & de his quotidie licebit cõfabulari,
id erit quo de inter nos parum conueniat:
d quid esse possit, non video. Ego igitur, in-
m, quando hoc mihi munus delegastis, tanquã
ndarum partiũ histrio eandem quidem, quam
er paulò antè amicus, id est de ostentis, fabu-
agam: sed diuersius multo, alioq; quodam ge-
c facie. Non enim quicquam in me Astrolo-
personæ agnoscetis, qualem ferè ille præsen-
it. Quamuis autem ita placuerit & excelluerit,
ertum sit nihil expectare vos melius, neq; præ-
tius: tamen, quod quidem facturos pollicemini,
quoq; lubentibus animis audietis, illud argu-
tum retractantem: hocq; magis, quo longius
illius rationibus discedemus, & de eadẽ re mi-
eodem modo disseremus. Quæ enim ille de na-
a & significatione cometarum & reliquorum
q; ostentorum doctissimè percensuit, ex intimo
icet penu Astronomiæ deprompta, relinquens
nia, sicut qua prætergredimur, illud vnum ap-
hendam: Ea quæ contra consuetum cursum na-
æ in cælo terráve fiant, magnopere rebus hu-
nis non quidẽ afferre & immittere, sed prædi-
e ac portendere bona, maláve. Quamuis bono-
n paucissima signa sint, quia quicquid vsitata
trita via naturæ excessit, percellit, conterretq;
entes hominum, in quo certè malum intelligitur.

s 5 Ideoq;

Ideoq; plerumq; mala aduersaq; talibus de
expectantur, vt cùm quid extiterit, nō sanè
aut definiti generis mala, sed quicquid calam
sum miserumq; putetur, imminere humanæ m
præsagiāt. Neq; me tamen fugit, nō rarò de i
modi signis in spem fiduciamq; erectas easdem
giq; posse vt hoc discrimen negligendum non
quæ, quasi exceptione diuina, fausta, quæ co
infelicia sint. Nam & arcus cælestis, nunq
non quodam omnium mortalium gaudio &
cundissimo sensu animi conspicitur. & Cyrus se
apud Xenophontem, moriens, gratias dijs a
cùm sui tam diligentem curam gesserint, dem
strantes quæ faceret, quæq; vitaret, in sacrifi
de cælo, auspicijs, ominibus. Tum Mylius: Eti
ne iris tibi ostentum erit, quæ prorsum natura
fieri docetur? Non laboro, inquam. Atque h
ipsam, vt oratio nostra sibi consentiat, ostento
in bonum quidem esse oportet. Eodem modo
illæ luces geminæ, quæ nautas lætificant salut
aduentu suo, & prænuntiæ prosperi cursus: in m
autem nauium inhærescunt, etiam nostris temp
bus. Antiquitas Castori & Polluci consecra
Nunc vocant sanctas animas, & dicūt etiam q
rum hominum fuerint: non omnes similiter, vt
ria res est superstitio. Ipse noui, qui narraret
flexu Africani oceani, quà non ita multis an
cursus patefactus est, nauem, in qua veheret
cùm à promontorio, quod Bonam spem voca
ten

stas orta, longè in altum reiecisset, ali-
diebus vexatam, succursu illarum flamma-
mne periculum euasisse. In Christiana etiam
ta diuinitus historia, stellam toti humano ge-
xortam ipsam quidem tum primùm visam,
amq; à sapientibus Arabum, vt arbitror,
rauisse legimus. Fuit & salutare signum re-
ctæ vmbræ, quod memoratur in Hebræorum
rijs. Sed ex hoc genere, neq; cometarum, &
m similia ostenta esse puto: neq; deliquiorum
& Lunæ, neque ex terrenis obscœnos fœtus,
q; quæ vel ibidem, vel in aëre, vel in aquis
a, homines metu, perturbationibusq; replent.
opinio si non fallit, miror quamobrem Plinius
etē illum salutarem humano generi fuisse scri-
it, qui visus sit ludis C. Cæsaris, cùm Romana
tum in tyrannidem non dubiè commutata, cæ-
t ab illo suo altiss. culmine ruere, adq; interi-
facere progressus. Similiter quæri possit, cur
eca cometen visum Neronis principatu com-
ndarit, quòd istis stellis infamiam detraxerit.
m hoc verè post illius quidem mortem scriptum
sset, cui, si tantummodo portendisset exitium,
utaris indicari potuerat: sed Neronem prius Se-
cam perdidisse constat, quàm periret ipse. Hic
nen assentatus fortè est discipulo suo, cuius non
tiam solùm, sed admirationem quoq; aucupa-
s fertur. Nos autem, vt est dictum, hæc ostenta
alorum esse sentimus, per se quidē & simpliciter:
etsi

etsi in vnam sanè aliquam partem incumbun
vehementius. Quod cur fiat, non ignoro, causs
Astronomis afferri solere, easq; quamuis le
attigit paulò antè Michaelus, nos missas facia
Hæc autē, ita, vt dixi, se habere quomodo pla
faciam, nisi exemplis, non habeo, quæ tame
docendum non sunt infirma. Repetendo igitur
tione nostra, ab omni antiquitate historias,
bimus, non tam proprium esse ignis vrere, &
madefacere, quàm sint propria huiuscemodi o
torum, quæ aiebam. Quis autem vestrum req
omnino probationem, calidum esse ignem, hu
ctam aquam: aut etiam, cur ita horum vtri
sit? Neq; item par est, de illorum proprietate
dubitare, vel caussas rationesq; exposcere, cù
ipsa explicent obseruatione, constantia, æqua
te sua. Quando enim frustra aut impune ex
runt, cùm in omnibus ætatibus extiterint,
plura, nunc pauciora? Sunt autem hæc, sicu
ximus, multa ac varia: sed terrena omittan
ne cælestia quidē in præsentia omnia exequar
cometarum tantùm, & similium specierum c
stium exempla colligentes. Neq; enim non &
deliquia luminum, colorationes, ambitus, mu
plicationes, itemq; arcus, effigies, fremitus nubi
quamuis naturaliter accidere perhibeantur,
prodigiosa esse iudico. Quod me vetat minus et
accedere exquisitionibus caussarū vnde talia
stant vbiq;, & quomodo. Ne tamen cum Phy
no

dimicandum ſit, admittamus interim pro-
us iſtas cauſas, quæ ab ipſis exponuntur. Sed
tamen ſecius admirationem habebit, mane-
nexplicatum, quænam vis maior profectò
ferioribus cauſsis, & valetior, ad tales ipſas
iones illo adeò tempore, loco, momento com-
rit, & quia, ſicut ſæpe eſt dictum, quamuis
cetur quomodo, vndeq; quid earũ rerum quæ
mmuni notitia & conſuetudine demanarunt,
itur: tamen propter id ipſum inquam, quòd
enorem eundem aut modum ſeruatum cerni-
admirabile eſt, & mentes noſtras in ſingu-
n expectationem conijcit. Vt Solem Lunamq;
e, ſuosq; illos mirificos curſus & peragratio-
onficere, nobis vſitatum eſt: ſicut hominem
omine, & è pecude pecudem naſci: itemq; eſſe
um per nigrum albicantem colorem. At ob-
eri lumina, quanquam oſtendatur quomodo
ſſariò fiat, non enim laboro: & fœtum leo-
m gigni ex muliere, & humanum è pecude,
ctò inſuetum nouumq; eſt, admirationemq;, &
i fœditatem habet. Ex qua autem hæc cauſſa
it fingantur & informentur, inquiratur ſanè,
ne inuẽta illa res eleuetur, & pro nihilo pen-
ur, aggregatione ad reliqua naturalia. Neq;
n is ſum, qui auſim refutare propinquas has,
lixi, cauſſas, quíve negem ſtudioſè veſtigan-
Nam ſi facerem, ne perſpicuas quidem vllis in
es admittere poſſem illas originis & exitij; vn-
de quò

de quò procederetur, intelligitis. Hoc autem sermone isto accipi, diuinam quandam vi[m] vniuersa administrantem, regentem, infor[man]tem, efficientem. Quæ, quamdiu nobis noto & [con]sueto ordine progrediuntur, esse placida ac [tran]quilla omnia: sin quid, vt ita loquar, titub[et] exorbitet, instare casum rerum quempiam p[ro] lius nouitatis natura, in quamcumque pa[rtem]. Itaq; ne priuatis quidem à rebus hæc prorsu[s] mouere possum, arbitrio meo. neq; non stat[uo] agro domóve posse etiam gigni & existere, patrisfamiliâs, & illius rebus futura porte[nta]. Neque derideo illas in plantis, iumentis, in parietes & tecta multarum insolitè acciden[tium] rerum obseruationem, sed, cum hac semper [ex]ceptione, ne quis tribuere me, quamuis modicum credat, illis vaticinatoribus superstitiosis, qu[i] quæstus caussa prædictiones factitant, vel pr[æpo]stera persuasione sciẽtiæ in illas inducuntur, q[uæ]cunque tandem extruant officinas ariolandi, vbi vaticinentur animæ, siue vbi de sortibus numeris, formisq; omnium elementorum ora[cula] excudantur. Non agnosco istos omnes, voloq[ue] hili fieri & sperni. Quorum etiam in sequent[ibus] fortasse mentionem faciemus. Neque me præt[ereunt] veteres sapientes, quo, vt ipsi dicebant, paca[rent] humanas mentes, & omni metu numinis lib[era]rent, quo dum alligarentur quietæ esse nõ poss[ent], omnium quæ fieri conspicaremur, rationem red[dere]

eni[m]

ntem conatos esset scilicet, nequid opinionis
queretur, diuinitus illa suscitari: atque ita
lsi metu numinis, in perpetuis essemus horro-
, ne quid nobis calamitatis aut detrimenti à
incuteretur, pro merita quidem noxia & cul-
ua, quis est mortalium, qui omni & penitus
t? Nemo profectò est, cui non & aduersi plu-
m acciderit in vita, & possit accidere: neq;
innocentia, quin iure, quicquid eius fuerit, sibi
sse extimescat. Hi igitur fuere in primis De-
ritei, quos Epicurus voluit corrigere, qui omni
inistratione, prouidentia, cura rerum huma-
um, ac potius vniuersarum, Deum absoluerent.
d Strato Lampsacenus non paulo accuratius
, is qui Theophrasto successit, tertiusq; ab A-
otele Peripateticas scholas princeps habuit. Illi
n, cum asperis suis & insectilibus ac leuibus,
natisq; corpusculis in derisiones facile incurre-
t. Hic docuit, omnia, vt natura, id est, sponte
effecta essent; ita etiam illius moderatione fer-
c agitari, neq; vllarum rerum causas in ea non
eniri. Quas quidem singulatim persequens, sub-
iter perscrutatus traditur: sic vt faceret natu-
ia pondera ac motus, quibus perpensa librataq;
starent vniuersa. Sed vtrum alteri præferamus,
n nunc quidem agitur: vterq; enim hoc voluit,
ntemplatione naturæ, numinis opinionem, cumq;
c respectum & timorem deponi. Quomodo in
rsibus videmus gloriantem Lucretium,

Humani

Humana ante oculos fœdè cùm vita iaceret
In terris oppressa graui sub relligione,
Quæ caput à cæli regionibus ostendebat,
Horribili super aspectu mortalibus instans,
Primùm Graius homo mortales tollere contr
Est oculos ausus, primusq; obsistere contrà.
Quem nec fama deū, neq; fulmina, nec minita
Murmure compreßit cælum, sed eo magis ac
Irritat virtute animum, & *quæ sequun*

sunt enim vobis nota. Verùm has dimittamus: n enim præstant quod pollicentur. Itaq; quæ mag pere probauerūt, quàm nullo negotio ab alijs eu tantur, videtis : ac sentiamus, nihil esse quòd p ter consuetum solitumq; modum in mundo exist quin aliquem item portendat insolitum, singu remq; casum, cùm non de illis primis caußis, q varias varij pro ingeniorum captu excogitaru originem illa trahant : necesse autem est, ali respicientem ad alia, diuersa item de quibuscun rebus statuere. Sed illa non inde primariam ori nem trahunt, vnde philosophatores isti voluer Ac excitātur potius à quadam vi rectrice & m deratrice vniuersæ naturæ incomprehensibili infinita, quæ se per mundum quacunque ille pa effundens, omnia perficit, tenet, gubernat, mou Fuere enim semper certorum casuum illa prænu tia : qui consecuti sunt, non profectò quia illa e titissent: sed quia consecuturi erant hi, illa extite Sed hanc totam disputationem in aliud temp

refer

quemus, adq; rem accedamus propositam à no- si tamen prius quod in harum rerum contem- tione incidere mihi quidem solet, quasi sustule- us. Licet, inquit Mylius, si prius hoc ex te di- ro, cur non potius remotas quàm propinquas physicas caussas nuncuparis: cùm profectò nul- ropinquior præsentiorq; sit caussa, quàm illa m numen vis credi, formans efficiensq; rerum. ibet, inquam, Myli. nam mei dicti ratio in nptu est. Videntur enim illæ tanquam mate- es caussæ, propiores esse, & notiores. Sed cùm ntellectum quid senserim, licebit per me alius inet aliter, vt quisque rectißimè se posse rebi- Nunc ad superiora redeamus. Arbitror à no- hoc loco quæri, vt à me sæpe factum est, quod tus habeat, prænosse futura mala, bonáve: quæ tura tamen sint, quæq; effugere poßit nemo. esignificari enim ea volumus, non vt fortuita, quæ ad incertum finem tēdant: sed ita, vt præ- ificatio cum euentu colligata, copulataq;, illum essariò attrahat: vt frustra speretur consecu- um aliud, quam quasi promulgatum sit. Quid tur opportunitatis habet potius quàm incōmo- nostras mentes aut erigi, aut corripi prædictio- ius ac præmonstrationibus euentorum, vnde nstra, prodigia, portenta, ostenta, nomen ade- t sunt? Quid enim est monstrum, nisi monitio, l (vt Cicero maluit) monstratio? Ostentum, entio. Prodigium certè, etymologici isti, ex Ci-

ceronis sententia prædicium esse volunt. Nos
bitramur (est enim non ignotum vobis hac in
te studium meum) dici non ineptè prodigium,
diuinitus proagatur futuris & consecuturis re
hoc est, ante illas propellatur. Eodem modo
tenta, quia quæ porrò sunt quasi intentent, a
sunt. Cui autem non est vestrûm lectum, qu
ex ijs læta gaudio amplexi, quanta sollicitu
tristia soliti fuerint expiare & procurare Ro
pariter ac Græci? Quos video vatibus maxi
bellorum auctoribus, & moderatoribus omn
rerum, in quibus discrimen rectè aut secus ad
* nistratis versaretur, vsos esse. Ipse quidem
xander, qui magnus à rerum gestarum præsta
dictus est, ad omnia etiam leuissima momenta
hibere interpretes & vates solebat. Sed qui
res, vt aiebam, vtilitatis complectitur? Apud
manos, si quid accidisset, nuntiatúmve prodi
rum esset, ad haruspices veteri more institutoq
ferebatur, qui docerent, quid dij præmonstrar
quidve poscerent: & secundùm illorum respo
sacra aut noua facta, aut reparata sæpe legi
Homerum quidem facere videtis, Calchantis
gis nutu quàm Imperatoris res geri, illumq;

Inachiam ad Troiam vatem deducere classe
Præstantẽ augurio, magnoq; ab Apolline do

Quid enumerem partim ridiculas, partim scel
tas diuinationes, ad quas in dubijs rebus conf
vetustas, incantatorum & ariolorum, quorum
gnon

ina varia sunt, à re singulorum ea, quam va-
ndo vsurparet? Quid obseruationes omnium,
cationesq;? Nam quæ in ædibus animaduer-
ent insolito more accidisse, eorum coniecta-
m vnum genus fecerunt οἰκοσκοπικόν: velut,
troÿt in ædes ater alienus canis.
nguis per impluuium decidit de tegulis.
lum salinúmve in mensa euersum. Tigna
ere: & quod Cicero ait, politiam Platonis
l se mures corrosisse. Illud verò, quod viarum,
uæ cuiq; occurrissent, significationes explica-
ocarunt ἐνόδιον: nobis, vt opinor, liceat iti-
rium dicere. Iam illi creberrimi motus cor-
, etiam leuissimi, non caruerunt anxia nota-
e: cuiusmodi est, quod ille pastor ait, vt no-
Hessus conuertit,
d salit en oculus dexter mihi, nunquid adibo?
lacertorum musculi trepidauerunt, aut femo-
ut subitò prurire pes cœpit, aut auris tinnÿt.
l Græci nominarunt vibratorium: hoc est enim
sse παλμικόν. Quid ego vaticinatorum nunc
m cognomenta persequar, quos Græci in lin-
sua apta iungendis duplicandisq; vocibus fi-
appellant, à spiritibus, cælo, terra, aquis, vt ad
bas & cribella descendatur. Multa autem, &
anda de prædictionibus etiam istis sunt tradi-
vt scitis: quæ quidem non valde mouent me.
enim, quàm facilè poßint ludificari & præ-
ngi sensus nostri. Vel si qua subest his (vt video

*credi, neque sanè non verisimile arbitror) D
num seu impostura seu efficacia, qualem Socr
iactare videmus apud Platonem, quid mirum
becillitatem humanam, vt vulgo est, nullis fu
cælestibus subsidijs, capi ac circumueniri? P
est liber Philostrati, non infelicis nugator
Apollonij mirificis gestis. Ipsum quidem Dem
tum accepimus, cùm fortè apud Hippocrate
allatum aspexisset, & capellæ & primipar
dixisse: credo hoc non venit in mentem, qui j
lam composuit, vt adderet, cuius coloris. Sim
visam puellam salutasse priore die vt virg
appellaret, postero vt mulierem: fueratq; ea n
quæ intercesserat, puella corrupta. Ipse vidi
inspecta hominis sani & bene valentis manu,
dixit illum tertium diem non superuicturum.
tertij diei circiter meridiē mortuus est. Sed
sum hæc? Non enim instituimus referre exe
talium vanitatum: sic enim existimo: neq; ta
si velim, plurima & admiranda recensere
queam. Cupiunt autē omnes homines natura
cùm se saluos & incolumes, resq; sibi secūdas
tum mala aduersaq; abominantur: qua de ca
soliciti de futuris sunt & sperantes & metue
& inquietis animis magis præcipientes fut
quàm trāquillè præsentibus fruentes. Quod i
præcipuè indoctis vsuuenit, quorum ingenij
tas, vt procellis mare, ita motibus cogitatio
vexatur. Nihil igitur non faciunt, credunt*

scip

*nt, quod hoc modo perturbatis obijcitur ma-
. Cùm & diuinitus mala bonaq; immitti si-
illa vitari, vel saltem mitigari, hæc confir-
certò cultus & ceremoniarum ritu persua-
habeant, est aut reliquarum perturbationum
ræsens certusq; dolor aut lætitia, cùm animi
eris extolluntur, deijciuntur aduersis. Spes
n & metus mirificas solent inquietudines &
s dare, & ingentes fluctus concitare, quibus
forisq; fremant & resonent omnia. Ita fit, vt
nuis homines in acerbissimis casibus spes alat
stentet, quam nulla vnquam dies euacuauit,
it Euripides: tamen in ipsa attentione & spe,
ra quam nunquam non metus se infert, haud
an multo plus mali sit, non dico quàm in suc-
boni, sed in ipso casu infelicitatis. Sicut &
atus formidinum vehementiores sunt, quàm
præsentes aduersitates. Quapropter gestiunt
es finem videre, & exitum vel spei suæ, vel
us. Ex hoc diuinationes & ariolationes tan-
re vbique locorum & nationum inualuerunt.
tamen non animaduertit vulgaris inscitia,
est demersa in erroribus, ex spe spem, & metu
um non tolli, sed augeri & crescere. Cuius e-
curas vlla sedare potuit per se prædictio? Aut
s non cogitationes fluxas & incertas reliquit,
lto quidem magis quàm accepisset? Sed futiles
friuolas missas faciamus, deq; illis loquamur,
veraces & diuinæ sint: sicut ostentorum esse*

placuit, quibus futura haud dubiè indice
Quæ quæso quid prodest præuidisse, cùm hal
ineuitabilem necessitatem fati? quæ quomod
ciamus vt non sit ponenda, non video. Si
quæ accidunt, fortuita esse volumus, neque
vlla certa ratione ac lege: consequens erit,
huic rerum vniuersitati præesse, quod eam gu
net, & quasi clauum tenens in suo cursu dir
Quod si verum est, nihil neque causam, neq;
significationem habebit: vt Cicero præclarè
pserit, ne in Deum quidem sibi videri cadere
se, vt sciat quid casu & fortuitu futurum sit.
enim queat afferri, cur quod forte fortuna it
ctum sit, non idem aliter fieri potuerit. Quo
igitur alicunde efficietur, aut prædicetur futu
Quid verò dicemus, cur quid factum sit, cùm a
fieri potuerit, neque sit factum? Propterea no
detur mihi quidem ineptè colligi, quia qui
ctum sit, vt perhibeatur ita fieri fuisse necess
quia nunc in his hortis simus, liceatq; ita con
dere: Si conuenturi hodie hîc fuimus, conu
necesse: Et quoniam conuenimus, conuentur
omnino nos fuisse. Ita nihil admitti poterit fa
temerè, aut casu: quanquam cur quid sic
aliter factum sit, non habeamus perspectum:
cum verum fortasse sit alijs in rebus omnibu
prædictionibus non esse, omnem cogitationem
perat. Nam si veræ illæ sunt, fortuitarum r
nunquam erunt. vt exempli caussa, hoc,

Nota qd de futuris [illegible] at auctor.

llus Libyssa corpus Annibalis teget.
ithynia autem ille est mortuus, casu scilicet eò
tus, perfugium quærēs, cùm prudens Africam
ret vt exitiosam sibi, non est putandum. Sed
ciuit oraculum, sortem interitus illius ita ca-
m, vt in Libyssa Bithyniæ moreretur. Ita fis-
tem in media fata ruere oportuit. Dicam igi-
quod dudum, si non esset factum, falsò prædi-
n foret: sed est verè, quia futurum fuit: ergo ita
fieri necesse. Sed harum disputationum im-
sum pelagus patet, vnde nos in portum nunc
dem capessamus. Nauigādum tamen aliquan-
inquit Hessus. Nam si difficilis cursus erit, hoc
iorem gloriam ea res nobis pariet, quo periculi
orisq; plus habuerit. Quantum enim famæ con-
arint Græcorum ducibus errores & miseriæ, vi-
is, qui si vsi essent ea nauigationis prosperita-
, quam soluentibus tranquillitas maris & la-
uientia piscium promittebat, vt fertur, multis
minibus indecantati domi consenuissent. Tum
lichaëlus: Quid noster Hessus, inquit, nisi ma-
um, præcellens, gloriosum cogitare posit? Cui
iam, siue Deus (sunt enim à Ioue, vt Homerus
t, somnia) siue sua, quæ cuique Deus sit, libido,
rmienti tale subijcit,
Da tandem fortuna viam, iuuat ire per altum.
otum enim vobis huius est somnium. Hic nobis
mnium narrat, inquit Hessus. Sed res ita se ha-
et: Canes, vt ille ait, offulas, ego versus somnio.

Verùm disputationem illam tractandam nobis [...]temus aliquando, nunc hoc agamus. Tum ego: [...]cet igitur, inquam, sic sentire, nihil temerè, sine [...]tione, lege, cura, auctore fieri: & , quod consequ[...] est, quæ ita effecta sint, fieri aliter non potuisse [...]lumq; rectorem & præsidem huius vniuersita[...] & ipsam totam, & singulas partes mente pro[...]dentiaq; & manu adeò complexum agere, pro[...]cere, efficereq;, & quasi fingere omnia. Neq; de[...]tigari opere, aut affici tædio, molestiáve: quod ri[...]culè quidam de Deo, tanquam de se ipsis metue[...]tes, illum ita beatum fecerunt, vt his omnibus li[...]rarent. Vnde ista extat sententia Enniana:

Ego Deûm genus esse semper dixi, & dica[...] cælitum. Sed eos non curare opinor, quid agat h[...]manum genus. Veriti, credo, sunt deos esse nega[...] cùm sentirent quidem non esse. Quid enim est, nu[...]los deos dicere, si hoc non est, socordes, otiosos, ign[...]ros, non nostri modò, sed & sui? tessellis credo, a[...]talis in templis cæli ludentes? Quàm stultum a[...]tem est, sentire Deum aut fatigari, aut alleua[...] Non igitur isti sensere Deum, sed re ipsa sustule[...] numen, quod verbis prohiberet legum pœna. Ha[...] ergo quæstionem explicemus, si possumus. Si omn[...] necessitate quadam fatali gerantur, quid nos pr[...]sensiones, quid industria, prudentia, considerat[...] adiuuet? Subuertit enim hæc, & frustratur fa[...] fixa lataq; lex, eo euasura cuncta quo ipsum iuss[...]rit. Cur igitur,

Mult[...]

ulta tulit, fecitq; puer, sudauit & alsit,
um studet optatam cursu contingere metam?
tigisset enim fatis ducẽtibus, etiamsi nihil ho-
fecisset. Malè iudicat vulgus Troianorũ, He-
m malorum caussam esse. Priamus igitur se-
a ætate sapiens, diuersum pronuntiat:
Non mihi tu causa es, Di sunt mihi causa ma-
m. Neq; insaniuit vsque adeò Glaucus, quin
et aurum preciosius esse ære.
At rex cælicolum peruertit pectora Glauci,
iam etiam ipse sciens volensq; permutare cupe-
arma
Aurea, quæ bubus bis quinquaginta valebant,
um fisis boue quæ fuerant ex ære noueno.
id igitur prænosse prodest, venturum bonũ, ma-
ve, quorum expectatione & formidine tor-
eamur? cùm nihilo citiùs aut melius illud, hoc
ius aut mitius experturi simus. Neque enim vel
s, vt Herodotus ait, concessum est, vitare desti-
tam fato sortem. At Crœsus, si Halym transÿs-
, imperium erat ingens destructurus. Transgredi
tur, vt destrueret, fata compulere: id est, nõ imi-
nda sors exitÿ. Quid Laius faceret, cùm oracu-
m accepisset:
Ne serito liberûm sulcos vi dæmonum,
Nam te satus quondam trucidabit tuus?
atale fuit, iugulari à filio. Ergo illum fugientem
ngressus mulierum, attraxit ad vxoris concubi-
m ebrietas, vt impleret illã interfectore suo. Fuit

igitur Oedipus parricida, antequam nasceretur. Il-
li verò mori credo volentes Meropidæ, contrà p
tris fidelissimos monitus in bellũ ruebant: imò c
tè vincere, cumq; re ac fama domum reuerti:

Verùm in bella Merops genitor Percosius, om
Augurij gnarus, non dimittebat. at illi
Spernebant monitus: nam fati sæua trahebā
Imperia, & mortis vis non vitabilis atræ.

Hæc aliqui sic discreuere, vt euentus quidem n
cessarios facerent, causas verò relinquerent po
stati & arbitrio nostro: consiliorum enim nos
actionum dominos esse, de quibus bona maláq
necessariò consequantur. Sicut saxum non fe
quidem nequeat in eam partem, quò fuerit con
ctum: at eiaculationem & retentionem esse pen
eum, in cuius illud manu sit. Itaque non potui
quidem, aiunt, nõ facere Crœsum tantam ruina
quantam oraculum præcinuerat, si cum exerci
Halyn transijsset: sed & transire Halyn, & be
lum Cyro inferre, nihil (inquiunt illi) coëgit. V
luntq; idem sensisse Homerum, qui sæpe homin
ipsos sibi vesania sua ærumnas accersere perh
beat, non pati inflictas fato. quòd ita apud illu
Iupiter loquatur,

Cur stulti incusant mortales numina cæli,
Et sibi nos dicunt auctores esse malorum,
Cùm præter fati leges in aperta ferantur
Damna, suæ mentis proprijs erroribus acti?

Atque huic subscribere Theognidem similis sen
tenti

iæ versibus,
es nostræ interitu & fatis agitantur acerbis,
Non tamen à magnis pendet origo Deis:
ed vis atq; libido hominũ & petulãtia, multos
Expulit, eq; bonis impulit, inq; mala.
Quæ si vera essent, nihil sanè requireremus.
l non satis probari plerique arbitrantur. Nam
am profectò esse ulteriorem & consiliorum &
ionum caussam, quàm humanam mentem &
luntatem, qua hæ cõmoueantur & impellantur
deliberationes & actiones. Ipsumq; confirma-
& consiliorum proposita præsentibus rebus sæ-
contraria, & casus in bello & pace: cùm immi-
ntia fata nullis cõsilijs, ratione, prudentia, auer-
potuerint. Quàm vult, quamq; animo suo consti-
tum habet, vitare mortem in Asia Achilles? In
ominum igitur potestate si est, quid velint face-
, insanisse illum dicamus: vel ebrium fuisse, quòd
stero die oblitus sermonum consilijq; sui, non
nscenderit nauem,
Tertia quàm patriæ lux Phthiæ sisteret oris.
Quid enim ille concionetur, quæso audite.
Nã mihi mater, ait, niueis Thetis inclyta plantis,
Lethum ferre duplex fatum: nam mœnia circum
Dardana, militiam & bellum exitiale gerenti,
Esse domũ & patrios in agros remeare negatũ,
Sed famam eximiam nullo me fine manere.
Quòd si cara magis patria attrahat: at mihi no-
men
Gloriaq;

Gloriaq; interijt, sed longa diuq; superstes
Vita datur. nunc interitum vitabo profectò,
Nec citò luce carere volam, pubiq; Pelasgæ
Consulã inutilibus iam tãdem absistere pugn
Et natale solum patriasq; reuisere sedes.
Nam tegit ipse sua dextra Saturnius vrbem.

Non volens igitur iste mansit, & cupiens cons nescere in patria, sagittis est à Paride confixu An potius volens vidensq; in exitium ruere n dubitauit, animo voluntateq; mutata? Cuius m tationis quid caussæ afferemus? Igitur cõcludun non minus caussas euentorum, quàm ipsa euen fatalia habenda. Nam cùm sit minimè consenta neum, facturum aliquem vt notum præuisum malum consectetur, aut bonũ declinet: cùm in ma lum, aq; bono depellere fata volunt, ipsam ante mnia mentẽ iudiciumq; perturbãt, & erroribus f sisq; persuasionibus obruunt. Ita vt Tragicus ai

Cùm numinis subuertere ira aliquem parat,
Primùm omnium aufert sanitatem mentium,
Prauasq; pro rectis creat sententias,
Ne quis sua malefacta poßit noscere.

Nunquid hæc sententia planiß. refutat propugna tores arbitrationum nostrarum? Sed & Theo gnis similiter:

Nemo tamen se Cyrne valet subducere fatis,

inquit. Et alibi:

Nemo sibi accersit dãnũ vltro Cyrne, lucrũmve
Namq; vtraq; à magnis sors venit orta Deis.

Alli

igantur ergo & consilia & manus nostræ fa-
bus quibusdam vinculis.neq; multo certè ma-
penes nos sunt, quàm euentus ac casus. Nec
uuat illa duplicium fatorum constitutio. Inuen-
nim sunt & talis sententiæ auctores, qui fata
licia esse dicerent: vna quasi antiquiora, qui-
non mutabili & perpetuo diuinoq; ordine cæ-
circumuolutione sua omnes res intra se mo-
et, agitaretq;, quorum vis esset insuperabilis,
le existerent non nisi vniuersales quidam e-
tus, veluti illæ pestilentiæ & fames in totas
as grassationes. Alia autem illis longè infe-
a & minus robusta, quæ naturalia vocarunt.
non tam cogere, quàm solicitare, & ad im-
ium suum quasi precariò cohortari: quæ si va-
e debeant, morigeratione & obedientia volun-
ia opus sit. vt cùm quis ægrotare cœpit, id o-
ino fata hæc effecere. sed & medicina fugari
rbus poterit: & si ratio corporis naturæq; ha-
ta esset, & longè prospecto malo itum obuiam,
rbus fatumq; illud vitatum omnino fuisset. An
n, inquiunt, fieri videmus, vt lapis qui Hercu-
nus dicitur, ferrum attrahat, sed eam vim allij
mor obtundit. Et hæc itidem fata posteriora ha-
nt non quidem nullam vim, sed non inexpu-
abilem ac inuictam. Itaq; fieri potest, vt &
iuatim & rebus publicis decretos casus infortu-
orum aut vitemus, aut mitiores reddamus, ra-
one & consilio opponendo contraria: siq; quid
boni

opinio Auctoris de fato.
boni adiudicatum est, præparatione augeam
Non sunt autem omnes præsignificationes il
principis fati. quæ autem sunt, vt eæ de qui
nunc potiss. agimus, vt non prosint ad illud au
tendum penitus, tamen singillatim ad effugien
conducere putantur. Nam & vini ea est natu
& vis, quæ inebriet eos qui immodicè hauseri
quam dum vinum remaneat, durare necesse
Sed & singillatim fugere inebriationem licet:
dicuntur aliqua esse quæ potores non patian
inebriari, vt de amethysto memoratur. Atq;
quæ publicè fata moueant, ea naturalium fator
velut priuatim ministerio dispensari volunt. Q
equidem incogitanter dici existimo. Nam illa q
vocant superiora fata, necessariò videntur inuo
uere inferiora hæc, & quasi rotare gyro suo, sic
& valeant, & non valeant, certo loco, tempor
modo. Atq; eas quæ sunt tot in mundo diuer
naturæ, quarum aliæ alias infringunt, debilitan
corroborant, adiuuant, non sanè ad vires suas el
uandas, sed multo magis stabiliendas fata commi
tunt. Ita cùm ipsa efficiant omnia, administris e
quasi instrumentis talibus causis vtuntur. Fu
ergo fatale decumbere, non potuit declinari mo
bus: liberari illo est, non perimet. neq; ibi vll
ratio curá ve proderit, hîc quæ sanet medicina no
deerit. Hoc modo intelligendum est, moueri fieri
vi & imperio potentis illius fati omnia:

Neq; saucius vulneribus innumeris prius

Mo

ortem oppetet, finis quàm vitæ aduenerit:
eq; aßidens patrio aliquis sanus foco,
eo imminẽs magis fatũ effugiet sibi: vt Ae-
lus scripsit. Hæc quantopere sint exposita di-
tati & iocis deridere volentium, satis intelligo.
n illi, opinor, quærent, cùm talem quandam
diuinam & fatalem esse censeamus, qua, vt
est iam dictum, moueantur administrenturq;
ersa, qua mala bonaq; prouideantur & im-
antur, denìq; quæ cunctas res curet, modere-
verset: num etiam papilionibus alas illa pin-
, aut rumpat telas araneis. Dicet etiam ali-
, si hæc ita se habeant, immeritò plecti scele-
os tanquam sontes, cùm illi fato constricti ada-
; ad facinora non deliquerint. Peccata enim
untaria esse debent.
ur igitur supplicijs miserorum fatigantur,
erbera, carnifices, robur, pix, lamina, tædæ?
que enim quisquam satellites tyrannorum cæ-
m reos facit, quas patrarunt illorum iussu. Ita
m & ensis accusari homicidij poterat, quem
rarent. At etiam post mortem indignè miseros
erberus & furiæ terrent, & lucis egenus
artarus, horriferos eructans faucibus æstus.
s respondere non est expeditum, propterea quòd
n discendi, sed deridendi caussa hæc exquirunt.
t nos illam vim interminatam animorum no-
orum angustia nunquam concipiemus. Neq; re-
è fecerimus, si tantillo modulo humani ingenij
tant

tantam magnitudinem metiri voluerimus. N
capitur diuina illa granditas, paruitate cogita
num nostrarum. Et quis tamen non videt, vel
hil, vel vniuersitatem illi quandam administ
tionis relinquendum? Nam si parua negligit,
contemnit, quod absurdum est (nihil est enim t
omnium rerum magnum, quod alicuius mome
instar in illius oculis habere debeat) aut ne a
cit quidem: quod ipsum etiam absurdius est,
gere quicquam lumina & obtutus diuinita
Quare nos has audacias cogitationum nostrar
compescamus, extendentes vltra nidum penn
nunquam enim in illis explicari hæc ingentia
immensitas poterit. Deus profectò, Deus, qu
ita quomodo licet describimus, granditatis, pot
tiæ, maiestatis nominibus, tam breuibus ratio
& ingenij nostri limitibus non continetur. C
illis autem dicaculis, quos aiebam, neq; hic lo
est altercandi: neq; faciendum omnino iudico,
his de rebus disputemus: cùm nihil studio sibi h
beant, quàm vt omnes latratu morsibusq; im
tant, quorum sermones consuetudinemq; vitãd
puto. Fuere autem qui, vt ego sentio, aliquò s
vsq; in huius quæstionis explicatione progreder
tur: quorum dicta non sint aspernanda. Vol
Nota: opinio- enim illi non solùm fatale esse quid fiat, sed eti
nem alteram quo fiat modo: vt omnes res efficiantur fator
quidem magisterio, sed certa ratione, & qu
arte singulæ, de ijs quas suprà propinquas cau
ni

inauimus. Nam hæc fataliter copulata sunt,
diuelli possunt. Ita non frustra, Multa tulit
q; puer: sed finem hoc itinere fatale fuit con
ere: voluntate inquam discendi, patientiaq;
rum. Non sinent interire aliquem fame fata:
s suppeditabũt etiam illi, quibus vitam susti-
. Multa similiter aliquis enumerarit. In bello
, inter cædes ac vulnera, in pace, otio, quie-
vtranq; partem fata viam inueniunt: quæ
ltior interdum nobis & abstrusior, multo-
magnam admirationem excitare solet. Ad
l verò de sceleratis quid respondeamus aliud,
m quod elegantiss. versu dicitur.
lon refert scelus vnde cadat, scelus esse fatẽdũ.
; enim ideo minus contra inq; feras armamur,
d sint ad nocendum productæ: nec quia non
damnosæ esse possint, ideo veniam illis faci-
rabiei & impetus in nos & res nostras. Sic
sceleratiet iam ad supplicia fatis rapiuntur,
ipsorũ improbitas impunita esse non debeat,
peste placeat terras exonerare. Neq; qui tales
minus odij, ac potius multo plus merentur,
d creati ad scelera videantur. Multo dici plu-
poterant, cur minimè vllum flagitium impro-
tisq; opus excusabile esse posit: sed nunc hoc
agitur, & iam olim est ab alijs actum, no-
sq; temporibus penè immodestè exquisitum.
iamus igitur ad prædictiones, vt nostris can-
s includamur. Quid illæ sibi volunt? Si

v Fata

Fata regunt orbem, & certa stant omnia lege
Quid nisi (quod inquiunt ij, quorum suprà se-
tentiam in hac parte non spernendam, diximu
illas eadem vis fati exprimit, quæ consecutu
casus? Vtq; rubor, qui supra cutem exulcerat
extumescit, ab eadem origine venit, à qua &
tus, ipse index & quasi antecursor illius: ita pr
significationes ex ijs quæ ventura sunt quasi (
ita loquar) protuberant. Cæterùm quibus p
desse debeant, vtiles: quibus non debeant, in
tiles, aut etiam detrimentosæ sunt. Herodotus s
bit, vnum ex proceribus Persarum Thebis hos
suo lacrymantem narrasse: non ignorare se
plerosq; principes Persarum, in Græcia sibi mor
dum, sed rapi fatis ad exitium. Hanc persuas
nem quantum in animos censetis illorum despe
tionis & vecordiæ infudisse? Non ne autem
ille apud Maronem prius omine & significati
cædis vincitur, quàm ab hoste? Nam ibi, vt sci

Illi membra nouus soluit formidine torpor,
Arrectæq; horrore comæ, & vox faucibus hæ

Itaq; his verbis Aeneam compellat, exultant
victoria:

—Non me tua feruida terrent
Dicta ferox, di me terrent, & Iuppiter hosti

At ille postea victor, quantum animi speiq; c
cepit de promisso signo victoriæ, vt iam tum, q
uis ab auxilijs imparatus, cùm contra se tot
Italiam in armis esse sciret, non tamen dub

ho:

...ibus minari, tanquam haud dubiè superior:
...as pœnas mihi Turne dabis, quàm multa
...sub vndas
...uta virũ, & galeas, & fortia corpora volues
...bri pater.
...nta alacritate in singulare certamen prouo-
...Hector, qui inter principes Græcorum sit for-
...mus, postquã crediderat Heleno interpreti deo-
... non esse fatale sibi ea in pugna occumbere?
...m autem non erigat, confidentemq́; faciat,
...io auxilij & præsentiæ numinis, aduersatio-
...verò aut desertionis deijciat? Terrentur ergo,
...anguntur homines mirificè præsensione mali
...boni, consolatione & spe confirmantur. Neq;
... illæ superuacaneæ. nam indicatione boni
...ines seruari & stabiliri, mali verò perdi &
...elli solent. Ita ipso fatali cursu instituto &
...edente, iam ipsam præcognitionem venturorũ
...orũ salutarẽ multis fuisse cõperimus: Qui mo-
..., aut impendentia infortunia subterfugerunt,
... promisa præmeditataq́; sunt experti leuiora.
...entina enim, & inopinata omnia profectò
...iora sunt. Itaq; ille queritur, cùm aliæ obeun
...miseriæ ab Heleno essent prædictæ sibi, non
...m fuisse paternam mortem:
...ec vates Helenus, cũ multa horrẽda moneret,
...os mihi prædixit luctus.
...l quomodo subterfugerunt, quæ omnino ventu-
...erant, & quidem immutabiliter? Sic, inquam,

quia fatale etiam fuit hoc modo, id est, proui
præcogitataq; cauere. Neq; aliter euadere, quā
si quasi ingruentem longè tempestatem prospex
sent de montis vertice. Eam ob rem, sicut eade
esca sanis & febricitantibus non idem sapit: i
eorumdem malorum indicationes aliis in bonum
in malum aliis conuertunt. Quod quidem ipsu
quo hominum merito aut scelere fiat, non pote
opinor, sic exponi, vt ab vllis intelligatur, q
quamuis sapientes sint, sed humano tamen mo
Nam Deum his bene velle, illis malè, & conc
liare sibi pietatem aliorum, aliorum à se volu
tates & corda detorquere, nullam rationem v
detur habere. Cur enim faciat, quid afferetu
Nam quod verum est, & apud Sophoclem dicitu

Deum bonos diligere, habere odio malos:

Non satis complectitur explicationis. Nam s
cundùm ea quæ diximus, oportet, quales qui
sint, tales à Deo factos & creatos esse, vt ipsu
opus suum aut amplecti, aut abiicere sit neces
Quæ igitur nostra est culpa? aut quid ille ludi
Quídve dubiis & obscuris rebus nos sollicita
Hæ sunt illæ tenebræ. Nam quis hic satis, in
quicquam videat, humanis quidem oculis? Qu
autem non accusant eorum quæ diuinitus fiun
quæq; credunt facile fieri diuinitus alii, alii sa
tem fataliter? Quid est eorum, inquam, quod n
incurrat in aliquam offensionem, & indignati
nem mortalium? Quæ sunt querimoniæ hominum

quib

...us perpetuò accusant diuinã gubernationem?
...lit in Troianis portis Achilles, directum telum
...rfectoris mater diuinitus credidit: quod nihil
...llud, quàm diuina voluntate cecidisse. Quas
...ur exprobrationes iactet in Apollinem, qui
...tis filij sui auctor fuisset?

...ui prosperam sortem mihi optans liberûm,
...lorbisq; longos omnibus vacuos dies,
...ûm meq; resq; diceret curæ meas
...)is esse, lætoq; celebraret carmine,
...ersuaserat verè loqui, ista vt crederem,
...req; vatidico nihil falsi edere.
At nunc dapis qui nuptialis pars fuit,
...estumq; vocali diem hilarauit fide,
Post illa vota ipse interemptor extitit.

...id est visum Theophrasto iniquius, quàm ho-
...ni non longius vitæ spatium datum? Iam illi
...ploratores miseriarum cõditionis humanæ, quid
...i accusatores sunt numinis? An non indignum,
...quiunt, diuinum istud animal tot laboribus &
...uersitatibus exagitari? Minimè, alius inquit:
...pediebat enim illis negligẽtiã & incuriã excuti,
Vt varias vsus meditando extunderet artes.
...t illi, Poterántne aliter, & durante (aiunt)
...rea ætate, artes concedi? Quæ cùm ita sint, vt
...xi, neq; vnquam sperari debeat probaturum no-
...s numen rationem & ordinem vllarum rerum:
...s hinc discedamus, neq; grauemur omnia illius
...nperio & nutui permittere. Quod non placet

 isti,

isti, qui molestè fert ignorantiam caussarum h efficere: cùm nobis quod ipse derideret, maxi & præcipua caussa sit omnium rerum, Dei cre toris & seruatoris à se factarum voluntas: q posita, multum superuacaneæ sapientiæ exclu tur. Sic non tam explicata proposita quæstio quàm secreta & suspensa, in hac persuasione, q leuitatis crimine apud quosdam graues scili viros non carebit, vt proposuimus, ad exemp veniamus: quibus plurimis & concordibus antiquitate petitis, facile declarari poßit, vt n hil eximium, memorabile, magnum extiterit n antè designatum: ita illa quæ à communi reru pragreßione & cursu deuiant, nunquam non h buisse aliquam futurorum præsignificationem. S nos de ostentis, id est, cælestibus prodigijs (sic en memini conuenire) in præsentia loquamur: n ijs omnibus, sed quæ huius modò generis sint, quod prox. visum pertinet. Referam igitur vo nunc deinceps è veterum scriptis collecta exe pla, quæ quasi testimonium dicant in hac causs nostramq; sententiam comprobent. Vnde etiam cõsecuturo casu fortasse non minus certò statui p terit, quàm ex Astronomicis dogmatis, quæ & ipsa peperit multorum euentuũ notatio & collati Et est ferè omnium horum eadem, ac somnioru ratio, quæ tũ demũ rectè planeq; intelligũtur, cũ quod monuere, finem sortitum est. Si tamẽ mult rum rerũ notata conuenientia, & tanquam sim

litua

lo, plurimum valet ad prudentiam & æstima-
em futurorum, non absq; fructu fuerit, tot ha-
rerum exempla collecta & nota habere. Per-
ar autem, vt dixi, illa ignium subitorum, id
traiectionum, aut horum paulò stabilium, qui
etæ vocãtur, quicquid sanè, vndeq; sint vtriq;.
enim ad genus ostentorum, quod aiebamus,
regantur. Ac percurram potius, indicatis fere
ulis temporibus, singulis memorabilibus casi-
. Sentio enim me bene longum fuisse: & diei,
m placuit talibus fabulis consumere, non mul-
superest. Tum Mylius: Nihil tu quidem hac
caussa recides. omnibus enim nobis, vt pro o-
ibus loquar, hæc tua commemoratio gratissima
. Etsi enim nemo nostrûm est, quin poßit illa
libris ipse conquirere: tamen iuuabit tuo studio
lecta, quasi in prolata tabella vno intuitu aspi-
e. De die verò non est quod labores. Nam si il-
deficerit, vel noctem assumas licebit. Quid enim
tam lubentibus animis audiamus non inutilem
monem, neq; defatigemur, quàm illi apud Ho-
erum Phæaces, confictas nulla similitudine veri
rrationes, solaq; suauitate conditas? Plurimum
a, inquam, ac penè dixerim omnia potest, Myli.
si vtilitatem te remouere non decet. Neq; enim
s fabulosiß. vt tu vis historijs, vllorum sapientũ
sputationes potiores meo quidem iudicio sunt
cendæ. Caue igitur illam eloquentiam, erudi-
onemq;, ac, vt planè dicam, diuinitatẽ conferas

v 4 cum

De ignibus et traiectionibus.

cum infantia, imbecillitate nostra. Sit sanè, vt d
cis, inquit: sed tu quod cœpisti nunc age, deq; h
aliâs. Quod cùm idem & alijs videretur, tum eg
Ordiar, inquam, ab ijs temporibus, quorum res li
teris Græcis Latinisq; mandatæ extant. Ea sic s
tis longè remota erunt. Sed priusquam incipiam
admonere vos lubet eorum quæ suprà dicta sun
de horum ignium significatione, quòd malorum
& calamitatum. In quo quidem omnium est ea
consideratio: quanquam de traiectionibus, vt v
cant, illa mala leuiora sperantur,

Cùm varias ignis denso dedit aëre formas,
Nunc iaculum longo, nunc sparso lumine lāpa

vt Lucanus cecinit. Cometæ verò maiorem mul
terrorem incutiunt hominibus, & motum mult
plicem: id est pestilentiæ, inopiæ, bellorum. Na
hæc illi præcedunt, quorum tamen præ reliquis fer
vnum intentius & grauius terras vrget. Quod
vultis hæc ipsa audire comprehensa numeris (it
enim fortè gratiora erunt) recensebo vobis Man
lij locū, quo elegantißimè & copiosè describuntu
Annuentibusq; illis, ex libro primo De Comet
versus subiectos recitaui:

Nunquam futilibus excanduit ignibus æther,
Squallidaq; elusi deplorant arua coloni,
Et steriles inter sulcos defessus arator
Ad iuga mœrentes cogit frustrata iuuencos.
Aut grauibus morbis & lenta corpora tabe,
Corripit exustis lethalis flamma medullis,

Tabe

bentesq; rapit populos, totasq; per vrbeis
blica succensis peraguntur fata sepulcris.
pq; hos, qui paulò pòst sequuntur:
uin & bella canunt ignes, subitosq; tumultus,
t clandestinis surgentia fraudibus arma,
xtremas modò per gentes: vt fœdere rupto,
ùm fera ductorem rapuit Germania Varum,
fecitq; trium legionum sanguine campos,
rserunt toto paßim minitantia mundo
umina.
q; item mox subijciuntur:
uiles etiam motus, cognataq; bella
ignificant: nec plura aliâs incendia mundus
ustinuit, quàm cùm ducibus iurata cruentis
Arma Philippæos implerunt agmine campos.
nc ad exẽpla igitur vt accedamus, ex antiquis-
is est, iubar in cælo visum ante pugnã Tegeati-
in qua Lacedæmonij ab Arcadibus victi fusiq;
t, quam cladẽ illis etiam Epimenides prædixisse
itur. Fuit autẽ illa sanè, nobilis victoria Arca-
m, quam haud dubiè Lacedæmonij animis præ-
npserant, decepti quidem oraculo, vt Herodotus
ibit, cùm percontantibus de bello, huius senten-
responsum datum fuisset:
Arcadiam poscis, rem magnam poscis, non do.
Arcadia multi vescuntur glande viri, qui
Pellere te valeant: sed nec tibi cuncta negabo.
Concedam Tegeæ saltu tibi plodere terram,
Funiculoq; leuis mensus distringere campi.

Aderant igitur promptis ad prælium capessendu animis Lacedæmonij singuli, cum pedicis, quib hostes captos vincirent: sed ipsi capti vinctiq; compedibus, ruris dimensa spatia Tegeatum cole adacti, oraculum quidem probauerunt, ipsi ve dederunt pœnas temeritatis suæ.

Iisdem temporibus & Hierosolymæ in Iuda captæ sunt, & penè vbiq; imperia administrati nesq; rerum concussæ. Post hoc ostentum inuen cornutam stellam, id est, κεϱατίαν apparuisse, an pugnā qua ad Salamina & Artemisium classe innumerabilem Persarum deleuerunt Græci, po quam quidem victoriā, cùm iam Xerxes in Asia refugisset, & terrestres copias, quibus Mardoni præerat, conciderunt. Postea sanè multis annis, q tempore Lacedæmonij classe victi, imperium ma atque mox Græciæ amiserunt, trabes in cælo em cuisse traditum est, & Solem visum Lunari speci quasi in cornua rotūdari. Illis tēporibus miserrim fuit Græciæ status, cùm eius principes ciuitates b barorum auxilijs sese mutuò impugnarent, & perniciem suam accerserent hostes. itaque defe exhaustis viribus paulò pòst prædæ fuere seru penè nationi Macedonum. Paulum supra ea tem pora, id est, Olympi. LXXVIII. cometes in cæ visus est, & lapis è sole ad Aegos flumen dec dit: quod priusquam fieret, Anaxagoras futuru prædixerat. Apparuit & cometes ante horribile illam pestilentiam, qua Atheniensium ciuit

pe

ad internecionem deleta est, vastãte vrbem, s, exercitus malo, annis duobus. Buræ autẽ, & ces absorptionem & interitum, antecessit terlis ardoris fax, quæ in cælo apparuit quasi flam nubes, inq; duas partes discedere, & in diuer abire visa est. Cùm mox illam ruinam Græcia , Philippo & Alexandro eripientibus illis liatis quamuis exiguas reliquias. Post illud otum annis XXXI. cælum sanguineum incenn in terras spargere visum: & sequente anno i effigies conspecta, in hastam mutata est, quod el omnino factum Plinius scribit. Eo tempore x. Philippus Græciam bello premebat, & conebat. quarum rerũ historiæ notæ sunt. In quod dunt & visi cometæ, quorum Aristoteles menem facit, Euthycla & Aristæo principatu Anis fungentibus. De quibus tamen propter igno n nobis seriem successionum magistratus illius, il possumus certi afferre. Supra hæc verò etiam quantum tempora, nisi fallor, Archelao in Maonia rerum potiente, primùm modicus cometa paruit, ac in dies crescens, contra obseruatam rum syderum naturam, inq; Septentrionem tẽns, vbi lacteam viam attigit, in immensum iur lucemq; diffudit, ita vt totum illius latitudispatium occuparet. Cæterùm dubitationis meæ ussa est, quòd illum regnante Archelao indiserSeneca visum tradiderit: fueritq; Archelaus ius, postea sanè diu rex in Iudæa: quem quidẽ valde

valde posse accipi, vel debere potius arbitror. S
ad ordinem narrationis reuertamur. Aliquan
post, id quod in Romanis historijs est annotatu
nox interdiu, vt ait Liuius, visa incendi. Quib
temporibus in Italia cum Pyrrho & Samnitib
belligeratum est, & regna orbis terrarum colla
cæpere, successionibus confusis, & moribus corr
ptis mollitie & sceleribus extremis. Lucem it
noctu obortam, idem Liuius scribit nuntiatu
L. Veturio, Q. Cæcilio Coss. quod tempus non lon
antecedit bellum Philippicum, cùm quidem ost
multiplicia extitisse ferunt. Interq; ea cum horre
dis cœli fragoribus & incendijs, insulam erupi
non procul à Thera, quæ Hiera dicta fuerit. i
Sibyllinum oraculum præcinuisse:

Ast vbi gens victis dominabitur Ilia pœnis,
Cognita non magis existent miracula fando.
Ignibus ardescet pelagus, penitusq; micabit,
Fulmineo in fluctus missis ex aëre flammis,
Mista quibus Ponto figetur saxea rupes,
Et non nota prius caput insula proferet, inq;
Bello deterior superabit turba ferocem.

Nam rebus Carthaginiensiũ accisis, Romani Ph
lippum, Aetolorum auxilijs vsi, superarunt. qua
victoriam Græcorũ poëtæ Aetolis ascripsere, illis
cios Romanos adijcientes, vt ex Epigrãmate qu
si epitaphio apparet, quod nos otiosi conuertim
Sed pudet profectò, Hesso præsente, meos vobis ve
sus inculcare. Tum Hessus: Minimè, inquit, n
ce

est. Nam ego tibi in hac parte Poëticæ, quæ rammata complectitur, video nonnihil tribui m esse. In vniuersa enim nunquam volui-laborare. Rectè enim, ego, nunquam, quòd lui vires meas. Nullum autem infelicius est um, quàm occupari inutili & vano labore: is eorũ est, qui in re non apta, nec congruente ræ suæ, operam sumunt. Semper tu quidem modo, inquit Hessus: sed quæso illos versus ora. Tum ego: Ita igitur, inquam, illi nobis oribus malè quidem se habent:

ic posita est lacrymis cassa, inferijsq;, viator,
In busto pubes Thessala, quale vides:
ilia quæ Mars Aetolus ter dena cecîdit,
Atq; Itala auspicium turba secuta Titi.
eu dolor Aemathiæ: sed spiritus ille Philippi
Audax hinnuleos tunc ijt antè fuga.

no autem pòst, nõ solùm nocte interluxisse, sed m etiam stellæ specie ab ortu solis ad Occidẽ porrigi visam, idem Liuius refert. Atq; item o pòst, sparsos primùm ignes in cælo, deinde m ingentem exarsisse. Quibus temporibus quæ fissiones Imperiorum & Regnorum, quàm cru- æ & horribiles tradantur, cui est ignotum? ia & Aegyptus in cædibus & sanguine nata- t. Quo licet apponamus, anno quinto pòst vi- cæli ardorem, & rubedinem Solis: itemq; post tertio, in nocte lucem. Neq; ignoro, cùm hæc xima nocturna lumina certis in locis visa me-

merem.

morentur, videri posse, nihil vniuersalium casuu potuisse complecti: sicut neque fulgur certè qu quam minatur vllis nisi proximis terris. Ita tam induco in animum arbitrari, in certis quidem lo obseruata illa esse: sed nihilominus apparuisse a bi quoq;, verùm non animaduersa, neq; notata, a fortasse aliter visa esse. Neq; sit dubiũ mihi, qui si quicquid harum rerũ à veteribus memoriæ pr ditum est, extaret, ijsdem temporibus diuersis. locis mentionem talium prodigiorum factam repe turi essemus: neq; tamen non, vbi conspecta si quoq;, quasi exierint, maximas potissimasq; vir suas exercuisse crediderim. Nos verò conquirent quæ vbiq; extitisse inuenimus, pergamus vt cœp mus, narrationem contexere. Sequitur igitur il cometes, qui fulsit post mortem Demetrij Syri Regis, qui in acie interfectus, regnum cum vit amisit, relictis liberis Demetrio & Antioch Quorum Demetrius, suppostitio rege Alexandr pulso, regnum paternũ aliquantisper tenuit, mox in Parthorum venit potestatem. Eum æquasse m gnitudine solem tradunt, ac primùm claritate lu minis ignei & rutilantis noctis tenebras dispulisse paulatim verò splendore deficiente, defecisse subit totum. Hæc tempora sunt euersæ vrbis Carthagi niensis, & in bellum Achaicum incidunt. Atqu haud scio, an sit hic ille sol nocturnus, visus Sci pione Aemiliano & C. Fuluio Coss. quanquam etiam paulò superius sol noctu conspectus annota-

tur

Inuenio & ante Teutonicum Cymbricumq; ...m, facem in cælo emicuisse. Inuenio & Soles ...es, & die Lunam cum stella, & noctu hiatus, ...eos, flammas visas. Sed insigniora placet per-...i, quæ vtinam, vt sine dubio fuere, perscripta ...nnotata collectim & peculiari argumento ha-...mus. Optare, inquit Mylius, impunè licet. Illi ...en, qui temporum hominumq; iniuria cum a-...multis libris interciderunt, reuiuiscent nunquā. ...lta creduntur, inquam, periisse, vt paulò antè ...ebantur, quæ latent. Sed certè quicquid desi-...tur, pro amisso est. Sparsim igitur quæ inue-...us percensendo, tendamus ad finem orationis. ... bellum Italicum, & Ciuile, quod gessere Ma-... & Sylla, faces, clypei, globiq; ignei apparuere. ... hæc pertinent & cometæ bello Octauiano visi, ...rnarum calamitatum, vt Cicero ait, prænuntii. ...; longè consecuta sunt illa ostenta, quæ rerum ...nanarum euersionem præcesserunt: Catilina-...s inquam coniurationem, & Cæsaris regnum, ...quæ tempora & Craßi, legionumq; cædes inclu-...ur. Horum & M. Tullius mentionem fecit pro-...è in Prognosticis suis versibus. sicut notum no-...est ex libro primo Diuinationum: & Lucanus ...bit:

...gnota obscuræ viderunt sydera noctes,
Ardentemq; polum flammis, cæloq; volantes
Obliquas per inane faces: crinemq; timendi
Syderis, & terris mutantem regna cometen.

Quib

Quibus apponamus illam crebritatem ostento... post interfectum C. Cæsarem. Negat enim, vi... tis, Maro, aliâs vnquam cælo

Cecidisse plura sereno
Fulgura, nec diros toties arsisse cometas.

Apud Plinium quidem legitur, x I. hora diei ... nitũ sydus visum ludis, quos Veneri genitrici f... ret Cæsar Octauius. Id faustum terris fuisse pu...

Ergo inter sese paribus concurrere telis
Romanas acies iterum videre Philippi.

& multæ aliæ calamitates inuaserunt. Neque ... adiecerim coronam, & versicolorem circulum, ... lem ambientem, Octauiano Cæsare vrbẽ in pr... iuuenta intrante, post obitum patris, ad nomen ... gens capessendum, vt Plinius ait. Sequitur pe... nax in multam noctem lux, quo ostento mors ... berij significata creditur. Et cometes, qui ortus ... tatur portendisse Claudio exitium: paulò en... pòst & vitam & imperium amisit, veneno, vt ... spicio fuit, necatus. Cui cùm Nero successisset, ... ius etiam principatu cometes effulsit: quem, cur ... stellis infamiam detraxisse Seneca scripserit, n... discipulo assentatus est, vt dixi, non video. hic, ... idem scripsit, sex mensibus fulsit. His temporib... Iudæa vastata, & suprà quàm vlla oratione ex... poni posit, fame, bello, pestilentia exhausta, qua... vacua possessione Rom. cessit. de quibus cladib... copiosè Iosephus perscripsit, qui etiam cùm ali... prodigia præuia tantorum malorum annotauit, ...

ingre

credibilem penè lucem cometæ, quæ anno toto
rseuerauerit: ensemq; supra Hierosolymas flam-
iuomum, & noctu flāmam, qua diei claritas re-
æsentaretur, exortam. Romæ etiam post Neronis
ortem, crebris successionibus res turbulentæ fue-
unt. Post hæc equidem proximè cùm intercessisse
ulta credam, ostentum inuenio ardorem cæli
incipatu Commodi M.F. paulo antè bellū De-
rtorum, quod duce Materno in Hispania exci-
atum, peruagatumq; Gallias, Italiam quoq; con-
ßit. Sunt etiam tum interdiu stellæ conspectæ:
 pogonias apparuit, id est, sydus laxum pro-
xitate, vt Herodianus scribit. Paulò pòst, ante
bitum Pertinacis, stellæ cum Sole visæ. Itemq;
ella die conspecta, & circulus Solem ambiens
atali Alexandri Mammeæ F. non paruo pòst
empore: siquidem inter Maximini principatū,
 Constantini, intercesserunt anni non paucio-
es CXXX. Cometen insolitæ magnitudinis, prius-
uam moreretur Constantinus, scribunt aliquan-
iu fulsisse. Honorij deinde & Theodosij principa-
u, & Sol defecit, XIIII. Cal. Sextil. & come-
a visus vsq; ad mensem Septembrem, quando
ārbarorum incursionibus discerptum fuit Ro-
anum imperium, plenusq; orbis terrarum tumul-
ibus. Non diu post, diem suum obijt Hieronymus,
ræclarus Christianæ religionis doctor. mox sub
mißionem Italiæ, & occidentalis Imperij inte-
itum, illasq; Rauennates succeßiones, & omino-

ſum Auguſtuli nomen, non vniuſmodi prodig extitere: inter quæ & cometes memoratur. Te ra igitur hominesq; lacrymabiliter moti. Neq; d poſt, Attila mortuus eſt. Iiſdemq; temporibus V uetiæ vrbis, in ora Adriatici maris, à conuen ex Ticino, Mediolano, Pataulo, fundamen iacta traduntur. Anno Imperij Iuſtiniani XII *menſe Decembri, cometes in Sagittario viſus: tu in Italia cum Gotthis belligeratum, quæ tande gens à Narſete auxilijs eſt Longobardorum e tincta. Ab hoc annotatur proximè cometa, e quidem geminus, ſub Leone: quod tempus i Francis ferè Pipinorum eſt. Fuereq; tum omn bellis & motibus referta. Peſtilentia etiam il eſt ſecuta, qua Conſtantinopoli tercentena* M. *h minum feruntur interijſſe. Supra quæ tempor regnante Mauritio ſenis mēſibus, cometen viſu memorant. Atq; illa ætate natus eſt Mahomet Saracenici regni conditor: qui ſub Heracleo ſe protulit, obſcuro & ignobili loco editus, ad tan tam cladem religionis & virtutis, vt ferè conſen tiunt, poſt Chriſtum Seruatorem genitum, ann* D C X X I. *quod tempus in notationibus annoru Arabes ſequuntur. Sunt qui ſcribant, illum i adoleſcentia camelos diuitis mercatoris Arab pauiſſe, neq; vnquam, quamlibet ſereno cælo, no atram nubem ſupra ipſius caput aſtitiſſe. Conti nent hæc tempora & illam expeditionem Perſi cam cùm Hieroſolyma à Choſroë capta fuer*

Mor

Mortuo Arenolpho, ante illam Imperij desertionem, cùm Francis sua regna tuentibus, Italia Berengarij potirentur, & incursionem Vngarorũ Saracenorumq; in Italiam, singulares micationes & discursus stellarum visi sunt. Post deinde Othone Henrici F. in Germania, in Italia regnante Lothario, Sol per aliquot dies sanguineus & cometes visus: & pestilentia subsecuta est, & Italiæ imperium Otho recuperauit. Sub Imperatore primo Henrico, cometam in meridie apparuisse scribunt, posteaq; famem & pestilentiam per totum orbem terrarum extitisse. In Romana religione tum miseræ etiam ac perniciosæ turbæ & discordiæ fuerunt, Benedicto Pontif. per contrariam factionem eiecto, & mox recepto: quod eidem mortuo Henrico factum est. Tum Mylius: Nostróne, inquit, qui Bambergense collegium instituit? Ita, inquam. nam is ex Bauaria ad Imperiũ accitus, quia solenni more à Romano Pontif. corona donatus est, Imperator nominatur: cùm qui ante eum fuisset, Othonis pater, quia in Italiam non venit, Rex, non Imperator dicatur. Paucis etiam ante Imperatoris mortem vel mensibus vel annis, mense Sextili, hora diei tertia, Solem circulus inclusit, per quem quatuor transire lineæ furcatim visæ. Et Conratus destinatus ab ipso etiã Henrico successioni, post bienniũ demum ad Imperium peruenit. Est & ante hunc Imperatorem, primùm per electionem creatum, cometes

x 2. visus;

visus, qui ingentem quoq; attulit terræmotum
Henrico etiam Quarto, siue sanè Tertio, adhuc i
matris quasi tutela adolescente, crinitum sydu
apparuit. Cuius quidem temporis calamitosiss. con
secutionibus enumerandis, copiosa oratione opu
futurum sit. Quid enim tum omnibus in terris mi
seriæ non sensit humanum genus? aut in quen
ordinem non sæuijt ingens aliquod infortunium
Quorũ sanè propiora magis nota nobis sunt. Nam
quis non tenet & execratur Pontificias fraude
& vesanias, quibus à Gregorio in imperatorẽ fa
ctus impetus, quibusq; post deuictum Rodolfum
contra ipsum filius armatus fuit? At in Græcia
& Syria sanguine omnia inundata sunt. Fui
etiam illa tempestate, vt vix vnquam, ostento
rum crebritas, lampadum, trabum, iaculorum,
atq; adeò cometarum. Quorum vnus maximè con-
spicuus, igniuoma luce & crine cruento in occasu
arsit. Tum Petri duo, auctoritate Pontificia, litte-
risq; instructi, diuersa ratione pari successu innu-
merabilem multitudinem breui coëgerunt: qua
alter copias Gallorum contra Saracenos ductas à
Godefrido auxit, alter in oppugnationem Iudæo-
rum est vsus. Neq; vulgus tantùm sub signis du-
cebat: iam enim multitudo exercitum confecerat,
& ad vexilla conglomerato agmine incedebat:
sed Principum etiam virorum potentiam sibi ad-
iunxerat. Itaq; Iudæi vexati, & rebus bonisq;
exuti, trucidati insuper ad internecionem, in Ger-
mania

ania penè deleti fuere. Constat V. M. Moguntiaci cæsos, alijsq; in locis innumerabiles. Aliquot annis pòst, stellam crinitam visam annotarunt, tribus amplius mensibus. Quæ qua nocte cerni desierit, mortuum quartum Vrbanum P. R. In Syria tum res turbulentæ & aduersæ nostris fuere. Bondacar Babylonius Antiochiam vi expugnauit. Pœni Hispanias vexarunt. In Italia item magni motus, Manufrido & Coratino victis ac interfectis. Nec secius in Africa, mortuo Carthagini bene gesta re Ludouico. Nec in Germania res Imperij satis expeditæ fuere. Post hanc annis circiter XL. cometes visus mense Aprili. In Gallia seditiosè tumultuatum: & pestilẽtia horribilis orbem terrarum vastauit. Mox à Christo Seruatore nato, anno M. CCCXIIII. & cometes mensibus penè tribus, & tres Lunæ visæ. Nec desunt qui in hunc annum Septimi Henrici mortem referant: qui max. rebus in Italia gestis, cùm in se omnium spem & expectationem singularem traxisset, veneno sublatus interijt, execrabili scelere Romanensium, à quibus, qui illum necaret, subornatus fuerat. In Italia fames & pestilentia secutæ. Anno à Christo nato M. CCCXXXVII. sub duobus Romanorum Pontif. multiplices creationes, cùm semper alter alteri obijceretur, quas rex Sigismundus aliquanto pòst composuit, cometa quatuor mensibus conspiciendum se præbuit. Inuenio etiam annotatum prius alterum emicuisse, quàm

ille extinctus esset. Inuenio etiam tertio exin[de] anno apparuisse alium, itemq; aliquot annis po[st] alium, & creberrimas traiectiones obseruat[as] oculis mortalium. Quibus temporibus plurimu[m] vbiq; calamitatis inuasit res humanas: inopia, p[e]stilentia, cædes. In quæ incidit clades Galloru[m] illa memorabilis, qua affecti ab Anglis fuere, p[o]tiente rerum Gallicarum Philippo, Anglicaru[m] Edoardo. Incidit & dimicatio de Imperio int[er] Carolum & Gunterum: cùm hæc vrbs discessio[ne] plebis à patribus, & furiosa seditione quassat[a] est. Pontanus refert, post hunc visum in Orient[e] cometen, antequam Tamerlanus fuderit ac cep[e]rit PaiaZetum, neq; tempus indicat. Verùm PaiaZetus fuit, qui Sigismundum Regem Panno[]niæ transgressum Danubium superauit, inq; tur[]pem ac detrimentosam fugam dedit. Neq; fuit ta[]men ea incruenta Turcis victoria. nam quamu[is] à Pannonicis proditi Teutones, non prius destite[]runt omni vi se defendere, quàm circumuēti omni[]bus à partibus in potestatem hostium se trader[e] coacti sunt: Ioannes Dux Burgundiæ, & huiu[s] vrbis Burggrauius, cum plurimis Francicis equiti[]bus capti, inq; Asiam traducti fuere. Scriptum re[]liquit ex Bauaris eques, qui inter tyrũculos affui[t] illi pugnæ, cùm debellatum fuisset, PaiaZetu[m] progressum in campum, vbi acies conflixerant, po[]steaquam tantam suorum multitudinem cæsa[m] aspexisset, ira furibundum, captiuos trucidari pa[s]

sim

m iußisse. Esseq; vno die supra X. M. hominum
terempta. Ipsum tanta victoria magnopere ela-
m, ex captiuis reliquis Christianorum complures
icinis tyrannis, Babylonis, Persidis, Aegypti,
cythiæ dono misisse. At illũ exultãtem & qua-
ebrium fortuna, aggressus Tamerlanus Scytha,
m à PaiaZeto in congressu Scythica quædam
xilia ad Tamerlanum transfugissent, iterato
ælio victum, castrisq; exutum cepit, & in ca-
nis circumduxit, dum animi dolore exanimatus
oreretur. Quia in harum rerum mentionem de-
nimus, quod relatu incredibile & portentosum
, adijciam. Hoc conflictu in PaiaZeti exercitu
minum M. decies & quater centena: in Ta-
erlani, ducenta M. amplius fuisse perhibentur.
nte huius etiam interitum, cum quo Scythica
s subitò in immensum aucta corruit, cometa ef-
lsit. Post hunc fit duorum cometarum mẽtio, in-
r quos annus intercesserit, quorumq; prior in
ncri & Leonis regionibus steterit, in Piscium
sterior: mense quidem Iunio visus vterq; prio-
m Orientalem fuisse affirmãt. Secuta autem est
clades & victoria nostrorum in Mysia. Turci
tam Græciam subiugarunt. Terra multis in lo-
mota, pestilentia ac fames sæuijt. Aliquotq;
nis pòst, Alfonsi regis morte Neapolis regno ad
rdinandum mothum filium deuoluto, in Italia
belligeratum est. Idibus Ianuarij anni à
HRISTO nato M. CCCCLXXII. come-

tes per mensem apparuisse scribitur, mirabili celeritate à Libra retrò per totum penè Zodiacum latus: cum initiò conficeret cursu suo plus XL. partibus, postea verò C. viginti. Is pestilentiam orbi terrarum immisit. Tum etiam Husocasanus, Parthiæ & Armeniæ rex, cum Mahometa Turco bis conflixit, ita vt vtrinq; multis amissis viris & rebus, discessum sit. De quo, si placet, audite quæ Pontanus cecinit. Quid ni, inquit Mylius, placeat, vt vnus respondeam pro omnibus? Sed videre Pontani magnus amator esse Ioachime, qui quidem memoriter illius scripta teneas. Sum profectò, inquam, ac maior quidem quàm tu suspicere: cumq; illius suspicio ac admiror omnia, tũ carminibus mirificè capior ac demulceor. Quæ dum lego, multi mihi versus, non felicis memoriæ homini, inhærere vltrò solent. Sed ego hunc non solus, nec sine riuali amo. Hessus enim noster ardet eundem, mihiq; inuidet, qui tam fuerim oculatus, quiq; minimè errauerim, aut falsus fuerim hac in parte. Quod facillimè accidere, si vnquam dubitatum est, neq; vetus Bucolicum verbum probauit: nunc certè planum fit, cùm maximè ridicula, quibus placeant, inueniant plurimos. Sẽper enim, inquit Mylius, plures fuere, futuriq; sunt, vt mali, ita etiã indocti. Sed quid illud est Bucolici verbi, quod aiebas hoc probare debere? Apud Theocritũ, inquã, pastor quidã ita pingit alterũ, qui Polyphemi personam susceperat agendã, vt immeritò dicat

Galat

alateam formosiss. Naiadum deperire ipsum. At nim, inquit, Quæ minimè sunt pulcra, ea pulcra identur amori, vt Hessus interpretatus est: ne ne Pontanum modò ediscere putetis. Benignè fais, inquit Hessus, cùm me quasi comparas cum Pontano. Tum ego: Quasi verò, inquam, imò certè. Sed dabitur melior aptiorq; occasio declarandi iudicij nostri. Nunc quia intelligo vobis contrarium non esse, Pontani versus recitabo:

Nam memini, quondam Icario de sydere lapsum
Squallentem præferre comam, tardoq; meatu
Flectere sub gelidum Boreæ penetrabilis orbem,
Hinc rursum præferre caput, cursuq; secundo
Vertere in occasum, ac laxis insistere habenis,
Donec Agenorei sensit fera cornua Tauri.
Ergo inter sese aduersis concurrere signis,
Hinc Turcas, illinc Parthorum examina vidit
Euphrates belli medius: caput extulit alueo,
Armorum sonitu excitus, Mauortius Ister.
Vix vnquam maiore aliâs in prælia ventum est
Mole virûm, lati manarunt sanguine campi.
Horruit Oceanus, dum tot procul amne cruento
Versat Rhenus agens simul arma, virosq;, ducesq;.
Cognatos enses, atq; impia cominus arma
Sustulit, assuetis gaudens Hispania bellis.
Obstupuit, gemuitq; simul Maurusia Calpe,
Ingentes velorum alas, crepitantiaq; arma
Oceano, & freta lata citis spumantia remis.
Mox Tingitanis sæuire incendia tectis,

Atq; amnes tabo squalere, & sanguine campos.
Non aliâs venti pelago incubuere tumenti
Maiores: non Aeolij Rex carceris vnquam
Sæuius infremuit, ruptoq; immugijt antro.
Delituit ripis, imò & caput abdidit alueo,
Vndarum pater Eridanus: sitientibus amnes
Excessere antris, mœstæ & sine numine Nymphæ
Fuderunt nullos terra arescente liquores.
Interea nullus cælo demittitur imber,
Arescunt herbæ passim sitientibus aruis.

Tunc enim Alfonsus Rex Lusitaniæ ingenti classe in Africam traiecit, oramq; Tingitanam adiecit imperio suo: & ad Danubium cæsæ Turcorum copiæ, pauloq; pòst, iterum in Mysia. Et in Hispanijs res inquietæ fuere, & Hericus Rex mortuus est, & in Celtis Carolus bello gloriam quæsitum iuit. Cæterùm quod de Virgine lapsum cometen hunc tradit Pontanus, quem nos de Libra diximus, non habet multum contrarietatis: nam vicina sunt illa signa. Et ego sic sentio, nunquam vllos duos, ne plures dicam, de his syderibus eadem perhibuisse. Caroli etiam mortem, de quo paulò antè mentionem fecimus, cùm multorum sollicitudine & cura antecessit fax in cælo visa quod nobis, qui de patre suo audijsse (is enim apud Carolum fuerat) Pindarus amicus noster narrrauit. Magnus autem & excellens in re militari Carolus fuit, & qui ægrè ferret ostentum ad suam mortem applicari. Dissuadentes etiam pugnam, in qua

-uidem equo in paludem inuectus perijt, fœminas, -r contumeliam appellasse fertur. Præ cæteris au-m admirabilem ipsius cautionem & attentionē -omi forisq; audio fuisse. Ex quo genere illud me-orabile, quòd proceres, & potissimum duces sa-llitij, accedentes ad se, nunquam aliter salutarit, -uàm impacto in pectora pugiunculo: cùm prædi-sset, custodias semper armatas esse velle: non -narus, quantum in bello cladis leuissima negli-ntia accipi soleret. Paratos igitur ad omnes illos -sus esse voluit. Magnus illis temporibus æstus -rruit patriam nostrā, quo & syluæ succensæ sunt: -ter quas Hercyniæ XVI. M. paß. spatium de-grauit, quod nemo vestrûm est qui non (vt opi-or) de patre suo audiuerit, & Bessarion Patriar-a, nostræq; patriæ immortalis gloria Ioannes -egiomontanus, mortui sunt. Abhinc autem annis XV. stella crinita, nisi barbatam mauultis, ante -ortem Philippi Regis, Maximiliani F. quam o-nes videre potuistis, emicuit, sub plaustro splen-idam & densam luce caudam trahens, & quasi -cpandens intra priores & posteriores rotas. In -sia belligeratum inter Parthos & Turcos. Ter-a multis in locis mota. Constantinopoli regia se-es corruit. Ipse Turcorum Rex discrimen vitæ fu-a declinauit: innumerabiles autem ruina ædifi-orum obruit. Paulò autem antè Franciscanum -umultum & interitum, id est, hyeme hunc an-ecedente, hasta ab oriente ante ortum solis hora

tertia

tertia visa exire, ingenti luce & magnitudine præcipua, sed ita vt euestigio non tā præterferri quàm euanescere videretur. Consecutæq; sunt illæ in Germania incredibili hominum sollicitudine & terrore nobilitatis concursiones, quarum tamen quasi strepitus subitò consiluit. Hoc ostentum, vt (quo modo veteres locuti sunt) testem vobis laudemus, Philippus Melanchthon vidit, suaq; interpretatione ad res Franciscanas aptauit: qualemq; illæ finem habuere, tum prædixit nobis. His omnibus ascribamus etiam hunc, quē nuper vidimus mense Sextili, Cometen, multis sane diebus nō segni motu progressum à Leone ad Libram vsq;, sed euanescentem magnopere singulis noctibus. Transijt autem per Occidentalem plagam, vt à Michaëlo dictum est, vtq;, quemadmodum Mathematicus noster, vir citra ostentationem doctiss. obseruauit, nō minus confecerit diurno nocturnoq; itinere partibus, vel, vt ipsi nominant, gradibus I X. minimè autem sub signifero incedebat, vt ipse non ineptè triplicem ipsius motum tradiderit. cuius significationis exitus, quòd in Occidente steterit, fortasse serius patescit. Sed aliquo modo iam poterit sciri. Non enim quicquā melius hæc stella afferet, quàm aliæ huius generis antè. Post quas, quia semper bella, motus, pestilentiam, famem secutam audiuistis, quid dubitatis, quin similia de hac quoq; expectanda sint? Quæ vt ille, qui in hac ingenti vniuersitatis quasi naue solus clauum tenet, moderaturq;

...q; ac gubernat cũcta, mitigaret, votis precibusq; ...iserem exposcendum : nisi metuerem, ne inter ...epitus facinorum non exaudiri possemus. Sed ...amuis hominum scelera malum flagitent, nos ...men non desinamus castis pectoribus & mani...s in cælum porrectis, petere bonum ab omnium ...um bonarum auctore. Vt enim ille tam clemens ... est, vt perpetuò cõtra se vesanientibus dare ve...am velit : ita nec immitis adeò, qui suppliciter ... se, inq; sinum suum confugientes, repellere so...t. Quod igitur superest, quando & satis dispu...tum, & tempus abeundi videtur, non spernen...s has profectò iræ numinis indicationes pro nihilo ...ndamus, quid in humanũ genus moliatur Deus: ...d inter intenta immissaq; etiam tela, cùm omnia ...thum minabuntur, ad ipsius genua aduolua...ur, pacem expetamus, si motus fortasse non recu...t conseruare nos, misertus supplicum, ita vt rece...tos ad se tueatur & protegat ab omnibus capitis ...lutisq; nostræ hostibus. Sicut in bello sæpe fa...unt duces, vt eos qui inter cædes ipsorum opem ...nplorent, defendant. Et Vlysses apud Homerum ...ta retinuisse vitam narrat. sic enim ait:

Tunc ego nudatum galea caput extuli, & ipsum
Abieci longè clypeum, manibusq; repulsam
Hastam deposui, & Regis celer ante iugales
Procubui, & genib⁹ fixi obscula. At ille misertus
Inter tela mei, currum conscendere iußit,
Eripuitq; neci flentem. Quanquã vndiq; in vnum

Vibra

Vibrarent hastas omnes, quas sanguine nostro
Tingere quærebant, sed me in tuto ille locauit.

Quanquam non ignoro esse, qui ad huiusmod quasi terriculamenta pauentes derideant, iner tesq; ac indoctos vocitent, disputentq; naturalite existere. De quo quidem ipsi viderint, quàm na turaliter: neq; enim repugno. Sed quia noste Michaëlus docuit, consentire Astronomiæ peritos nunquam non triste aliquid huiusmodi apparitio nes excipere, & nos exemplis ostendimus rem ita sese habere: qui spernere volet, suo faciet periculo. Nos, vt dixi, operam dabimus, vt pro nostra par te & virili modo placemus numen, exoremusq; vt impendens malum auerruncet. Dabimus profe ctò, inquit Mylius, & quidem non inanem, v confido. atque his dictis consurreximus, & hospitem cùm domum deduxissemus, tum quoque vnusquisque ad se discessit. III. Calend. Octob.

M. D. XXXII.

*

FINIS.

CATALOGVS REGVM,

Consulum, ac tribunorum Romanorum, sub quibus hæc prodigia visa sunt: in quo illud admonendus es, non secundùm prænomina (quæ vt corrupta sunt, ita sæpenumero etiam multis sunt communia) posita esse: sed præponi ea nomina, quæ ab vsu frequentiori, huic vel illi maximè propria facta sunt: Titus enim, & Pub. Sempronij, in Sempronio quærendi sunt, non in T. vel Pub. &c.

C. Cæs

C.Fului

M. Scau

FINIS.

IN IVLII OBSEQVENTIS Prodigiorum libellum Index, in quo numerus non paginam, sed caput indicat.

*

Angues

Solis

Terræ

FINIS.

